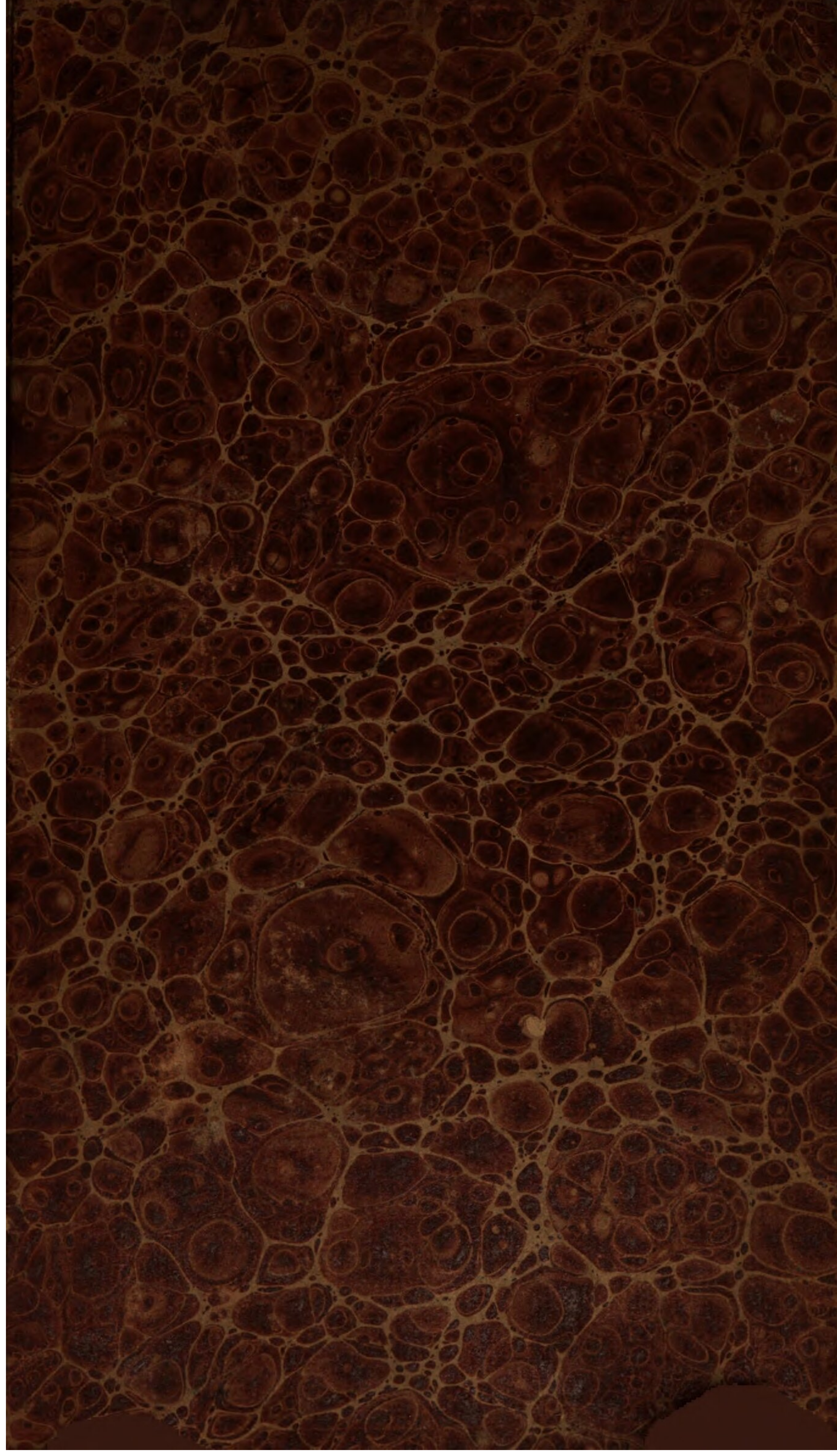

J. som. F.
75

Cloppin W. F.

S. T.

honn Professor Sragg

ungfild fuf fufstungswoll

Dr. Professor.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
AND ARCHITECTURE

LIBRARY

500 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 773-936-5000

1980

1981

INSTITUTIO JURIDICO-CLINICA

SYSTEMA

CODICIS

ORDINIS

MANUSCRIPTORUM

DIGESTI VETERIS

SISTEMATIS ET TERMINOLOGICIS

ACCURATIOREM DESCRIPTIONEM

FORNICATIONIS

ET INTER SE ET COMPARATIONIS

ALIORUM

CODICUM LECTIONIBUS COMPARATIS

CUM PRÆFATIONE

EDUARDI SCHRAADER

PROF. ET J. DOCT. ET ALIIS

ALII PROF. PUBL. ALII

VIMARI

INSTITUTIO NOV. HISTORICIS

ET ALIIS INDUSTRIE COMPARATIS

ADDECVIII

WALTHERI FRIDER. CLOSSIUS
A. L. M. PHILOS. ET J. U. DOCTORIS,
ET ACAD. TUBINGENSIS SUB-BIBLIOTHECARI
COMMENTATIO JURIDICO-LITERARIA
SISTENS
CODICUM
QUORUNDAM
MANUSCRIPTORUM
DIGESTI VETERIS,
STUTTARTIENSII ET TUBINGENSIS
ACCURATIOREM DESCRIPTIONEM,
EORUNDEMQ
ET INTER SE, ET CUM FLORENTINA, VULGATA
ALIORUMQUE
CODICUM LECTIONIBUS COMPARATIONEM.

CUM PRÆFATIONE
EDUARDI SCHRADERI
PHILOS. ET J. U. DOCT. ET ACAD. TUBINGENSIS
JURIS PROFES. PUBL. ORD.

VIMARIÆ
SUMTIBUS NOVI BIBLIOPOLII
VULGO LANDES-INDUSTRIE-COMPTOIR DICTI.
MDCCXVIII.

IOANNI HENR. FERDINANDO
DE AUFRECHT
REGII WÜRTTEMBERGICI JOHANNIS ALBERTI
MED. DOCTORI, ELIZABETHAE IN ACADEMIA TURINGENSIS
PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO
CLINICI TURINGENSIS PRÆPOSITO,
Acad. imper. med.-chirurg. Petropolit. Soc. med.
chirurg. Bernens. physico-med. Erlang. physica-
rum Goetting. et Wettens. mineral. Jenens.
membro honorario; regiae Acad. scient. Berol.
scholae med. Paris. Soc. academicae in medicina
Paris. phys. Jenens. honorario; correspondenti;
naturae scientiarum historiae honorario or-
dinario; phys.-med. obs. et exper. et
phys.-mathem. obs. et exper. Soc. Turic.

ARTIS SALUTARIS PERITISSIMO

SCRIPTIS IN ORBE LITERARIO GLORIOSISSIMO

Bayerische
Staatsbibliothek
München

PATRIAE AC CIVITATIS
IMPERIDENTI
LIBELLUM

TESSEAM OBSERVANTIAE, PIETATIS ET AMORIS
SACRUM ESSE VULT

WALTHERUS FRID. CLOSSIUS

AVUNCULO CARISSIMO

PIE COLENDO

IOANNI HENR. FERDINANDO
DE AUTENRIETH,

REGII WÜRTTEMBERGICI ORDINIS MERITORUM

CIVILIVM EQVITI,

MED. DOCTORI, EJVSQVE IN ACADEMIA TUBINGENSI

PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO,

CLINICI TUBINGENSIS PRAEPOSITO,

Acad. imper. med. - chirurg. Petropolit., Soc. med. -

chirurg. Bernens., physico - med. Erlang., physica-

rum Goetting. et Wetterauens., mineral. Jenens.

membro honorario; regiae Acad. Scient. Berol.,

scholae med. Paris., Soc. aemulorum in medicina

Paris., phys. Jenens. membro correspondenti;

naturae scrutatorum Marburg. membro or-

dinario; phys. - med. olim in Suevia et

phys. - mathem. olim Mogunt. Sodali,

V I R O

ARTIS SALUTARIS PERITISSIMO,

SCRIPTIS IN ORBE LITERARIO CELEBERRIMO,

VITAM

PATRIÆ AC CIVIVM SALUTI

IMPENDENTI

LIBELLUM HUNC

TANQUAM

TESSERAM OBSERVANTIÆ, PIETATIS ET AMORIS

SACRUM ESSE VULT

WALTHERUS FRID. CLOSSIVS.

dico, iudicium Tuum pro vasta eruditione Tua
plane Tibi displiceat, non enim, licet de iuri-
grato animo positum, humani libellus non
exaret monumentum, exiguum quidem, at a
secundum est, quo publicum in Te pietatis meae
quibus me Tibi devinxit. Quare habe, qua-
colendissime, ut Tibi animam meam gratis
vantis ad Te me convertere iubet, avuncule
consecratum offerent, pietas enim ac obser-
quod publici iuris facio, speciemem solito more
Non fuit mihi dubitandum, cui primum;

Non fuit mihi dubitandum, cui primum;
quod publici juris facio, specimen solito more
consecratum offerrem: pietas enim ac obser-
vantia ad Te me convertere jubet, avuncule
colendissime, ut Tibi animum meum gratissi-
mum significem pro tot tantisque beneficiis,
quibus me Tibi devinxisti. Quare habe, qua-
lecunque est, quo publicum in Te pietatis meæ
exstet monumentum, exiguum quidem, at a
grato animo positum. Utinam libellus non
plane Tibi displiceat, non enim, licet de juri-
dico, judicium Tuum pro vasta eruditione Tua

LECTURIS

S. P. D.

EDUARDUS SCHNÄDER.

ingeniique acumine contemnendum! Quodsi
autem improbas, illum æstimes quæso ex sum-
ma ejus pietate, qui totam per vitam erit

Celeberrimi Nominis Tui

Scribebam Tubingae die XIII. Januarii

MDCCCXVIII.

cultor observantissimus

WALTHERUS FRID. CLOSSIUS.

LECTURIS

S. P. D.

EDUARDUS SCHRADER.

Lubenter cedo invitationi juvenis mihi amicissimi, auctoris doctissimi hujus libri, ei, nunc publici juris faciendo, quæ apta duxerim, præmittere. Ut enim, dum disputationi, qua pars hujus scriptionis publice defensa est, præsidere, quem locum in juridicis disciplinis obtineret, quidque ad eas excolendas conferret, dixi, ita me similia nunc præfari ab hoc loco haud alienum videtur.

Inter cordatiores Jureconsultos omnes æque atque inter eos philologos et historicos, quibus nostræ divitiæ haud ignotæ sunt, constat, quantopere librorum juris Romani, qui nomine corporis juris civilis circumferuntur, editio bona

et, nisi perfecta, tamen talis, quæ ad aliorum librorum classicorum optimarum editionum laudem accedat, exoptanda sit. Circumspicientibus autem, quibusnam ad eum finem attingendum opus sit, facile patet, quæ quantaque, antequam illuc perveniamus, præparanda sint! Ut enim, quæ ad interpretationem spectant, nunc plane omittam, ad crisin, quæ verum editionum melioris notæ fundamentum jacet, pertinentium fontium et auxiliorum varii generis copiam ita magnam habemus, ut eo nomine unicis bibliis sacris inferiores, omnibus reliquis ex antiquitate superstitionibus superiores sint nostri libri. Quibus opibus dum accurata earum recensione, quid iis contineatur? quomodo a se invicem pendeant? cujusque indolis et pretii sint? exacte docente deficimur — nisi eas, quod editoribus interdum accidit, plane negligimus — obruimur potius quam adjuvamus. Ejusmodi recensionem, usquedum desideratam, præpararunt præcipue quoad Codicem Digestorum Florentinum, diligentissimus Brenemannus, (quo-

dammodo etiam quoad alios Codd., quos tamen leviter tantum attigit); quoad ceteras reliquias Ante-Bononienses elegantissimus Savignius; quoad varii generis subsidia, de quibus acutissimas ingeniosissimasque observationes publici juris fecit, celeberrimus Cramerus; tandem, quoad omnia subsidia, multa diligenter colligens, doctissimus Spangenbergius. Quæ autem omnia, licet magni omnino momenti sint et gratissimo erga viros meritissimos animo excipienda: tamen recensionis accuratæ, quippe quæ sine plurium librorum exacta et vario respectu suscepta comparatione esse nequit, ne inter specimina quidem referri possunt. Ejusmodi speciminum, præter ea, quæ equidem in veteribus impressis tentavi, hocce primum est; quodque eo magis dignum videtur, ad quod Viri docti animum attendant, quo certius est, libros msc. potissimum criseos subsidium constituere. Neque autem ut specimen tantum, sed ut fundamentum, cui accurata recensio plurimorum, et, si fieri possit, omnium Codd.

msc. potissimum Digesti veteris superstrui poterit, hicce liber considerari poterit. Licet enim tres, imo plerisque locis, duo tantum Codd. ad manus erant; hi tamen cum Florentina, aliorum Codd., veterum impressorum et Haloandrina lectione ita diligenter, totque locis collati sunt; ut ex hac comparatione non tantum de Codicibus, qui ad manus erant, judicium ferri, sed de lectione vulgata, ejus ad Florentinam ratione, historia, virtutibus et vitiis, familiis quoque, in quas vulgata antiquior, i. e. librorum msc. dividi potest, conjecturæ capi potuerint. Quibus fundamentis jactis etiam qui unum tantum Codicem msc. Dig. veteris paucis fortasse diebus manu vertendi occasionem otiumque habebit, eum non tantum cum duobus Codd., sed cum multis aliis, quorum lectiones non sine magno labore hic collectæ extant, comparare, sicque numerosis illis rationibus, quæ auctori hujus libri graves visæ sunt, eum cum Florentina, vulgata, hujusque diversis familiis conferre, et inde de hoc quoque

codice iudicium ferre imo conjecturas generalio-
 res de Flor., vulgata etc. vel confirmare vel in-
 fringere poterit. Quod quo facilius procedat,
 diligens hujus libri auctor indicem omnium ca-
 pitum in Codd. inspectorum adjecit. Quem
 qui adhibet, omnia illa loca, sive etiam gra-
 viora tantum, i. e. ea, de quibus iudicium di-
 ctum est, vel ubi multi Codd. a Brenckmanno
 collati sunt, foliorum tantum Cod. sui ordinem
 sequens, i. e. maxima commoditate temporis-
 que minimo dispendio, inspiciet. Hisce non-
 nulla tantum fere necessario, alia utiliter ad-
 dentur. Sic ad inscriptiones capitum aliis quo-
 que locis, præter ea ubi hic notata sunt, atten-
 di, fere necessarium; alium ordinem, sectiones,
 sive conjunctiones capitum ubivis observare uti-
 le erit: quorum utrumque, dum indice duce
 omnia Codicis folia percurreris, haud ita diffi-
 cili negotio perficies. Diligenti et in libris msc.
 tractandis exercitato, dum ita Codicem percur-
 rit, hic illic alia quoque loca memoratu dignio-
 ra fortasse in oculos incurrent: quæ notando

ea omnia, quæ desiderari possunt, ut iudicium de hujus codicis valore interno exactum feratur, complebit. — Hanc quidem utilitatem in aliis Digesti veteris Codd. msc. dijudicandis ex hoc libro capies; non eandem at similem, si aliarum corporis juris civilis partium codices diligenter atque ita, ut inde omnium ejus partis Codd. msc. recensio accurata incipere possit, excutere velis. Easdem enim locorum classes, quas vides in Dig. vet. utiliter expensas esse, probabiliter in aliis, præcipue Digesti, partibus cum fructu inspicere, verisimile est. Eæ itaque classes, quænam sint, tibi ex amici mei libro patebit, fere omnes nempe, in quas ille inquisivit, exceptis tantum modo verbis initialibus, unde parum fructus redundavit. Quænam autem loca ad illas classes in aliis librorum juris partibus pertineant, hoc, qui primum tale opus aggrediaris, non sine molestia quærere debebis. Mox autem, dum ad iudicia de relatione vulgatæ et præcipue Codicis Tui ad Florentinum ferenda, et ad conjecturas de in-

dole historiaque vulgatæ, et quæ sunt similia, pervenies, denuo utilitas Tibi ex hujus libri collatione redundabit, eadem omnino, quam equidem, veteribus impressis Dig. veteris in familias redactis, in aliis similiter dijudicandis e priore illa mei operis parte percepi.

At ne hic quidem subsistendum est. Quum enim judicium de Codicum valore interno eorundemque ad se invicem relatione aliter ferri nequeat, nisi ut singulæ quoque lectiones diligenter examinentur et ponderentur quæranturque quænam ex illis, vel quænam alia ex conjecturis deducenda omnium reliquarum fundamentum atque originem contineat, hoc etiam ab auctore hujus libri multis in locis factum est. Quare quo nomine observationum criticarum collectiones ei gratæ sunt, cui vera nostrorum librorum juris lectio cordi est, eo quoque nomine hic liber iisdem acceptus erit.

Quæ omnia eo magis locum invenient, quo melius auctor hujus libri ea, unde de codicum msc. valore rectum judicium ferri potest, sele-

git; quo diligentius eo pertinentia collegit; quo
verius de singulis judicavit; quo justiores con-
clusiones ex iis omnibus deduxit. Quod quous-
que ab amico meo factum sit, de eo sententiam
dicere, meum non est, quippe quem a par-
tium studio in hac lite alienum esse nec ami-
citia sinit, qua candidissimum auctorem am-
plector, neque illius erga pristinum suum do-
ctorem observantia, quæ effecit, ut de nonnul-
lis ad thema elaborandum pertinentibus meum
consilium expeteret.

Ut autem non omnia perfecta sunt — qua-
lia nemo mortalium effecit, longe minus ita-
que juvenis nunc primitias suas Themidi offe-
rens efficere potuit — tamen confido multas
utilitates inde percipi posse.

Quibus frui, candide lector, Tuam in
jure scientiam inde auge, et, quod præcipue
cupimus, ipsum ædificium, cujus hic fundamen-
ta jacta sunt, extruere et exornare perge!

CONSPECTUS LIBELLI.

Pars I. Descriptio externa trium Codicum manuscriptorum.

1) Codicis I. (§. 1. pag. 1.)

2) Codicis II. (§. 2. pag. 8.)

3) Codicis III. (§. 3. pag. 19.)

Pars II. Disquisitio in internum horum Codicum valorem.

Caput I. Singula huc pertinentia recensentur:

Introductio (§. 4. p. 21.)

1) De titulorum rubricis.

a) Codici I & II. communia (§. 5. p. 22.)

b) Codici I. propria (§. 6. p. 27.)

c) Codici II. propria (§. 7. p. 36.)

2) De divisione librorum in titulos (§. 8. p. 44.)

3) De divisione titulorum in capita.

A) Capita vel rubricæ trajectæ.

a) ita ut hæc capita titulum non excesserint

(§. 9. p. 44.)

b) ut in alios commigraverint titulos (§. 10.

p. 48.)

B) Capita omissa (§. 11. p. 49.)

C) Caput abundans (§. 12. p. 52.)

D) Capita dissecta.

a) in Codice I. (§. 13. p. 52.)

b) in Codice II. (§. 14. p. 59.)

c) in Codice III. (§. 15. p. 63.)

E) Capita unita (§. 16. p. 64.)

4) De inscriptionibus (§. 17 - 18. p. 67.)

5) De verbis initialibus (§. 19. p. 89.)

6) De Græcis (§. 20 - 24. p. 131.)

7) Lectiones eum in finem conquisitæ, ut comparatio cum aliis Codd. institui possit.

a) cum Codice Florentino (§. 25 — 30. p. 149.)

b) cum aliis lectionibus Ante - Bononiensibus
(§. 31. pag. 182.)

c) cum aliis Codicibus. Introductio (§. 32.
p. 186.)

α) cum Brenemannianis (§. 33. p. 188.)

β) cum Erlangensi (§. 34. p. 189.)

γ) cum iis, quibus Hassius usus est (§. 35.
p. 206.)

8) Lectiones ex integris foliis sumtæ.

Introductio (§. 36. p. 208.)

Lectiones ex libro 1. (§. 37. p. 209.)

————— 6. (§. 38. p. 218.)

————— 10. (§. 39. p. 227.)

————— 24. (§. 40. p. 233.)

9) Lectiones fortuito innotescentes (§. 41. p. 247.)

Caput II. Hinc iudicium de horum Codicum cum aliis
libris cognatione & valore deducitur.

1) Comparatio cum lectionibus Ante - Bononiensibus,
Florentina & vulgata; speciatim cum Floren-
tina & Vulgata.

a) respectu ad divisionem Digestorum in vo-
lumina habito (§. 42. p. 252.)

b) ad integritatem (§. 43. p. 255.)

c) ad ordinem & divisionem librorum, titulo-
rum & capitum (§. 44. pag. 260.)

d) ad divisionem in §os & interpunctiones
(§. 45. p. 264.)

e) ad lectiones, quatenus potissimum sensum
& sermonem afficiunt (§. 46 - 48. p. 266.)

2) Comparatio cum singulis libris.

a) Brenemannianis (§. 49 - 54. p. 278.)

b) Erlangensi (§. 55. p. 310 - 13.)

INTRODUCTIO.

Finito curriculo academico, quum mihi, ut summos in jure honores obtinerem, libellus, quem inclytæ Facultati juridicæ offerrem, elaborandus esset, in mentem venit, Codicum quorundam Msc. Digesti veteris, quorum jam illustris Dm. Præses mentionem fecit, *) notitiam accuratiorem dare. Quod thema eo magis mihi placuit, quo arctius cum studiis philologicis atque historico-literariis cohæret, quæ, præcipue collegiis exegeticis his apud Illustrem Dm. Præsidentem frequentatis excitatus, cum studio juris dogmatico conjungere amavi.

Si viri docti neque tales disquisitiones — quod Crameri, Savignii aliorumque celebriorum nominum auctoritate confido — inutiles inju-

*) Hugo Civilist. Magaz. B. IV. S. 438.

cundasque; neque, quod valde cupio, me iis
non omnino imparem esse judicent: fortasse
similes descriptiones Codd. Msc. Digesti In-
fortiati, Novi, Codicis ac Institutionum, et
apud Illustrem Dm. Præsidentem et in bibliotheca
publica Stuttgartiensi extantium, quo pertinen-
tia jam multa collegi, alio tempore publici juris
faciam.

P A R S I.

DESCRIPTIO EXTERNA TRIUM CODICUM MSC.

§. I.

1) *Codicis*. I.

Codex, quem primum vocamus, anno 1813 Hildesiae fortuito apud saponarium sine ligatura repertus, qui nunc bibliothecam Illustris Domini Præsidis ornat, in membrana satis lævigata, crassiori, parum lurida, paucis locis inquinata, pluribus scissa, foliis 316, sive paginis 632 per sexterniones dispertitis, formæ, quam in folio vocant, maximæ, constat. Singulæ paginæ, ut fieri solet, præter contextum Digestorum binis columnis (in hoc Codice 44 versus continentibus) divisum glossis undique scriptis ita refertæ sunt, ut contextus dimidiam circiter partem utriusque dimensionis occupet. Columnæ & versus singuli lineis graphio plumbeo ductis inclusi sunt. Librorum numeri rubro & cæruleo colore summis foliis statim ab initio, ut videtur, inscripti, foliorum vero (uno loco parum recte), postea additi sunt. Rubricæ titulorum rubro colore, literæ initiales inscriptionum & fragmentorum ipsorum unciales, modo cæruleo, modo rubro colore scriptæ sunt, quod etiam

de §§orum signis valet. *) Cujusque libri & tituli initium discoloribus & auro sive distinctis sive inclusis, imagunculis & picturis ornatum fuit. Quæ librorum initia distinxerunt, fortasse ob pulcritudinem, pro temporum genio non vulgarem, maximam partem exsectæ sunt.

Haud pauca desunt Codici, partim propter imagines excisas, partim alias ob causas, fortasse quia saponarius in viles suos usus aliquot folia consumserat. Desiderantur enim, præter ea, quæ imaginibus pagina versa inscripta erant, 37 folia, nempe a fine l. 12. t. 6. (d. condict. indeb.) l. 26. §. 12. usque ad initium l. 38. §. 1. eod. tit., deinde a l. 15. t. 1. (d. pecul.) l. 33. usque ad initium l. 15. t. 2. (quando de pecul. act.) l. 1. §. 10., porro ab initio l. 18. t. 1. (d. contr. emt.) l. 80. §. 2. usque ad medium l. 18. t. 7. (d. servis exportand.) l. 3, tum a l. 19. t. 1. (de act. E. & V.) l. 8. usque ad l. 11. §. 18. in med. eod. tit., denique a fine l. 22. t. 1. (d. usur.) l. 17. §. 1. in fine, usque ad initium l. 23. t. 5. (d. fund. dot.) l. 6. Contra hoc volumen non, ut Digesta vetera solent, in ultimo fragmento l. 24. t. 2. (d. divort.), sed in primo sequentis tituli (solut. matrim.), quod integrum adest, desinit. Contextus

*) Curiosa diligentia non tantum hujus, sed etiam sequentis mox describendi Codicis scriptores in literis initialibus & §§orum signis pingendis cæruleum & rubrum colorem alternis vicibus ita adhibuere, ut semper a cæruleo initium fieret. Quod mirum in modum cum iis conspirat, quæ ill. Cramerus in editione sua: De verborum significat. tit. Pand. & Cod. præfat. pag. 27. docet.

ipse atramento satis nigro, glossa vero, & quæ præterea adpersa sunt, pallidiori scripta sunt. Glossa est ordinaria Accursiana, cui autem casus, quos dicunt, & ceteræ additiones Bartoli, Baldi &c., quæ ne in impressis quidem libris ante ultimum decennium sæculi XV extare videntur, *) nondum additæ sunt. **) Præter hanc glossam vel margini adpersæ vel versibus contextus ipsius interjectæ sunt notulæ, quibus vel variantes lectiones indicantur, vel contextus illustratur. ***) Glossa ordinaria, quæ præter atramenti di-

*) vide Illustris Domini Præsidis Civilistische Abhandlungen. Weimar 1817. S. 366. n. *, S. 403 & 420.

**) Præterea quoque a recentiori glossa impressa hic illic diversa leguntur. (vide edit. Hug. a Porta, Lugd. 1558., quæ hic collata est.) Sæpe auctorum nomina, ubi nunc desiderantur, addita sunt, v. c. inter glossas ad Dig. I. 1. (d. just. & jure) l. 1. pr. §. 1. glossæ ad verbum: juri, Azonis; glossis ad verba prius, jus, colimus, illicito, poenarum, Accursii. Aliquoties notæ integræ, vel partes notarum desiderantur, v. c. inter supra laudatas glossa ad verbum: profitemur, glossæ ad verbum: justitia versus: & justitia — bonitas. Contra interdum adjecta sunt, quæ nunc desiderantur, ut glossis ad verbum: poenarum & fallor, singuli versus.

***) Hisce notis plerumque Ictorum nomina hæc fere subscripta sunt, quorum omnium, quatenus omnino apud scriptores recensentur, vitas Panzirolus (de claris legum interpretibus ex edit. Lips. 1721.) breviter exposuit: Bul. i. e. Bulgari, qui ante Accursium floruit, nomen semel legi; Odofredi, coævi & celebris æmuli Accursiani sæpissime adnotatum est; Franciscus Accur-

versitatem tantum minoribus literis a contextu differt, eodem tempore, reliquæ notæ paulo seriori scriptæ esse videntur. Inscriptionum, ut in hisce Codicibus factum esse solet, priora tantum verba, e. g. Paulus libro, adsunt, 29 autem locis integrioribus, hic illic a Codice Florentino diversæ leguntur. §§orum signa diligenter notata sæpius alia loca, quam in edd. recentioribus occupant. Ne syllabæ vel literæ vitiose scri-

sus, Dynus, Bartolus, Jacobus Butrigarius, Oldradus de Ponte, Guil. a cunio & Bructigal (cujus viri docti, quod sciam, nusquam mentionem fecerunt), sæpenu-
mero; Cervottus Accursius, Jacobus Arena, Petrus de Bella Pertica, Rainerius, Jacobus a Belvisio, Joannes Andreae, Franciscus Ramponus; alique, quantum sciam, plane ignoti, nempe Chi (?), Barbarius, Baptista (nisi pro Barbatio & Jo. Baptista Caccialupo, de quibus Panzirolus l. c. l. 2. c. 115. & 116. egit, habendi sunt), Ja. de Cugno, Gillesius de Tuluo, Arnaldus Stavabon, Petrus Calvelli, rarius laudantur. Quorum nominum, quum recentissimum, nobis quidem non incognitum, Ramponi, in initum sæculi decimi quinti, Barbatii & Jo. Baptistæ Caccialupi, si hi in Codice nostro laudati sunt, in medium sæculi XV. incidunt, certum est, harum notarum recentissimas hoc tempore non antiquiores esse. Quæ autem, quum fortasse diu post contextum ipsum scriptæ sunt, hinc nihil contra ea concludi poterit, quæ infra de ætate Codicis ipsius exponemus. Ceterum aliquis fortasse miretur, quid sit, quod nusquam Baldi celeberrimum nomen adscriptum inveniatur: fortasse autem, qui has notas vel omnes, vel recentissimas adjecit, quod interdum in doctorum controversiis accidere videmus, Bartoli auctoritatem præferens, æmuli ejus placita plane neglexit.

ptæ amplius valeant, non tantum, ut in Msptis solitum est, suppositis punctis, sed quoque ipsarum, idque vero rarius tantum, literarum litura indicatur. Compendia scribendi adsunt quidem, sed neque nimia, neque lectu difficiliora. Si quod verbum in lineæ fine disrumpitur, hoc transversa indicatur lineola. Ex interpunctionibus punctum solum reperitur. Codex ipse splendide, literis haud parvis, lectu facillimis, ita scriptus est, ne unquam, quod in aliis libris sæpe usu venit, membranæ parcendi studium appareat.

Scripturæ character gothicus, at talis, qui priori ejus ævo convenire videtur. Literæ enim i nunquam punctum, interdum tantum accentus supra positus est; f rarius s scribitur & forma frequentior f neque supra neque infra ad uncialis (ø) similitudinem flectitur; a habet formam patentem, a, d angulatam d, g subtus exacte triangulum refert, literæ c & t plerumque facillime a se invicem dignoscuntur, neque litera r, neque literarum m & n ductus finalis unquam lævam versus infra lineam porrigitur, r rarius in forma fracta 2 occurrit, literæ denique initiales unciales satis adhuc simplices sunt, nimiisque carent ornamentis, neque usquam, quæ a viris doctis recensentur *), recentiores characteris gothici mutationes inveniuntur. Quæ omnia, qui consideraverit, & cum scripturæ characterē universali contulerit, vix dubitabit, quin hic Codex plenissimo jure in medium XIII sæculi referendus sit. **)

*) Schönemann Handbuch der Diplomatik. B. II. S. 22. & 64. sqq.

**) Hæc quum jam scripta essent, Doctissimus Weckherlin, bibliothecæ Regiæ Stuttg. secretioris præpositus,

Ubinam locorum & a quo Cod. noster scriptus sit, quum nulla subscriptio inveniatur, ne per conjecturam quidem assequi licet, nisi quod ob orthographiam Italicus esse videatur. *)

§. 2.

2) *Codici* II.

Codex II., quam bibliotheca publica Stuttgartensis servat, in membrana tenuiori, minus lævigata, parum scissa scriptus est. Formæ paulo minoris, quam Cod. I. foliis constat 283 seu paginis 566 per quinteriones junctis, in binas columnas divisus, quæ singulæ 48 versus graphio plumbeo distinctos continent. Præter hæc folia, quibus Codex ipse constat, principio duæ, fini una membrana, variis scripturis repletæ antiquitus adjectæ videntur, recentiori tempore, fortasse quum ligatura renovaretur, a principio folium unum chartaceum Codici additum est, aliaque duo recentiori adhuc tempore inserta sunt. Columnæ contextui destinatae in longitudine eandem fere, in la-

in hisce rebus præ multis versatus, Cod. nostrum videns, eum in XIV sæculum referendum esse censuit. Quod, licet Viri Doctissimi rationes ignorantes, de eo nondum convicti simus: tamen eo minus silentio præterire volumus, quo magis scimus, rectum de hisce rebus judicium magis accurata multorum Codd. inspectione, quæ nobis deest, quam certis regulis niti. Unum addimus, in ea, quæ hic potissimum disquirimus, haud magni esse momenti, utrum Cod. noster in XIII, an XIVtum sæculum referatur.

*) Semper enim nichil, nichilominus scribitur. cfr. Cramer l. c. præfat. pag. 26.

titudine autem longe minorem, quam in priori Codice partem sibi vindicant. Sunt enim literæ contextus minores, versus sibi invicem propiores, glossæ autem fere ejusdem formæ, quam in priori Codice. Numeri librorum uti & §§orum signa, rubricæ titulorum, literæ unciales initiales cujusque Jcti & fragmenti plane eundem in modum, quem in Codicis I. descriptione annotavimus, diligenter exaratæ sunt, foliorum numeri usque ad folium C recentiori manu scripti sunt. Imagines, quæ in splendidioribus Codicibus initia librorum & titulorum ornant, hic nullæ exstant. Quarum vicem quodammodo literæ altiores cæruleæ vel rubræ tenent, quibus in principio cujusque libri (non & tituli) totum nomen ejus Jcti, cui primum fragmentum debetur — i. e. fere ubique Ulpiani — pictum est. Codex neque mancus est, neque solitos Digesti veteris fines excedit, quod utrumque in priorem Codicem cadere supra vidimus. Inscriptiones plerumque mancæ, ut in Codice supra laudato, 18 tantum sunt integrioribus; §§orum signa, rarius addita, at, ubi leguntur, ab editione Gebauero - Spangenbergiana minus, quam in Cod. I. dissentiunt. Glossa, undique circa contextum scripta, est Accursiana, ei, quæ priori Codici adjecta est, in aliis similis, in aliis ab ea diversa. *) Præte-

*) Casus, quos dicunt, nulli extant; nomina auctorum sæpius, quam in impressis, & quidem locis supra pag. 5. not. * excitatis eadem, quæ in priori Codice, adjecta sunt; quæ ibi minus plena, quam nunc fieri solet, leguntur, hic quoque deficiunt, prætereaque versus singuli in glossa: ad v. jus est ars & metu pœnarum exciderunt, ubi autem prior Codex plenior est, hic cum impressis convenit.

rea notæ margini sunt additæ vel versibus ipsis interjectæ, contextum plerumque illustrantes, interdum vel corrigentes, vel variantes. *)

*) Illustrantes omnibus fere paginis invenies, variantes lectiones duobus tantum locis inveni. Nomina JCtorum, quæ hisce notis subscripta sunt, hic quoque afferam. Sæpius leguntur nomina Odofredi, æmuli illius Accursiani, Dyni, Jac. Butrigarii, Jac. a Ravanis, Oldradi de Ponte, Guil. de Cunio, Jac. a Belvisio; rarius tantum Hugolini Presbyteri, Alberti Papiensis, (qui duo, ante Accursium vixerunt, hic Jacobi Balduini, ille cuius glossarum apparatus, ut meliorem, qui fuerit publicatus, Odofredus ad L. primam Dig. infortiati circa finem laudat, Azonis ævo,) Guil. de Ursio, Professoris Bononiensis, Guidonis Suzarii, (quem sæpius in quodam vaticano Codice nominatum esse, ejusque reprobationes super Dig. vetus stationarios universitatis Bononiensis sæculo XIII. & XIV. inter libros in frequentem studiosorum usum destinatos habuisse e Sartio de claris Archigymnasii Bononiensis Professoribus (T. I. P. II. p. 188. & P. III. p. 16.) didicimus). Præter hos, quorum fere omnium, exceptis tantum Hugolino Presbyteri, Alberti Papiensi & Guil. de Ursio, (de quibus vid. Sartium l. c. T. I. P. I. p. 102 — 107. 117. 211 — 212. Haubold. institut. juris rom. litterariæ §. 25. p. 39. Hugo Lehrbueh der civilist. Litterairgeschichte §. 69. S. 52.) Panzirolus l. c. notitiam dat, hæc alia nomina, de quibus vel dubito, vel nihil scio, inveni: Sæpius R., Rainerii ut videtur, (quem primi possessoris nostri Codicis Doctorem fuisse ex infra adducendis (pag. 16.) patet,) rarius Bar. (fortasse Bartoli) Ja. Im. (fortasse Joannis Imolæ) Roscii de Pistorio, Pe. Helye, Ja. de Ave, Ja. de Bettnus, Ja. Frā, But'gal', Arnaldi denique Stav. laudantur. Notæ hæc eodem fere tempore, in quod

Atramentum contextui, glossis notisque recentioribus adhibitum non semper idem; plerumque autem contextui nigrius inservit. Quæ præter litteras in libris occurrere solent puncta & lineolæ, eodem fere modo, quo in priore Codice, adhibita sunt, nisi quod frequentiora sint compendia scribendi, *) & ex interpunctionibus præter punctum (.) etiam duo puncta (:) &, licet rarius, signum ei simile, quod nos in interrogationibus adhibere solemus (?) inveniantur. **)

Codex ipse referendus est, sæculi nempe XIVti initium, scriptæ videntur. Magna enim pars JCtorum, quorum nomina subscripta sunt, anteriori tempore; reliqui omnes, de quorum quidem nominibus & ætate constat, eodem tempore vixerunt. Ex iis quoque, de quibus dubitamus, Rainerius in hoc ipsum ævum incidit, Bartoli, si usquam invenitur, unica tantum mentio conjecturam nostram firmat. Si enim hæ notæ tempore, quo ille magnam nominis gloriam assecutus erat, v. e. paulo seriori, scriptæ essent, vixaliter evenisset, quam ut longe sæpius laudaretur. Solus Ja. Im., si Joannes Imola est, in initium seculi XVti hasce notas rejiceret: quod autem, & quia aperte Ja. Im. scriptum inveni, &, quia, si illæ ad seriora tempora pertinerent, celebriora nomina Bartoli & Baldi vel omnino, vel pæne prætermissa essent, nullo modo pro verisimili haberi poterit.

*) Inter quæ etiam Tironianum illud ÷ pro est nonnunquam vidi.

**) Duo puncta (:) quorum mentionem apud Schoenemannum l. c. T. I. p. 575. non invenio, ubique paragraphorum signis præcedunt; eæ notæ, quæ nostris interrogationum signis similes sunt, apodosin, quam nos duobus punctis insignire solemus, significant. Præterea in-

Litteris satis spissis, & minoribus, quam quibus prior Codex, exaratus est; quam ob causam æque atque ob scribendi compendiorum frequentiam hic secundus Codex legentibus majorem difficultatem parit.

Scripturæ character est Gothicus, non omnino antiquus ille, qui in priori Codice obtinet, sed mutationibus quibusdam sequioris ævi non excultis quidem atque nunc demum ex priori characterē oriri videntur, effectus. Interdum enim accidit, ut literæ i, m & n lineam finalem infra ducant; ut literæ t pars inferior superiori juncta; ut f & l supra lineam elongatæ in superiore sui parte formam literæ e imitentur; ut s numeri octonarii formam habeat, nunquam vero cum d & a mutari possit; ut literæ a forma aperta (a) clausæ (α) propius accedat. Litera g non amplius exacte infra triangularis est, attamen hæc litera, æque ac litera h a formis nunc usitatis plane abhorrent; reliquæ autem omnes, quas viri docti *) recensent, mutationes, eæ præsertim, quæ recentioribus sæculis tribuuntur, plane deficiunt. Propter hæc omnia, quibus universalis scripturæ character, quod nempe literæ sibi invicem junctiores sunt, optime respondet, a vero vix aberraverit, qui hunc Codicem in finem XIII vel initium XIV sæculi retulerit. **)

terdum signum exclamationis (!) invenisse putavi, quod tamen diligentius inspicienti nihil aliud nisi literæ initium postea puncto subterposito deletum significare visum est.

*) Schönemann l. c. T. II. pag. 68. sqq.

**) Hunc Codicem Doctissimus Weckherlin in sæculum XIV refert, ita ut cum priori coævus, fortasse aliquanto antiquior sit. vid. p. 7 & 8. n. **.

Quæ mirum in modum variis scripturis confirmantur, quas, in foliis Codici ipsi additis, quorum supra mentionem feci, extantes, postquam hoc ex totius scripturæ caractere deductum iudicium de ætate Codicis apud me formaveram, accuratius expendi. Quas scripturas & hanc ob causam, & quia plura alia continent, quæ historiæ literariæ studiosis alicujus momenti forsitan sunt, hic breviter recensebo. *)

Qui hujus Codicis dominus, fortasse primus, fuerit, cognoscimus ex sæpius repetita nominis *Nardi*, *Nardi de Clusio*, inscriptione. In eo folio, quod Codicis fini additum est, Nardi nomen bis exstat in hac syngrapha:

1315 mense Octobris teneor ego Nardus F. (?) Petri de Clusio Cacciæ Roberti in tribus florenis aureis boni ponderis.

Ad fidem signum meum appono.

(L. S.) mei Nardi.

In foliis anterioribus hæc leguntur: Digestum Nardi de Clusio, &: Digestum vetus Domini Nardi (?) de Clusio extra 27 libros. **) Iisdem foliis præterea hæc leguntur:

*) Magnam partem eorum, quæ hic afferentur, per ea, quæ Celeb. Griesinger, in literis ad Illustrem Dominum Præsidem humanissime datis ex historiæ literariæ penetralibus, in qua vir doctissimus plane habitat, mihi ipsi demum inclaruisse ingenue & grato animo fateor. Quod ne idem sæpius dicendum sit, in principio semel monere malui.

**) i. e. 23 priores libri, qui, additis 27 libris posterioribus, Digesta integra, i. e. 50 libros efficiunt.

*Quando passus fui *) Clusium, obmisi **) in prima parte ***) in tertio libro titulum totum de procuratoribus usque ad titulum de negotiis gestis ad §, sed si homines liberi.*

Item in secunda parte obmisi de contrahenda emptione usque ad rubricam de actione empti & venditi.

Item in extraordinariis †), quo jussus & de sponsalibus & de ritu nuptiarum usque ad rubricam de jure dotium.

Item teneor repetere de usufructu ab una stella usque ad alteram, pro ut vadit.

In eadem pagina infra rationes accepti & expensi inveniuntur, quarum generaliora, vel quæ propius ad rem literariam spectant, hic apponam. Primo loco scriptus est annus: 1313 *Indict. VIII ††)*, deinde hæc sequuntur:

*) Passare in latinitate mediæ ævi idem est, quod proficisci (vid. du Fresne du Cange glossarium h. v.); unde, licet „passavi” dicendum fuit, fortasse, ut melius scriberet, verbum vere latinum „passus fui” at significatione barbara, formasse videtur Nardus noster.

**) i. e. omisi.

***) Digestum vetus in primam partem, libros II. priores, & secundam, reliquos omnes continentem, illis temporibus divisum esse, ex Odofredi commentariis in hæc partes divisus cognoscere licet.

†) Digesti veteris libros vel titulos aliquos in lectionibus extraordinariis explicatos esse, alibi, quod sciamus, non invenitur. Fortasse Nardi nostri Doctor, rationibus nescio quibus sibi propriis motus, contra morem communem ita docuit.

††) Cum anno Christi nati indictio, si eam, ut plerumque fit, computaveris, non convenit. Si enim pro initio

Infra scripti sunt denarii, quos recepi hoc anno a S. (Signore?) Petro pro sumtibus & aliis necessariis prius agitat's;

tum post alia:

*Item dedit mihi in reversu meo in pascate — — — duos florenos. *)*

Porro alia inscriptio:

Istae sunt expensae, quae non debent computari in expensis vitae,

infra quam inter alia hæc scripta sunt:

ejus æræ a. 312 habueris, eamque ob causam anno Christi 1313 numerum ternarium addideris, hancque summam per 15 diviseris, 11, non 9 reliqui erunt, ut inde indictionem XI fuisse existimaveris. Sed salva res est: a Gothofredo enim ad Codicem Theodos. (T. I. p. 205 — 207.) didici, non ab eodem semper initio æram indictionum ordiri, interque quatuor, quæ ille recenset, initia unum in annum Christi 314 incidere; unde si initium sumseris, eamque ob causam anno Christi 1313 pro 3, 1 addideris, reliqua autem eodem modo computaveris, indictio IX exacte invenitur.

*) Florenus aureus, nempe quales soli istis temporibus cudebantur, si auri in eo contenti qualitatem consideraveris, nostris hungaricis (Ducaten) fere æqualis erat. (vid. (v. Praun) vom Münzwesen cap. 3. §. 6. not. a. pro ratione autem auri ad argentum tunc usitata 30 solidis æquabatur, quod & ex alio harum rationum loco infra ponendo & ex Bartio (de claris archigymnasii Bononiensis professorib. T. I. P. I. p. 481. not. f) patet. Hinc, si solidorum valorem, ut infra fiet, computaveris, invenies, florenum eorum temporum 4 fl. 30 kr. monetæ in nostris regionibus usitatæ, secundum normam conventionis vero cusæ 3 fl. 45 kr., i. e. 2 thal. 10 gr. valuisse.

*Item dedi Domino Ray, *) meo Doctori pro suo salario — — unum florenum.*

*Item dedi Domino Belvisi pro bancis **) & domo ***) — — — decem solidos. †)*

*) i. e. Rainerio Arsendo, æquali Jacobi a Belvisio & Jacobi Butrigarii. vid. Panzirolus de claris legum interpret. p. 141. 142. 148. 154. 412.

**) i. e. subselliis, quæ nos Bänke vocamus. vid. du Fresne l. c. h. v.

***) vid. infra p. . n. .

†) Rationem & ponderis & mixturæ, qua solidi tunc temporis cudebantur, unde valorem eorum efficere poterimus, Sartius optime docet, qui (l. c. T. I. P. I. p. 108. §. 4.) „Nondum tunc, ait, Bononiæ aurum aut argentum parum cudi ac feriri cœperat. Unciis novem cum quadrante cupri optimi miscebantur, uncia duæ cum tribus quadrantibus argenti; atque ex hac massa solidi XLVIII & VI denarii conflabantur, i. e. denarii DXCIV, solidus enim denariis XII constabat. Itaque ex ejus mixturæ massa, quæ esset unius libræ pondo, moneta conflabatur, quæ valebat libras Bononienses duas, solidos novem, denarios sex. Semper enim hæc fuit libræ Bononiensis ratio, ut constaret XX solidis & solidi denariis XII.“ Quod si cupri ex principiis artis monetariæ rationem non habens, libramque pro veteri romana, cum qua adhuc hodierna Bononiensis satis exacte convenit, (vid. Encyclopædie ou dictionaire universel. à Yverdon 1774. T. XXXIV. p. 290.), i. e. bessæ libræ Coloniensis accipias, hinc solidus 9 fere crucigeris, monetæ in hisce regionibus usitatæ, sive 7 1/2 cruc., i. e. 2 gr. monetæ secundum legem conventionis cusæ æqualis erit.

*Item dedi, ut reciperer in civem *) & collegium **)*

— — — *decem solidos.*

*Item dedi in pensione domus ***) 35 solidos.*

*) i. e. civem academicum.

**) i. e. juris studiosorum, sive, ut tunc loqui amabant, Juristarum. Talia enim collegia Juristarum, Medicorum, Aristarum illis temporibus in academiis fuisse, Panzirollus (l. c. p. 114. & 155.) & Sarti (l. c. T. I. P. I. pag. 434 §. 4. sqq. p. 470. n. b. T. I. P. II. p. 226. col. 1.) docent.

***) Quid sit, quod bis in hisce rationibus domus mentio facta est, non facile dici poterit. Fortasse moris fuit, præter pensionem domus, i. e. partis ejusdem (Haus- sive Stubenmiethe) statim in ingressu pecuniolam propter impensas in domum & subsellia, mensam aliave similia (Meublen), quæ quum eo tempore paucissima & simplicissima fuissent, verbo barbaro bancorum significari potuerunt, facienda (ein Einstandsgeld) solve- re; vel antequam Nardus noster in eam domum, in qua habitavit, cujusque pensionem in rationes suas re- tulit, reciperetur, tantisper alibi habitavit, eamque pecuniolam, quæ ibi pro domo & subselliis &c. sol- venda fuit, verbis illis pro bancis & domo signi- ficavit; quod aliquis forte eam ob causam pro verissi- millimo habuerit, quia simili modo in iisdem rationi- bus bis mataraççæ, i. e. lecti) mentio facta est; vel tandem verbis: pro domo & bancis id, quod pro auditorio & subselliis ibi positis solvendum fuit, signi- ficatur, quæ conjectura aliquantulum eo, quod, quum publica auditoria deficerent, Doctores privata conducere solebant, adjuvatur. (vid. Sarti l. c. T. I. P. I. p. 197. n. f.)

*Item in collectis Bidelli *) & Domini Jacobi — — —
20 solidos.*

*Item Bidello Doctoris pro ictatura **) mei Codicis
— — unum ancontanum. ***)*

*Item in mataraçço meo de meis denariis — —
oño solidos.*

*Item in pensione mataraççi pro mense Decembris
usque ad mensem Julii — — — 22 solidos.*

Hisce omnibus: & literarum charactere; & quod
anni 1313 & 1315 in foliis Codici ipsi additis legun-
tur; & quod ex consensu omnium supra relatorum
verisimillimum est, Nardum de Clusio illis fere annis
prælectiones in Digestum vetus audiisse, in iisque Co-
dice nostro usum esse; quod Doctorum in hujus ra-
tionibus laudatorum hacque ætate viventium aliorum-

*) Universitas Bononiensis pedellum habebat, qui apud
Sartium (l. c. T. I. P. II. p. 61. col. 1. & 2., 226.
col. 1.) Bidellus generalis totius universitatis appella-
tur; præterea cuivis Professori proprius pedellus erat
(vid. Sarti T. I. P. II. p. 226. col. 1.), quorum uter-
que pro se apud studiosos collectas exigebat (vid. Odo-
fredum l. c. ad l. §. C. qui testam. fac. poss. & Pan-
zirollum l. c. p. 115. qui talium collectarum exemplum
ridiculum referunt).

**) vid. du Fresne l. c. sub voce ictio, i. e. percussio,
percussion, ferrure. (Beschlagen.) Studiosus noster,
non actum ictionis, sed effectum ipsum expressurus pro
ictione facile ictaturam scribere potuit. Hoc enim
tempore libri vel lamina, vel aurichalco, vel argento
muniri solebant, quod pedellus, ejusmodi rebus occu-
patus faciendum curasse vel ipse fecisse videtur.

***) Quæ moneta sine dubio Anconitana, cujusnam valo-
ris fuerit, nescio.

que his vel antiquiorum vel coætaneorum, nusquam autem, quod certo constet, recentiorum nomina notis adjectis adscripta sunt: hisce omnibus, dico, in unum collatis ea, quæ supra de ætate hujus Codicis non infra initium XIV sæculi referendi exposuimus, confirmari videntur.

Recentiora hujus Codicis fata e scheda chartacea Codicis principio adjecta didicimus; Obrechtum, Argentinensem dominum ejus fuisse; Hilligerum eo usum; *) a. 1643 in auctione publica librorum Obrechtii venditum fuisse. Unde Lipsiam migrasse videtur: ibi enim 1648 mense Octob. ligaturam renovatam esse, item inscriptum legitur.

Aliæ præterea schedæ chartacæ, Codici tantum insertæ lectiones quasdam parum scite electas, unde Codex noster e Flor. vel manasse, vel non manasse appareat, afferunt; & conjecturam de ejus ætate non magis exactam. — eo nempe nitentem, quod Jacobus de Belviso quæstionem ab hoc doctore agitaram, & margini Codicis, subjecto ejus nomine, adscriptam fortasse ipse scripsisset, — continent.

§. 3.

3) *Codicis III.*

Codex Nro. III. quem eadem bibliotheca Stuttgar-
tiensis habet, formæ, quam in folio vocant, at mino-

*) In Donello enucleato l. 24. c. 19. lit. E p. 1298., ubi hujus & alterius Obrechtiani Codicis lectionem l. 12. t. 2. de jurejur. l. 34. §. 4. exhibet. Alterum illud msptum ex eadem auctione Taborem (Professorem Argentinensem) sibi parasse ex ipsis illis schedis didicimus.

ris, in charta lintea scriptus est. Voluminis satis magni folia tantum quatuordecim Digesto veteri destinata l. 12. t. 3. (de in lit. jurando) l. 1. t. 2. (de origine juris) l. 1. t. 3. (de Legibb.) l. 1. t. 4. (de constit. princip.) l. 1. 2. 3. l. 4. t. 8. (de receptis) continet. *) Rubricæ titulorum margini sunt adscriptæ. Nuspiam imagines vel literæ coloratæ. Inscriptiones sunt quam maxime mancæ, Icti enim nomen tantum, sine ullo alio additamento singulis fragmentis præscriptum est. Glossa & §Sorum signa desiderantur. Scripturæ character est seculi XV, nec differt ab eo, quo duo tractatus juridici in eodem Codice contenti, quibus annus 1466 & 1468 subscriptus est, exarati sunt.

*) Præter alia juridica eidem Codici Institutiones quoque & Codicis quædam leges insunt.

P A R S II.

DISQUISITIO IN INTERNUM HORUM CODICUM
VALOREM.

C A P U T I.

SINGULA HUC PERTINENTIA RECENSENTUR:

§. 4.

I n t r o d u c t i o.

Quæ jam, quo magis internus Codd. nostrorum valor innotescat, afferenda sunt, ita, ut ab exterioribus ad interiora progressus fieret, disposuimus. Quoad priora illa ea præcipue ante oculos habuimus, & cum Codd. nostris contulimus, quæ celeberrimus Thibaut *) de differentiis Flor. & Vulg. circa divisionem librorum in titulos & titulorum rubricas; itemque circa divisionem titulorum in fragmenta, horumque verba initialia, enumeravit; quibus addidimus fragmentorum inscriptiones, quotquot pleniores invenire nobis licuit. In quibus omnibus, ubi in variantes lectiones incidimus, quo melius de iis iudicium ferre possemus, vett. impressa Tubingæ extantia **) aliaque subsidia contulimus.

*) Ueber die Arten des corpus juris romani zu allegiren; in seinen civilistischen Abhandlungen von 1814. Abh. X. S. 227. sqq.

**) S. a & l. p. Jenson. Norimb. p. Koburger 1482. Venet. p. Thores. de Asula 1491. Venet. p. B. de Tortis. 1506. Extant quinque duæ præterea Tortisianæ editiones Tubingæ, quas autem, quia cum ea, quam contulimus, fere ubique consentiunt (vide Illustris Domini Præsidis Abhandlungen l. c. S. 307 & 398), consulto negleximus. S. a & l. p. Ragazonibus de Asula. De his omnibus vett. impressis, vide Abhandlungen l. c. S. 364. sqq.

§. 5.

1) *De titulorum rubricis.*

a) *Codici I. & II. communia.*

Primum de titulorum rubricis ita agemus, ut eas, ubi Cod. I. & II — III. enim nihil huc pertinens prae-
buit, — eodem vel certe simili modo a Flor. diffe-
runt, praemittamus.

L. I. t. 7. De adoptionibus & emancipationibus &
aliis modis, quibus *jus potestatis* solvitur. *)

L. I. t. 8. De *rerum divisione* **) & qualitate.

*) Cum Codd. nostris contra lectionem Florent. quibus
potestas solvitur conspirant vetera impressa supra
citt. quorum Num. I. (Kob.) *jus potestatis*, reli-
qua vero *jus patriae potestatis* legunt. Utra le-
ctio melior sit, anceps quaestio videtur. Pro ea, quae
in Codd. nostris extat praeter constantiam lectionis Bo-
noniensis ex consensu utriusque manuscripti & 5. im-
pressorum omnino deducendam, quae antiquis Codd.
niti videtur, auctoritatemque Institutionum, quarum
l. I. t. 12.: quibus modis *jus potestatis* ex
omnibus, quantum novimus, libris manuscriptis; qui-
buscum & Theophili το ὑπεξαιον (non ἡ ὑπεξαιον) con-
sentire videtur, hoc quoque adduci potest, *jus* a ne-
gligente vel brevitatis studioso scriba facile omitti, vix
autem ut glossema addi potuisse; pro Flor. autem,
praeter auctoritatem antiquissimi Codicis id pugnat. quod
plenior inscriptio ex Institutionibus ipsis huc transferri
potuit. In qua argumentorum pugna, utra lectio prae-
ferenda sit, alii videant. Cod. I. pro quibus legit: quod
libet, quod vero pro aperto errore habendum est.

**) Flor. — *divisione rerum* — Contextus ipse in l. I.
pr. h. t., vetera impressa, nec non plurimi Institutionum
Codices manuscripti & editiones, e quibus recentissima
Bieneri, pro nostra lectione sunt.

L. I. t. 12. De officio præfecti urbis. *)

L. I. t. 14. De officio prætoris. **)

*) Cum nostris Codd. consentiunt tria vetera impressa num. 2. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) reliqua duo cum Flor. habent urbi. Quarum lectionum cum neutra per se melior sit, Flor. ut antiquissima præferatur. Notata autem dignum est, huic etiam antiquitus literam s adjectam esse, & in hujus quoque aliorumque titulorum contextu in Flor. quoque præfectura urbis — præfectus urbis legi. vid. h. t. L. I. pr. §. 7. l. 38. t. 15. de obsequiis parent. & patron. præst. L. I. §. 2.

**) Flor. est: Prætorum. Vetera impressa & edit. Hal. cum Codd. nostris conveniunt. Quæ lectio vulgata, cum multis & antecedentibus & consequentibus titulis, ubi semper, etiamsi plura ejus magistratus, de quo agunt, genera fuerint, ut quæstorum, singularis numerus adhibetur, amice conspirat. Hinc, & quia Icti quoque, ex quorum scriptis Digesta excerpta sunt, singulari numero usi videntur, ut Ulpianus in t. 13. de officio Quæstoris, & recentissimis temporibus unum tantum prætorum genus, de quo solo contextus loquitur, remansit, aliquis existimet, Flor. vitiose scriptum esse. Quum autem omnino plura prætorum genera antiquitus fuerint, eamque ob causam a veritatis specie non alienum est, antiquiores libros, unde Tribunianus hæc transsumere potuit, plurali numero inscriptos fuisse; librarii autem, harum rerum ignari, facilius propter vicinos titulos pluralem numerum cum singulari, quam contra, commutare potuerunt: hic Flor. lectio, cujus auctoritate fortasse & titulus præcedens: de officio quæstorum inscribendus erit, præferenda videtur.

L. 2. t. 1. De jurisdictione *omnium judicum*. *)

L. . t. 2. Quod quisque juris in alterum statuerit, **) ipse eodem jure utatur.

L. 2. t. 8. Qui satisfacere coguntur, vel *jurejurando* (jurato Cod. 2.) promittunt, (promittant Cod. 2.) vel suæ promissioni committantur ***) (committatur Cod. 2.).

*) Flor. De jurisdictione. Vetera impressa Codd. nostrorum lectionem, cui & inscriptio in Cod. Justin. l. 5. t. 15. de jurisdic. omnium judic. & de foro compet. adstipulatur, receperunt. Quæ, quum duo illa verba facilius excidere, quam addi potuerint, — nam ex Codice Justin quoque, præsertim e titulo, ea quoque, quæ a materia hujus tituli Dig plane aliena sunt, continente, vix aliquis ea huc transtulerit — Flor. lectioni omnino præstare videtur.

**) Flor. legit: ut ipse, quæ lectio præferenda est, ob anxium Romanorum studium in legibus, edictis & quæ sunt similia, perspicue & accurate quævis exprimendi; ex edictis autem hæc inscriptio cum vicinis petita esse videtur. Vetera impressa a parte Codd. nostrorum stant.

***) Flor. Qui satisfacere cogantur, vel jurato promittant, vel suæ promissioni comittantur.

Modus indicativus hic, ut constructio rarior, nec tamen vitiosa, præferendus videtur. Hac respectu tria vett. impr. numm. 1. 2. 3. at particulatim aliud alio verbo (Kob. Rag) conspirant, in eo autem omnia cum Codd nostris erraverunt, quod non per totam rubricam in hoc modo adhibendo sibi constiterint. Ex omnibus solus num 1. (Kob) cogantur: num. 1. & 5. (Jens. Rag.) promittant; nullus committuntur leunt. Quod autem Cod. 2 cum num. 5. (Rag) numero singulari committatur legit, omnino vitiosum est. Cum

L. 5. t. 1. De judiciis & ubi quis *) agere vel conveniri **) debeat.

L. 6. t. 3. Si ager vectigalis vel ***) emphiteutarius (Cod. 1. emphiteotarius) petatur.

L. 7. t. 6. †) Si ususfructus petatur, ††) vel ad alium pertinere negetur.

eo, quod in Codd. pro jurato jurejurando est, omnia vett. impr. quæ jurando habent, aliquatenus concordant.

*) Flor. lectio quisque plenior, hic melior videtur; facile etiam a librariis que omitti, vix autem, ut glossa, addi poterat. Vett impr. excepto num. 5. (Rag.) & Hal. cum Codd. consentiunt.

**) In Cod. 2. convenire vitiose legitur.

***) Flor. id est emphyteutarius. Cum Codd. nostris vetera impressa, qui sive: vel emphitoticharius (Kob.) sive: emphyteoticarius, (Rag.) sive: emphiteoticharius (Jens. Thores. Tort.) legunt, & Hal. conspirant. Quum lectionem ideo prætulerim, quia, quum agri vectigales & emphyteutarii antiquiori præsertim jure, non per omnia iidem essent, omnino verisimile est, antiquitus vocabulum talem differentiam innuens adhibitum esse, quod a librario differentiarum juris græcarum & latinarum provinciarum ignaro cum v. i. e. commutari potuit, quam ut contra prisca illa differentia seriori demum tempore a librario quodam vitiose recepta sit.

†) Hic nostri Codd. cum vett. impr. & edit. Hal. sibi magis constant, quam Flor., ubi est petetur, negetur. Melius vero, edictorumque, unde hæc inscriptio petita videtur, sermoni aptius utrobique futurum tempus, petetur, negabitur, scriberetur.

††) In Cod. 2. præpositio de vitiose præmissa est.

L. 8. t. 2. De servitutibus urbanorum prædiorum. *)

L. 9. t. 3. De his, qui dejecerunt vel effuderunt. **)

L. 13. t. 5. De constituta pecunia. ***)

L. 14. t. 2. Ad †) Legem rodiam de jactu.

L. 19. t. 3. De extimatoria actione. ††)

*) E vett. impressis num. 3. & 4. consentiunt. Flor. legit: prædiorum urbanorum.

**) Vett. impr. & ed. Hal. consentiunt. Flor. legit: effuderint vel dejecerint. Nostorum Codd. ordo, quippe conveniens ei, quem in verbis edicti in contextu allegatis, omnes, quod sciam, Codd. cum ipso Flor. servant, melior videtur.

***) Eodem modo legunt vett. impr. & edit. Hal. Flor. — pecunia constituta.

†) Vett. impr. & Hal. conspirant. Præferimus autem lectionem Flor. de lege rhodia — Præpositio enim ad (quod ex rubricarum in Digestis collatione patet,) adhiberi solet, si legem, vel SC. interpretantur; præpositio de, si alio modo de iis, agitur. His autem contextus nullam verborum legis Rhodiæ interpretationem, sed tractationem de eo, quomodo lex illa exteræ nationis apud Romanos applicanda sit, exhibet. Facile autem librarius, hujus tam subtilis discriminis ignarus, præposit. ad, ut frequentiore, in alterius locum surrogare potuit.

††) Utra lectio, an nostra, cum qua index Flor., & vett. impr. conspirant, an ea, quæ in Dig. ipsis Flor. invenitur, ubi verbum: actione deest, præferenda sit, in dubio versatur, quum æque facile vel in illis, ut glossa addi, vel in Flor. omitti posset. Potius autem posterius crediderim, quum & Flor. ipsa sibi non constet & aliis similibus in inscriptionibus Flor. quoque

§. 6.

b) *Codici I. propria.*

In Cod. I. has inveni rubricarum lectiones variantes:

L. 1. t. 2. De origine juris & omnium magistratuum & successione *eorundem*. *)

L. 1. t. 3. De Legibus & senatibus consultis **) & longa consuetudine.

L. 1. t. 11. De officio præfecti prætoris. ***) Inscriptio in summis foliis est: — — — prætorio.

L. 1. t. 19. De officio procuratoris & rationabilis *Caesaris*. †)

semper verb. *actione* additum sit. Interdum quidem, at rarius, ubi secundus casus, v. c. locati & conducti, nunquam autem, ubi sextus casus adhibetur, omissum inveni.

*) Hoc verbum, diversum ab eo, quod ex indice Flor. & aliis Codd. Taurellius & Gebauerus receperunt (*prudentium*), simile ei, quod Flor. Cod. hoc ipso loco a recentiori manu additum in duobus quoque vett. impressis num. 1. & 2. (Jens. Kob.) inveni (*eorum*), quia verisimile est, magnam illam partem hujus tituli, quæ de Jurisprudentibus agit, in inscriptione non omnino omissam fuisse, rejiciendum videtur.

**) Flor. — senatusque consultis — in verbo et pro: que vett. impressa cum Cod. consentiunt.

***) Aperto errore pro Flor. prætorio.

†) Lectio Flor. de officio procuratoris Cæsaris vel rationalis (quarum vett. impressa, quorum tria: de officio procuratoris Cæsaris & rationalis (Jens. Kob. Rag), duo reliqua de officio procuratoris Cæsaris habent, in plerisque consentiunt), ei, quæ in Cod. nostro invenitur, per omnia præstare videtur. Nam omnino

L. 1. t. 20. De officio juridici. In margine additum est: *Alexandriae*. *)

L. 2. t. 5. Si quis in jus vocatus non ierit, sive quis eum vocaveris **) quem ex edicto non debuit. ***)

L. 2. t. 9. Si †) noxali causa agatur, quemadmodum caveatur.

L. 2. t. 11. Si quis in iudicio sistenti ††) causa *cautionibus* †††) factis non obtemperavit. ††††)

vitiose verbum *rationabilis* scriptum est; deinde, quia duo procuratorum genera sunt, vel privatorum vel Cæsaris, rationalis unus, similis ei, qui procurator Cæsaris vocatur, vox Cæsaris melius procuratori tantum jungitur; tandem quia rationalis verbum seriori tantum tempore usitatus, idem quod procurator Cæsaris significat, particula vel sæpius pro sive adhibita, *τῇ* et præferenda videtur.

*) Cum lectione Codicis nostri recentiori e vett. impressis n. 1. & 2. (Jens. Kob.) exacte consentiunt, reliqua habent: iudicis *Alexandriae*. Lectionem autem Codicis nostri originariam, quacum & Flor. conspirat, plane esse probandam, jam annotavit Brenemannus.

**) Vitiose pro vocaverit, quamvis, quod mirum est, propter lectionem rubricæ tituli 7.: eximas librarius hæc consulto scripsisse videatur.

***) Pro Flor. debuerit. Nostra lectio, quacum e vett. impressis n. 5. (Rag.) & edit. Hal. conspirant, ut constructio rarior, nec tamen vitiosa, præferenda videtur.

†) Ex inconsulte excidisse videtur.

††) Aperto errore pro: sistendi.

†††) Ordo Flor.: cautionibus in iudicio sistendi causa factis, melior videtur.

††††) Hæc lectio, quæ in Flor. quoque Codice a priori manu erat, ex causis aliquoties allegatis, recentiori Flor. obtemperaverit, quam Taurellius prætulit, melior est.

L. 2. t. 12. De feriis & dilationibus & diversis temporibus, & ex quibus causis feriae non impediuntur. *)

L. 3. t. 2. De his, qui infamia notantur. **)

L. 3. t. 4. Quod cujuscumque universitatis nomine vel contra eum ***) agatur.

L. 3. t. 6. De calupniatoribus. †)

L. 4. t. 2. Quod metus causa gestum est. ††)

*) In Flor. ultima 7 verba plane desunt. Quum vero per se considerata vitiosa non sint (extant enim in titulo nostro loca nonnulla ad hanc rubricæ partem pertinentia, v. c. l. 1. §. 2. in fine); & pro glossemate tum propter latinitatem satis probam, neque tamen facillimam, tum, quia nulla urgens causa hæc addendi affuit, vix haberi poterint, fere adducor, ut existimem, hanc clausulam in nostro Codice recte legi, in Flor. negligenter omissam esse. Vett. impressa & edit. Hal. ita conspirant, ut num. 2. (Kob.) legat: de feriis & dilat. & ex quibus causis feriae non impediuntur; num. 1. & 5. (Jens. Rag.) de feriis & dilat. & diversis temporib. earum: ex quibus . . . num. 3. & 4. (Thor. & Tort.) de fer. & dil. divers. temp. earum: & ex quibus . . . Hal. denique: de feriis & dil. & diversis temp. & quibus — — — impediuntur.

**) Pro Flor. notantur infamia. Conspirat cum Cod. e vett. impr. num. 4. & 5. (Thor. Rag.) hic ubique, ille tantum in inscriptionibus, quæ in summis foliis positæ sunt, non in ea, quæ initio tituli præmissa est.

***) Vitiose pro Flor. eam.

†) Item vitiose pro Flor. calumniatoribus.

††) Flor. lectio erit, magis adaptata est solito in edictis, unde hæc inscriptio desumta videtur, scribendi modo accurato, cujus exempla prostant in l. 2. t. 2. quod quisque juris L. 1. §. 1. l. 3. t. 2. de his qui not. infam. L. 1. multisque aliis locis.

L. 4. t. 5. De capite diminutionis. *)

L. 4. t. 6. Ex quibus causis majores viginti quinque annis **) restituuntur.

L. 4. t. 8. De receptis, qui arbitrium *recipiunt*, ***) ut sententiam dicant.

L. 4. t. 9. nautæ, caupones, stabularii, ut recepta *restituatur*. †)

L. 7. t. 1. De usufructus ††) &. (Reliqua excisa sunt.)

L. 7. t. 4. Quibus modis *fructus* †††) vel usus

*) Lectio per se aperte vitiosa ex Florent. capite minutis & ea, quam in omnibus vett. impressis, ideoque, licet a Spangenbergio plane omissam, vulgatam nominaverim, inveni, capitis diminutione mixta esse videtur. Florent. vero præterenda est, & quod genio prisci latini sermonis ad generaliora illa verba, quæ vulgo abstracta vocant, parum propenso, magis convenit, & quod lectio vulg. facile ex Instit. vel primo h. t. ipsius fragmento desumpta esse potest.

**) Verba Flor. in integrum restit. negligenter omissa videntur.

***) Flor. est — receperunt — at ex correctione coæva receperint. Cum Cod. nostro conspirant e vett. impressis num. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.). Ei scribendi generi, quo edicta concepta sunt, lectio Flor., potissimum correctâ illa, receperint (ut fut. exact.) magis convenit.

†) Vitiose pro Flor. restituant.

††) Vitiose pro usufructu.

†††) Lectio fructus pro Flor. usufructus haut plane spernenda est, quum fructus pro usufructu sæpius adhibeatur. vid. l. 7. t. 1. de usufr. quemadmod. L. 42. pr. L. 68. pr. h. t. l. 7. t. 2. de usufr. ad cresc.

amittatur. *)

L. 7. t. 5. De usufructu & eorum, **) quæ usu consumuntur vel minuuntur.

L. 10. t. 3. De ***) communi dividundo.

L. 11. t. 1. De interrogationibus †) jure faciendis & de ††) interrogatoriis actionum †††) (ex correctione recentiori: actionibus).

L. 12. t. 1. Cod. 1. legit: de rebus creditis & (marginis adscriptum est: *de certi*) conditione (superscriptum est &), si certum petatur.

L. 11. l. 7. t. 3. quando dies usufr. L. 1. §. 1. l. 7. t. 5. de usufr. earum rerum, L. 10. §. 1. l. 7. t. 8. de usu & habitat. L. 14. Pro meliori tamen, v. usufructus, ut plenius, quod in rubricis fere semper adhibetur, habuerim.

*) E. vett. impressis num. 1. 2. 3. (Jens. Kob. Thores.) prætereaque Hal. cum Cod. consentiunt; melius vero est lectio Flor. amittitur.

**) Lectio Flor. — earum rerum — hic perperam contracta esse videtur. Et vitiose additum est.

***) Conspirant vett. impressa, facile vero præpositio de, quæ hic in Flor. nec non in omnibus, ut videtur, libris, in contextu ipso deest, a librario convenientiam cum plerisque aliis inscriptionibus quærente, addita esse potest.

†) In Codd. Flor. & Erlangenfi (de quo infra sermo erit) in jure, quod prætero.

††) In iisdem Codd. hæc propositio deest, nostra vero lectio quacum e vett. impressis num. 1. & 2. (Jens. Kob.) (in reliquis verba posteriora plane defunt) prætereaque Hal. conspirant, ut plenior præferenda videtur.

†††) Vitiose pro Flor. & Erl. actionibus.

Cod. II. De rebus creditis. In margine additur: si certum petatur & certi conditione. *)

*) Flor. de rebus creditis, si certum petetur & de conditione. Hal. apud quem est: De rebus creditis. Lib. Primus. Si certum petatur conditione Tit. I., in re ipsa cum Cod. I. lectione originaria, vett. vero impressa, quorum quatuor num. 1. 2. 4. 5 (Jens. Kob. Tort. Rag.) de reb. cred. si certum petatur et de certi conditione, unum vero, num. 3. (Thores) in inscriptione titulo ipsi præmissa de reb. cred. si cert. petatur et de conditione, in summis foliis autem modo: de — petatur & de conditione certi, modo: de — petatur et de certi conditione legunt, quoad sensum cum correctâ illa in utroque Codice conspirant. Mirus interpretum (v. c. Cujacii Comment. ad h. t. in opp. T. 7. p. 621. Merillii & Barclaii Commentt. ad h. t. in Otto. thesaur. jur. rom. T. 3. p. 655. & 806.) dissensus, quid hac rubrica significetur. Nobis præ ceteris Barclaii sententia placet, quæ autem demum, si nostri Codicis lectionem adhibueris, nimis dura esse, — in quod crimen cum reliquis incidere videtur — definit. Secundum hanc enim prima rubricæ pars de rebus creditis, i. e. contractibus realibus generatim, speciatim de mutuo; altera de conditione si certum petatur, de omnibus conditionibus certi generatim intelligi debet. Quæ duo aperte, neque plura, si a fragmentis quibusdam fugitivis recesseris, in titulo nostro continentur. Reliquorum interpretum alii eadem quidem, quæ Barclaius, at diversis rationibus, hac rubrica contineri contendunt; alii iterum aliquod addunt. Sunt enim, qui verba Codicis Flor. si certum petetur cum antecedentibus jungentes, iis conditionem certi ex mutuo, sequentibus de

condictione conditionem certi generalem significari existiment; quod alii, — quia nimis durum videtur, verbo *condictionem* pro *condictione* certi generalem uti — recte rejicientes, prioribus potius verbis, si *certum* petatur *condictionem* certi generalem, postremis autem, et de *condictione* *conditionem* certi ex mutuo proponi contendunt. Quæ Cujacii interpretatio in eo potissimum laborare visa est, quod verbum istud generale *condictione* significatione ita coarctata, usquam adhibitam esse vix probari poterit. Certe in locis ab ipso laudatis (l. 3. t. 14. pr. J. quib. mod. re contrah. oblig. l. 3. t. 27. §. 6. J. de oblig., quæ quasi ex contractu) generalis significatio, qua nimirum speciales, ut partes, comprehensæ sunt, omnino sufficit. Alii postremum verbum, et de *condictione* *conditionem* omnis generis, certam vel incertam esse, interpretantur: quod licet optime cum verbis Florent. conveniat, cum iis, quæ in titulo ipso continentur, omnino pugnat.

Quibus ponderatis, si ad interpretationem primo loco exhibitam redimus, hanc quoque e verbis Flor. ubi, interjecta particula *et*, verba si *certum* petatur & de *condictione*, quasi duo diversa membra a se invicem separantur, vix deduci posse patebit. Licet enim cum Barclaio multas Digestorum rubricas ex Edicto petitas esse existimemus, tamen nunquam nobis persuadetur, hoc ita perversè, ut verba modo plane non intelligibili transpomerentur, factum esse. Quæ quum ita sint, primi Codicis lectionem, unde Flor. quoque, si fortasse librarius verba intermedia, et de *condictione* primum negligenter omissa deinde errorem correcturus loco non congruo adjecerit, oriri potuit, omnino prætulerim. Ordine autem illo perverso semel inducto alii facile verbum *certi*, quod pro glossmate habuerim, adjicere potuerunt.

- L. 12. t. 4. De conditione *ob causam datorum*. *)
 L. 13. t. 4. De eo quod certo loco dari *oporteat*. **)
 L. 13. t. 7. De pigneraticia actione. ***)
 L. 15. t. 4. Quod de (sub voce *de puncta*) jussu. ****)
 L. 18. t. 1. De contrahenda emtione & de pactis inter emptorem & venditorem compositis, & quæ res *veniri* †) non possunt.
 L. 19. t. 2. De ††) locato & conducto.
 L. 19. t. 5. De præscriptis verbis, in factum *actione*. †††)
 L. 20. t. 1. De pignoribus & hypothecis & qualiter ea contrahantur, ††††) de pactis. †††††)

*) Quæ lectio, ut facilior, ex Codice transsumpta videtur loco difficilioris, at non vitiosæ Florent. causa data causa non secuta.

**) Flor. lectio oportet magis placet.

***) Flor. additur: vel contra, quod hic ex incuria tantum omissum esse videtur.

****) Flor. Quod jussu. In Codice nostro præpositio de recte deleta.

†) Flor. venire. Lectio nostra e librarii negligentia orta videtur.

††) Quæ lectio, ex Cod., ut videtur, transsumpta, Flor. locati conducti merito cedit.

†††) Flor. -- & in factum actionibus. Male in Cod. nostro et omissum est. Altera lectio varians: actione, apud Hal. quoque legitur, magis vero placet lectio Flor., quum pro diversitate factorum plures formæ actionum in factum darentur.

††††) Præpositio et nostro Codici atramento addita, cum Hal. omnino vitiose omissa erat.

†††††) Verbum eorum, quod post: pactis in Flor.

L. 20. t. 2. In quibus *casibus* *) *pignus* **) *ipoteca* tacite contrahitur.

L. 20. t. 3. Quæ res pignori vel hypothecæ *dari* ***) *vel obligari* non possunt.

legitur, hic quoque, at recentiori manu, nec minio colore adjectum est. Fortasse autem melius abest, quum verba: *de pactis eorum* pro: *de pactis*, quæ iis adjiciuntur, quippe facilius absurdam interpretationem, quasi *de pactis* ageretur, quæ pignora & hypothecæ iniissent, admittentia, a latini sermonis elegantia abhorreant. Si autem originetenus *de pactis* legebatur, quod eundem sensum per ellipsin, licet obscurius præbere potuit, librarius aliquis parum elegans hæc correcturus *eorum* adjicere potuit. Quod si conjecturis aliquatenus audacioribus indulgere licet, fortasse antiquitus et *de pactis*, quæ iis adjectæ fuerint scriptum fuit, ex qua phrasi omnino justa & nulla obscuritate laborante at verbosiori, prior aliquis librarius propter tædium longissimæ rubricæ quatuor ultimis verbis rejectis lectionem nostri Codicis; posterior, cui hæc nimis obscura videbantur, vulgatam illam *de pactis eorum* effecit.

*) Flor. lectionem *causis*, ut prægnantior, quippe ad certa causarum genera, ex quibus solummodo pignora tacita oriuntur, lectores ablegantem, — præfero.

**) *vel vitiose deest.*

***) Flor. lectio *datæ obligari* — præferenda videtur, quum non de eo agatur, quænam res pignori tradi possint — possunt enim omnes — sed quænam, dum traditæ sint, legitime obligentur; ideoque lectio nostra a glossematis crimine vix defendi potuerit.

L. 20. t. 4. — qui *) priorum creditorum locum succedant. **)

L. 20. t. 5. De distractione pignoris. ***)

L. 21. t. 1. De evictione ****) duplæ stipulatione.

L. 22. t. 1. De usuris & fructibus & caussis, †) omnibus accessionibus & mora.

L. 24. t. 2. De donationibus inter virum & uxorem factis. ††)

§. 7.

c) *Codici Il. propria.*

L. 1. t. 2. De origine juris †††) & successione prudentium.

*) Præpositio in vitiose omissa. Quod eam quoque vetera quædam impressa (Thor. Tort.) omittant, non est, quod miremur, quum pro v. locum loco legant, quæ lectio haut plane est spernenda.

**) Flor. . . succedunt, quod præfero.

***) Flor. melius legit: pignorum et hypothecarum.

****) Flor. legit: evictionibus, quod præferendum, quia plures cogitari possunt causæ, quæ evictionem admittunt; Hal. cum Cod. nostro consentit: præpositio et plane vitiose omissa est.

†) Hic quoque post verbum: caussis et vitiose deest, at atramento superscriptum.

††) Dubium, utrum verbum factis in Cod. nostro, ut glossema, additum; an Flor. ex negligentia tantum omissum est.

†††) Media in hac rubrica verba: et omnium magistratum vitiose omissa sunt.

L. 1. t. 6. De his, qui sunt *) sui vel alieni juris.

L. 1. t. 22. De officio adsectoris. **)

L. 2. t. 6. In jus vocati ut eant, aut satis dent. ***)

L. 2. t. 7. Ne quis eum qui in jus vocatus est, †) vi eximat.

L. 2. t. 10. De eo per quem factum erit, quo minus in iudicio sistatur. ††)

L. 2. t. 12. De feriis & dilationibus & diversis partibus earum. †††) In summo folio, ubi etiam in-

*) Flor. Qui sui vel alieni juris sunt. Cum nostro Cod. consentiunt e vett. impressis num. 3. & 4. (Thor. Tort.)

**) Flor. . . adsectorum, quod prætulerim. Cum nostra lectione vett. impressa & Hal. conspirant.

***) Consentit Hal. qui legit: vel satis dent. Flor. est: aut satis vel cautum dent, quod ideo præferendum, quia, quomodo vel cautum ut glossema adjectum fuerit, vix intelligendum est.

†) Flor. vocabitur. Cum nostri Codicis lectione conspirant vett. impressa. Edictorum sermoni, in quibus concipiendis, quod sæpius jam observasse meminimus, accuratissime cavere solebant, ne ex temporum neglectio-
ne injuria ulla oriretur, lectionem ex Flor. & nostra conflata vocatus erit, unde librarii simpliciora præferentes utramque facile effingere potuerunt, optime convenire existimaverim.

††) Flor. — quis in iudicio sistat. Utra lectio præferenda, in dubio nobis versari videtur, quum in contextu ipso modo hoc modo illud legatur.

†††) Similia in vett. impressis inveniri, supra not. ††††† pag. 34. diximus. Utrum verbum earum melius additur, an cum Flor. omittitur, dubia res est.

scriptiones, licet recentiori manu, habentur,
temporibus earum legitur.

L. 3. t. 3. De procuratoribus. *)

L. 4. t. 2. Quo **) metus causa gestum erit.

L. 4. t. 5. De capitis diminutione. ***)

L. 4. t. 8. De receptis qui arbitrium receperint, ****)
ut sententiam dicant.

L. 5. t. 3. De petitione hereditatis. †)

L. 6. t. 2. De Publiciana. ††)

L. 7. t. 1. De usufructu & quemadmodum utatur
& constituatur. †††) In rubrica summis foliis in-
scripta . . . „quis utatur & constituatur.“

*) Quæ addit Flor. et defensoribus, hic negligenter
desunt.

**) Aperto errore pro Flor. quod.

***) Flor. capite minutis. vde not. * pag. 30.

****) Flor. originetenus habet: receperunt. vde not. ***
pag. 30.

†) Flor. — hereditatis petitione. Cum Cod. nostro con-
sentiunt vett. impressa & edit. Hal.

††) Flor. quod addit: in rem actione vitiose omis-
sum videtur.

†††) Nostra lectio a barbaro librario fortasse eo sensu
scripta est, quasi usufructus utatur (passive); at ra-
tione habita puræ, quæ in rubricis quoque extat, la-
tinitatis, per se nihil significat, fortasse autem ex hacce:
de usufructu & quemadmodum quis utatur,
& usufructus constituatur, orta est.

Omnio enim in hoc titulo de usufructus constitutione
sermo est. At hæc quoque lectio non per omnia probari
poterit. Iustus enim ordo, qui etiam in titulorum ru-
bricis observatur, tunc tantum adhibitus esset, si con-
stitutionis prius, deinde modi, quo quis utatur, men-
tio fieret. Quare dubitari poterit, utrum antiquitus de

L. 7. t. 3. Quando dies ususfructus legati *cedit*. *)

L. 7. t. 5. De ususfructu earum rerum, quæ usu consumuntur. **)

L. 8. t. 6. Quemadmodum *servitus admittatur*. †)

ususfructu, quomodo constitutatur et quemadmodum quis utatur fruatur, an, ut est Flor. de usufr. et quemadmodum quis utatur fruatur, lectum fuerit. Ut enim ex priori propter brevitatis studium, ita ex posteriori per glossemata, quibus occasionem præbere potuerunt & tituli ipsius contenta & rubrica tituli quarti: quibus modis ususfructus vel usus amittitur, quæ in Codd. legimus, oriri potuerunt. — Utatur pro utarur et fruatur quæ duo verba sæpissime in prioribus his libri septimi titulis, junguntur haud vitiose dicitur; cfr. L. 7. t. 1. De usufr. & quemadmod. l. 7. §. 2. l. 15. §. 1. l. 27. §. 1. l. 38. L. 7. t. 4. quibus modis usufr. l. 20; quum autem Romani in rubricis planiora prætulisse videantur, Flor. in re magis placet.

*) Flor. Cedat. Lectio nostra, quacum vett. impressa conspirant, præstat.

**) Flor. addit: vel minuuntur, quæ hic librarii culpa omissa videntur.

†) Conspirat e vett. impr. n. 5. (Rag.) & in modo conjunctivo cætera quoque impressa, & edit. Hal. servitutes amittantur legentia. Præstat vero lectio Flor. servitutes amittuntur & numerus quidem pluralis ideo, quia plurium servitutum genera sunt, eaque circa amissionem a se invicem differunt, magis, ut videtur, antiquitus differebant, quod, quia librarii igno-

L. 9. t. 4. De noxalibus. *)

L. 11. t. 1. De interrogationibus in jure faciendis. Atramento addita sunt verba *& de interrogatoriis actionibus.* **)

L. 11. t. 4. De servis fugitivis. ***)

L. 11. t. 5. De aleatoribus & aleæ usu. †)

L. 11. t. 8. De mortuo inferendo & de ††) sepulchro ædificando.

L. 12. t. 5. De conditione ob turpem causam.

L. 12. t. 7. De conditione sine causa. Margini

rabant, numerus singularis ex plurali facilius quoque, quam fere ubique oriri poterat.

*) Flor. addit actionibus, quæ hic negligenter omissa videntur.

**) Cum lectione Codicis nostri originaria tria vett. impressa n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) consentiunt, vde pag. 31.

***) Vett. impressa conspirant. Prætulerim autem lectionem Flor. — de fugitivis, quum facile verb. *servis*, ut glossema, addi posset, atque in contextu semper „fugitivi“ sine verbo: *servi* legantur.

†) Flor. De aleatoribus.

Nostri lectio magis placet, quum non solum de aleatoribus sed etiam de aliis aleæ rationibus in hoc titulo sermo sit. Vett. impressa, quorum pleraque de aleæ lusu, & aleatoribus, solus num. 4. (Tort.) de aleat. & aleæ lusu legunt, quodammodo conspirant. Lectio vero nostri Cod. usu, ut difficilior, præferenda erit.

††) Flor. . . & sepulchro — Repetita præpositio de, ut plenior, magis placet.

adscriptum est: vel injusta causa. *)

*) Flor. in priori titulo additum: vel injusta causa. in posteriori omissum vel injusta causa. — Lectio Codicis nostri juncto eo, quod margini adscriptum est, non tantum Cod. Just. auctoritate, cf. l. 4. t. 7. & 9, sed ipsis titulorum contentis adjuvatur. In priori enim unum tantum caput versus finem quasi fugitive positum, aliis de turpi causa agentibus intermixtum, sextum nempe, de injusta causa agit; in posteriori autem Ulpianus primo statim capite definitionem continente de injusta quoque causa verba facit. Ita, si verba ipsa spectas; neque aliter, si genuinum Jctis familiarem eorum sensum. Secundum hunc enim injusta causa nihil aliud est, nisi causa (objective) non justa, nullo voluntatis culpæ vel doli respectu habito, (ut in damno injuria dato cf. Hætte die Culpa des R. R. §. 10. & 11. adde exempla e Brissonio de V. S. v. injuria): qua significatione minime cum turpi causa, ubi omnino voluntatis vitium spectatur, optime autem cum conditione sine causa — quia fere nihil interest inter causam deficientem & objective non justam, & utrumque ut generale quid ad ultimum de hac doctrina titulum pertinet — conjungi potest.

Alii autem significatus a viris doctis v. injusta causa tributi vel ex hac tantum rubrica contra omnem veri speciem ficti sunt (v. c. Cujacii in paratitlis h. l. cf. Glück B. 13. S. 50. sqq.) vel communi quidem loquendi modo conformes (Glossæ, injusta — turpis) huic contextui, quippe quo verba nostra plane abundarent, parum conveniunt.

Basilica, quæ utrique rubricæ injustam causam addunt; Odofredus, apud quem in priori tituli rubrica hæc verba desunt, in posteriori post verba sine causa alia quædam sequi, signo x, indicatum est, quodammodo cum Codice nostro conveniunt. Præter rationes supra

L. 14. t. 5. De eo, *) quod cum eo, qui in aliena potestate, negotium gestum esse dicetur.

L. 14. t. 2. Ad **) Sctum Macedonianum.

L. 15. t. 2. Quando actio de peculio est annalis. ***)

L. 13. t. 1. De contrahenda emptione. †)

L. 18. t. 2. De in diem adiectione. ††)

adductas aliasque nonnullas nostri Codicis lectio Florentinae fere praeferenda videtur.

*) Constructio non omnino vitiosa eaque difficilior pro Flor. „quod cum eo, qui in aliena potestate est, negotium . . .“ quae tamen, ut nimis dura, & quae sola negligentia, quia permultae aliae titulorum rubricae a praepositione de incipiunt, e Flor. oriri potuit, rejicienda videtur.

**) Flor. De — Magis vero placet lectio nostra, quacum vetera impressa conspirant. vde pag. 26. n. †

***) Fl. Quando de peculio actio annalis est. Lectio nostra quoad ordinem inversum est annalis propter constructionem aliquatenus rariorem praeferenda videtur.

†) Reliqua, quae addit Flor. „& de pactis inter emptorem & venditorem compositis, & quae res venire non possunt,“ librarius, contracturus forsan inscriptionis prolixitatem, omisit.

††) Facile pro Flor. ad dictione haec lectio, quacum vett. impressa conspirant, praecipue quum loc. cit. saepius verba: adiectio & adjicere occurrant, solo calami sphalmate substitui poterat.

At contra etiam dubitari poterit, annon lectio nostri Codicis, ubi vox adiectio significatione omnino iusta (cf. Briffonius h. v.) in hujus potissimum tituli materi secundum ipsum Flor. Cod. solenni, attamen, si ad communem usum loquendi referatur, rariori usurpata

L. 18. t. 7. De servis exportandis, vel si ita man-
cipium venierit, ut manumittatur. *)

L. 19. t. 2. Locati & conducti. **)

L. 20. t. 1. De pignoribus & hypothecis & de
pactis eorum. *** a)

L. 20. t. 2. **** a) Quibus caussis pignus vel hy-
potheca tacite contrahitur.

L. 20. t. 4. Qui potiores in pignore vel hypo-
theca habeantur. † a)

L. 20. t. 5. De distractione pignorum. †† a)

L. 21. t. 1. — — — quanto minoris. †††)

L. 21. t. 2. — — — duplæ stipulatione. ††††)

est, pro prisca & originaria haberi debeat; unde eodem
modo, quo in contextu h. t. vulgati libri sæpe additio
pro adjectione rescribunt, hic in Flor. vox illa usi-
tatio facta sit.

*) Flor. addit: vel contra, quod hic vitiose deest.

**) Melior hæc lectio, quam Flor. sine conjunctione et,
quum hæ actiones haut junctæ, sed modo hæc, modo
illa instituantur. Eodem modo in t. 1 h. l. Rubrica
legitur: de actionibus empti et venditi. Vett. impressa,
& edit. Hal. cum nostro Cod. consentiunt.

***) Flor. De p. & h. & qualiter ea contrahantur, &
de pactis eorum.

****) Flor. In quibus . . .

†) Flor. addit. & de his, qui in priorum locum suc-
cedunt.

††) Flor. addit. & hypothecarum.

†††) Flor. — — quanti minoris. Cum nostra lectione
vetera impressa conspirant.

††††) Flor. — duplæ . . .

L. 21. t. 3. De exceptione rei venditæ. Inscriptio summorum foliorum addit. & traditæ * a)

L. 22. t. 1. De usuris & fructibus & causis & omnibus accessionibus.

Inscriptio in summis foliis repetita addit: & mora. ** a)

§. 8.

2) *De divisione librorum in titulos.*

Divisio librorum in titulos præter paucas easque, ut videtur, non bonæ notæ differentias, cum Flor. exacte convenit.

In Cod. I. inscriptio tituli 10. in libro 1. „de officio consulis, deest, & fragmentum hoc unicum, ut fragmentum finale titulo præcedenti *de senatoribus* inscripto, adjectum est. In Cod. III. titulus 3. in libro 1. fragmenta habet tantum 31, reliqua enim decem sequuntur sub propria inscriptione: de consuetudine.

§. 9.

De divisione titulorum in capita.

Quod ad divisionem titulorum in capita attinet, plura sunt, quæ in Codd. nostris a Flor. dissentientia invenimus. Nonnulla enim fragmenta, interdum adeo alios in titulos, trajecta, vel rubricæ ita transpositæ sunt, ut, licet ordine capitum non mutato,

*) Fl. cum hac, Hal. cum illa inscriptione consentit.

**) Fl. cum inscriptione in summis foliis conspirat.

a) Omnia, quæ in sex litera a insignitis inscriptionibus Codex Florent. addidit, ex librarii negligentia hic omissa esse videntur.

tamen unum vel alterum in aliis titulis conspiciatur; porro aliquot capita plane desunt, unum abundat; sæpius ex uno capite in Codd. nostris duo vel plura, vel ex duobus unum facta sunt.

A. Capita vel rubricæ trajectæ.

a) Ita, ut hæc capita titulum, quem eis Cod. Flor. assignavit, haut excesserint.

1) In primo Codice.

In l. 8. t. 1. de servit. caput octavum in locum septimi & hoc in locum octavi migravit. *)

In l. 16. t. 2. de compensat. caput septimum præcedit sexto. **)

In l. 21. t. 2. de evict. caput vicesimum septimum præcedit vicesimo sexto. †)

2) In secundo Codice.

In l. 1. t. 3. de Legibb. caput trigesimum quintum

*) Uter ordo melior sit, difficilis quæstio. Est autem ratio quædam interna pro nostri Cod. ordine faciens; nullam quæ e contrariis partibus fiet, inveni. In capitulis enim 4. 5. 6. & eo quod Flor. s. est, præter alia, quæstiones, quæ ad individuum servitutum naturam spectant, tractantur. Quibus Codex Flor. inepte septimum illuc plane non pertinens interjecit; noster tale quid non committit.

**) E vett. impressis num. 1. 2. 3. 4. (Jens. Kob. Thores. Tort.) prætereaque Hal. conspirant, nisi quod in num. 3. & 4. 6. sine inscriptione septimo adjectum est. Hic uter modo melior sit, ex rationibus internis vix dijudicari poterit. Quod autem Brenemannus ad h. l. pro Flor. affert, quia idem pro nostra lectione dici potest, nihil probat.

†) Hic contextus aperte pro Flor. est.

psæcedit trigesimo quarto. *)

In l. 1. t. 16. de officio proconsulis caput duodecimum & decimum sextum loca inter se commutaverunt. *)

In l. 1. t. 18. de officio præ. caput quintum præcedit quarto. *)

In l. 2. t. 14. de pactis caput vicesimum secundum subjectum est vicesimo quarto & trigesimum nonum præcedit trigesimo octavo. *)

In l. 3. t. 3 de procurat. caput decimum quartum subjectum est decimo sexto. **)

In l. 6. t. 1. de rei vendicat. capita vicesimum nonum & trigesimum transposita sunt. ***)

Signis, ut videtur, vetustis, ordo Flor. restitutus est.

In l. 8. t. 6. quemadm. servit. amittuntur, inter capita quartum & quintum transpositio facta est. †)

*) In hisce omnibus locis, præter penultimum, ubi contextus aperte pro Flor. ordine est, rationes internæ pro neutra lectione pugnant.

**) Perperam, quia hac traiectione ordo apertus capitis octavi §. 13. usque ad caput 15., itemque capitis 16. & sequentium interrumpetur. E vett. impressis nullum consentit, num. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) caput decimum quartum aliter trajiciunt, ita ut duodecimum sequatur.

***). Contextus ipse florent. defendit ordinem.

†) Vitiose, quum caput 5. & 6. arcta sibi invicem adjuncta sint.

In l. 17. t. 1. mandati caput quadragesimum primum præcedit quadragesimo. *)

In l. 19. t. 1. de act. empti ordo inter capita trigesimum quartum & trigesimum quintum mutatus est. *)

In l. 21. t. 2. de evict. caput quinquagesimum tertium præcedit quinquagesimo secundo. *)

In l. 22. t. 5. de probat. caput sextum præcedit quinto **), & decimum quartum decimo tertio. ***)

In l. 22. t. 6. de juris & facti ignorantia capita quartum & quintum transposita sunt. †)

In l. 24. t. 1. de Donat. inter virum & uxor. caput quadragesimum nonum præcedit quadragesimo octavo. ††)

*) In tribus hisce locis contextus pro neutro ordine pugnare videtur.

**) Contextus hic pro Flor. ordine est.

***) Uter ordo præferendus sit, dubito.

†) Hic rationes sunt, propter quas fortasse aliquis Codicis nostri ordinem prætulit; quum enim in capitibus 3. & 5. de facta alieni ignorantia sermo sit, caput vero 4. plane alia contineat, hoc in Cod. Flor. perperam interjectum esse videtur: quod si autem quoque ad capitum auctores respicimus, pro Flor. lectione decidi debet. E Pomponii enim libris ad Sabinum in toto hoc titulo nihil præter capita 3 & 4. excerptum est. Quæ una serie ponere a Tribuniani methodo non alienum esse videtur; quod hoc loco omnino factum esse eo magis existimamus, quia 5, 6, 7 eodem ordine quæ Pomponius dixit, illustrant. Quæ quum, si nostrum Codicem sequaris, turbentur, potius est, ut hic quoque Flor. ordo servetur.

††) Ordo pro Fl. pugnare videtur.

§. 10.

b) *Ut in alios commigraverint titulos.*

1) Codici primo & secundo communia.

In l. 8. t. 1. de servit. præd. urb. primum in Codd. nostris finale tituli præcedentis: de servitutibus est; *) ubi autem notandum, in Cod. I. rubricam primum eodem loco positum esse, quo in nostris editionibus, Flor. exprimentibus, habetur; qua deleta post Flor. Codicis caput I. at antiquitus & a prima, ut videtur manu, in alium locum, ita ut nunc Cod. 1. cum Cod. 2. conspiret, posita est.

2) Codici primo propria.

In l. 23. t. 4. de pactis dotal. caput vicesimum

*) Conspirant vett. impressa & editio Hal., ut Codd. nostrorum lectio pro constante vulgata haberi potuerit, nisi Accursius h. l. alios aliter dividere monuisset. Quum autem verba Pauli, quæ in Fl. Cod. primum tituli locum occupant, specialia eaque potius ad omnes, quam ad urbanas tantum servitutes pertinentia contineat; contra Gajus, a quo secundum alios Codices titulus oritur, generalia ad urbanas servitutes speciatim spectantia, quæ semper in titulorum principiis exhiberi solent, tradat: hanc lectionem cum Cujacio ad Paul. Edict. l. 21. Florentinæ præferre haud dubitaverim. Aqua convictione ne Basil. quidem Fabrotiana, quæ Vol. 6. fol. 765. exacte cum Flor. conspirant, me avocare potuerunt: hanc enim Basilicorum partem ab editore ipso e variis græci juris laciniis pro lubitu compositam esse, a Hoepfnero (in prætermis de Basilicis. Gieß. 1774.) & Hugone, Viro Clarissimo (Civilist. Magaz. B. 3. S. 385. ff.) didici.

quintum subjectum est decimo tertio sequentis tituli: de fundo dotali. *)

3) Cod. secundo propria.

L. 2. t. 12. de feriis quatuor capita initialia subjecta sunt titulo præcedenti: si quis cautionibus & rubrica tituli super caput quintum scriptum est. **)

L. 3. t. 5. de negot. gest. caput initiale hic est ultimum tituli præcedentis: quod cujuscumque universitatis. **)

§. II.

B. *Capita omissa.*

Præter loca quædam in Cod. 1. & 2. græca plane omissa, quos alio loco recensebimus, in Cod. 2. hæc duo desiderantur:

In l. 4. t. 1. de in integr. restit. caput quintum deest; inter glossas tamen [sine inscriptione adjectum. †)]

*) Quia hoc caput cum tit. 5., cui hic interpositum est, minime, optime autem cum iis, quæ titulo quarto h. l. continentur, convenit, ordo Flor. omnino melior videtur. Num forte caput in titulo de pactis dotalib. desideretur, quum integer hic titulus cum aliis hoc in Codice desit, nescimus?

***) Quæ duæ trajectiones librarii tantum negligentiae incitiaeque imputandæ videntur.

†) Quam lacunam ex librarii negligentia ortam esse, potissimum ex eo apparet, quod in Codice nostro verba finalia capitis quarti „qui in integrum restitui postulat“ desunt, at ea, quæ in quinto eundem locum occupant, & iis capitis quarti simillima „qui in integrum se restitutum polliceatur“ substituta sunt; a

In l. 22. t. 3. de probat. capita 30 & 31. desunt. *)
His propter similitudinem addo lacunas nonnullorum fere versuum, quas noster Codex uterque communem habet cum omnibus, ut videtur, vulgatis Codd. & impressis. Soli enim, quantum scimus, Codd. Flor. & Alciati †) in l. 10. t. 2. famil. hercisc. l. 36. in fin. pleniora, in editionibus recentioribus extantia, continent. Quo in loco Flor. lectio, unde vulgata — ob bis posita in Flor. verba finalia (coheredem esse putavit) — facile oriri potuit, omnino præferenda est.

Similis lacuna habetur in nostris omnibusque, ut videtur, aliis Codd. præter Florent. & Alciati in l. 10. t. 1. (fin. regund.) l. 11. de qua infra ex professo agemus.

recentiori demum manu ex voce restitutum restitui factum & vox postulat adscripta est. Quare vix dubitari poterit, librarium e quarti in similia quinti capitis verba aberrasse tantum. Quæ opinio eo quoque firmatur, quod in margine hujus Codicis his verbis finalibus adscriptum est: alias lex; & quod in Cod. 1. & vett. impressis non desideratur.

*) Hæc sunt usquedum, ut videtur, in duobus tantum libris, Florentino & Alciati inventa. (cf. Dispunct. l. 1. c. 6. — unde apparet, eum hæc capita non tantum ex Pandectis Florentinis, quod aliquis ex Brenckmanni nota existimaverit, restituisse —) In vett. quoque impressis desunt ab Accursio nusquam illustrata. Quare, quod fieri non solet, in indicibus capitum non glossatorum referri merent. Utrum in primo nostro Codice extiterint, nec ne, deperdito toto hoc titulo, ignoramus.

†) vd. Dispunct. c. 8.

In l. 5. t. 1. de jud. l. 18. §. 1. Cod. Florent. legit: ut si res non ex maleficis veniat, sed ex contractu debeat, filius agere utili judicio. Codd. I. & II. legunt: ut si res moveat (in 1. superscriptum *urguat*, in 2. *alias moneat* & in margine *i. e. requirat*) filius agere (in 2. *ageret*) utili judicio. Vett. impressa similiter, & quidem n. 1. & 2. (Jens. Kob. habent: „ut si res moveat filium agere utili judicio“ n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) „ut si res moveat (Rag. moneat) filius agat utili judicio.“ Hal. utramque lectionem jungens: „ut si res moneat, nec ex maleficio veniat, sed ex contractu debeatur, filius possit agere utili judicio.“ Lectio Florentina sensum habet satis probum; cujus hæc verba *ex contractu*, in ceteris libris omissa, a Basilicis (l. 298.) adjuvantur. Ceterorum librorum lectio per se considerata, ut in Cod. 1. & vett. impressis n. 1. & 2. extat, nisi quis duriores ellipfin in auxilium vocare velit, sensum nullum præbet; ea forma, quæ in Cod. 2. & ceteris vett. impressis habetur, sensu non caret, & posterior quidem ita, ut in regulam consecutionis temporum non impingatur: at vox *moveat* five *moneat* huc parum quadrans, Basilicorum quoque silentio, hoc loco, ubi pleniora sunt, omnino probante, adjuvatur. Tota hæc diversitas facile oriri potuit e Codice cum Flor. consentiente, unde autem versus ille *ex maleficio* — — deb. casu quodam excidit. Tunc enim habes ultimum verbum ante lacunam cum priore syllaba eam sequente, jungendo *noneat*, unde, hoc verbi monstrum corrigendo facile *moneat*, *moveat* atque inde omnes reliquæ lectiones fieri potuerunt. Hæc de lectionis hujus origine conjectura præter ea, quæ su-

pra exposita sunt, inde quoque adjuvatur, quod, quo antiquiores sunt libri, eo longius a sensu justo distant — Quæ si vera sunt, hoc loco Codicem Flor. de-
nuo inspicere, opera pretium erit. In quo enim, si occasio lacunæ illius oriundæ inveniri potest, hic quoque ceteros Codd. ortum suum inde ducere verisimile est; contrario autem casu ad alium librum, ut hæc explicentur, recurrendum est.

§. 12.

C. *Caput abundans.*

In l. 1. t. 3. de legibb. post caput 13. sub inscriptione Pauli hæc verba, quasi integrum caput constituentia in Codice III. leguntur: *nam ambigitur, se posse facere legem.* Si autem consideraveris, hæc & per se parum latina esse & similia hujus ipsius tituli capite 9. extare, verisimillimum videtur, barbarum aliquem librarium caput illud, huc negligenter transpositum, iis, quæ præcedunt, quodammodo adaptasse.

§. 13.

D. *Capita dissecta.*

a) in Codice I.

Quas ill. Thibaut *) causas affert, ex quibus capitum sectio in plura orta sit, hac nostra quoque comparatione omnino confirmantur. Potissimum enim inde, quod librarius nomen & scripta Jcti, quæ in contextu nominata sunt, pro inscriptione, & sequentia verba pro novi capitis verbis habuit, harum a Flor. lectione differentiarum originem repetere licebit. Ut plurimum autem, paucissimis quibusdam exceptis, ubi

*) Abhandlungen S. 234.

vel pro utraque lectione pares, vel etiam pro ea, quam in nostris Codd. invenimus, aliquatenus potiores rationes pugnare videntur, causæ quoque internæ Florentinam lectionem omnino defendunt.

Sæpenumero enim evenit, ut capita Codd. nostrorum auctoritate divisa vel sensum plane absurdum præbeant, ut in capite priori quæstio, & in sequenti responsum contineatur, e. g. in Cod. 1. l. 2. t. 8. qui fatisdare l. 14, vel ut capita Jcto, cujus nomen in indice Flor. plane desideratur, adscriberentur, Pedio nempe, e. g. in Cod. 1. l. 4. t. 2. quod metus l. 14. §. 5. l. 4. t. 3. de dolo malo l. 1. §. 4; in Cod. 2. l. 4. t. 7. de alienat. jud. inut. l. 4. §. 2.; vel ut Jctus antiquior laudaret longe recentiore, e. g. Labeo Pomponium in Cod. 1. l. 4. t. 3. de dolo malo l. 9. §. 3.; vel ut inscriptio plane non conveniat præcedenti, dum e. g. in nova inscriptione: Idem Pomponius sit, cum tamen Ulpianus præcedat, e. g. in Cod. utroque l. 4. t. 8. de recept. l. 13. §. 1.; vel denique ut dicendi genus minus congruum sit, infinitivis nimis sæpe adhibitis, ut verba *scribit*, *quaerit* vel similia, unde illa pendeant & in Flor. Cod. omnino pendere solent, plane desiderantur, e. g. in Cod. utroque l. 4. t. 8. de recept. l. 17. §. 7. Quæ quum ita se habeant, ut temporari parcamus, tantum quæ in libris 1. 2. 3. 4. huc pertinentia invenimus, ad judicium de iis ferendum cum vett. impressis aliisque subsidiis comparavimus. Cætera, quæ præter hos libros nobis occurrere, quia fortasse alius quis fructum inde capere potuerit, plane omittere noluimus. In harum rerum indicem, præter ea, quæ ipso Codd. nostrorum contextu continentur, ea quoque recepimus, quæ tempore paulo seriori margi-

ni adjecta sunt. Quæ ut sine nostro tædioso labore a contextus ipsius lectionibus probe dignoscerentur, hisce notis uti sumus: ubi in contextu ipso nulla a Flor. divisione differentia deprehenditur, margini autem adjecta sunt verba: *alias lex* signum crucis (†); ubi: *alias lex, alias paragraphus* duo signa crucis (††); contra, si qua in contextu ipso invenimus, nullum tale signum apposuimus.

Capita dissecta sunt:

1) in Cod. 1.

2. 4. de in jus vocando l. 10. §. 1. ubi a voce *Marcellus*, quæ pro inscriptione est, omissis proxime sequentibus, novum caput, cujus prima vox est *Patronum* incipit.

Similiter in sequentibus, ubi tantum inscriptiones & verba initialia notabimus:

2. 8. qui satisfacere. l. 14. Paulus. Eum qui.

† 2. 14. de pactis l. 4. §. 2. in fine. Idem Juliano.

† ibid. l. 7. §. 16. Marcellus.

† ibid. §. 18. Marcellus. Et suum. *)

ibid l. 51. pr. §. 1. Celsus. §. 1. Idem eodem.

L. 3. t. 1. de postul. l. 6. §. 1. Idem. **) Si quis advocacyem. In margine est: *alias lex alias* §. †)

*) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) consentiunt.

**) Hoc verbum adjectum est.

†) Hæc divisio non omnino rejicienda videtur. Fieri enim & propter contenta & propter alias rationes potuit, ut hic duo fragmenta haberentur. Nam ne hoc quidem obstat, ea ejusdem Ulpiani fuisse. Si enim verba, quæ

3. 5. de negot. gest. l. 8. §. 3. Julianus. Si ex duobus. *)

Ibid. l. 31. §. 3. *Papinian.* **) Qui aliena. †)

4. 1. de in integr. restit. l. 6. in fin. Julianus, Abstinendi. ††)

4. 2. quod metus l. 7. §. 1. Pompon. Posse eum.

ibid. l. 9. §. 2. Pomponius. Quosdam — §. 5.

In margine: slias §. alias lex.

secundum nostrum Codicem novum caput constituunt, ex alio libro ejusdem auctoris, v. c. hono ad Edictum, unde in hoc ipso titulo quædam invenies, deprompta fuerint, omnino ut aliud fragmentum scribi debebant. Facile autem evenire potuit, ut librarius aliquis duo se invicem excipientia, eaque brevissima ejusdem libri fragmenta incuria tantum una serie scriberet. Contra si hæc, ut in Flor. Cod. est, recte conjuncta esse facias, vix intelligere poteris, quomodo nova distinctio orta sit. Quod enim alibi vitiosis distinctionibus occasionem præbere potuit, nomen Jcti, hic in Fl. Cod. plane desideratur. Etiam, quam Cl. Thibaut l. c. talium vitiorum rationem fuisse existimat, caput nimiam prolixitatem — quam quidem in totum, pace Viri Celeberrimi sit dictum, vix pro causa novam distinctionem satis declarante habuerim — huc, ubi caput satis parvum denuo distinguitur, plane non quadrat.

*) Vett. impressa conspirant.

**) Hoc verbum pariter, atque in vett. impressis adjectum est; in n. 1. & 2. (Jens. Kob.) nomen est Pauli, in reliquis Papiniani.

†) Vett. impr. conspirant.

††) Cum vett. impressis.

Ibid. . §. 5. Julianus. Putat eum. In margine :
alias §, alias lex.

Ibid. l. 14. §. 5. Pedius. Arbitrium. In margine :
alias §.

✕ 4. 3. de dolo malo l. 1. §. 4. Pedius. Etiamfi.

✕ Ibid. §. 4. in fine. Pomponius. Et fi

Ibid. §. 5. Idem Pomponius. Et fi actionem. In
margine: alias §.

✕ Ibid. §. 6. Idem Pomponius.

Ibid. l. 9. §. 3. Labeo. Si oleum. *)

4. 4. de minorib. l. 7. §. 7. Pompon. Et fine do-
lo. In m. al. §. al. lex. **)

✕✕ Ibid. l. 13. §. 1. Pomponius.

✕ Ibid. l. 16. §. 2. Pomponius. Cum quidam.

Ibid. §. 4. Idem Pompon. In pretio. In margine
alias §.

Ibid. l. 18. §. 3. Idem Imperator. Infolitum. In
margine: al. §.

✕ 4. 6. ex quib. caus. major. l. 23. §. 2. Papin.

✕ Ibid. l. 41. Marcellus.

4. 7. de alienat. jud. mut. l. 4. §. 2. Pedius. Non
solum. ***)

4. 8. de recept. l. 13. §. 1. Idem Pomp. Si de
meis. ✕)

Ibid. l. 17. §. 7. Celsus. Si in tres. ✕✕)

*) Cum omnibus vett. impressis.

**) Vett. impressa consentiunt.

***) Cum vett. impressis.

†) Vett. impressa conspirant.

††) Cum vett. impressis.

Ibid. l. 19. §. 1. & 2. Julianus scribit. §. 2. Dicere, *)

Ibid. l. 21. §. 5. Papin. Si cum dies. — 9. in fine. †)

Ibid. §. 9. in fine. Julian. Ipse autem.

Ibid. l. 23. §. 3. Idem Celsus ait. Si arbiter.

4. 9. nautæ caup. l. 1. §. 7. Pompon. Parvi referre.

† Ibid. l. 3. pr. Idem act.

5. 3. de hered. petit. l. 13. §. 3. in fine. Idem libro.

Ibid. l. 20. §. 14. Papin. Si possessor. In margine est: al. §.

†† 6. 1. de rei vindicat. l. 21. in med. Pompon. libro 39.

Ibid. l. 79. Paulus.

† 6. 2. de Publ. in rem act. l. 7. §. 2. Marcellus.

† Ibid. §. 17. Marcellus.

† Ibid. l. 9. §. 4. Julianus.

† Ibid. l. 11. §. 9. Idem scribit.

† 7. 1. de usufr. l. 7. §. 2. Celsus. Haftenus.

† Ibid. §. 3. in med. Neratius.

† Ibid. l. 12. §. 3. Julianus.

† Ibid. §. 5. Julianus.

† Ibid. l. 13. pr. Julianus.

† Ibid. §. 3. Julianus.

† Ibid. l. 23. Julianus.

† Ibid. l. 25. §. 1. Julianus. Adhuc interesse.

† 7. 2. de usufr. l. 1. §. 4. Idem Julianus.

*) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) consentiunt.

†) Vett. impressa conspirant.

✠ 7. 4. quib. mod. ususfr. l. 29. §. 2. Idem Pomponius.

✠ 7. 6. si ususfr. petet. l. 5. §. 4. Pomp.

7. 8. de usu & habit. l. 14. §. 1. Paul. *) Et si forte. In margine: alias non lex.

✠ Ibid. in fine. Sed si *de fructu*.

✠ 8. 3. de servit. P. R. l. 3. §. 1. Idem Neratius.

✠ Ibid. l. 5. §. 1. Neratius.

Ibid. l. 37. Paulus. Usum.

8. 4. Commun. præd. l. 6. §. 3. Pompon. Si in venditione.

8. 5. Si servit, vind. l. 21. in fin. Paulus. Immo puto.

9. 4. de noxal. act. l. 38. §. 1. Julian. Si servum.

✠ 10. 2. famil. herisc. l. 16. §. 4. & 5. Julianus. §. 5. Denique scribit.

† Ibid. l. 20. §. 5. Papinianus.

✠ 10. 4. ad exhib. l. 5. §. 1. Julianus autem.

11. 1. de interrogat. l. 9. §. 4. Celsus. Si defensor. In margine alias §.

11. 4. de fugitiv. l. 1. §. 5. & 6. Labeo. §. 6. Ad publicum. In m. al. §.

✠ 12. 2. de jurejur. l. 13. §. 5. Marcellus.

† 13. 1. de condict. furtiv. l. 12. §. 2. Neratius.

✠ 13. 4. de eo quod certo l. 2. §. 3. Scevola.

✠ 13. 5. de pecun. constit. l. 21. §. 2. Constituto. In margine legitur: alias est hæc lex, & subscriptio Pauli.

✠ 14. 3. de instit. act. l. 5. §. 8. Idem act.

*) Hoc verbum adjectum est.

✠ 14. 6. de Scto Maced. l. 3. §. 2. Julianus l. 12. cessare.

Ibid. in fine. Jul. Si filiusfamilias.

† Ibid. l. 7. pr. Idem Celsus.

✠ 15. 2. de pecul. l. 3. §. 2. Parvi.

† Ibid. §. 6. Julianus.

✠ Ibid. §. 13. Papinianus.

✠ 16. 1. ad Sctum Vellej. l. 8. §. 1. in med. Papinianus.

✠ Ibid. §. 2. Si mulier.

✠ 17. 2. pro socio. l. 52. §. 6. Papinianus.

Ibid. §. 8. Idem. Si inter.

† Ibid. l. 65. §. 5. Labeo.

† 18. 1. de contrah. empt. l. 9. §. 2. in med. Marcellus.

† 19. 1. de act. E. & V. l. 47. in fine. Paulus.

† 19. 2. locati l. 9. §. 2. Julianus.

† Ibid. l. 15. §. 4. Papinianus.

Ibid. §. 9. Julianus. Utpota.

† Ibid. l. 19. §. 10. Papinianus.

† 19. 5. de præscr. verb. l. 13. §. 1. Julian.

Ibid. l. 17. §. 2. Papin. Si rem tibi.

† 20. 1. de pign. l. 16. §. 3. In vindicatione.

20. 4. qui potiores l. 12. §. 5. Papin. Si prior.

20. 6. quib. mod. pignus. l. 3. Marcellus. Finiri.

†† 22. 1. de usur. l. 13. §. 1. Quæsitum est.

24. 1. de donat. inter V. & U. l. 5. §. 17. Celsus. Si mulier.

§. 14.

2) in Cod. II.

† 2. 14. de pactis l. 7. §. 16. Marcellus.

3. 5. de negot. gest. l. 8. §. 3. Julianus libro 3. tractat. Si ex duobus. *)

Ibid. l. 31. §. 3. *Papinianus*. Qui aliena — 7. *)

✠ 4. 1. de in integr. restitut. l. 6. in fine. Julianus. Abstinenti. *)

4. 2. quod metus causa l. 7. pr. *Ulpianus*. Neque alicujus. In margine: alias non est lex.

✠ Ibid. l. 9. §. 3. Sed quod Prætor.

✠ Ibid. §. 9. Julianus.

✠ Ibid. l. 23. §. 3. Quod si debitis.

✠ 4. 3. de dolo malo l. 1. §. 4. Idem Pomp. Et si stipulatione.

✠ 4. 4. de minor. l. 7. §. 7. Pomp. Et si sine dolo. *)

4. 7. de alienat. jud. mut. l. 4. §. 2. Pedius. Non solum. *)

4. 8. de recept. l. 11. §. 4. Idem Julian. Non cogendum. In margine: al. §. **)

✠ Ibid. l. 13. §. 1. Idem Pomp. Si de meis. *)

Ibid. l. 17. §. 3. Idem Pomp. Si ita — 7. In margine: §.

Ibid. §. 7. *Celsus*. Si in tres. In margine: al. §. *)

Ibid. l. 19. §. 1 & 2. Julian. §. 2. Dicere. In margine: al. §. al. lex. *)

Ibid. l. 21. §. 5. *Papin.* Si cum dies — 9. *)

Ibid. §. 9. *Ulpian.* Ipse autem — ult.

Ibid. l. 23. §. 1. Idem ait. Si iusserit — 2. In margine: §.

*) Vide, quæ supra annotavimus in Cod. I.

**) Cum vett. impressis.

Ibid. §. 2. Idem ait, Nihil aliud — 3. In margine: al. §.

Ibid. §. 3. Idem. Si arbiter. In margine: §.

Ibid. l. 27. §. 3. Inde quæritur. Si ex tribus — 6. In margine: al. §.

Ibid. §. 5 & 6. Julianus. §. 6. Et si quis — ult. In margine: al. §.

Ibid. l. 32. §. 6. Jul. Si per errorem — ult. In margine: alias §.

† 4. 9. nautæ caup. l. 3. pr. Idem ait.

† 4. 9. nautæ caup. l. 3. pr. Idem ait.

† 5. 1. de judic. l. 49. §. 1. Judices.

5. 3. de hered. petit. l. 13. §. 3. Idem. Etiamfi.

Ibid. l. 19. §. 14. Papin. Si possessor.

6. 1. de rei vindicat. l. 17. §. 1. Idem Julianus. Si moram.

6. 2. de publ. in rem act. l. 7. §. 2. *Celsus.* *) Eum qui — 17.

Ibid. §. 17. Julianus. Traditionem.

7. 1. de usufr. l. 7. §. 2. *Celsus.* Haftenus.

† Ibid. l. 12. §. 5. Julianus.

† Ibid. l. 13. §. 3. Julianus. Aequissimum.

7. 2. de usu adcrefc. l. 1. §. 4. Idem. Si duobus.

7. 4. quib. mod. ususfr. l. 29. §. 2. Idem. **) Si legatum.

† 8. 4. Commun. præd. l. 6. §. 3. in med. Pomponius. Si in venditione.

8. 5. si fervit. vindic. l. 6. §. 4. Papinianus. Et ait.

*) Hoc nomen adjectum est.

**) Hoc verbum additum est.

✠ 9. 4. de noxal. act. l. 38. §. 1. Julianus.

✠ 10. 2. famil. hercisc. l. 16. §. 1. Iulianus.

✠ 11. 1. de interrogat. l. 9. §. 4. Celsus. Si defen-
for.

13. 4. de eo quod certo loco l. 2. §. 3. Scævola.
Non utique.

✠ 13. 7. de pign. act. l. 22. §. 1. Idem Pompon.

14. 6. de Scto Maced. l. 3. §. 2. in med. Julianus.
Si filiusfamilias.

Ibid. l. 7. §. 1. Idem libro. Sed Julianus.

✠ 15. 2. quando de peculio l. 1. §. 10. Quæsitum.

17. 2. pro focio l. 52. §. 6. Papin. Si fratres —
§. 8. In margine: al. §.

Ibid. §. 8. Idem libro. Si inter fratres — ult. In
margine: alias §.

18. 1. de contrah. empt. l. 9. §. 2. Marcellus.
Emptionem esse.

18. 2. de in diem addict. l. 4. §. 1. Idem libro.
Si res.

✠ Ibid. §. 2. Idem Julianus.

18. 3. de lege commissor. l. 4. §. 4. Marcellus du-
bitat.

✠ Ibid. l. 6. pr. Si per emptorem.

18. 4. de hered. vel. act. vend. l. 2. §. 5. Idem.
Fecisse autem.

✠ 19. 1. de act. E. & V. l. 11. §. 12. Idem libro.

19. 2. locati l. 9. §. 2. Julianus. Si quis fundum.

✠ Ibid. l. 15. §. 4. Paulus. Si uno anno.

Ibid. §. 9. Idem. Utpota.

19. 5. de præscr. verb. l. 13. §. 1. Julian. Si tibi
areæ.

- † Ibid. l. 14. §. 2. *Idem.* Neque furti.
Ibid. l. 17. §. 2. Papin. Si rem tibi.
20. 4. qui potiores l. 12. §. 5. Papin. Si prior.
20. 5. de distract. pign. l. 9. §. 1. Pomp. Quod
in pignoribus.
20. 6. quib. mod. pign. l. 3. in fine. *Idem.* Fini-
ri pignus.
21. 2. de evict. l. 11. pr. Paulus. Futuros.
21. 3. de except. rei vend. & trad. l. 1. §. 3. Cel-
sus. Si quis rem.
22. 3. de probat. l. 5. §. 1. *Idem.* Si quis negat.
23. 3. de jure dot. l. 5. §. 13. Julian. Adoptivum.
Ibid. l. 72. §. 1. Paulus. In rebus.
Ibid. §. 2. Paulus. Si mulier.

§. 15.

c) in Codice III.

4. 8. de recept. l. 16. §. 1. Paulus. Arbitr judi-
cii. *)
Ibid. l. 17. §. 7. Celsus. Si in tres. **)
Ibid. l. 21. §. 5. Papin. libro 3. Si cum dies. **)

*) Quam distinctionem fortasse aliquis, Brenemannii no-
tam legens, pro vulgata habuerit, at falso; duo enim
priora Codd. nostri duoque vett. impressa n. 1 & 2.
(Jens. Kob.) cum Flor. conspirant. Tria reliqua vett.
impressa (Thor. Tort. Rag.) cum Codicis hujus lectione
faciunt. De qua fere eadem, quæ supra pag. 54 & 55. n. †
exposuimus, valent. Quia autem caput prolixius est, qui
eam rationem, quam cel. Thibaut exhibuit, sufficientem
esse existimaverit, eam ob causam facilius nostrum Co-
dicem errasse putabit.

**) Vett. impressa conspirant.

§. 16.

E) *Capita unita.*

Plurium capitum conjunctio potissimum inde orta videtur, quod vel singula, vel unum certe breviora erant: quo facto librarius aliquis parum diligens facile in eum errorem incidere potuit, ut inscriptionem in plerisque Codd. brevissimam plane negligeret. Quam originem sæpius observare licuit. Sunt enim nonnulla capita, in quibus, licet uno tenore scriptis, tamen nihil, ne nomen quidem auctoris desideratur; in aliis, quæ e talibus scripturis orta videntur, nomen quoque auctoris desideratur, pro abundante nimirum eam ob causam habitum, quia forma externa unum tantummodo caput repræsentavit; quod ultimum vel ita accidit, ut literæ initiales minio vel majusculis scriptæ leve indicium novi capitis præbeant, vel ita, ut hoc quoque plane evanuerit. Nobis hæc conjunctio, ubicumque eam deprehendimus, plane vitiosa esse videtur, quum, si hæc ab initio unum tantum caput constituisse existimaveris, non sit intelligendum, quomodo in Cod. Flor. integræ inscriptiones additæ fuerint. Lectio vulgata cum Flor. fere ubique consentire videtur, cum 4 vett. impressa, num. 1. 3. 4. 5. (Jens. Thores. Tort. Rag.), quæ his locis contuli, nullibi, uno tantum excepto casu, cum Codd. nostris conspirent. — Index quem jam subjiciemus, omnia, quæ huc pertinentia invenimus, continebit.

In Codice I. hæc unita inveni:

In l. 1. t. 6. de his qui sui, caput quartum cum capite tertio.

In l. 3. t. 3. de procurator. caput quinquagesimum

secundum cum quinquagesimo primo. In margine est: lex.

Ibid. l. 45 Margini adscriptum est: al. §. al. lex.

4. 4. de minor. l. 34. In margine: al. §.

4. 6. ex quib. caus. major. l. 34. In margine: al. lex, al. §.

In l. 5 t. 3 de hered. petit. caput decimum quintum in contextu ipso deest, margine vero est adscriptum & per signa cum capite decimo quarto conjunctum.

6. 2. de public. l. 10. In margine alias: §.

In l. 7 t. 9 usufructuar. quemadm. caput quartum cum tertio. In margine est: incipit Lex. *)

Ibid. l. 12. In margine: alias non est lex.

In l. 12 t. 1 de reb. credit. caput trigesimum quartum cum trigesimo tertio.

In l. 14 t. 3 de instit. act. caput decimum septimum cum decimo sexto.

17. 1. mandati l. 10. In margine: al. §.

In l. 18 t. 1 de contrah. empt. caput trigesimum cum vicesimo nono.

19. 1. de act. E. & V. l. 5. In margine: al. §.

In l. 20 t. 1 de pignorib. caput septimum cum sexto.

In l. 21 t. 1 de ædil. edicto caput decimum tertium sine ulla inscriptione in margine est scriptum, quasi esset pars capitis duodecimi. **)

*) In Pand. Flor. *ἑμαρτίον* hoc esse præcedentis capitis notat Brenemannus. Nichilominus in nullo vett. nostrorum impressorum, quæ hic omnia contulimus, simile quid legitur.

**) E quinque vett. impressis, quæ hic omnia contuli, num. 1. (Jenson) solus consentit.

In l. 24 t. 1 de donat inter V. & U. caput sexagesimum septimum cum sexagesimo sexto.

In Cod. II.

In l. 1 t. 7 de adopt. caput decimum octavum cum decimo septimo.

Ibid. caput quadragesimum quartum cum quadragesimo tertio.

In l. 1 t. 16 de off. procons. caput undecimum cum decimo.

In l. 2 t. 13 de edendo l. 2 & 3.

2. 14 de pact. l. 5 & 6.

3. 3 de procurat. l. 12 & 13. In margine: alias lex.

3. 4 de negot. gest. l. 6 & 7. In margine est: lex.

Ibid. l. 19 & 20. In margine: lex.

4. 2 quod metus l. 4 & 5.

Ibid. l. 12 & 13. In margine: al. lex.

Ibid. l. 18 & 19. In margine: al. lex.

4. 4 de minorib. l. 34 & 35. *)

4. 6 ex quib. caus. major. l. 15 & 16.

5. 3 de hered. petit. l. 14 & 15.

7. 5 de usufr. ear. rer. l. 5 & 6.

7. 7 de oper. servor. l. 4 & 5.

9. 4 de noxal. act. l. 39 in margine: alias §.

10. 3 communi divid. l. 2 & 3.

10. 4 ad exhib. l. 3 & 4.

*) Librarius hic e verbis 34 „integri restitutionem“ in similia „in integrum restitutionem“ aberravit. (vide, quæ supra p. 49. not. * annotavimus.)

11. 7 de religios. l. 1 & 2. In margine: lex.

13. 1. de condict. furt. l. 14 & 15.

13. 5 de pecun. constit. l. 6 deest, margini vero adscripta & per signum cum fragm. 5. conjuncta est.

14. 2 de lege Rhod. l. 8 & 10. Lex 9, quæ est græca, plane deest.

22. 1 de usur. l. 41 & 42. In margine: alias lex.

23. 2 de ritu nupt. l. 10 & 11.

23. 3 de jure dot. l. 53 & 54.

§. 17.

4) De inscriptionibus.

Capitum inscriptiones pleniores eo diligentius contuli, quo rarius in Codd., quorum accuratiorem notitiam habemus, extant. Maxima autem pars 45 capitum, quas pleniores in Codd. nostris invenimus, cum Flor. plane consentit; quædam ex Hal. partibus stant; pauciores nostris Codd. propriæ sunt. Aliæ harum 45 inscriptionum vel per omnia integræ sunt, vel certe ita, ut nulla pars principalis desit.

In Cod. I. & II.

In l. 1 t. 4 de constit. princip. L. 4.

In Cod. I.

In l. 1 t. 1 de justit. & jure L. 1; in l. 1 t. 3 de Legibb. L. 6; l. 3 t. 3 de procurat. L. 52; l. 4 t. 7 de alienat. jud. mut. L. 5; l. 4 t. 8 de recept. L. 5; ibid. l. 10 & 22; l. 4 t. 9 nautæ caup. L. 2; l. 5 t. 1 de jud. L. 6 & 29; l. 6 t. 1 de Rei Vindicat. L. 8; l. 6 t. 2 de Publ. in rem act. L. 4; l. 7 t. 8 de Ufu & habit. L. 3; l. 16 t. 3 depos. L. 33 (verba: a Faboleno desunt) l. 17 t. 1 mandati L. 25; l. 18 t. 1 de contrah. empt. L. 78; l. 19 t. 5 de præscript. verb. L. 9 & 10.

In Cod. II.

In l. 2 t. 13 de edendo L. 3 l. 7 t. 5 de usufr. earum rerum L. 6 l. 7 t. 7 de oper. ferv. L. 5 l. 10 t. 4 ad exhib. L. 4 & 17. l. 11 t. 1 de interrogat. L. 13 l. 13 t. 1 de condict. furtiva L. 15 l. 18 t. 1 de contrah. empt. L. 71. (Nomen Iusti deest.)

In aliis præter nomen Iusti, opus quoque libri numero omisso, legitur:

In Cod. I.

In l. 1. t. 4. de constit. princip. L. 3. l. 4. t. 7. de alienat. jud. mutandi. L. 19 (verbum: *edictum* deest.)

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 2. defunt verba: *Edictum Aedilium*.

In Cod. II.

In l. 3. t. 4. quod cujuscunque universit. L. 10.

In aliis numerus libri, nec vero opus indicatur.

In Cod. I.

In l. 4. t. 8. de recept. L. 15. l. 8. t. 2. de servit. P. U. L. 16.

L. 17. t. 1. mandati L. 9. & 23.

In Cod. II.

In l. 4. t. 7. de alienat. jud. mut. L. 5. l. 17. t. 1. de religios. L. 2.

7. 9. usufruct. quemadm. l. 1.

L. 14. t. 2. de Lege Rhodia L. 10. Nomen Volusii Mæciani e præcedentis capitis hic plane omisso inscriptione negligenter inscriptum est; præterea verbum „epitamorum“ (pro epitomatorum) conspicitur.

Alibi, hisce utrisque omissis, tamen alia quædam accuratius, quam fieri solet, expressa sunt, ut ex nostris inscriptionibus vel alium ad alius scripta commentatum esse,

In Cod. I. & II.

In l. 8. t. 1. de Servit. L. 18.

In Cod. I.

l. 8. t. 2. de S. P. U. L. 16.

In Cod. II.

L. 15. t. 3. de in rem verso L. 14.

L. 18. t. 5. de rescind. vendit. L. 4.

In l. 8. t. 2. de Servit. præd. urb. L. 33.

vel honorum, quibus gaudebat, nomina discamus,

In Cod. I.

In l. 1. t. 11. de off. præf. præt. l. unic.

Fere omnibus in locis, ubi pleniores inscriptiones deprehendimus, singularem quandam causam observare licuit, cur hic potissimum scriberentur, unde, eas in omnibus reliquis locis consulto omittas esse conjectamus. Capita enim, quibus præmittuntur, vel brevissima sunt, ubi librarius inscriptionem facile pro capituli parte habere existimaverit,

(e. g. in l. 4. t. 7. de alienat. jud. mut. L. 5, l. 4. t. 8. de recept. L. 10, l. 4. t. 9. nautæ caup. L. 2, l. 5. t. 1. de judic. L. 6. & 29, l. 6. t. 1. de R. V. L. 8, l. 6. t. 2. de Public. in rem act. L. 4., l. 7. t. 8. de usu & habit. L. 3., l. 17., t. 1. mand. L. 9. & 25., l. 21. t. 1. de ædil. dicto L. 2.)

vel cum priori conjuncta, ubi auctorem ejusque opus ab alio tantum laudatum esse putare potuit,

(e. g. in l. 1. t. 11. de off. præf. præt. L. unic., ubi inscriptio præcedentis tituli capiti finali adjecta est. l. 3. t. 3. de procurat. l. 51. juncta cum l. 51. l. 7. t. 7. de oper. serv. L. 18. juncta cum l. 17. l. 17. t. 1. mandati. L. 23. & 25. quarum inscriptiones præcedentibus capitibus junctæ sunt,)

vel contenta fragmentorum ejusmodi sunt, ut inscriptionis verba pro verbis initialibus fragmenti ipsius haberentur

(e. g. l. 4 t. 7 de alienat. jud. mut. L. 19. l. 8 t. 1 de Servit. L. 18 l. 15 t. 3 de in rem verso. L. 14, l. 18 t. 5. de rescind. vendit. L. 4.)

vel aliud quid singulare in capitibus ipsis est, quod inscriptionis scribendæ occasionem dedisse a veritatis specie non alienum est, e. g. Græca.

In l. 1. t. 4. de constitut. princip. L. 4.

Inscriptiones, quas nostri Codd. a Fl. diversas præbent, jam accuratius recensendæ sunt.

In l. 4 t. 7. de alienat. jud. mut. L. 5. in utroque Cod. est: Paulus l. 12. ad edictum. Cum qua lectione Hal. consentit, Flor. habet XI. Lectionem nostrorum Codd. Flor. præposuerim. Quum enim secundum Edicti ordinem, quem Digesta nostra hic quoque sequi vix dubitari poterit, restitutio propter alienationem judicii mutandi causa factam ultimum inter restitutionis genera locum obtinere videatur; & haud pauca a Wielingio & Hommelio (in Palingenesia) congesta loca, quæ priora restitutionum genera tractant, e 12 libro Pauli & qui illi respondent, 12 & 13 Ulpiani ad Edictum sumta sunt: qui fieri potuit, ut quæ ad *posterius* caput Edicti pertinere videntur, e priori parte libri ad Edictum compositi sumerentur? Quo accedit secundum Fl. Cod. alium huc pertinentem locum, l. 8, e Pauli libro 12 ad Edictum sumtum esse.

In l. 1. t. 4. de Constit. princip. L. 4. Cod. II. legit: Modestinus lib. 1. Institutionum. *)

*) Quoad numerum I. edit. ap. Regnault. Paris 1539. 4. consentit Fl. lib. 2. Excusationum. Cod. nostri lectionem falsam esse, inde verisimile fit, quod Modestinum Institutiones scripsisse, nusquam proditum, multoque minus in indice Flor. talis operis mentio facta est.

In l. 5. t. 1. de jud. L. 6. Cod. I. habet: Idem lib. 7 ad edictum. *)

In l. 7. t. 5. de usufr. ear. rer. L. 6. Cod. II. legit: Julianus lib. 17. **) Dig.

In l. 7. t. 9. Usufructuar. quemadm. l. 1. Cod. II. habet: Ulpianus usufructuarius quemadmodum caveat l. 28. †) ad.

In l. 10. t. 4. ad exhib. l. 17. Cod. II. Ulpian. lib. VIII. ††) de omnibus tribunalibus.

*) Haloandrina lectio VIII. originetenus in nostro quoque Codice erat. Flor. VI. Quum ex indicibus Hommelianis lib. 5—9. huc pertinere didicimus, neque tamen, quinam ex illis præ ceteris, potius autem scribarum errore una vel altera lineola omitti quam addi potuit: leve quidem, attamen aliquod momentum contra Flor. & pro nostra, potissimum originaria eaque Hal. lectione pugnat.

**) FL. XXXV. Hujus fragmenti contenta pro lectione Flor. sunt, quum omnia fragmenta, quæ secundum Hommelium l. c. ex libro 35. excerpta leguntur, de testamentis ac præcipue de legatis, ad quæ hoc quoque pertinet, quæ vero ex libro 17, plane de alia materia agant.

†) Fl. Uip. libro 79 ad Edictum. Florentina lectio optime, ea, quæ in nostro Codice habetur (ejectis nimirum verbis: usufr. quem. cav. ut plane incongruis), minime cum reliquis concordat, quæ ex libris 79 & 28. excerpta sunt. Rejicienda itaque est nostri Codicis lectio, cujus maxima a Flor. differentia inde facile oriri potuit, quod e signo numerali L, signum libri l. oriebatur.

††) Flor. IX. Utra lectio melior sit, hic ex contentis

C o n t i n u a t i o.

Cæteris locis pro inscriptionibus integris nomina tantum auctorum leguntur. In his quoque sæpius dis-
sensum a Cod. Flor. invenimus, quem accuratius ex-
pendere vix operæ pretium erit. Præterea enim, quod
hic haud raro Codd. nostros aperte errare pateat, —
nonnumquam nempe, si Codd. nostros sequeremur,
eveniret, ut antiquior auctor recentiorem laudaret;
vel ut, si ex Fl. Cod. inscriptionem integriorem fa-
ceremus, auctori opus, quod, quatenus aliunde con-
stat, numquam scripsit, tribueretur, e. g. in Cod. I.
l. 1. t. 18. de offic. præf. l. 1, in Cod. 2. l. 1. t. 18.
de offic. præf. l. 9. —; fere ubique e Flor. lectione
harum variantium origo facile declarari poterit; quæ-
dam enim nomina ob similitudinem sæpius permutan-
tur, e. g. Juliani & Ulpiani, Papiniani & Pomponii,
Caji & Pauli, (quæ ultima commutatio, licet nomina
non valde similia sint, sæpissime observatur,) Mæcia-
ni, Marcelli, Marciani & Macri, vel nomen in ante-
cedentis fragmenti inscriptione usurpatum in sequenti
vel in sequentis in antecedenti adhibitum est, e. g.
in Cod. 1. l. 2. t. 4. de in jus voc. l. 24, in Cod. 2.
l. 1. t. 8. de rer. divis. l. 3.

Quæ quum ita sint, sufficiet speciminis loco, unde,
quæ ad cognationem nostrorum Codd. cum aliis libris

dijudicari non licebit. Aliæ autem rationes pro nostri
Cod. lectione pugnant. Facilius enim ex IIX, si nu-
merus octavus ita scriptus erat, sola librarii negligen-
tia IX. quam vice versa fieri potuit.

pertinent, deducere licebit, accuratiorē recensionem eorum, quæ in primo libro invenimus, adjicere; reliquorum indicem tantum addere.

a) in Codice I.

I. 8. de rer. divis. l. I. Paul. *)

Fl. Gajus.

I. 18. de off. præf. l. II. Marcianus. **)

Flor. Macer.

Ibid. l. 14. Marcianus. ***)

Fl. Macer.

Ibid. l. 16. Marcus. ****)

Fl. Macer.

I. 21. de offic. ejus cui l. 4. Marc. †)

Fl. Macer.

I. 22. de offic. adfessoris l. 3. Marcian. ††)

Fl. Macer.

2. 4. de in jus vocando l. 24. Marc.

Fl. Ulpian.

2. 8. qui satisfacere l. 15. Marcianus. †††)

Fl. Macer.

2. 10. de eo per quem factum l. 3. Ulp. ††††)

Fl. Julian.

*) Vett. impressa consentiunt.

**) Cum vett. impressis.

***) Vett. impressa habent: Marcellus.

****) Vett. impressa habent: Marcianus.

†) Vett. impressa conspirant.

††) Cum vett. impressis.

†††) E vett. impressis n. 1. & 2. (Jens. Kob.) cum Cod. conspirant, reliqua habent Marcellus.

††††) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) cum Codice, reliqua duo cum Flor. faciunt.

2. 13. de edendo l. 10. Paulus.
Fl. Gajus.
2. 14. de pactis l. 8. Paulus. *)
Fl. Papinianus.
3. 1. de postul. l. 2. Paulus.
Fl. Gajus.
- Ibid. l. 7. Paulus.
Fl. Gajus.
- Ibid. l. 8. Ulpian. **)
Fl. Papinian.
3. 2. de his qui not. inf. l. 19. Paulus. ***)
Fl. Ulpianus.
3. 3. de procurat. l. 24. Ulp.
Fl. Paulus.
4. 1. de integr. restit. l. 8. Marcer. †)
Fl. Macer.
4. 6. ex quib. caus. major. l. 19. Pompon. ††)
Fl. Papinian.
- Ibid. l. 41. Julian. †††)
Fl. Idem.

*) E vett. impressis n. 1. 2. 5. (Jens. Kob. Rag.) cum Cod. nostro, reliqua duo cum Flor. faciunt.

**) E vett. impressis n. 3. & 4. (Thor. Tort.) habent: Paulus, reliqua cum Flor. consentiunt.

***) E vett. impressis n. 3. & 4. (Thor. Tort.) nec non Hal. cum Cod., reliqua vett. impressa cum Flor. conspirant.

†) Vett. impressa habent: Marcellus.

††) E vett. impressis solus n. 5. (Rag.) cum Cod. nostro consentit, duo alia n. 3. & 4. (Thor. Tort.) cum Flor. faciunt, & reliqua habent: Paulus.

†††) Cum vett. impressis & Hal.

4. 9. naut. caup. l. 6. Ulp. *)

Fl. Paulus.

l. 5 t. 1 de jud. l. 38 Lucinius. Flor. Licinnius.

l. 5 t. 2 de inoff. test. l. 14 Paul. Fl. Papin.

l. 5 t. 3 de hered. petit. l. 43 Ulpian. Fl. Paulus.

Præcedentis capitis 42, quod Fl. Ulpiano debetur, inscriptio in nostro Cod. plane deest.

l. 5 t. 4 si pars hered. l. 1 Jul. Fl. Ulp.

l. 6 t. 1 de rei vind. l. 18. Paul. Fl. Gajus.

l. 7 t. 1 de usufr. l. 47 Papin. Fl. Pompon.

Ibid. l. 53 Labeo. Fl. Javolenus.

Ibid. l. 56 Paulus. Fl. Cajus.

l. 7 t. 2 de usufr. adcresc. l. 4. Ulp. Fl. Jul.

Ibid. l. 11. Paul. Fl. Papin.

l. 7 t. 4 quib. mod. usufr. l. 2. Paul. Fl. Pap.

Ibid. l. 7. Ulp. Fl. Jul.

Ibid. l. 24. Labeo Fl. Javol.

l. 7 t. 8. de usu & habit. l. 11. Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 13. Paul. Fl. Cajus.

l. 8 t. 1 de servit. l. 20 Labeo. Fl. Javol.

8. 3. de S. P. R. l. 2 Trebat. Fl. Nerat.

8. 4 Communia prædior. l. 17. Paul. Fl. Papin.

8. 5 si servit. vindic. l. 12 Idem. Fl. Javol.

8. 6 quemadm. servit amitt. l. 5 Ulp. Fl. Idem.

9. 2 ad leg. Aquil. l. 54 Paul. Fl. Papin.

10. 1 fin. regund. l. 3 Paul. Fl. Cajus.

10. 2 famil. hercisc. l. 1. Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 3 Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 5. Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 17. Paul. Fl. Cajus.

*) Cum vett. impressis.

- Ibid. l. 19 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 24 Paul. Fl. Ulp.
10. 3 Comm. divid. l. 11 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 27 Cajus. Fl. Paulus.
11. 2 de quib. reb. ad eund. l. 2 Paul. Fl. Papin.
11. 3 de fervo corrupto l. 15 Paul. Fl. Cajus.
11. 7 de relig. l. 7. Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 23. Ulp. Fl. Paul.
Ibid. l. 37 Marcianus. Fl. Macer.
Ibid. l. 43 Paul. Fl. Papin.
12. 1 de reb. cred. l. 19 Ulp. Fl. Jul.
12. 2 de jurejur. l. 1 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 3 Paulus. Fl. Ulp.
12. 4 de condict. caus. dat. l. 10 Labeo. Fl. Javol.
Ibid. l. 15 Paul. Fl. Pomp.
12. 5 de condict. ob turp. caus. l. 3 Cajus. Fl. Paulus.
12. 6 de condict. indeb. l. 62 Marcian. Fl. Mæcian.
13. 4 de eo quod certo l. 3 Paul. Fl. Cajus.
13. 5 de constit. pec. l. 25 Ulp. Fl. Pap.
Ibid. l. 28 Paul. Fl. Cajus.
13. 6 commod. l. 4 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 19 Ulp. Fl. Jul.
13. 7 de pign. act. l. 40 Pomp. Fl. Papin.
l. 14 t. 2 ad leg. Rhod. l. 9 Volusius Mæcian. Fl. Labeo.
l. 14 t. 6 de Scto Maced. l. 11 Cajus. Fl. Ulp.
15. 1 de peculio l. 16 Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 28 Paul. Fl. Julianus.
16. 1 ad Sct. Vellej. l. 14 Ulp. Fl. Jul.
16. 2 de compensat. l. 5 Paul. Fl. Cajus.

- Ibid. l. 14 Labeo. Fl. Javol.
16. 3 depos. l. 14 Paul. Fl. Cajus.
17. 1 mand. l. 33 Ulp. Flor. Idem.
Ibid. l. 34. Ulp. Fl. Africanus.
Ibid. l. 35 Ulp. Fl. Neratius.
17. 2 pro focio l. 9. Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 15 Ulp. Fl. Pomp.
Ibid. l. 36 Pomp. Fl. Paulus.
Ibid. l. 47 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 49 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 79 Proculus. Fl. Paulus.
18. 1 de contrah. empt. l. 31 Idem. Fl. Pomp.
Ibid. l. 35 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 41 Ulp. Fl. Julian.
Ibid. l. 70 Liciniosus. Fl. Licinnius.
18. 7 de serv. export. l. 5 Idem. Fl. Pap.
19. 1 de act. E. & V. l. 13 Jul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 22 Ulp. Fl. Julian.
Ibid. l. 28. Ulp. Fl. Jul.
Ibid. l. 42 Idem. Fl. Paulus.
19. 2 locati l. 2 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 3 Paul. Fl. Pompon.
Ibid. l. 27 Ulp. Fl. Alfenus.
Ibid. l. 57 Labeo. Fl. Javol.
Ibid. l. 59 Labeo. Fl. Javol.
19. 5 de præscr. verb. l. 10 Idem. Fl. Javol.
20. 1 de pign. l. 4 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 8 Paul. Fl. Ulp.
20. 4 qui potior. l. 13 Cajus. Fl. Paul.
21. 1 de ædil. edicto l. 3 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 14 Cajus. Fl. Ulp.
Ibid. l. 16 Paul. Fl. Pomp.

- Ibid. l. 18 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 22 Ulp. Fl. Cajus.
Ibid. l. 24 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 26 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 33 Palp. Fl. Ulp.
Ibid. l. 40 Palp. Fl. Ulp.
Ibid. l. 45 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 50. Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 52 Marcell. Fl. Marcian.
Ibid. l. 54 Paul. Fl. Papin.
Ibid. l. 64 Papin. Fl. Pomp.
21. 2 de evict. l. 4 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 6 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 7. Idem. Fl. Jul.
Ibid. l. 14 Pap. Fl. Ulp.
Ibid. l. 34 Ulp. Fl. Pomp.
Ibid. l. 37 Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 39 Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 43 Idem. Fl. Julian.
Ibid. l. 44 Alfenus. Fl. Ulp.
Ibid. l. 57 Paul. Fl. Cajus.
21. 3 de except. rei vend. l. 2. Ulp. Fl. Pomp.
23. 5. de fundo dot. l. 12 Paul. Fl. Papin.
24. 1 de donat. inter V. & U. l. 41 Lucius. Fl.

Licinnius Rufinus.

- Ibid. l. 42. Cajus. Fl. Ulp.
Ibid. l. 43 Cajus. Fl. Paulus.

b) in Cod. II.

1. 1 de justit. & jure l. 2 Idem.
Fl. Pomponius.

- Ibid. l. 11 Gajus.
Fl. Paulus.

1. 3 de Legibb. l. 10. Ulp.
Fl. Julianus.
1. 5 de statu hom. l. 6 Paulus.
Fl. Gajus.
1. 6 de his qui sui l. 3. Paulus.
Fl. Gajus.
1. 7 de adopt. l. 2 Paulus.
Fl. Gajus.
- Ibid. l. 13 Paul.
Fl. Papinianus.
1. 8 de rer. divis. l. 3 Marcian.
Fl. Florentinus.
1. 9 de senat. l. 4. Ulp.
Fl. Pompon.
1. 16 de officio leg. l. 12. Ulp.
Fl. Paulus.
1. 18 de offic. præf. l. 1. Marcellus. *)
Fl. Macer.
- Ibid. l. 9 Idem.
Fl. Calistratus.
- Ibid. l. 14. Marcellus. **)
Fl. Macer.
- Ibid. l. 16 Marcian. ***)
Fl. Macer.
1. 22 de offic. adfessor. l. 3. Marcian. †)
Fl. Macer.

*) Vett. impressa habent: Marcianus.

**) Vett. impressa legunt: Marcianus.

***) Cum vett. impressis.

†) Cum vett. impressis.

Ibid. l. 4. Paulus.

Fl. Papinianus.

Ibid. l. 6 Paulus. *)

Fl. Papinianus.

2. 1 de jurisd. l. 5 Idem.

Fl. Julian.

Ibid. l. 8 Paulus.

Fl. Gajus.

Ibid. l. 10 Idem.

Fl. Ulpianus.

2. 2 quod quisque juris l. 4 Paulus.

Fl. Gajus.

2. 4 de in jus vocando l. 2 Paulus.

Fl. Ulpian.

Ibid. l. 17 Julian.

Fl. Idem.

2. 5. in jus vocati l. 3 Julian.

Fl. Paulus.

2. 8. qui fatisdare l. 1 Paulus.

Fl. Gajus.

Ibid. l. 15 Marcellus. **)

Fl. Macer.

2. 10 de eo per quem factum l. 3 Ulpian. ***)

Fl. Julian.

2. 11 si quis cautionib. l. 1 Paulus.

Fl. Gajus.

*) E vett. impressis n. 4 & 5. (Tort. Rag.) consentiunt.

**) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) cum Cod. faciunt, reliqua habent: Martianus.

***) E vett. impressis n. 3. 4. 5. cum Cod. nostro conspiciant.

Ibid. l. 6 Paulus.

Fl. Gajus.

2. 13 de edendo l. 12 Gajus.

Fl. Calistratus.

2. 14 de pactis l. 16 Idem.

Fl. Ulpian.

Ibid. l. 23 Ulpian.

Fl. Paulus.

Ibid. l. 36 Paulus.

Fl. Proculus.

2. 15 de transact. l. 5 Paulus.

Fl. Papinian.

Ibid. l. 6 Paulus.

Fl. Gajus.

3. 4 quod cujuscumque univers. l. 6. Ulpian.

Fl. Paulus.

3. 5. de negot. gest. l. 15. Pompon. In margine
est: Paulus.

Fl. Paulus.

Ibid. l. 26 Idem.

Fl. Modestinus.

4. 1 de in integr. restit. l. 8. Marcellus. *)

Fl. Macer.

4. 2. quod metus l. 6. Ulpian. **)

Fl. Gajus.

4. 3. de dolo l. 36. Modestinus. ***)

Fl. Marcianus.

*) Cum vett. impressis.

**) E vett. impressis n. 5. (Rag.) habet: Paulus, reliqua
ut Flor.

***) Vett. impressa habent: Marcellus.

4. 4. de minor. l. 25 Ulpian.
Fl. Gajus.
4. 6. ex quib. caus. l. 2 Gajus.
Fl. Calistratus.
- Ibid. l. 29 Julianus.
Fl. Africanus.
- Ibid. l. 35 Papinian.
Fl. Paulus.
1. 5 t. 1 de judiciis l. 16 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 80 Idem. Fl. Pomp.
5. 2 de in off. testam. l. 14 Paulus. Fl. Papin.
5. 3 de hered. petit. l. 1 Ulp. Fl. Cajus.
Ibid. l. 3 Ulp. Fl. Cajus.
- Ibid. l. 5 Paulus. Fl. Ulp.
- Ibid. l. 11 Paul. Fl. Ulp.
- Ibid. l. 43 Ulp. Fl. Paulus.
5. 4 si pars hered. petat. l. 2. Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 7 Paul. Fl. Julianus.
6. 1 de rei vindic. l. 37 Julian. Fl. Ulp.
7. 1 de usufr. l. 27 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 28 Idem. Fl. Pompon.
- Ibid. l. 34 Idem. Fl. Julianus.
- Ibid. l. 39 Paul. Fl. Cajus.
- Ibid. l. 48 Julian. Fl. Paul.
- Ibid. l. 53 Paul. Fl. Javol.
- Ibid. l. 56 Paul. Fl. Cajus.
- Ibid. l. 62 Neratius. Fl. Tryphoninus.
- Ibid. l. 67 Ulp. Fl. Julianus.
7. 2 de usufr. adcresc. l. 4 Ulp. Fl. Julianus.
7. 4 quib. mod. ususfr. l. 6 Paul. Fl. Pomp.
- Ibid. l. 7 Paul. Fl. Jul.
- Ibid. l. 17 Ulp. Fl. Jul.

- Ibid. l. 18 Paul. Fl. Pomp.
Ibid. l. 19 Paulus. Fl. Cajus.
Ibid. l. 24 Paul. Fl. Javol.
7. 5 de usufr. ear. rer. l. 8 Ulp. Fl. Papin.
Ibid. l. 9 Cajus. Fl. Paulus.
Ibid. l. 10 Paul. Fl. Ulp.
7. 7 de oper. serv. l. 1 Cajus. Fl. Paul.
Ibid. l. 3 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 6 Jul. Fl. Ulp.
7. 8 de usu & habit. l. 1 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 4 Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 8 Pomp. Fl. Ulp.
Ibid. l. 11 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 13 Paul. Fl. Cajus.
7. 9 usufruct. quemadm. caveat. l. 3 Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 4 Paulus. Fl. Venulejus.
Ibid. l. 11 Paul. Fl. Papin.
8. 1 de servit. l. 4 Ulp. Fl. Papin.
Ibid. l. 6 Ulp. Fl. Paulus.
Ibid. l. 12 Paul. Fl. Javolenus.
Ibid. l. 16 Ulp. Fl. Julianus.
Ibid. l. 20 Cajus. Fl. Javol.
8. 2. de servit. P. U. l. 3 Paulus. Fl. Ulp.
Ibid. l. 7 Impr. Fl. Pomp.
Ibid. l. 8 Paulus. Fl. Cajus.
Ibid. l. 12 Paulus. Fl. Javol.
Ibid. l. 22. Ulp. Fl. Jul.
Ibid. l. 36. Pomp. Fl. Papin.
8. 3 de servit. P. R. l. 13 Sabinus. Fl. Javol.
8. 4 communia præd. l. 4 Sabinianus. Fl. Javol.
Ibid. l. 17 Ulp. Fl. Papin.
8. 5 si servit. vindicet. l. 16 Ulp. Fl. Jul.

- Ibid. l. 21 Javol. Fl. Labeo.
9. 2 ad leg. Aquil. l. 42 Paul. Fl. Jul.
Ibid. l. 43 Paul. Fl. Pomp.
Ibid. l. 45 Ulp. Fl. Paulus.
Ibid. l. 47 Idem. Fl. Julianus.
9. 3 de his qui effud. l. 2 Paulus. Fl. Cajus.
9. 4 de noxal. act. l. 15 Patul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 16 Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 23 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 27 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 34. Ulp. Fl. Jul.
10. 2 fin. regund. l. 13 Paul. Fl. Papin.
10. 3 communi divid. l. 12 Papin. Fl. Ulp.
Ibid. l. 20 Ulp. Fl. Pomp.
Ibid. l. 23 Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 28 Paul. Fl. Papin.
11. 1 de interrogat. l. 1 Ulp. Callistratus.
Ibid. l. 19 Paul. Fl. Papin.
11. 7 de relig. l. 5 Paulus. Fl. Cajus.
Ibid. l. 13 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 18 Ulp. Fl. Julian.
Ibid. l. 26 Paul. Fl. Pompon.
Ibid. l. 29 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 34 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 36 Papin. Fl. Pomp.
Ibid. l. 37 Marcianus. Fl. Macer.
Ibid. l. 43 Ulp. Fl. Papin.
Ibid. l. 45 Marc. Fl. Mæcian.
12. 1 de reb. cred. l. 28 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 37 Paul. Fl. Papin.
12. 2. de jurejur. l. 1 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 21 Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 39 Idem. Fl. Julian.

12. 4 de condict. caus. data l. 13 Nerat. Fl. Marcianus.

Ibid. l. 14 Marcellus. Fl. Paulus.

12. 6 de condict. indeb. l. 17 Idem. Fl. Ulp.

Ibid. l. 32 Idem. Fl. Julian.

Ibid. l. 37 Idem. Fl. Julian.

Ibid. l. 39 Macellus. Fl. Marcianus.

Ibid. l. 49 Idem. Fl. Modest.

Ibid. l. 62 Marc. Fl. Mæcian.

Ibid. l. 63 Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 66 Paul. Fl. Papinianus.

12. 7 de condict. sine causa l. 3 Paul. Fl. Jul.

13. 1 de condict. furt. l. 14 Ulp. Fl. Julian.

Ibid. l. 17 Ulp. Fl. Papin.

13. 4 de eo quod certo loco l. 6 Pap. Fl. Pomp.

13. 5 de pecun. constit. l. 2 Ulp. Fl. Julian.

Ibid. l. 9 Ulp. Fl. Papin.

Ibid. l. 25 Paulus. Fl. Papin.

Ibid. l. 28 Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 29 Proculus. Fl. Paulus.

13. 7 de pign. act. l. 17 Marcell. Fl. Marcian.

Ibid. l. 19 Marcellus. Fl. Marcianus.

Ibid. l. 28 Paul. Fl. Jul.

Ibid. l. 42 Paul. Fl. Papin.

14. 4 de tribut. act. l. 11 Paulus. Fl. Cajus.

14. 5 quod cum eo, qui in aliena l. 4 Idem Jul.
Fl. Idem.

14. 6 de Scto Maced. l. 13. Paul. Fl. Cajus.

Ibid. l. 15 Marcus. Fl. Marcianus.

15. 2 quando actio de pecul. l. 3 Pap. Fl. Pomp.

15. 3 de in rem verso l. 16 Ulp. Fl. Alfenus.

16. 2 de compensat. l. 14 Paul. Fl. Javol.
17. 1 mandati l. 21 Paul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 33 Celsus. Fl. Idem.
Ibid. l. 42 Jul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 43 Ulp. Fl. Idem.
17. 2 pro socio l. 12 Cajus. Fl. Paul.
Ibid. l. 27 Cajus. Fl. Paulus.
Ibid. l. 59 Paul. Fl. Pompon.
Ibid. l. 80 Paulus. Fl. Proculus.
18. 1 de contrah. empt. l. 9 Papin. Fl. Ulp.
Ibid. l. 41 Ulp. Fl. Julian.
Ibid. l. 45 Labeo. Fl. Idem.
Ibid. l. 58 Paul. Fl. Pap.
Ibid. l. 70 Siciniosus Rufinus. Fl. Licinnius Rufin.
Ibid. l. 80 Jabin. Fl. Labeo.
18. 2 de in diem addict. l. 7 Pomp. Fl. Paulus.
Ibid. l. 13 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 17 Ulpian. Fl. Julian.
18. 4 de hered. vel act. vend. l. 15 Paulus. Fl.
Cajus.
Ibid. l. 18 Ulpian. Fl. Julian.
18. 7 de servis exportand. l. 1 Papin. Fl. Ulp.
19. 1 de act. E & V. l. 15 Papin. Fl. Ulp.
19. 2 locati l. 13 Jul. Fl. Ulp.
Ibid. l. 25 Paulus. Fl. Gajus.
Ibid. l. 50 Modest. Fl. Idem.
Ibid. l. 53 Paulus. Fl. Papin.
Ibid. l. 58 Javol. Fl. Labeo.
Ibid. l. 59 Julian. Fl. Javol.
19. 5 de præscript. verb. l. 1 Paul. Fl. Papin.
Ibid. l. 3 Javol. Fl. Jul.
Ibid. l. 4 Ulp. Fl. Paul.

- Ibid. l. 25 Marcius. Fl. Marcianus.
20. 1 de pign. & hypoth. l. 17 Pap. Fl. Ulp.
Ibid. l. 35 Javol. Fl. Labeo.
20. 6 quib. mod. pign. l. 7 Paulus. Fl. Cajus.
Ibid. l. 14 Javol. Fl. Labeo.
21. 1 de ædil. edicto l. 8 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 27 Idem. Fl. Ulp.
21. 2 de evict. l. 37 Paulus. Fl. Ulp.
Ibid. l. 39 Idem. Fl. Julian.
Ibid. l. 43 Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 44 Ulp. Fl. Alfenus.
Ibid. l. 49 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 53 Idem. Fl. Paul.
Ibid. l. 64 Pomp. Fl. Papin.
Ibid. l. 76 Idem Julian. Fl. Idem.
22. 2 de nautico foenore l. 4 Pomp. Fl. Papin.
22. 3 de probat. l. 18 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 20 Ulpian. Fl. Jul.
22. 5 de testib. l. 6 Lucinius. Fl. Licinnius.
Ibid. l. 14 Paulus. Fl. Idem.
22. 6 de jur. & facti ignorant. l. 3 Papinian. Fl.
Pompon.
Ibid. l. 5 Ulpianus. Fl. Terentius Clemens.
Ibid. l. 6 Terentius. Fl. Ulpianus.
Ibid. l. 10 Paulus. Fl. Papinian.
Ibid. l. 18. Idem. Fl. Ulp.
23. 2. de ritu nupt. l. 18 Ulp. Fl. Jul.
Ibid. l. 51. Scævola. Fl. Licinnius Rufinus.
Ibid. l. 64 Paulus. Fl. Calistratus.
23. 3 de jure dot. l. 8. Paul. Fl. Callistratus.
Ibid. l. 13. Idem. Fl. Modest.
Ibid. l. 37 Ulp. Fl. Paulus.

Ibid. l. 68 Pomp. Fl. Papin.
23. 4 de pact. dotal. l. 1 Labeo. Fl. Javol.
Ibid. l. 7 Ulpian. Fl. Pomponius.
Ibid. l. 11 Pomp. Fl. Ulp.
Ibid. l. 19 Tryphoninus. Fl. Alfenus.
Ibid. l. 30 Pap. Fl. Tryphoninus.
Ibid. l. 32 Labeo. Fl. Javol.
23. 5 de fundo dotali l. 7 Idem. Fl. Julian.
Ibid. l. 8 Ulp. Fl. Alfenus.
Ibid. l. 17 Neratius. Fl. Marcian.
Ibid. l. 18 Labeo. Fl. Javol.
24. 1 de donat. inter V. & U. l. 4 Paul. Fl. Jul.
Ibid. l. 6 Paul. Fl. Cajus.
Ibid. l. 9 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 26 Cajus. Fl. Paulus.
Ibid. l. 37 Paul. Fl. Julian.
Ibid. l. 38 Ulp. Fl. Alfenus.
Ibid. l. 41 Lucius Rufinus. Fl. Licinnius Rufinus.
Ibid. l. 45 Idem. Fl. Ulp.
Ibid. l. 65 Idem. Fl. Labeo.
Ibid. l. 66 Labeo. Fl. Scævola.

c) in Cod. III.

1. 2 de orig. jur. l. 1 Celsus. Fl. Gajus.
1. 3 de Legibb. l. 15 Ulpian. *) Fl. Julian.
Ibid. l. 20 Ulpian. Fl. Julian.
Ibid. l. 21 Hermogenianus. Fl. Neratius.
Ibid. l. 27 Hermogen. **) Fl. Tertyllianus.
4. 8. de recept. l. 7 Modestinus. Fl. Ulpianus.

*) E vett. impressis duo n. 1 & 2. (Jensf. Kob.) habent:
Paulus, reliqua, ut Flor.

**) Vett. impressa habent: Terentius.

Ibid. l. 9. Paulus. Fl. Ulpian.

Ibid. l. 29. Julian. *) Fl. Ulpian.

Ibid. l. 51. Marcellus. Fl. Marcian.

12. 3. de in lit. jurand. l. 9, Labeo. Fl. Javolenus.

§. 19.

5) *De Verbis initialibus.*

Verborum initialium cujusvis capitis inspiciendorum & cum lectione Florent. conferendorum occasionem dederunt, quæ cel. Thibaut **) huc pertinentia alium in finem congeffit. Unde autem, quum, nisi hisce verbis plura quam licuit, adderemus, parum utilitatis ad id, quod nobis jam curæ fuit, redundare deprehendimus, per primum tantum librum vett. quoque impressa contulimus; ceterorum solum indicem, unde alii forsan fructum capiant, dare contenti.

Verba initialia

a) in Cod. I.

1. 3. de Legibb. l. 35. Sed ea quæ.

Fl. Sed & ea quæ. ***)

Ibid. l. 39. Quod non ratione introductum est. †)

Fl. Quod non ratione introductum.

Ibid. l. 41. Totum autem jus consistit. ††)

Fl. Totum autem jus constitit.

*) Cum vett. impressis.

**) Ahandlungen S. 247 sqq.

***) Vett. impressa cum nostra, Hal, cum Fl. lectione conspirant.

†) Cum vett. impressis & Hal.

††) Vett. impressa & Hal, consentiunt.

1. 5. de statu hom. l. 15. Aretusa si peperit tres.

Fl. Arescusa si tres pepererit. *)

Ibid. l. 16. Idem erit, si eadem Aretusa. **)

Fl. Idem erit, si eadem Arescusa. ***)

Ibid. l. 17. In urbe romana.

Fl. In orbe romano.

1. 6. de his qui sui l. 7. Si qua poena fuerit pater.

Fl. Si qua poena pater fuerit.

1. 7. de adopt. l. 8. Quod nec curatoris. ****)

Fl. Quod ne curatoris.

Ibid. l. 12. Qui liberatus est a patria. †)

Fl. Qui liberatus est patria.

Ibid. l. 18. Non aliter voluntati qui.

Fl. Non aliter enim voluntati ejus qui.

Ibid. l. 34. Si tibi filius. ††)

Fl. Quæsitum est, si tibi filius.

1. 8. de rer. divis. l. 3. Lapilli.

Fl. Item Lapilli.

*) Quoad nomen Aretusa vett. impressa omnia cum Cod. nostro conspirant, in reliquis Thor. cum Cod., Kob. vero cum Fl. consentiunt, cetera vett. impressa habent: si tres peperit.

**) Cum vett. impressis.

***) Cum vett. impressis.

****) E vett. impressis Jenf. & Kob. cum Hal. Codici nostro adstipulantur, reliqua vett. impressa habent: „quod ut nec.“

†) Cum vett. impressis.

††) Cum vett. impressis.

Ibid. l. 5. Riparum usus publicus.

Fl. Riparum usus publicus est. *)

Ibid. l. 10. Sicut id quod. In margine: al. incipit: Aristo ait.

Fl. Aristo ait, sicut id quod.

l. 9. de senator. l. 3. Senatorem remotum de senatu.

Fl. Senatorem remotum senatu.

l. 15. de offic. prætor. l. 2. Et etiam.

Fl. Sed etiam.

l. 18. de offic. præf. l. 1. Nomen præfidis.

Fl. Præfidis nomen. **)

Ibid. l. 2. Præses provinciæ. ***)

Fl. Præses.

Ibid. l. 4. Præses provinciæ imperium majus.

Fl. Præses provinciæ majus imperium.

Ibid. l. 6. Illicitas exactiones & violentias. †)

Fl. Illicitas exactiones & violentia.

l. 22. de offic. adfess. l. 1. Omne officium adfessorum. ††)

Fl. Omne officium adfessoris.

Ibid. l. 5. Confiliariis. †††)

Fl. Confiliari.

*) Vett. impressa habent: Riparum quoque usus est publicus.

**) E vett. impressis n. 1. & 2. (Jens. Koh.) cum. Fl., reliqua cum Cod. nostri lectione conspirant.

***) Cum vett. impressis.

†) Cum vett. impressis.

††) Vett. impressa conspirant.

†††) Vett. impressa consentiunt.

L. 2. t. 1. de jurisd. l. 3. Imperium aut merum aut mixtum est.

Fl. Imperium aut merum est aut mixtum.

Ibid. l. 4. Jubere cavere.

Fl. Jubere caveri.

Ibid. l. 5. More majorum ita compertum.

Fl. More majorum ita comparatum.

2. 2. Quod quisque juris l. 3. Si quis iniquum jus.

Fl. Si quis iniquum ad edictum jus.

Ibid. l. 4. Illud eleganter Prætor excipit.

Fl. Illud eleganter Prætor exceptit.

2. 3. si quis jus dicenti. l. unic. Omnibus magistratibus non tantum.

Fl. Omnibus magistratibus non tamen.

2. 4. de in jus vocando. l. 22. Neque impuberes neque puellas.

Fl. Neque impuberes puellas.

2. 7. ne quis eum, qui l. 3. Quod si quis servum.

Fl. Quod si servum quis.

2. 8. qui fctisdare l. 14. Si filius familias.

Fl. Filiusfamilias.

2. 11. si quis actionibus l. Sed hæc actio.

Fl. Sed actio.

2. 12. de feriis l. 9. Divers Trajanus Municio naturali.

Fl. Divus Trajanus Minicio natali.

Ibid. l. 10. In pecuniariis causis omnibus.

Fl. In pecuniariis causis omnis.

2. 13. de edendo l. 3. Ne quisquam.

Fl. Senatus censuit ne quisquam.

2. 14. de pactis l. 3. Postquam (superscr. *vero*)
pignus debitori.

Fl. Postquam pignus vero debitori.

Ibid. l. 14. Item magistri societatum ut pactum.

Fl. Item magistri societatum pactum.

Ibid. l. 36. Si cum fundum meum possideres.

Fl. Si cum fundum meum possides.

Ibid. l. 37. Imperatores Antoninus & Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

Ibid. l. 40. Si intra.

Fl. Intra.

2. 15. de transact. l. 3. Imperatores Antoninus &
Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

3. 1. de postul. l. 10. Hi qui fisci causam.

Fl. Hi qui fisci causas.

3. 2. de his qui not. infam. l. 11. Liberorum au-
tem & parentum.

Fl. Liberorum autem & parentum.

33. de procurat. l. 45. Non cogendum Sabinus ait.

Fl. Non cogendum Sabinus autem.

3. 4. quod cujuscunque univers. l. 3. Nulli per-
mittitur.

Fl. Nulli permittetur.

Ibid. l. 8. Civitates.

Fl. An civitates.

3. 5. de negot. gest. l. 34. Nerennius.

Fl. Nerennius.

Ibid. l. 44. Is qui amicitia eductus.

Fl. Is qui amicitia ductus.

41. de in integr. restit. l. 3. Omnes restitutiones
in integrum.

Fl. Omnes in integrum restitutiones.

Ibid. l. 5. Nemo videtur re exclusus.

Fl. Nemo videtur exclusus.

4. 2. quod metus causa. l. 14 Si.

Fl. Item si.

4. 3. de dolo malo. l. 4 Sit actio: &.

Fl. Sit actio: vel.

Ibid. l. 33. Rem quandam.

Fl. Rei, quam.

4. 4 de minor. l. 19 Interdum tamen successoribus.

Fl. Interdum tamen successori.

Ibid. l. 20. Papinianus libro 4.

Fl. Papinianus libro 2.

Ibid. l. 22 In integrum restitutio.

Fl. In integrum vero restitutio.

Ibid. l. 23 Cum mandato.

Fl. Cum mandatu.

Ibid. l. 38 Aemilius Largianus ab Ovinio.

Fl. Aemilius Larianus ab Obinio.

Ibid. l. 42 Præses provinciæ in integrum minorem.

Fl. Præses provinciæ minorem in integrum.

Ibid. l. 50 Junius.

Fl. Inius.

4. 5. de capite minutis. l. 1 Capitis diminutio.

Fl. Capitis minutio.

4. 6 ex quib. caus. l. 23 Ait prætor, five.

Fl. Ait prætor, inve.

Ibid. l. 24 Sed.

Fl. Sed &.

Ibid. l. 27 Et five quid amisit.

Fl. Et five quid amiserit.

Ibid. l. 29 Ne.

Fl. Videlicet ne.

4. 7. de alienat. l. 4 Item si res, quæ.

Fl. Item si res.

Ibid. l. 19 Aedilium curulium. Quia redhibito homine.

Fl. Quia redhibito homine.

4. 8 de recept. l. 3 Labeo, ait, si ex.

Fl. Labeo ait, si.

Ibid. l. 4 Nam magistratus superiores.

Fl. Nam magistratus superiore.

Ibid. l. 10 Vel ad alium.

Fl. Vel alium.

Ibid. l. 13 Et si alteri.

Fl. Pomponius ait, & si alteri.

Ibid. l. 21 Quid tantum (ex correct. tamen.)

Fl. Quid tamen.

Ibid. l. 25 Si cum.

Fl. Labeo ait, si cum.

Ibid. l. 31 Ita demum autem committitur.

Fl. Ita demum autem comittetur.

Ibid. l. 44 Sed interpellatur.

Fl. Sed & interpellatur.

Ibid. l. 52 Si quis.

Fl. Qui.

5. 1 de jud. l. 15 Si filiusfamilias iudex.

Fl. Filiusfamilias iudex si.

Ibid. l. 17 Si alter.

Fl. Julianus ait, si alter.

Ibid. l. 27 Quid enim prohibet legato.

Fl. Quid enim prohibet legatum.

Ibid. l. 28 Sed & si hereditas ei restituatur.

Fl. Sed & si restituatur ei hereditas.

Ibid. l. 50 Fideicommissaria si.

Fl. Si fideicommissaria.

- Ibid. Non a iudice.
Fl. Non ab iudice.
- Ibid. l. 74 De qua re cognovit.
Fl. De qua re cognoverit.
5. 2 de inoff. testam. Hoc colore de inofficioso.
Fl. Hoc colore inofficioso.
- Ibid. l. 15 Nam & parentibus.
Fl. Nam & si parentibus.
5. 3 de hered. petit. l. 22 Si & res. (ex correct, rem.)
Fl. Si & rem.
- Ibid. l. 26 Quod si oves sint natæ.
Fl. Quod si oves natæ sunt.
- Ibid. l. 37 Quod si sumptus.
Fl. Quod si sumptum.
- Ibid. l. 47 Lucius Titius, cum falsi.
Fl. Lucius Titius, cum in falsi.
- Ibid. l. 50 Hereditas.
Fl. Hereditas etiam.
6. 1 de R. V. l. 16 Utique autem, & mortuo.
Fl. Utique autem, etiam mortuo.
- Ibid. l. 29 Nisi.
Fl. Nisi si.
- Ibid. l. 34 Idem & si.
Fl. Idem est & si.
- Ibid. l. 35 Ex diverso.
Fl. Et ex diverso.
- Ibid. l. 61 Mucius (ex correctione.)
Fl. Minicius.
- Ibid. l. 70 Nec quasi quidem publicianam.
Fl. Nec quasi publicianam quidem.
6. 2 de Public. in rem act. l. 2 Vel donationes
causa mortis.
Fl. Vel mortis causa donationes.

- Ibid. l. 5. Vel causa noxæ.
Fl. Vel ex causa noxæ.
6. 3. si ager vectig. l. 1. Agri civitatum.
Fl. Agri civitatum.
7. 1. de usufr. l. 5. Ususfructus ab initio.
Fl. Ususfructus & ab initio.
- Ibid. l. 16. Nisi per quam.
Fl. Nisi qua.
- Ibid. l. 23. Sed & sicuti.
Fl. Sed sicuti.
- Ibid. l. 55. Si infantis ususfructus.
Fl. Si infantis usus.
- Ibid. l. 58. Defuncta fructuaria mense Decembrio.
Fl. Defuncta fructuaria mense Decembri.
- Ibid. l. 65. Sed cum usufructuarius.
Fl. Sed cum fructuarius.
- Ibid. l. 66. Usufructuario.
Fl. Cum usufructuario.
7. 2. de usufr. adcresc. l. 7. Si quis Titio.
Fl. Si quis Attio.
- Ibid. l. 13. Si usufructuarius.
Fl. Si fructuarius.
- Ibid. l. 28. Si fructus.
Fl. Si ususfructus.
7. 5. de usufr. ear. rer. l. 3. Post quam.
Fl. Post quod.
- Ibid. l. 4. Ergo & cautio etiam.
Fl. Ergo cautio etiam.
7. 7. de oper. servor. l. 5. Operis servorum.
Fl. Operis servi.
- Ibid. l. 6. Cum de servi artificis operis.
Fl. Cum de servi operis artificis.

7. 8. de usu & habit. l. 4. Ceterum sine eo nec hos.
Fl. Ceterum sine eo ne hos.
- Ibid. l. 11. In eodemque fundo.
Fl. In que eo fundo.
- Ibid. l. 20. Servus cujus usus mihi.
Fl. Servus, cujus mihi usus.
- Ibid. l. 23. Usuariae rei. (in m. al. incipit Neratius)
Fl. Neratius usuariae rei.
7. 9. usufructuar. quemadm. l. 7. Si.
Fl. Et si.
- Ibid. l. 10. Si servi, qui communis nobis.
Fl. Si servi qui nobis communis.
8. 1. de servit. l. 5. Quia iter, actus, haustus aquae.
Fl. Via, iter, actus, ductus aquae.
- Ibid. l. 7. Jus cloacae admittendae.
Fl. Jus cloacae mittendae.
- Ibid. l. 16. Et qui.
Fl. Ei qui.
- Ibid. l. 18. Papinianus notat in omnibus.
Fl. In omnibus.
- Ibid. l. 20. Quotiens via aut aliquod (verb. ultimum ex correct.)
Fl. Quotiens via aut aliquid.
8. 2. de servit. P. U. l. 4. Luminum servitute.
Fl. Luminum in servitute.
- Ibid. l. 7. Quod autem ex hedificio meo.
Fl. Quod autem aedificio meo.
- Ibid. l. 10. Binas aedes.
Fl. Gaurus Marcello: binas aedes.
- Ibid. l. 14. Imperatores Antoninus Severus.
Fl. Imperatores Antoninus & Verus.
- Ibid. l. 22. Qui aedificia.
Fl. Aedificium.

Ibid. l. 34. Et qui duas habet arcas.

Fl. Et qui duas areas habet.

Ibid. l. 4. Olympico.

Fl. Olympiaco.

8. 3. de fervit. P. R. l. 3. Item si.

Fl. Item sic.

Ibid. l. 5. Ergo &.

Fl. Ergo.

Ibid. l. 6. Veluti si figlinas.

Fl. Veluti si figulinas.

Ibid. l. 16. Divus Pius ita rescripsit aucupibus.

Fl. Divus Pius aucupibus ita rescripsit.

Ibid. l. 17. Imperatores autem & Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

Ibid. l. 29. Is qui,

Fl. Qui.

Ibid. l. 35. Et Atticillinus.

Fl. Et AtiLicinus.

8. 4. Commun. præd. l. 5. Proprium solum vendendo.

Fl. Proprium solum vendo.

Ibid. l. 7. In tradendis binis.

Fl. In tradendis unis.

Ibid. l. 15. Qui per certum locum.

Fl. Qui per certi locum.

8. 5. si fervit. vendic. l. 8. Sicuti.

Fl. Sicut.

8. 6. quemadm. fervit. amitt. l. 9. Si in partem agri aqua.

Fl. Aqua si in partem aquagii.

Ibid. l. 18. Si quis aqua alia.

Fl. Si quis alia aqua.

9. 2. ad leg. Aquil. l. 10. Nam ludus.

Fl. Nam lusus.

Ibid. l. 19. Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 21. Ait lex, quantus homo.

Fl. Ait lex, quanti is homo.

Ibid. l. 53. Boves alienos si in.

Fl. Boves alienos in.

9. 4. de noxal. act. l. 12. Si bona fide.

Fl. Si bonæ fidei.

Ibid. l. 13. Non solum adversus bonæ fidei possessorem.

Fl. Non solum adversus bona fide possessorem.

Ibid. l. 27. Si noxali.

Fl. Si noxale,

Ibid. l. 35. Sed si.

Fl. Et si.

10. 1. fin. regund. l. 5. Vel quia.

Fl. Quia.

Ibid. l. 6. Sed & si.

Fl. Sed si.

10. 2. famil. ercisc. L. 1. Hæc autem actio.

Fl. Hæc actio.

Ibid. l. 21. Idem in.

Fl. Idem & in.

Ibid. l. 22. Si unus heres.

Fl. Item Labeo scribit, si unus heredum.

Ibid. l. 37. Qui familiæ erciscundæ judicium.

Fl. Qui familiæ erciscundæ iudicio.

Ibid. l. 45. Si id qd'.

Fl. Si quid.

Ibid. l. 47. In familiæ heriscundæ iudicio.

Fl. In iudicio familiæ heriscundæ.

10. 3. communi divid. l. 29. Si quis cum existimaret.

Fl. Si quis cum existimaverit.

Ibid. l. 3. Communi dividundo iudicio agi recte.

Fl. Communi dividundo iudicio recte agi.

10. 4. ad exhib. l. 5. Celsus scribit libro 1.

Fl. Celsus scribit.

Ibid. l. 13. Si homo liber.

Fl. Liber homo.

11. 1. de interrogat. l. 1. Toties in iure heres.

Fl. Totiens heres in iure.

Ibid. l. 8. Si quis interrogatus in iure.

Fl. Si quis interrogatus.

Ibid. l. 14. Si is cuius nomine noxale.

Fl. Si is cuius nomine noxæ.

Ibid. l. 21. Ubicumque iudicem æquitas movit.

Fl. Ubicumque iudicem æquitas moverit.

Ibid. l. 22. Procuratore Cæsaris ob.

Fl. Procuratore Cæsaris ad.

11. 3. de fervo corrupto l. 4. Sed commodius est utile lege.

Fl. Sed commodius est utili lege.

Ibid. l. 4. Liminarce.

Fl. Liminarchæ.

11. 5. de aleat. l. 2. Cum solent.

Fl. Solent.

Ibid. l. 3. Quibus rebus & ex lege.

Fl. In quibus rebus ex lege.

11. 6. si mensor. l. 7. Vel cuius rei alterius.

Fl. Vel cuius alterius rei.

11. 7. de relig. l. 10. Si venditor fundi excepit.

Fl. Si venditor fundi exceperit.

Ibid. l. 18. Impensa etiam.

Fl. Impensa enim.

Ibid. l. 21. In patrem, cujus potestate in. (sub ultima voce punctum.)

Fl. In patrem cujus in potestate.

Ibid. l. 33. Si quis fuerit.

Fl. Si quis fuit.

Ibid. l. 45. Impensa funeris, quæ & omne. (Quæ in Flor. inferta sunt, in Codice nostro capitis hujus verba sunt finalia.)

Fl. Impensa funeris semper ex hereditate deducitur, quæ etiam omne.

Ibid. l. 46. Si plura prædia quis habuerit.

Fl. Si plura prædia quis habuit.

12. 1. de reb. cred. l. 15. Singularia quædam præcepta.

Fl. Singularia quædam recepta.

Ibid. l. 42. Si ego stipulatus decem.

Fl. Si ego decem stipulatus.

12. 2. de jurejur. l. 5. Non erit ratum.

Fl. Non erit juratum.

Ibid. l. 10. Quia non debet.

Fl. Quia non deberet.

Ibid. l. 11. Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 15. Ad personas egregias eosque.

Fl. Ad personas egregias & eos.

Ibid. l. 22. Quidem de peculio.

Fl. Quidam & de peculio.

Ibid. l. 24. Quanto.

Fl. Multo.

Ibid. l. 28. Duobus.

Fl. In duobus.

12. 3. de in lit. jur. l. 8. Si tutor.

Fl. Tutor.

12. 4. de condict. causa data. l. 2. Sed si.

Fl. Sed & si.

12. 5. de condict. ob turp. caus. l. 4. Idem est si

Fl. Idem si.

Ibid. 6. Perpetuo Sabinus probat.

Fl. Perpetuo Sabinus probavit.

Ibid. l. 9. Si vestimenta tibi utenda.

Fl. Si vestimenta utenda tibi.

12. 6. de condict. indeb. l. 3. Idem est in solutis
legatis, si nova.

Fl. Idem est & si solutis legatis nova.

Ibid. l. 9. Nam (& superscript.) si maritus.

Fl. Nam & maritus si.

Ibid. l. 12. Si fundi mei fructum.

Fl. Si fundi mei usumfructum.

Ibid. l. 59. Si fidejussor. liberatus jure.

Fl. Si fidejussor. jure liberatus.

13. 1. de condict. furt. l. 2. Condiçãoe.

Fl. Condiçãoi.

Ibid. l. 16. Qui furtum committit in re.

Fl. Qui furtum admittit vel re.

13. 2. de condict. ex lege. l. 1. Si obligatio no-
va lege.

Fl. Si obligatio lege nova.

13. 3. de condict. triticar. l. 4. Si res aliqua.

Fl. Si merx aliqua.

13. 4. de eo quod certo loco l. 2. Arbitraria actio
utilitatem continet utriusque.

Fl. Arbitraria actio utriusque utilitatem con-
tinet.

Ibid. l. 7. Aut si mutua pecunia tibi data.

Fl. Aut mutua pecunia sic data.

13. 5. de constit. pecun. l. 4. Sed etiam si ceteriori.

Fl. Sed & si ceteriore.

Ibid. l. 13. Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 15. Et licet liberata.

Fl. Et licet libera.

Ibid. l. 22. Si post tibi constitutam pecuniam.

Fl. Si post constitutam tibi pecuniam.

Ibid. l. 26. Quidam ad creditorem Lucii Titii.

Fl. Quidam ad creditorem.

13. 6. commod. l. 2. Nec in furiosum actio com-
modati.

Fl. Nec in furiosum commodati actio.

Ibid. l. 6. Et.

Fl. Ut.

Ibid. l. 9. Nemo enim ad commodando.

Fl. Nemo enim commodando.

Ibid. l. 13. Si is qui.

Fl. Is qui.

Ibid. l. 16. Ita ut si.

Fl. Ita ut & si.

13. 7. de pigner. act. l. 1. Pignus contrahitur
non solum.

Fl. Pignus contrahitur non sola.

Ibid. l. 2. Si rem.

Fl. Si debitor rem.

Ibid. l. 5. Idemque.

Fl. Idque.

Ibid. l. 8. Si necessarias impensas in servum aut
in fundum fecerim.

Fl. Si necessarias impensas fecerim in servum
aut in fundum.

Ibid. l. 15 Creditor pignus cum.

Fl. Creditor cum pignus.

Ibid. l. 29 Si alienam rem.

Fl. Si rem alienam.

Ibid. l. 33 Si pecuniam debitor solverit.

Fl. Si pecuniam debitor solvit.

14. 2 ad leg. rhod. l. 3 Cum aut arbor aut.

Fl. Cum arbor aut.

14. 3 de instit. act. l. 2 Eo nomine, quod.

Fl. Eo nomine, quo.

Ibid. l. 16 Eatenus tantum.

Fl. Eatenus tamen.

Ibid. l. 11 Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 17 Sed si quis.

Fl. Si quis.

14. 4 de tributor. act. l. 2 Ut tamen merx in qua.

Fl. Ut tamen merx qua.

Ibid. l. 3 Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 8 Quia non de dolo malo est.

Fl. Quia non de dolo est.

Ibid. l. 9 Quod in heredem.

Fl. Quod in herede.

Ibid. l. 11 Aliquando autem.

Fl. Aliquando etiam.

14. 6 de Scto. Maced. l. 5 Ergo & hic in solidum.

Fl. Ergo hic & in solidum.

Ibid. l. 6 Contra etiam recte dicitur.

Fl. Contra etiam recte dicitur.

Ibid. l. 8 Cum tamen si.

Fl. Cum tamen.

Ibid. l. 9. Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 12 Si tamen.

Fl. Si tantum.

Ibid. l. 13 Si quid.

Fl. Si quod.

15. 1. de peculio. l. 3 Licet tantum.

Fl. Licet tamen.

Ibid. l. 4 Peculium est.

Fl. Peculii est.

Ibid. l. 9. Sed si damnum dominus servo.

Fl. Sed si damnum servo dominus.

15. 3. de in rem verso. l. 2. Qui nummis acceptis.

Fl. Qui nummis acceptum.

Ibid. l. 7 Et ideo si donaverit.

Fl. Et ideo & si donaverit.

16. 1. ad Sct. Vellej. l. 2. Et primo quidem Divi temporibus Augusti.

Fl. Et primo quidem temporibus Divi Augusti.

Ibid. l. 18 Idem est si.

Fl. Idem & si.

Ibid. l. 31 Si mulier.

Fl. Paulus si mulier.

16. 2 de compensat. l. 2 Unusquisque creditorem suum petentem eundemque debitorem summovet.

Fl. Unusquisque creditorem suum eundemque debitorem petentem summovet.

Ibid. l. 4 Verum est & quod.

Fl. Verum est quod &.

Ibid. l. 16 Sed cum militi.

Fl. Cum militi.

Ibid. l. 22 Si debeas decem.

Ibid. Si debeas decem milia.

16. 3. depositi. l. 13 Si quis inficiatus fuit.

Fl. Si quis inficiatus sit.

Ibid. l. 18 Quod tumultus. (In margine al. incipit: de eo.)

Fl. De eo, quod tumultus.

Ibid. l. 34 Potes agi.

Fl. Potes agere.

17. 1 mandati. l. 23 Sane si valetudinis adversæ.

Fl. Sanæ si valetudinis adversariæ.

Ibid. l. 26 Inter causas omittendi mandatum.

Fl. Inter causas omittendi mandati.

Ibid. l. 51 Si fidejussor.

Fl. Fidejussor.

Ibid. l. 52 Fidejussorem sine.

Fl. Fidejussorem si sine.

Ibid. l. 55 Procurator qui non inclusas.

Fl. Procurator qui non res inclusas.

Ibid. l. 59 Si mandato.

Fl. Si mandatu.

17. 2 pro socio. l. 5 Societas contrahitur.

Fl. Societates contrahuntur.

Ibid. l. 6 Si societatem coiëris mecum.

Fl. Si societatem mecum coiëris.

Ibid. l. 8 Quæstus (*enim* superscriptum.)

Fl. Quæstus enim.

Ibid. l. 11 Sed ita.

Fl. Et ita.

Ibid. l. 12. Sed nec alienum.

Fl. Sed nec æs alienum.

- Ibid. l. 28. Si focii fimus.
Fl. Si focii fumus.
- Ibid. l. 30 Lucius.
Fl. Mutius.
- Ibid. l. 32 Nam contractu.
Fl. Nam cum tractato.
- Ibid. l. 33 Et.
Fl. Ut.
- Ibid. l. 48 Sed nihilominus pro focio.
Fl. Sed nihilominus & pro focio.
- Ibid. l. 49 Si hoc facto societate.
Fl. Si hoc facto societatem.
- Ibid. l. 50. Sed actionem.
Fl. Sed actione.
- Ibid. l. 52 (*Si superscr.*) Titius.
Fl. Si Titius.
- Ibid. l. 76 Societatem coisti mecum.
Fl. Societatem mecum coisti.
18. 1 de contrah. empt. l. 6 Sed Celfus Offilius.
Fl. Sed Celfus filius.
- Ibid. l. 18 Et si.
Fl. Sed si.
- Ibid. l. 19 Quod vendidi, non aliter accipientis fit.
Fl. Quod vendidi, non aliter fit accipientis.
- Ibid. l. 30 Et ad.
Fl. Sed ad.
- Ibid. l. 50 Si mihi (in margine: al. incipit Labeo scribit).
Fl. Labeo scribit, si mihi.
- Ibid. l. 60 Comprehenfum erat in lege.
Fl. Comprehenfum erat lege.

Ibid. l. 71 Imperatores Antoninus & Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

Ibid. l. 77 In lege fundi vendi (in margine: *di*) ei.

Fl. In lege fundi vendundi.

18. 7 de serv. export. l. 5 Cui pacto venditionis.

Fl. Cui pacto venditoris.

Ibid. l. 7 Si servus ea.

Fl. Servus ea.

19. 1 de act. E. & V. l. 13 Inter eum.

Fl. Julianus libro 15. inter eum.

Ibid. l. 14. Idem (sub lit. *em* puncta, & superscr. *est*) quo puteus.

Fl. Id est quo puteum.

Ibid. l. 19 Veteres emptionum venditionumque.

Fl. Veteres in emptione venditioneque.

Ibid. l. 21 Si sterilis ancilla.

Fl. Si sterilis ancilla fit.

Ibid. l. 25 Pendentem.

Fl. Si pendentem.

Ibid. l. 27 Quidquid venditor accessurum dixit.

Fl. Quidquid venditor accessurum dixerit.

Ibid. l. 39 Si quis fundum ita.

Fl. Si quis ita fundum.

Ibid. l. 45 Idemque &.

Fl. Idque &.

Ibid. l. 47 Lucius (superscr. Mevius).

Fl. Lucius Titius.

Ibid. l. 54 Si servus quem vendideris.

Fl. Si servus quem vendideras.

19. 2 locati. Nos videamus nec non.

Fl. Nos videamus ne non.

Ibid. l. 20. Sicut emptio, ita locatio.

Fl. Sicut emptio ita & locatio.

Ibid. l. 28. Quod si domus.

Fl. Quod si domi.

Ibid. l. 29. In lege locationis erat scriptum.

Fl. In lege locationis scriptum erat.

Ibid. l. 34 Perinde ac si.

Fl. Perinde ac.

Ibid. l. 40 Qui mercedes accepit.

Fl. Qui mercedem accipit.

Ibid. l. 44 Locare servitutem rei nemo.

Fl. Locare servitutem nemo.

19. 5. de præscr. verb. l. 4. Natura enim rerum inductum.

Fl. Natura enim rerum conditum.

Ibid. l. 5. Naturalis meus filius servit.

Fl. Naturalis meus filius serviebat.

Ibid. l. 13 Si tibi re vendendum.

Fl. Si tibi rem vendendam.

Ibid. l. 14 Qui servandarum mercium causa.

Fl. Qui mercium suarum causa.

Ibid. l. 22 Si tibi polienda farcienda.

Fl. Si tibi polienda farciendave.

20. 1. de pign. l. 17 Pignoris persecutioni.

Fl. Pignoris persecutio.

20. 2. in quib. caus. l. 4. Hoc jure.

Fl. Eo jure.

Ibid. l. 5 Si gratuitam.

Fl. Pomponius libro 13. variarum lectionum scribit, si gratuitam.

20. 4. qui potior. l. 5. Interdum posterior creditor.

Fl. Interdum posterior.

Ibid. l. 17. Qui a debitore.

Fl. Eum qui a debitore.

20. 6 quib. mod. pign. 1. 7 Si consensit venditori.

Fl. Si consensit venditioni.

Ibid. 1. 13 Differente creditore.

Fl. Si deferente creditore.

21. 1 de ædil. edicto. 1. 6 Pomponius libro.

Fl. Pomponius libro recte.

Ibid. 1. 13 Item claudus.

Fl. Item clodus.

Ibid. 1. 14 Quæritur de illa.

Fl. Quæritur de ea.

Ibid. 1. 18 Si quis.

Fl. Si quid.

Ibid. 1. 19 Sciendum est.

Fl. Sciendum tamen est.

Ibid. 1. 21 Redhibere est, facere ut rursus habeat
venditor quod habuerat.

Fl. Redhibere est, facere ut rursus habeat ven-
ditor quod habuerit.

Ibid. 1. 25 Aediles etiam hoc præstare emptores.

Fl. Aediles etiam hoc præstare emptorem.

Ibid. 1. 31 Quod si nolit hominem accipere vendi-
tor.

Fl. Quod si nolit venditor hominem recipere.

Ibid. 1. 37 Præcipiunt ædiles ne veteranus.

Fl. Præcipiunt ædiles ne veterator.

Ibid. 1. 38 Aediles ajunt, qui jumenta vendunt,
palam recte dicant.

Fl. Aediles ajunt, qui jumenta vendunt, pa-
lam recte dicunt.

Ibid. 1. 42 Qua vulgo iter fieret, ita habuisse veluit.

Fl. Qua vulgo iter fiet, ita habuisse velit.

Ibid. l. 47 Si hominem emptum manumifisti & redhibitoriam & quanto.

Fl. Si hominem emptum manumifisti & redhibitoriam & quanti.

Ibid. l. 50 Varicosus non est sanus.

Fl. Varicosus sanus non est.

Ibid. l. 61 Quotiens de fervitute prædii.

Fl. Quotiens de fervitute.

Ibid. l. 62 Quod.

Fl. Ad.

21. 2 de evict. l. 9 Si vendideris mihi fervum.

Fl. Si vendideris fervum mihi.

Ibid. l. 15 Sed & si quid postea alluvione accesserit.

Fl. Sed si quid postea alluvione accessit.

Ibid. l. 18 Sed si.

Fl. Sed etsi.

Ibid. l. 22. Si re.

Fl. Si pro re.

Ibid. l. 24 Non tamen ei consequens esse, ut si.

Fl. Non tamen ei consequens esse, ut & si.

Ibid. l. 28. Sed si utriusque.

Fl. Sed si ex utriusque.

Ibid. l. 30. Si emptori, qui stipulatus fit, furtisque noxis.

Fl. Si emptori qui stipulatus fit furtis noxisque.

Ibid. l. 34 Si mancipium emeris ita.

Fl. Si mancipium ita emeris.

Ibid. l. 35 Evictus autem creditorem.

Fl. Evictus autem a creditore.

Ibid. l. 36 Nave aut domo.

Fl. Nave aut domu.

Ibid. l. 39. Minor, 25 annis, fundum vendidit Titio vel.

Fl. Minor 25 annis fundum vendidit Titio, eum.

Ibid. l. 40. Is.

Fl. Is qui.

Ibid. l. 41. Si ei, cui vendidit, & duplam.

Fl. Si ei, cui vendidi duplam.

Ibid. l. 46. Fundum, cujus ususfructus Ticii.

Fl. Fundum cujus ususfructus Attii.

Ibid. l. 47. Si duos servos quinis a te emam.

Fl. Si duos servos quinis a te emam.

Ibid. l. 48. Cum fundus uti optimus maximusque est, emptus.

Fl. Cum fundus uti optimus maximusque est, emptus est.

Ibid. l. 49. Si ab emptore.

Fl. Ab emptore,

Ibid. l. 53. Si fundo tradito vel vendito pars evincatur, si singula.

Fl. Si fundo tradito pars evincatur, si singula jugera.

Ibid. l. 55. Si ideo contra emptorem judicatum est, quod defuerit.

Fl. Si ideo contra emptorem judicatum est, quod defuit.

Ibid. l. 56. Si dictum fuerit in vendendo.

Fl. Si dictum fuerit vendendo.

Ibid. l. 57. Habere licere rem videtur emptori & si is qui per emptorem.

Fl. Habere licere rem videtur emptor, & si is qui emptorem.

Ibid. l. 61. Si id, quod a te emi & Ticio vendidi, & voluntate.

Fl. Si quod a te emi & Ticio vendidi, voluntate.

Ibid. l. 63. Herennius Modestinus respondit, non obesse ex empto agenti emptori.

Fl. Herennius Modestinus respondit, non obesse ex empto agenti. quod.

Ibid. l. 64. Ex mille jugeribus traditis ducenta flumen abstulit, si post.

Fl. Ex mille jugeribus traditis ducenta flumen abstulit, si postea.

Ibid. l. 67. Emptori post evictionem servi, quem dominus abduxerit.

Fl. Emptori post evictionem servi, quem dominus abduxit.

Ibid. l. 69. Qui libertatis causam excepit in venditione, five cum.

Fl. Qui libertatis causam excepit in venditione, five jam tunc, cum.

Ibid. l. 71. Pater filiae nomine dederit in dotem fundum.

Fl. Pater filiae nomen fundum in dotem dedit.

Ibid. l. 73. Scia fundum.

Fl. Scia fundos.

22. l. de usur. l. 2. Vulgo receptum est, ut quamvis in personam actum est.

Fl. Vulgo receptum est, ut quamvis in personam actum sit.

Ibid. l. 4. Cajus stipulatus sis.

Fl. Si stipulatus sis.

Ibid. l. 9. Pecuniae fænebris intra diem certum debito nam soluto.

Fl. Pecuniae fænebris intra diem certum debito non soluto.

Ibid. l. 11. Gajns Sejus, qui rem publicam gerebat, foeneravit publicam pecuniam.

Fl. Gajus Sejus, qui rem publicam gerebat foeneravit pecuniam publicam.

Ibid. l. 13. Qui semisses usuras promisit, per multos annos minores præstiterit.

Fl. Qui semisses usuras promisit, per multos annos minores præstitit.

Ibid. l. 14. Paulus respondit.

Fl. Respondit Paulus.

23. 5. de fundo dot. l. 8. Vir in fundo dotali uxoris rogatu divetum fucciderat ad hoc ut.

Fl. Vir in fundo dotali uxoris rogatu olivetum fucciderat, hoc.

Ibid. l. 10. Erit ergo potestas legis Juliæ.

Fl. Erit ergo potestas legis.

Ibid. l. 11. Quod si fundus in dotem æstimatus sit.

Fl. Quod si fundus in dotem æstimatus datus sit.

Ibid. l. 12. Etiam si directo.

Fl. Etiam si dirempto.

24. 1. de donat. inter V. & U. l. 2. Ne.

Fl. Nec.

Ibid. l. 3. Hæc ratio in oratione Imperatoris nostri Antonini.

Fl. Hæc ratio & oratione Imperatoris nostri Antonini Augusti.

Ibid. l. 14. Quod si vir uxori, cujus incendio ædes.

Fl. Quod si vir uxori, cujus ædes incendio.

Ibid. l. 21. Si quis pro uxore sua vectigal (in margine: ut.)

Fl. Si quis pro uxore sua vectigal, quod.

Ibid. l. 25. Sed si.

Fl. Sed & si.

Ibid. l. 27. Inter eos qui matrimonio sunt coituri.

Fl. Inter eos qui matrimonio coituri sunt.

Ibid. l. 30. Utilem tamen actionem viro.

Fl. Utilem tamen viro.

Ibid. l. 33. Si stipulata fuerit annuum mulier.

Fl. Si stipulata fuerit mulier annuum, id.

Ibid. l. 34. Sive res uxor marito donasset.

Fl. Sive uxor marito res donasset.

Ibid. l. 35. Si non secundum legitimam observationem sit divortium factum.

Fl. Si non secundum legitimam observationem divortium factum sit.

Ibid. l. 37. Si mulier dolo fecerit, nec.

Fl. Si mulier dolo fecerit, ne.

Ibid. l. 39. Vir uxori cum pecuniam donare vellet, promisit sit ei.

Fl. Vir uxori pecuniam cum donare vellet, permisit ei.

Ibid. l. 40. Quod adipiscendæ.

Fl. Quod apiscendæ.

Ibid. l. 41. Nam.

Fl. Nam &.

Ibid. l. 45. Marcellus libro Digestorum.

Fl. Marcellus libro 7 Digest.

Ibid. l. 46. Inter virum & uxorem nec possessionis illatæ.

Fl. Inter virum & uxorem nec possessionis.

Ibid. l. 47. Utrum negotium uxoris gerens, officio.

Fl. Utrum negotium uxoris gerens, an officio.

Ibid. l. 48. Quæ jam nuptæ maritus donavit, viri manent, & postea.

Fl. Quæ jam nuptæ maritus donavit, viri manent, & potest ea.

Ibid. l. 49. Mulier.

Fl. Suspicius Marcello scribit: mulier.

Ibid. l. 51. Quintus Mucius ait, cum in controversiam.

Fl. Quintus Mucius ait, cum in controversiam venit.

Ibid. l. 54. Vir usuras promissæ dotis stipulatum.

Fl. Vir usuras promissæ dotis in stipulatum.

Ibid. l. 56. Si quis mihi mortis.

Fl. Si quod mihi mortis causa.

Ibid. l. 60. Vitricus & provignus invicem sibi donare prætextu.

Fl. Vitsicus & privignus invicem sibi donare prætexto.

Ibid. l. 64. Vir mulieris divortio.

Fl. Vir mulieri divortio facto.

24. 2. de divort. l. 1. Dirimitur matrimonium divortio, morte, captivitate, vel alio contingenti.

Fl. Dirimitur matrimonium divortio, morte, captivitate, vel alio contingente.

Ibid. l. 3. Divortium non est verum, nisi.

Fl. Divortium non est, nisi verum.

Ibid. l. 4. Quæritur, a.

Fl. Julianus libro 18 Dig. scribit, quærit, an.

Ibid. l. 7. Si penituit eum, qui libellum tradendum divortio.

Fl. Si penituit eum, qui libellum tradendum divortii.

Ibid. l. 9. Nullum divortium ratum.

Fl. Nullum divortium ratum est.

Ibid. l. 10. Patrono invita liberta, quam matrimonio.

Fl. Patrono invito liberta, quam in matrimonio.
b.) in Cod. II.

I. 3. de Legibb. l. 3. Jura constitui oportet.

Fl. Jura constitui oportet, ut dixit Theophrastus.

Ibid. l. 4. Ex his quæ uno forte.

Fl. Ex his quæ forte uno.

Ibid. l. 39. Quod non ratione introductum est. *)

Fl. Quod non ratione introductum.

Ibid. l. 41. Totum autem jus consistit. **)

Fl. Totum autem jus consistit.

I. 4. de constit. princip. l. 1. Quod placuit principi.

Fl. Quod principi placuit.

Ibid. l. 3. Beneficium imperatoris quod divina.

Fl. Beneficium imperatoris quod a divina.

I. 5. de statu hom. l. 3. Summa itaque divisio de
jure personarum. ***)

Fl. Summa itaque de jure personarum divisio.

Ibid. l. 15. Aretusa. †)

Fl. Arescusa.

Ibid. l. 16. Idem erit si Arethusa. ††)

Fl. Idem erit, si eadem Arescusa.

*) vde ea, quæ hoc loco in Cod. I. annotavi.

**) vde Cod. I. h. l.

***) Hal. consentit.

†) vde Cod. I. h. l.

††) In voce „Aretusa“ vett. impressa conspirant.

Ibid. l. 17. In urbe romano. *)

Fl. In orbe romana.

Ibid. l. 27. Eum qui (vox *se* deleta est.) libertinum esse.

Fl. Eum qui se libertinum esse.

l. 6. de his qui sui l. 4. Nam civium romanorum quedam.

Fl. Nam civium romanorum quidam.

l. 7. de adopt. l. 8. Quod nec ut curatoris. **)

Fl. Quod ne curatoris.

Ibid. l. 18. Non aliter voluntati.

Fl. Non aliter enim voluntati.

Ibid. l. 33. Sed si.

Fl. Et si.

Ibid. l. 34. Si tibi filius. ***)

Fl. Quæsitum est si libri filius.

Ibid. l. 35. Per adoptionem non minuitur dignitas.

Fl. Per adoptionem dignitas non minuitur.

l. 8. de rer. divis. l. 2. Quædam jure naturali.

Fl. Quædam naturali jure.

Ibid. l. 3. Item lapilli & gemmæ & cetera. †)

Fl. Item lapilli, gemmæ ceteraque.

Ibid. l. 6. In tantum ut foli. ††)

Fl. In tantum ut & foli.

Ibid. l. 7. Sed divi fratres rescripserunt contra.

Fl. Sed divi fratres contra rescripserunt.

*) Vett. impressa habent: in urbe romana.

**) vde. Coö. l.

***) vde. Cod. l.

†) In verbis: et gemmæ vett. impressa, in: et cetera Ital. consentiunt.

††) Hal. consentit.

l. 9. de senator. l. 3. Senatum remotum senatu
tum capite.

Fl. Senatorem remotum senatu capite.

l. 11. de off. præf. præet. l. un. Breviter necesse
est commemorare.

Fl. Breviter commemorare necesse est.

l. 14. de off. præet. l. 1. Apud filiumfamilias præ-
torem pater ejus manumittere potest. *)

Fl. Apud filiumfamilias Prætorem potest pater
ejus manumittere.

l. 16. de off. procons. l. 4. Observare apud Pro-
consulem.

Fl. Observare autem Proconsulem.

Ibid. l. 9. Ne (in margine: nec) quicquam est in
ea provincia. **)

Fl. Nec quicquam est in provincia.

Ibid. l. 16. Proconsul portam Romæ egressus.

Fl. Proconsul portam Romæ ingressus.

l. 18. de offic. præf. l. 1. Nomen præfidis. ***)

Fl. Præfidis nomen.

Ibid. l. 2. Præses provinciæ. †)

Fl. Præses.

Ibid. l. 6. Illicitas exactiones & violentias. ††)

Fl. Illicitas exactiones & violentia.

*) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) con-
sentiunt.

**) E vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) ha-
bent: ea in provincia.

***) vde. Cod. l. h. l.

†) vde. Cod. l. h. l.

††) vde. Cod. l. h. l.

l. 19. de offic. procur. l. 1. Quæ acta sunt gestaque. (*Vox sunt deleta & post v. gestaque superscripta.*)

Fl. Quæ acta gestaque sunt.

l. 21 de offic. ejus. l. 1 Quæcumque lege specialiter.

Fl. Quæcumque specialiter lege.

l. 22 de offic. adfess. l. 1 Omne officium adfessorum. *)

Fl. Omne officium adfessoris.

Ibid. l. 5 Consiliariis. **)

Fl. Consiliari.

2. 4. de in jus vocando. l. 5. Is quoque, qui per causam.

Fl. Is quoque, qui ex causa.

Ibid. l. 10. Sed si emi hac lege.

Fl. Sed si hac lege emi.

Ibid. l. 19. Satisque poenæ nomine subire.

Fl. Satisque poenæ subire eum.

Ibid. l. 21. Sed & qui domi est.

Fl. Sed & si is, qui domi est.

Ibid. l. 22 Neque impuberes neque puellas.

Fl. Neque impuberes puellas.

2. 7 Nequis eum qui in jus. l. 3. Quod si quis servum.

Fl. Quod si servum quis.

Ibid. l. 4 Si eximendi.

Fl. Sed eximendi.

2. 8. Qui satis dsre. l. 6. Quotiens vitiose cautum est, vel satis datum.

Fl. Quotiens vitiose cautum, vel satis datum est.

*) vde. Cod. l. h. l.

**) vde. Cod. l. h. l.

Ibid. l. 10 Si arbitro (— *ad super scr.*)

Fl. Si ab arbitro.

Ibid. l. 15 Sciendum est possessorem.

Fl. Sciendum est possessores.

Ibid. l. 16 Qui jurato iudicio fisti promiserit.

Fl. Qui jurato iudicio promisit iudicio fisti.

2. 11 Si quis cautionibus, l. 3. Sed actio ei detur.

Fl. Sed actio ei datur.

Ibid. l. 7 Si quis in iudicio servum.

Fl. Si quis servum in iudicio.

Ibid. l. 9. Si servus se iudicio.

Fl. Si servus iudicio se.

1. 12. de feriis, l. 9. Divus Trajanus Munitio naturali.

Fl. Divus Trajanus Minicio natali.

Ibid. l. 10 in pecuniariis causis omnibus.

Fl. In pecuniariis causis omnis.

1. 13 de edendo, l. 9. Quædam sunt personæ per quas.

Fl. Quædam sunt personæ quas.

Ibid. l. 11 Exempla instrumentorum sine.

Fl. Exempla instrumentorum etiam sine.

2. 14 de pactis, l. 6 Publica conventio est.

Fl. Legitima conventio est.

Ibid. l. 13. Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 17 Si tibi decem milia.

Fl. Si tibi decem.

Ibid. l. 37 Imperatores Antoninus & Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

Ibid. l. 41. Si intra.

Fl. Intra.

Ibid. l. 46 Pactum factum inter heredem & legatarium.

Fl. Pactum inter heredem & legatarium factum.

Ibid. l. 60 Imperator Antoninus Aufidio.

Fl. Imperator Antoninus Avidio.

Ibid. l. 61 Nemo paciscendo id efficere.

Fl. Nemo paciscendo efficere.

Ibid. l. 62 Si reus quam post.

Fl. Si reus post quam.

2. 15 de transact. l. 3 Imperatores Antoninus & Severus.

Fl. Imperatores Antoninus & Verus.

3. 1 de postul. l. 5 Item qui negotiis.

Fl. Et qui negotiis.

Ibid. l. 10 Hi qui fisci causam.

Fl. Hi qui fisci causas.

3. 2 de his qui notantur. l. 14 Servus cujus noxale nomine.

Fl. Servus cujus nomine noxale.

3. 3 de procur. l. 45 Non cogendum Sabinus ait.

Fl. Non cogendum Sabinus autem.

Ibid. l. 58 Procurator cui libera generaliter.

Fl. Procurator cui generaliter libera.

Ibid. l. 66 Si is qui Stichum aut Damam.

Fl. Si is qui Stichum vel Damam.

Ibid. l. 69 Respondit (in margine: Paulus) eum etiam.

Fl. Paulus respondit etiam eum.

3. 4 quod cujuscumque universi. l. 4 Plane ubi duæ partes.

Fl. Plane ut duæ partes.

Ibid. l. 8 Civitates.

Fl. An civitates.

Ibid. l. 10 Constitui potest, & actor etiam.

Fl. Constitui potest, actor etiam.

3. 5 de negot. gest. l. 1. Hoc edictum est necessarium.

Fl. Hoc edictum necessarium est.

Ibid. l. 2. Si quis absentis quidem negotia.

Fl. Si quis absentis negotia.

Ibid. l. 6 Si pupilli quidem tui.

Fl. Si pupilli tui.

Ibid. l. 11 Si negotia absentis etiam ignorantis.

Fl. Si negotia absentis & ignorantis.

Ibid. l. 14 Si filius familias negotia quidem gessisse.

Fl. Si filiusfamilias negotia gessisse.

Ibid. l. 19 Atqui.

Fl. Atquin.

Ibid. l. 22. Sive negotia hereditaria.

Fl. Sive hereditaria negotia.

Ibid. l. 27 Ex duobus fratribus quo uno.

Fl. Ex duobus fratribus uno.

Ibid. l. 28 Si quis mandato.

Fl. Si quis mandatu.

Ibid. l. 29 Cum pater quidem testamento.

Fl. Cum pater testamento.

Ibid. l. 30 Ex facto quidem quærebatur.

Fl. Ex facto quærebatur.

Ibid. l. 32 Fide jussor quoque imperitia.

Fl. Fide jussor imperitia lapsus.

Ibid. l. 35 Divortio quidem facto.

Fl. Divortio facto.

Ibid. l. 38 Qui sine usuris debebat pecuniam.

Fl. Qui sine usuris pecuniam debebat.

Ibid. l. 39 Solvendo autem quisque.

Fl. Solvendo quisque.

Ibid. l. 42 Si servi mei rogatu meo negotia.

Fl. Si servi mei rogatu negotia mea.

Ibid. l. 43 Cum pecuniam ejus quoque nomine.

Fl. Cum pecuniam ejus nomine.

3. 6 de calumniat. l. 2 Quin etiam si obligatione quis.

Fl. Quin etiam si quis obligatione.

4. 2 Quod metus causa, l. 14 Si cum exceptione.

Fl. Item si cum exceptione.

Ibid. l. 11 Non debet dari etiam.

Fl. Non debet dari.

Ibid. l. 15 Sed ex dolo.

Fl. Sed & ex dolo.

Ibid. l. 30 Neque causæ cognitio erit in heredis persona necessaria.

Fl. Neque causæ cognitio in heredis persona erit necessaria.

Ibid. l. 32 Filiusfamilias legatum servum sibi.

Fl. Filius legatum sibi servum.

Ibid. l. 33 Rem quandam venalem.

Fl. Rei quam venalem.

Ibid. l. 38 Quidam creditor debitor.

Fl. Quidam creditor.

4. 4 de minor. l. 11 Verum de dolo vel utilis.

Fl. Verum vel de dolo vel utilis.

Ibid. l. 23 Cum mandato.

Fl. Cum mandatu.

Ibid. l. 38 Aemilius Largianus ab Obinio fundum fundum puteolanum.

Fl. Aemilius Larianus ab Obinio fundum Rutilianum.

Ibid. l. 44 Non omnia, quæ minores 25 annis.

Fl. Non omnia, quæ minores annis 25.

Ibid. l. 50 Junius (sub v. *u* puncta).

Fl. Inius.

4. 5 de capite minut. l. 1 Capitis diminutio.

Fl. Capitis minutio.

Ibid. l. 8. Has obligationes.

Fl. Eas obligationes.

4. 6 ex quib. caus. major. l. 10 In eadem causa sunt qui.

Fl. In eadem causa sunt & qui.

Ibid. l. 17 Julianus libro 2.

Fl. Julianus libro 4.

Ibid. l. 23 Ait prætor quodve (*ve* deletum) in vinculis.

Fl. Ait prætor inve vinculis esset.

Ibid. l. 24 Sed etsi per prætorem steterit.

Fl. Sed etsi per prætorem stetit.

Ibid. l. 30 Cum miles qui per usum capiebat.

Fl. Cum miles qui usum capiebat.

Ibid. l. 34 Miles commeatu accepto, si in domo sua.

Fl. Miles commeatu accepto si domo sua.

Ibid. l. 45 Milites omnes, qui discedere a signis.

Fl. Milites omnes, qui discedere signis.

4. 7 de alienat. jud. mut. l. 10 Nam si.

Fl. Nam & si.

4. 8 Receptis. l. 9 Sed & si.

Fl. Sed si.

Ibid. l. 33 Arbiter ita assumptus.

Fl. Arbiter ita sumptus.

Ibid. l. 37 Quamvis alterum arbiter.

Fl. Quamvis arbiter alterum.

Ibid. l. 46 De his rebus & controversiis & rationibus.

Fl. De his rebus & rationibus & controversiis.

Ibid. l. 47 Si compromissum ita factum sit.

Fl. Si compromissum ita factum est.

Ibid. l. 49 Sed interpellatur.

Fl. Sed & interpellatur.

Ibid. l. 52 Si quis iussus ab arbitro.

Fl. Si qui iussus est arbitro.

5. 1 de jud. l. 4 Lis nulla esse nobis.

Fl. Lis nulla nobis esse.

Ibid. l. 15 Si filiusfamilias iudex litem suam.

Fl. Filiusfamilias iudex si litem.

Ibid. l. 29 Qui prior appellat, prior agat.

Fl. Qui appellat, prior agit.

Ibid. l. 31 Si petitor heredes plures.

Fl. Si petitor plures heredes.

Ibid. l. 36 Interdum ex iustis causis & certis personis.

Fl. Interdum ex iustis causis & ex certis personis.

Ibid. l. 50 Fidei commissum si.

Fl. Si fidei commissum.

Ibid. l. 62 Inter litigatores.

Fl. Inter litigantes.

Ibid. l. 64 Non a iudice.

Fl. Non ab iudice.

Ibid. l. 78 Quippe judicare publicum munus est.

Fl. Quippe judicare munus publicum est.

5. 2 de inoff. test. l. 12 Nihil interest an sibi.

Fl. Nihil interest sibi.

Ibid. l. 23 Si proponas.

Fl. Si ponas.

5. 3 de hered. petit. l. 14 Sed utrum ex delicto
an contractu.

Fl. Sed utrum ex delicto an ex contractu.

Ibid. l. 36 Si a domino vel patre.

Fl. Si a domino vel a patre.

Ibid. l. 37 Quod si sumptus.

Fl. Quod si sumptum.

6. 1 de rei vindicat. l. 3 Marcellus libro 4. scribit.

Fl. Marcellus libro 4. Digestorum scribit.

Ibid. l. 5 Si frumentum.

Fl. Idem Pomponius scribit: si frumentum.

Ibid. l. 8 Si ex æquis partibus.

Fl. Pomponius libro 36. probat, si ex æquis
partibus.

Ibid. l. 11 Nisi malit petitor.

Fl. Nisi si malit petitor.

Ibid. l. 12 Si vero malæ fidei possessor.

Fl. Si vero malæ fidei sit possessor.

Ibid. l. 17 Si hominem.

Fl. Julianus libro 6. Digestorum scribit: si ho-
minem.

Ibid. l. 29 Nisi venalem.

Fl. Nisi si venalem.

Ibid. l. 34 Idem & si.

Fl. Idem est & si.

Ibid. l. 37 Si in aliena area.

Fl. Julianus libro 8. Digest. scribit, si in aliena
area.

Ibid. l. 61 Mutius.

Fl. Minitius.

Reliqua, quæ occurrunt, in Cod. II. verborum
initialium lectiones variantes, ut chartæ parceremus,
omissimus.

c) in Cod. III.

1. 3. de Legibb. l. 9. Non ambigitur legem senatum.

Fl. Non ambigitur senatum jus.

Ibid. l. 13. Nam, ut ait Pedius, quotiens lege.

Fl. Nam, ut ait Pedius, quotiens lege aliquid.

Ibid. l. 25. Nulla ratio juris aut æquitatis ratio benignitatis.

Fl. Nulla juris ratio aut æquitatis benignitas.

Ibid. l. 29. Contra legem facit, quive facit.

Fl. Contra legem facit. qui id facit.

Ibid. l. 30. Fraus enim legi fit, ubi id fit. *)

Fl. Fraus enim legi fit, ubi.

Ibid. l. 35. Sed ea. **)

Fl. Sed & ea.

Ibid. l. 39. Quod non ratione introductum est. †)

Fl. Quod non ratione introductum.

Ibid. l. 41. Totum autem jus consistit. ††)

Fl. Totum autem jus constituit.

4. 8. de recept. l. 1. Compromissum ad similitudinem judiciorum redigetur.

Fl. Compromissum ad similitudinem judiciorum redigitur.

Ibid. l. 4. Nam magistratus superiores aut pari imperio nullo.

Fl. Nam magistratus superiori aut pari imperio nullo modo.

*) Vett. impressa, e quibus n. 1. & 2. (Jensl. Kob.) fit id legunt, consentiunt.

**) vd. Cod. I. l. c.

†) vd. Cod. I. l. c.

††) vd. Cod. I. l. c.

Ibid. l. 6. Quin etiam de re patris filium.

Fl. Quia etiam de re patris dicitur filiusfamilias.

Ibid. l. 7. Parvi refert.

Fl. Pedius libro 9 & Pomponius libro 33 scribunt, parvi referre.

Ibid. l. 8. Sed si compromissum fit, ut alterutrus.

Fl. Sed si ita compromissum fit, ut vel alterutrus.

Ibid. l. 10. Vel ad alium.

Fl. Vel alium.

Ibid. l. 12. Quo casu ad Prætozem pertinebit vel in eo.

Fl. Quo casu ad Prætozem pertinebit in eo.

Ibid. l. 15. Licet autem Prætor destitute dicat.

Fl. Licet autem Prætor destitute edicat.

Ibid. l. 16. Et si aliqua alia.

Fl. Et si qua alia.

Ibid. l. 23. Celsus ait si arbiter intra Calendas Septembris.

Fl. Celsus ait, si urbiter intra Calendas Septembres.

Ibid. l. 25. Si arbiter cum in compromisso cautum esset ut in eadem.

Fl. Labeo ait, si arbiter cum in compromisso cautum esset ut eadem.

Ibid. l. 26. Ne potestate.

Fl. Ne in potestate.

Ibid. l. 32. Non distinguemus in compromissum.

Fl. Non distinguemus in compromissis.

Ibid. l. 33. Arbiter ita assumptus.

Fl. Arbiter ita sumptus.

Ibid. l. 34. Si duo rei sunt aut credendi aut debendi unus.

Fl. Si duo rei sunt sut credendi aut debendi & unus.

Ibid. l. 36. Si feriatis diebus cogente Prætorē arbitrer dicatur.

Fl. Si feriatis diebus cogente Prætorē arbitrer dicat.

Ibid. l. 38. Cum pœna ex compromisso petitur is qui compromisit.

Fl. Cum pœna ex compromisso petitur, is qui commisit.

Ibid. l. 41. Cum lege Junia.

Fl. Cum lege Julia.

Ibid. l. 48. Ad deferendam sententiam non compellitur.

Fl. Arbitrer ad ferendam sententiam non compelletur.

Ibid. l. 49. Sed interpellatur.

Fl. Sed & interpellatur.

Ibid. l. 52. Si quis iussus est ab arbitro.

Fl. Si qui iussus est arbitro.

12. 3, de in lit. jur. l. 8. Si tutor.

Fl. Tutor.

Ibid. l. 9. Cum furti agitur.

Fl. Cum furti agatur.

§. 20.

6) *De Græcis.*

Quum quæ usquedum conquisivimus, quodammodo exterioribus annumeranda sint, jam ad ea pervenimus, quæ omnino contenta ipsa concernunt. Inter quæ Græca eminent. Quæ ut diligenter excuterem, Perillustris Dm. Præses mihi auctor fuit, primum propter vestigia supra solitum modum frequentia & quodammodo legibilia in Codice 1, extantia, deinde au-

tem, idque potissimum, quia ipse forte fortuna in primo statim capite græco, quod illi legere contigerat, in variantem lectionem, eamque non omnino spernendam, inciderat. Reliqui loci omnes, cum fere omnino cum Codice Florentino conveniant, hinc illius lectiones hac quoque ex parte, in qua usquedum aliis subsidiis criticis fere omnino caruimus, eo magis comprobatae videntur, quod varians illa lectio demonstrat, Græca Codicis nostri non omnino ex Florentino manasse. Præterea opera, quam huc contulimus, aliquam notitiam affecuti sumus modi, quo librarius noster Græca tractaverit, & quum verisimile sit, alios quoque, qui medio ævo latinos Codices scripserant, in iis simili modo versatos esse, nobis videmur etiam aliquod auxilium parasse, quo Græca in aliis etiam Codd. fortasse obscurius adhuc scripta, legi possint. Quod certe in secundo Codice, cujus Græca longe corruptiora sunt, nobis contigit. Quæ quum ita sint, operæ pretium erit, hic quæ invenimus, exponere.

In Codice I. inveni. *)

A. Græca haud manca.

a.) literis græco latinis scripta

*) Signa, ut uno obtutu quænam in Græcis notatu digniora intelligi possint, in indice sequenti adhibui, hæc sunt. Si in iis locis, ubi quædam vel desunt vel legi nequeunt, verba integra legi possunt, hæc numeris ex ordine in editione Geb - Spangenb. desumtis; si magna eorum pars prior, posterior, media, iisdem numeris indicavi, quibus signum crucis præmisi, postposui, supraposui. Sic 1,†,3†,4† significat, primum verbum integrum, secundi priorem, tertii postremam, quarti mediam partem legi posse.

α) quæ possunt legi per omnia.

L. 1. t. 1. (de Legibb.) L. 30. l. 1. t. 4. (de confit. princip.) L. 4.; l. 1. t. 5. (de statu homin.) L. 23.;

L. 2. t. 13. de edendo L. 7. §. 1. l. 2. t. 14. de pactis L. 7. §. 2. verbum secundum. l. 4. t. 9. nautæ caupones L. 1. §. 3. verbum secundum.

L. 5. t. 1. de judiciis L. 37. l. 12. t. 2. de jurejur. L. 13. §. 2.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 1. §. 7. locus secund. L. 5. eod. verb. prim.

β) quæ non per omnia legi possunt.

L. 1. t. 1. (de justit. & jure) L. 6. §. 1. (1, 2, 8.)

L. 1. t. 16. de offic. proconsul. L. 4. §. 5. prim. verb.; secund. verb. (1†)

L. 2. t. 14. de pactis L. 7. §. 2. verb. prim. (†1†)

l. 4. t. 9. nautæ caupones L. 1. §. 3. verb. prim. (1†)

l. 7. t. 8. de usu & habitat. L. 10. (†) l. 14. t. 3. de

institor. act. L. 5. §. 8. (†1†) l. 21. t. 1. de ædil.

edicto L. 5. verb. tert. L. 9. eod. verb. sec. (1†)

L. 14. §. 8. eod. verb. tert. (†1)

b.) literis vel adeo verbis latinis scripta.

α) ita ut in iis omnia agnosci possint.

L. 5. t. 3. de hered. petit. L. 25. §. 11.

L. 18. t. 1. de contrah. emt. L. 9. §. 2.

L. 5. t. 4. si pars heredit. L. 3. l. 14. t. 1. de exercit. act. L. 1. §. 12. l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 1. §. 9. l. 5. eod. verb. quartum.

β) ut non omnia agnosci possint.

L. 11. t. 1. de interrogat. L. 11. §. 5.

L. 13. t. 3. de condict. triticar. L. 3.

L. 14. t. 3. de institor. act. L. 5. §. 8. (†1)

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5. verb. secund. L. 14. §. 8. eod. verb. prim. (†1)

B. Græca manca.

a) literis græco - latinis scripta.

α) quæ legi per omnia possunt.

L. 1. t. 3. de Legibb. L. 2. Græca utraque (1, 2, 3; 1. 2.) l. 5. t. 1. de judicijs. L. 48. (1. 2 3. 4. 5. 6. 7.) l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 1. §. 7. verb. prim. (1†) L. 9. eod. verb. secund.

β) quæ pro parte tantum legi possunt.

L. 1. t. 16. de offic. proconf. L. 4. §. 5. tert. locus. (1, 2, † 3.) L. 6. §. 3. eod. (1, 2, 3.)

L. 10. t. 2. famil. erciscundæ L. 20. §. 7.

L. 15. t. 1. de peculio L. 7. §. 2. (†) L. 9. eod. verb. prim.

b) Literis latinis scripta.

α) quæ possunt legi.

L. 1. t. 3. de Legibb. L. 3. (1, 2)

L. 13. t. 7. de pignerat. act. L. 33. († 1)

L. 18. t. 1. de contrah. empt. L. 1. §. 1. locus tertius (1 †, 2. 3.) l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 10. §. 4. verb. utrumque. († 1)

β) quæ vix pro parte legi possunt.

L. 1. t. 3. de Legibb. L. 6. (1) l. 2. t. 13. de edendo L. 7. §. 1. verb. secund.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto. L. 14. §. 8. verb. secund.

C. Versio latina.

L. 8. t. 3. de Servit. Præd. Rusticor. L. 37.

L. 10. t. 1. finium regundor L. 13.

L. 12. t. 2. de jurejur. L. 13. § fin. *)

L. 20. t. 1. de pignoribus L. 34. §. 1.

*) Hisce utrisque locis quædam, fortasse græca, deleta sunt, quorum locum nunc verba latina occupant.

D. Versio latina, cui græcum verbum, quod legi non potest, adjectum est.

L. 8. t. 3. de Servit. Præd. rustic. L. 16.

E. Quæ omnino defunt.

L. 4. t. 9. nautæ caupones L. 7. §. 2. qui locus excisus est.

L. 8. t. 2. de Servit. Præd. Urbanor. L. 17. §. 2. *)

L. 11. t. 3. de servo corrupto L. 3. l. 14. t. 2. de Lege Rhodia de jactu L. 9.

L. 16. t. 1. ad Sctum Vellejan. L. 2. §. 3.

L. 16. t. 3. depositi. L. 26. l. 17. t. 1. mandati l. 60.

l. 18. t. 1. de contrah. emt. L. 1. §. 1. loci tres l. 19. t. 2 locati L. 49.

In Codice II. inveni.

A. Græca integra.

a) literis græco latinis scripta.

α) quæ possunt legi per omnia.

L. 12. t. 2. de jurejur. L. 13. §. 2.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5. verbum quartum. L. 9. eod. verb. secund.

β) quæ non per omnia legi possunt.

L. 2. t. 14. de pactis L. 7. § 2; verbum utrumque († 1)

L. 4. t. 9. nautæ caupones L. 1. § 3. verb. primum († 1 †)

L. 15. t. 1. de peculio L. 7 § 2. (1 † 1)

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 10. § 4. verbum secundum (1 †)

b) literis vel adeo verbis latinis scripta.

α) ita, ut in iis singula Græca agnosci possint.

*) vid. not. antecedentem.

L. 5. t. 3. de heredit. petit. L. 25 § 11. L. 18. t. 1
de contrah. emt. L. 9 § 2.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 1 § 9

β) ut non omnia agnosci possint.

L. 11. t. 1. de interrogat. L. 11 § 5.

L. 11. t. 3. de condict. triticar. L. 3.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 14 § 8. verb. prim.

(1✕1) verb. sec. (†1) verb. tertium (✕1)

B. Græca manca.

a) literis græco-latinis scripta.

α) quæ possunt legi per omnia.

L. 1. t. 3 de Legibb. L. 2. locus secundus (1, 2, 4.)

L. 30. ibid. (1, ✕2, 3✕)

L. 1. t. 4. de constitut. princip. L. 4 (1, 2, 4, 5)

L. 2. t. 13. de edendo L. 7 § 1 verb. secund. (✕1✕)

L. 4 t. 9. nautæ caupones L. 1 § 3. verbum secundum (1✕) l. 13. t. 7 de pignerat. act. L. 33. L. 21
t. 1. de ædil. edicto L. 9 verbum primum (✕1) L. 10
§ 4 ibid. verbum primum (✕1✕)

β) quæ pro parte tantum legi possunt.

L. 1. t. 1 de iustit. & jure L. 6 § 1. (1, 8.)

L. 1. t. 3 de Legibb. L. 2 locus primus (2, 3.)

L. 1. t. 16 de officio procons. L. 4 § 5. (1✕) L. 4.
§ 6. eod. L. 6 § 3. eod. (1, 2†5[†]₇)

L. 2. t. 13 de edendo L. 7 § 1. verb. primum (†1)

L. 8. t. 2 de Servit. Prædiorum urbanorum L. 17
§. 2. (2✕) l. 10. t. 2. famil. ercisc. L. 20. §. 7. (†)

l. 11. t. 3 de servo corrupto L. 1. § 3. (2✕)

b) literis latinis scripta.

α) quæ possunt legi per omnia.

L. 4. t. 9 nautæ caupones L. 7 § 2. (✕1)

L. 14. t. 1. de exercit. act. L. 1 § 12. (✕1)

β) quæ non per omnia legi possunt.

L. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5 verb. prim. († 1 †)

L. 14. t. 3 de instit. act. L. 5 § 8. (†[†]₁)

C. Versio latina.

L. 1. t. 3 Legibb. L. 3 & 6. l. 5. t. 4 si pars here-
dit. L. 3. l. 7. t. 8. de usu & habitat. L. 10 § 1. l. 8.
t. 3. de Servit. Præd. Rust. L. 37 eod. l. 16. t. 3.
depositi L. 26 § 1. l. 17. t. 1. mandati L. 60. § 4. l. 20.
t. 1 de pignorib. L. 34 § 1.

D. Versio latina, cui græca addita sunt verba.

L. 10. t. 1. finium regund. L. 13. (1, 2.)

L. 12. t. 2. de jurejur. l. 13. § 6.

E. Quæ defunt.

L. 1. t. 5. de statu hom. L. 23.

L. 5. t. 1. de judiciis L. 37. L. 48. ibid.

L. 16. t. 1. ad Sct. Vellej. L. 2. § 3.

L. 18. t. 1. de contrah. empt. L. 1. § 1. in tribus
hisce locis l. 19. t. 2. locati L. 49. L. 21. t. de ædil.
edicto L. 1. § 7 in loco utroque L. 5. eod. verb. tert.

In Codice III. inveni :

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 2. loco primo, verbum
litteris latinis scriptum, quod intelligi nequit; in loco
secundo ibid. Græca omnino defunt.

In l. 3. eod. pro : ἐκ παραλογε latino sermone scri-
ptum est : ex paralogo.

In l. 6. eod. versio latina est; in l. 30. eod. ver-
bum latinis litteris scriptum est : *puto*, quod ex voce
ῥητὸν ortum esse potest.

In l. 1. t. 4. de constit. princip. Græca iterum de-
funt.

§. 21.

C o n t i n u a t i o.

Jam quæ inter excussionem horum locorum notatu digna invenisse mihi visus sum, subjiciam. Frequentiora in primo Codice Græca & quæ plerumque facilius legi possunt, nisi quod in libro 21 secundi Codicis litteris græcis minusculis, quædam ita scite scripta occurrunt, ut credideris, linguæ græcæ gnarum ea scripisse. Quæ autem quum rarissime tantum obveniant, aliisque omnibus in locis imperitia hujus linguæ omnino appareat; scripturæque character in fine voluminis plane idem atque in prioribus ejus partibus esse videatur: nihil reliquum est, nisi ut conjicias, ejus Codicis, qui hic descriptus est, maximam quidem partem ab homine græce plane indocto scriptam esse, minorem autem partem, (fortasse sola illa verba græca, ab eo, qui Græca sciverit, scripta esse, quæ tunc noster scriba, horum omnium plane ignarus, depingenda tantum sibi sumserit. In primo Codice nihil occurrit, cur existimemus, auctorem ejus Græca intellexisse. Plerisque autem in locis, h. e. omnibus præter pauca illa, de quibus jam sermo fuit, autographon, quod hic descripsit, paucioribus generationibus, eo, quod secundus ante oculos habuit, a tali Codice, cujus auctor græca intellexit, remotum fuisse videtur. Hoc ex comparatione cum secundo Codice patet. Formam enim litterarum in secundo Codice remotiorem litteras vel integras voces sæpius omissas vel alias corruptiores esse, nullo alio modo facilius quam ex sæpius ab imperitis repetita descriptione intelligi poterit.

Eum vel eos Codices — utrum erim unus an duo fuerint definire non audeo — unde Græca in utrumque nostrum tandem manaverunt, antiquissimos fuisse, formæ literarum plerumque unciales, verisimile reddant.

§. 22.

Continuatio.

Variantes.

Lectiones variantes omnes, quas legere valui, adjiciam, non, quod singulæ per se notatu dignæ mihi visæ sint, hoc enim de perpauca affirmaverim — sed &, ut alii videant, quæ accurate legi possunt, & quia doctiores fortasse emendationes suas iis quoque literis fundare potuerint, quas equidem pro apertis erroribus habeo.

Eas præmitto, quæ in utroque Codice vel eadem vel similes sunt.

In l. II. t. I. de interrogat. L. II. §. 5. literis latinis: in Cod. primo *per se poscit*, *) in secundo *pro se poscit*, quæ lectio per se, ut nobis quidem videtur, absurda ab Azone, cui, quod ex Codice primo didici, glossa ad hunc locum debetur, ridicula sagacitate pro interpretatione græci venditatur; facile autem e græcis verbis, si ea latinis literis scripserunt, oriri potuit, facilius adhuc, quod Azo & Cod. II. legunt: *pro se poscit*, quæ verba præter finem *cit.* exacte Græcis respondent. Ubi, quam antiqua sit, hæc textus depravatio notatu dignum videtur.

*) Vett. impressa Cod. I. habent lectionem,

In l. 13. t. 3. de condict. triticar. L. 3. pro ἐν πλατει est *etiam ante*, cui lectioni, nisi fallor, e glossemate græca interpretante ortæ, similis *etiam antea* jam ab Accursio, cui tamen & lectio en platei nota fuit, laudata, in omnibus nostris veteribus impressis invenitur.

In l. 13. t. 7. de pignorat. act. L. 33. pro ἀντιχρησιν in primo Codice antiphi, in secundo antiphi, quod ex verbo: antiphonam, quod quondam legebatur *), ortum esse potest. Quæ lectio, quamvis Florentina facilior & melior videatur, tamen non omnino spernenda videtur. Vox enim Ἀντιφωνησις, quæ vix ex Ἀντιχρησι oriri potuit, intercessionem significat, quæ a contextu legis nostræ non omnino aliena, certe longe difficiliorem sensum, quam ἀντιχρησις præbet, unde aliquis existimaverit, ex hac lectione Florentinam ortam esse.

In l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5. verb. secund. literis latinis pro græco πάθος in primo Codice entoc, in secundo vero enoc, quorum verborum duæ ultimæ literæ græcis os omnino, priores autem, fortasse aliis quam, quæ nunc leguntur, quibus autem, plane nescio, — respondent. In L. 14. §. 8. ibid. pro græcis ἀντιάδας, ἀντιάδες, ἀντιάδας in primo Codice antiacham, anches & aliud verbum literis græco latinis scriptum, in quo iterum *ch* conspicitur, reliqua autem legi nequeunt, in secundo vero Codice anthiacas, anthiace, anthiacam.

*) vide Accursii gl. ad h. l. & vetera impressa supra cit. cfr. Guadagni ad Græca Pandectarum Dissertatt. Pisis. 1786. 4. pag. 135. & Alciati Disp. l. 2. cap. 3.

Quas in singulis Codicibus inveni, lectiones variantes hæ sunt:

In Codice primo:

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 2. loc. secund. ubi Haloandri aliæque editiones *) *περι νομων* habent, dubium est, utrum Codex noster cum Haloandrina an cum Florentina lectione (*περι νομω*) conveniat.

In l. 1. t. 4. de constitut. princip. L. 4. legitur: *Αι μεταγενεσθαι διαταξις ισχυροτεραι των προ αυτων προσθεν ειςιν*, ubi alterutrum vel pro *αυτων* vel *προσθεν* omnino abundans, pro glossmate habendum est. Quum autem constructio cum verbo *προσθεν* modo aliquantulum rariori & difficiliori eundum sensum optime exprimat, pæne inducimur, ut hanc lectionem pro originaria, alteram pro glossmate, habeamus. Ubi autem silentio non premendum est, consensum Florentinæ & Basilicorum (Vol. I. pag. 106.) non leve contra hanc conjecturam momentum præbere.

In l. 1. t. 16. de officio procons. L. 4. §. 5. verb. prim. num. Codex noster cum Florent. *ἐπιδημιας* conspiret, cum literæ inter initiales *ἐπ* & finales *ας* intermediæ, ab his *αση*, ordiri videantur, dubium est.

In l. 2. t. 13. de edendo L. 7. §. 1. post græcum *δεύτερον* legitur adhuc: *ἔτι cetera*.

In l. 5. t. 4. si pars heredit. petatur L. 3. græca verba *ἢ ἢ* etiam *hoc dicit* legi possunt; in verbo *παροβαλυσιν* litera *υ* literam *ο* præcedit, & pro: *νομοθετα* legitur *νοθετ*.

*) e. g. Parisiis apud Franc. Regnault 1539. & Lugd. apud Hug. a Porta 1558. 4.

In l. 12. t. 2. de jurejur. L. 13. §. 2. pro *μονομερης* est *μονομερις*, vitio, quod ex illo pronuntiandi modo, quem itacismum vocant, facile oriri potuit.

In l. 14. t. 1. de exercit. act. L. 1. §. 12. pro *ἐπιβατηγοι* legitur *enibate communi*, quod vero, si priores figuras verbi secundi cum fine verbi primi junxeris, nihil aliud est, nisi *ἐπιβατηγοι*, cujus finem scriba, græci sermonis ignarus producendo verbum latinum hic plane ineptum effecisse videtur.

In l. 18. t. 1. de contrah. emt. L. 1. §. 1. *πτεατεσιν* pro *πτεατεσσιν*, fortasse sine vitio, quum in versibus Homericis, unde hæc verba desumta sunt, *) syllabas propter vocalem breves etiam sine consonæ sequentis præcipue σ geminatione in iis syllabis, quæ statim post cæsuram sequuntur, sæpe protrahi notum sit, **) idemque forte in aliis quoque usu venit.

In l. 9. ibid. *υσσυα* pro *ἔσσια*.

In l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 10. §. 4. verb. secund. pro *νυκταλωπα*: *νυκταλως*, quæ lectio quoad litteram finalem, cum Haloandrina *νυκταλοπας* conspirat.

In Codice II. inveni.

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 30. *ῥηυτον* pro *ῥητον*.

In l. 4. t. 9. nautæ caupones L. 7. §. 2. pro *ναυτεπιβατας* literis latinis nautebate, quod facile ex illo græco oriri poterat.

In l. 14. t. 1. de exercit. act. L. 1. §. 12. legitur *enibates*, i. e. *ἐπιβατες* consentiente Theodor. a Raga-

*) l. Odyss. v. 410.

**) A. Matthiä griech. Grammatik, pag. 909. C. C. Weckherlin griech. Grammatik. Zweyte Aufl. Anh. II. §. 3. pag. 376.

zonibus de Asula *), qui habet epibates, & Haloandro, apud quem est ἐπιβαδες contra lectionem Florent. & Cod. I. ἐπιβατηγοι. Quæ rite formata ex ἐπιβατης & ἄγειν præferenda videtur, cum & ipsa longe meliorem sensum præbeat, & scribæ græci idiomatis ignari syllabam γοι facile omittere potuerint.

In l. 15. t. 1. de peculio L. 7. §. 2. lit. græco-latinis παχιμερετεμον pro παχυμερεσερον.

In l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 1. §. 9. literis latinis pro φρενετικῷ infrenetico.

In l. 10. §. 4. ibid. νυκλωπα & νυκτ...ωπα pro νυκτκλωπα, unde hæc verborum monstra facile oriri potuerunt.

§. 23.

Continuatio.

Consensus cum Florent. contra aliorum dissensus.

Sæpius quam variantes lectiones inveni lectiones Codicem Florentinum contra aliorum Codicum, & editionum lectiones nec non interpretum emendationes confirmantes. Quas, quæ utrique Codici communes sunt, primum exponam.

In l. 1. t. 1. de justit. & jure L. 6. §. 1. in Codicibus nostris lectionis Florentinæ quædam integra verba, aliorum partes inveni, nulla autem vestigia lectionis, quæ Budæo **) placet: το μὲν ἀγραφοι, το δὲ νομικοι, quam ille, (cui lectio Codicis Florentini,

*) In vetere impresso f. l. & anno supra cit. Reliqua vetera impressa supra laudata habent emphataë.

**) In annotatt. priorib. & posteriorib. edit. Lugd. 1562. 8. pag. 62.

quem, ut alio loco ait, raptim tantum percurrerat, adhuc parum nota erat,) nullius Codicis manuscripti auctoritate, propter solum Aristotelem, recepisse videtur.

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 2. Codices nostri in tribus prioribus verbis *ταυτο εστιν νομος* cum Florentina a Taurellio *) recepta & in antiquioribus, ut videtur editionibus Gothofredianis **) aliisque quibusdam ***) repetita consentiunt. Apud Demosthenem quidem ipsum in oratione ejus prima contra Aristogitonem †) secundum omnes quas vidi editiones, legitur *ταυτ' εστι νομος*, quam lectionem Budæus ††) ejusque potissimum auctoritate editiones quædam †††) receperunt. Prope ad hanc accedit lectio *ταυτ' εστιν νομος*, quam in una editione ††††) inveni. Haloandrinæ vel verbum *ταυτο* plane omittentes, reliquorum ordinem in-

*) in edit. Florent. 1553. f.

**) v. c. in edit. Gothofr. Lugd. 1587. f. 1589. 8. 1614. 8. Colon. Allobrogum apud Jo. Vignon 1614. 4. & Francf. ad Moen. 1663. 4. Ger. Schröder, qui de hac Lege commentatus est, in Ger. Oelrichs thesauro Dissertatt. jurid. belgic. Vol. 1. Tom. II. Diff. VIII. ad duas tantum Gothofredianas generatim laudatas pro hac lectione provocat. Aliæ Gothofredianæ aliud habent, de quibus vid. infra.

***) e. g. edit. Jul. Pacii Francf. ap. E. Vignon, Atrebat. 1580. 8.

†) ex edit. Reiskii in orator. græcis. Vol. I. pag. 774.

††) l. c. pag. 170.

†††) Lugd. apud Franc. Fradin. 1529. f. ibid. apud Hug. a Porta 1549. 1552. 1558. 1572. f. ibid. 1589. f. Edit. sub corona Lugd. 1569. f. Antwerp. ex offic. Phil. Nutii 1576.

††††) Lugd. ap. Guil. Rovillium. 1571. 12.

vertunt, νομος ἐστὶν ὧς *) vel hæc tria rejicientes, reliqua tantum habent. **)

Medium inter hæc lectiones locum obtinet, quæ hodie apud plerosque invenitur ***) τὰ το ἐστὶ νομος, in quorum numero Gebauerum etiam esse, qui se hic a Florent. recessisse, ne verbo quidem monuit, miror. Quarum lectionum, quum Haloander nulla, quod equidem sciam, auctoritate librorum manuscriptorum nitatur, Florent. autem, quæ sola in Pandectarum libris manuscriptis usquedum inventa †), a nostris Codd. firmata, contra grammaticorum regulas non impingat ††), hæc in Pandectis certe præferenda esse videtur. †††) Quum autem ὃ ἐφελκυστικόν ante consonam

*) edit. Hal. ipsius. Norici 1529. 4. & edit. Paris. ap. Franc. Regnault. 1539. 4.

**) edit. Parisiis apud Carolam Guillard, viduam Chevallonii, 1552.

***) edit. Gothofr. Francf. & Lips. 1705. cur. Sim. van Leeuwen. Amstel. ap. Elzevirios. 1664. f. Lips. 1720. & 1740. 4. Antwerp. 1726. f. edit. Freiesleben. Colon. Munat. 1735. 1769. 1789. edit. Amstel. ap. Elzevirios. 1664. 1681. 1700. 8.

†) Neque alii ex Pandectis oriundi libri lectioni, quæ Budæo placet, auctoritatem conciliant. Laudat quidem Schroder l. c. pag. 8. Basilicorum libros, at parum accurate, ut in aliis etiam citationibus erravit, quum neque in contextu, neque in scholiis Basilicorum neque in ecloge hic locus Pandectarum extet.

††) Weckherlin l. c. §. 12. pag. 14.

†††) Schroder l. c. p. 8. nostrum locum ex Demosthene emendatum esse existimat, omisso vero verbo νομος,

positum apud Atticos præcipue non inauditum *) tamen omnino a communi loquendi usu aliquantulum recedat, ii quibus summi oratoris sermo accuratius innotuit, videant, anne apud Demosthenem quoque *ἐς τὸν νόμον* legendum sit.

Quod enim ad apostrophum apud Atticos magis, quam apud alios usitatum **) attinet, facilius existimaverim, eum a Marciano, qui hunc locum in Institutiones suas transsumsit, secundum regulas dialecti communis omissum, ideoque apud Demosthenem nihil mutandum esse.

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 3. lectio nostrorum Codicum cum Florent., quam jam Budæus †) ex hoc Codice desumptam approbaverat, contra Haloandrinam: „in his quæ *ἐκ παραλογᾶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον* accidunt“ conspirat, æque atque in l. 14. t. 3. de iustitor. act. L. 5. §. 8. ubi Florent. est: *νεκροθάπτας*. Varii varia, *τάφρα*, *κατερίσιν ἐνταφίωσιν* conjecerunt. Nostri autem Codd. in quorum primo *νεκρο . . ας*, secundo *ne. ro. a* legi potest, cum Florent. conspirant.

quod tamen in omnibus Demosthenis, quas vidi, editionibus inveni. Num autem, quid hic scripserit, cum autographon ejus nullo modo extet, ita extra dubitationem positum est? & si esset, num pro certo haberi potest, neque codicem Demosthenis, quem Marcianus ante oculos habuit, neque Marcianum ipsum neque Tribunianum, vel consulto vel casu ab autographo illo aliquantulum recessisse?

*) J. F. Ramsler griech. Grammatik. pag. 62. Weckherlin l. c. Anh. 1. §. 5. pag. 362.

**) Ramsler l. c. pag. 67. Weckherlin l. c. Anh. 1. §. 5. pag. 62.

†) l. c. pag. 181.

In l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5. lectio ἀρρωστικὴν cum Florent. non cum Hal. ἀρρωστιαὶν invenitur. Per Cod. I. lectio florentina hisce locis confirmatur.

In l. 1. t. 5. de statu hominum L. 23. contra Jenfium **) qui pro: παρὰ τὴν σποράν propter grammaticas regulas defendit: παρὰ τῆς σπορας, male autem, quum Græcos etymon vocum significaturos τὸ παρὰ semper cum quarto casu jungere e lexicis didici.

Idem accidit in l. 1. t. 16. de officio proconsulis L. 4. §. 5. ubi D. Gothofredus pro: τῶν μητροπολεων dubitanter emendat τὴν μητροπολιν, quam emendationem, quia plures Asiæ provinciæ metropoles de primatu inter se certantes erant, jam Guadagni ***) cum Rubenio †) & Bynkershoekio ††) rejecerunt.

In l. 5. t. 1. de judiciis L. 37. Codex noster Florentino contra Haloand. assentit, qui pro: τῷ κοινῷ τῶν Θεσσαλων legit: τῷ κοινῷ συρακυσίων, nec non in l. 21. t. 1. de ædil. edicto L. 5. contra Hal. & Gebauerum, qui pro: κακοηθικὴν emendant κακοηθείαν.

§. 24.

C o n t i n u a t i o.

De forma literarum græcarum.

Quæ de formis literarum in hisce Codd. Græca exprimentium habeo, hæc sunt: Quædam ex illis ad

*) Glück Erläuterung der Pandecten nach Hellfeld B. XIV.

Abth. II. S. 249. not. 36.

**) In stricturis ad Pand. (edit. Rotterd. 174.) pag. 4.

***) Guadagni l. c. S. 122.

†) in Diatriba de urbibus neocoris.

††) in Obss. l. 6. c. 18.

formas græcas easque plerumque unciales, semel tantum curfivas (ξ) satis prope accedunt, e. g. Γ ΗΘΚΝΠΡC pro γ η θ ι κ ν π ρ σ; aliquoties literæ, quarum sonus non valde diversus est, confunduntur, e. g. τ cum lit. Θ, vel, quod quoad formam prope accedit O; sæpissime literæ latinæ græcarum vicem occupant, e. g. α, β, δ, ε, ι, ν, σ, τ, υ pro: α, β, δ, ε, ι, ν, σ, τ, υ.

Reliqua signa, quæ maximam partem librarium græcæ linguæ ignarum produnt, hic quantum sine tabularum ænearum ope fieri potest, describere sufficiet. Usurpantur enim sæpius pro lit. γ: formæ c, s.

pro δ: α, unicalis lit. Δ cum linea ad dextram sub-
tus ducta.

pro ε: α, c, & græca uncialis H.

pro ζ: forma latinæ R similia,

pro α, c.

pro λ: α, c.

pro μ: N, aliæque formæ, veteri unicali m haut
abfimiles.

pro ο: o, α & aliæ formæ, iis, quibus w exprimi
solet, fimiles,

pro π: formæ aliquot ex Π unciali ortæ, quæ non-
nunquam, fortasse quia Π cum latina n convenit, in
N uncialem abierunt.

pro ς: α, & uncialis litera græca C in forma in-
versa, itemque e.

pro φ: qu, w.

pro χ: forma græcæ x fimillima.

pro ψ: w, o, u, &c.

§. 25.

7) *Lectiones eum in finem conquisitae, ut comparatio cum aliis Codd. institui possit.*

a) *cum Codice Florentino.*

Accedimus jam ad lectiones, eum in finem conquisitas, ut Codicum nostrorum cum aliis Codd. quorum quidem lectiones novimus, comparatio institui possit. In quibus Codici Florentino non tantum, ut omnium antiquissimo & merito celeberrimo, sed etiam, idque potissimum, ob notam controversiam, an omnes Codd. msc. ex eo manaverint, prae ceteris curam nostram impendimus. Quodsi enim omnia Pandectarum exemplaria unice ex Cod. Flor. manassent, alios consulere Codices, eorumque lectiones ponderare, fere inutilis esset labor. Negandum quidem non est, multa esse & quidem fortissima argumenta, quae illam opinionem confirmant. Hisce autem quod ad tota Digesta, praesertim Dig. novum attinet, gravissima argumenta obstant, quae ponderando nostri potissimum aevi, qui de hac re judicarunt, Viri docti fere omnes, *) opinionem illam rejecerunt; sed quod ad nostrum Digestum vetus attinet, id potissimum accedit, graviores omnes pro

*) Illustris Dn. Praesidis Abhandlungen aus dem Civilrecht. Hannover 1808. Abh. VI. §. 14. S. 237. sqq. v. Savigny Geschichte des Röm. Rechts im Mittelalter. B. II. S. 147. sqq. Thibaut Versuche B. I. num. 14. und Civilist. Abhandl. Heidelb. 1814. S. 233. in nota. De Verbor. Significat. tit. Pand. & Cod. cur. Cramer. Kil. 1811. praef. p. 13.

illa opinione pugnantes rationes ex solo Digesto novo, unde ad alias Digestorum partes ratiocinia deducere non satis tuto licet, desumtas esse.

Respectu ad Digestum vetus habito, quum argumenta pro utraque opinione, quantum novimus, hactenus nusquam collecta extant, operæ pretium fore existimavimus, ea in Codd. nostris conquirere, quæ huc præcipue spectare visa sunt. Quem in finem editionem Spangenb. & Haloandrinam *) apud Carolam Guillard. Paris 1552. percurramus, indeque ad uncinas vel rotundas () **) vel semiquadratulas [] ***) attendendo ea loca excerptimus, ubi major differentia adest, plura nempe verba in Flor. Cod. omissa sunt. Minime quidem igno-

*) Ex Hal. edit. Dig. veteris hos quoque locos excerptimus, ubi ille, nisi fallimur, e Codd. msc. integrior, quam quæ in Flor. extant, inscriptiones, habet: in l. 10. t. 4. ad exhib. l. 13. Gajus lib. 6. — — — l. 9. t. 4. de noxal. act. l. 30. Idem libro 3. — — — l. 19. t. 1. de act. E. & V. l. 19. Gajus libro 4. — — — l. 19. t. 2. locati l. 10. Jul. libro 2. — — — l. 23. t. 3. de jure dot. l. 54. Paulus libro 1. ad Plautium. Quos, quum in nostris Codd. non legantur, hic summatim afferre sufficiet. In comparatione omnium Codd. msc. cum Flor. eo minus insuper habendi sunt, quo certius est, talia e meris conjecturis vix unquam deduci posse.

**) Hac nota Taurellium, quid (sine dubio plerumque ex aliis libris) Florentino Codici addendum esse existimavit, indicare notum est.

***) Sic in editione Guillardiana, quæ Hal. vel vulgata pleniora habet, indicantur.

ramus, alia quoque loca dari, quæ multum ad comparisonem istam instituendam facere possint: quæ autem, quum omnia ac singula non aliter conquiri poterint, *) nisi totum librum perlegendo, priorum illorum, quippe quæ magnam omnino gravissimorum huc pertinentium argumentorum partem constituunt, indicem plenum afferre contenti esse debebamus. Quæ autem, aliud agendo, ad alias argumentorum classes pertinentia inventa aliisque locis attulimus, in iudicio de cognatione nostrorum Codd. cum Flor. ferendo non negligemus.

§. 26.

Sequitur jam index locorum, quæ in Flor. Cod. minus plena sunt, quam in aliis libris:

L. 2. t. 13. de edendo L. 10. §. 2.

Flor. est: ni inspiciatur.

Cod. I. habet: nisi *a capite* inspiciatur.

Cod. II. ni *a capite* inspiciatur.

Vett. impressa & Hal. Codici II. adstipulantur.

Contextus, quem Cod. Flor. exhibet, talis est, ut necessario vel quid inseratur (v. c. verba *a capite*), vel subaudiatur (v. c. vox *ita*), vel mutetur (pro in-

*) Existimaverit fortasse aliquis, ejus quod dedimus, contrarium, loca nempe, quæ integriora in Cod. Flor. quam in reliquis habentur, facile colligi potuisse ex Augustini emendat. (ap. Ottonem in thesaur. T. IV. p. 1430. sqq.): quas autem, fortasse quia talium locorum non magnus numerus est, hunc in finem sine fructu percurrimus. Quatuor vel quinque huc pertinentia loca, quæ aliud agendo invenimus, supra p. 51 sqq. recensita sunt.

spiciatur ponendo *incipiatur*). (vide Smallengburg ad h. l.) Quorum duo ultima, quum nimis dura esse neque scriptorum librorum auctoritate niti videantur, Codicum nostrorum veterumque impressorum auctoritate verba *a capite*, quæ paulo antea scripta facile excidere potuere, hic repetere optimum factum videtur.

L. 2. t. 14. de pactis l. 49. Flor. habet: quatenus facultates.

Codd. nostri addunt: *patiuntur*.

E vett. impressis num. 1 & 2. (Jens. Kob.) itemque Hal. cum Codd. consentiunt, reliqua tria vett. impr. (Thor. Tort. Rag.) similiter habent: quat. facult. *eius* patiuntur.

Contextus hic, quod & majori interpretum parti placet (vide Smallengburg ad h. l.), mancus videtur. Quæ illi ad supplendum eum in Flor. Cod. mutarunt eique addiderunt, nimis dura & artificiosa videntur. Quidni itaque lectio aliorum Codicum, quorum auctoritati certe aliquid tribuendum est, recipiatur, præsertim quum verbum hoc, in quod totum caput desinit, a librario negligente facile omitti posset?

L. 2. t. 15. de transact. l. 14.

Fl. qui transactionem fecissent: si alii — —

Codd. I. & II. habent: qui transactionem fecissent, *id observandum de aere alieno, quod inter eos convenisset*: si alii — — Tredecim Codd. Brenemanniani, vett. impressa & Hal. vel eadem vel similia verba inserunt.

Locus, licet sine supplemento intelligi possit, ita nempe, ut, non tantum si alii, sed etiam si iidem creditores, qui transegerunt, agere velint, pro partibus

hereditariis actio instituenda sit: *) tamen locutio ita perquam dura esset, sensumque minus probum præberet. Mirum enim omnino videtur, duos casus, ut plane diversos a se invicem distingui (v. si idem creditor, si alii creditores), qui tamen utrique eodem plane modo decidantur. Cui accedit, quod rationi omnino consentaneum est, utrumque diversimode decidi. Fac enim, quod quæstioni a Scaevola tractatæ substratum fuisse videtur, heredes legitimos & testamentarios ita de hereditate transegisse, ut legitimus dodrantem, testamentarius trientem hereditatis acciperet; uterque autem creditoribus pro dimidia parte satisfaceret. Jam principiis juris consentaneum est, si heredes legitimi & testamentarii ipsi, qui suæ transactioni stare debent, creditores defuncti sunt, pro partibus, de quibus inter eos convenit; reliquos autem creditores pro hereditariis, quæ ab illis diversæ sunt, agere debere. Hoc lectio vulgata dicit, minime autem, quod quidam volunt, v. c. Duarenus in Dispp. annivers. l. i. c. 50., e verbis Flor. hic sensus deduci potest. Licet enim viris illis doctis dandum sit, apodosin interdum, præsertim a poëtis omitti, tamen nemo nobis persuadebit, hoc ab accuratis nostris juris auctoribus præcipue tunc factum esse, quum apodosin, ut hoc loco, minime per se indubitata sit. Quæ omnia a Basilicis (Tom. I. p. 777.) lectionem vulgatam vertentibus, optime confirmantur.

*) vid. Voordam in electis c. i. aliosque a Smallengio h. l. laudatos; quorum interpretatio, v. si pro si ve positam esse, quod, num fieri soleat, dubitari licet, hic ne necessaria quidem est.

L. 4. t. 2. quod metus causa L. 1. pr.

Fl. metus instantis vel futuri periculi causa mentis
trepidatione.

Contextus Fl. paullulum, ut videtur, corruptus, di-
versimode correctus est.

Codd. nostri cum vett. impressis habent: metus est
inst. vel fut. peric. causa ment. trepidatio.

Cum qua lectione Codd. Brenemanniani (Pal. I.
S. Cruc. Barb. Trevis. Bynk.) conveniunt, nisi quod
omnes voculam *est*, quæ in solo Barb. a recentiori manu
addita est, omittant, Barb. originetenus quoque con-
junctionem *enim* post vocem *metus* adjiciat. Hal. ca-
sum mutans & duo verba inserens legit: metus *autem*
propter inst. — — — trepidationem. Nos, qui parum
absumus, quin hæc omnia pro conjecturis habeamus,
Brenemannio adstipulamur, qui minima fere mutatione
legit: metus instantis — — — trepidationem, sub au-
dito præcedenti *propter*.

L. 4. t. 5. de capite minut. L. 4.

Fl. legitur: statim habere.

In Cod. 1. a prima, in Cod. 2. a secunda manu ad-
ditur: *cum manumittitur*. Quæ additio in omnibus quo-
que vett. impressis extans, ideoque vere vulgata, cui-
vis caput antecedens legenti glossema esse apparebit.

L. 6. t. 1. de R. V. L. 42. Fl. si non persona.

Codd. I. & II. habent: si non *possideat*, *absolvatur*,
tamen si quid ex persona. Supplementum plane ne-
cessarium, quod ob mirum consensum 13. Codd. msc.
Brenemannianorum, quinque vett. nostrorum impresso-
rum & Hal. non solam conjecturam, sed ex alio inte-
riori Codice desumptum esse videtur.

L. 7. t. 4. quib. mod. ususfr. L. 10. §. 7.

Pro Flor. Nam & si domus fuerit restituta Cod. I. habet: *nam & si domus fuerit & iisdem sementis tignisque fuerit restituta*; Cod. II. *nam & si domus fuerit fuerit diruta & iisdem cementis tignisque fuerit restituta*.

Vett. impressa & Hal. fere eadem legunt. Quum autem Flor. lectio, licet aliquatenus difficilior, optimum tamen intellectum præbeat, quæ addita sunt, pro glossemate, quod ex antecedentibus facile oriri potuit, habeo.

L. 7. t. 8. de usu & habit. L. 14. §. 1.

Cod. Flor. legit: sed si fructus sine usu videri constitutum. Quam lacunam Codd. nostri cum 14. a Brenmanno collatis & vett. impr. similiter explent. Est enim in Cod. I. Sed si *de fructu* sine usu *adimendo* sensit, quare non iudicamus ipsum videri constitutum, unde Cod. 2. & 14. Brenm. leviter tantum differunt legendo pro *iudicamus ipsum*, *dicamus usum*; vett. impressa legendo *dicimus usum*. Hal. (utrum aliis Codd. usus, an horum lectionem cum Fl. coniungendo, nescimus,) Codd. reliquis præter primum propius accedens lacunam brevius explet. Brevissime & ingeniosissime Leoninus & qui eum sequuntur, (vide Smalldenburgh ad h. 1.) qui Flor. v. *usu* geminando solamque litteram *m* inferendo, *sine usu usum* legunt. Basil. (II. 293. *) *ψυχην & εσχειν* habentia, vulgatum lacunam illam explendi modum certe quoad verbum *sensit* confirmant. Non modo hanc ob causam, sed etiam, quia per se optime ad Pomponii antea laudati opinionem refellen-

*) Quod autem ibi *μνην χρῆσιν* legitur, cum nulla nostrarum lectionum convenit, neque per se justum intellectum præbere videtur.

dam quadrat, & si aliquis tantum conjectando lacunam explere voluisset, hoc aliter longe facilius, etiam casus non mutando (est enim pro *fructus* factum *de fructu*) effici potuit, lectionem vulgatam hic præfero; Haloandrinæ quoque, quia verba illa *quare non judicamus* (s. dicamus, dicimus), quæ pro glossemate habeo, intrudendi nulla sufficiens ratio datur. Solus primus Cod. *judicamus* habet, unde, quum facilius *dicamus*, hinc *dicimus*, quam vice versa *judicamus* ex hisce verbis oriri posset, illud verbum præstare videtur.

L. 8. t. 3. de Servit. P. R. L. 6. §. 1.

Inter verba Flor. *arenæ fodiendæ & aedificandi* e Codd. nostris Codex secundus, isque tantum in margine interjicit, *sed jus lapidis eximendi*, cui e vett. impr. n. 1. 2. 3. 4. (Jens. Kob. Thor. Tort. (n. 5. (Rag.) enim cum Fl. & Codd. nostrorum contextu facit) fere consentiunt, sed hæc adhuc ampliando legunt: „sed lapides eximendi & calcis coquendæ.“

Quod licet Hal. mutatis quibusdam receperit, ut glossema rejiciendum videtur.

L. 9. t. 2. ad Leg. Aquil. L. 36.

Flor. est: eique postea Mævius cum Ticio.

Codd. nostri habent: eique postea Mævius *extiterit heres*, non *habebit Mævius* cum Ticio.

Supplementum plane necessarium, in quo addendo Basilica (VII. 58.), novem Codd. Brenem., vett. impressa & Hal. cum Codd. nostris consentiunt. Lacunæ in libro Flor. oriundæ verbum repetitum *Mævius*, quod librarius semel scriptum iterum scripsisse facile existimare potuit, fortasse occasionem dedit.

L. 9. t. 4. de noxal. act. L. 29.

Fl. legitur: recusare potestate.

Codd. nostri habent: *recusare potest noxale iudicium, verum etiam habenti in potestate.*

Basilica (VII. 138.), octo Codd. msc. a Brencmano collati, vett. impressa cum Hal. supplementum hoc omnino necessarium in contextum recepere. Verba simillima *potest. & potestate* hujus quoque lacunæ originem in libro Flor. demonstrant.

L. 10. t. 4. ad exhib. L. 9. §. 4. Flor. eum actione teneri. Codd. addunt: *qui decem fructuario solverit.* Vett. impr. & Hal. (hic omissa voce *fructuario*) cum Codd. consentiunt.

Quæ addita sunt, e præcedentibus facile subaudienda glossema esse vix dubitari poterit. Lectionem Flor. Basil. quoque (II. 237.) tuentur.

§. 27.

Continuatio.

L. 12. t. 1. de reb. cred. L. 9. §. 5. Fl. habet: *cui tutore credidi*; ubi aliquid mutandum esse patet. Codd., quantum scimus, tribus modis diversis huic loco medicinam præbent. Vel enim *autore* addunt, vel pro *tutore tutorem* sive *tutorem esse*, vel *per tutorem* legunt.

Prius extat in Cod. nostro 2. itemque in margine Codicis nostri 1., & Otoboniani, in vett. impr. & Hal.; Basilicorumque (III. 222.) & glossæ Accursianæ auctoritatibus confirmatur. Cod. noster 1. & Brencmanniani quatuor (quos solos hic contulit) accusativum casum habent, at diversimode. Otob. originetenus *tutore* cum Flor., a secunda manu *tutorem esse*, quod ultimum in contextu ipso S. Cruc. & Bynk. legunt, Cod. Barb. a prima manu *tutorem*, a secunda *tutorem esse* ha.

bet. Noster primus item *tutorem*, at a secunda manu *per tutorem*. Prior lectio, unde propter eandem terminationem vocum *tutore* & *auctore* lectio Flor. facile oriri potuit, & sine dubio propter has rationes editorum quoque consensu omnino præferenda est. Quam, ut ab alio, quam Flor. fonte oriundam, ita reliquas lectiones sensum non omnino contemnendum, at minus bonum (*tutorem* esse), sive minus eleganter expressum (*per tutorem*), præbentes conjecturis, quibus Flor. lectionem tueri voluerunt, deberi existimaverim. Quæ si vera sunt, hic luculento exemplo apparet, quam variis & quam malis conjecturis in medio ævo usi sint, indeque vix dubium relinqui, quin aliæ medelæ, quæ optimæ eodemque in omnibus Codd. modo lacunis quibusdam adhiberi solent, omnino aliunde, quam e conjecturis oriri, verisimile, simulque hic locus unus e præcipuis inter eos est, unde de ea quæstione, utrum Cod. aliquis cum Flor. propius cognatus sit nec ne, judicari potest. Quare dolemus, Brenemannum hic paucissimos contulisse.

Ibid. L. 22. Flor. quanti tunc fuisset, cum petitem esset.

Codd. nostri aliquid inserunt legentes: quanti tunc fuisset: *si non quanti tunc esset*, cum petitem esset.

E Codd. Brenemannianis Barb. Otob. Bynk. & Vat. III. (qui posterior vero negligenter transponendo habet *cum esset petitem esset*), quibus addimus Cod. Erlang., cum Codd. nostris consentiunt. In S. Cruc. Vat. II. & Trevis. secunda manus eadem verba, ommissa tantum, ut videtur, voce *esset*, inseruit. E vett. impr. n. 5. (Rag.) cum Codd. nostris exacte consentit, reliqua quatuor loco prioris vocis *esset* habent *fuisset*:

quem Hal. & Taurellius fortasse cum tribus ultimo loco laudatis Codd. plane omisit.

Quæ hic adduntur, non quidem, ut verba Sabini sensum aliquem, omnino autem, ut probum & cum sequente decisione, quæ item bimembris est, convenientem sensum habeant, fere necessaria videntur. Similis omnino sensus elicitur, si quis cum Brencmano in antecedentibus verbis *si dictum esset* post *dictum* vocem *non* intruderet: at longe securius Codd. multorum auctoritate, quibuscum Basil. quoque (III. 226.) consentiunt, verba supra allegata recipiuntur, quæ, præsertim ita, ut in vett. impressis invenimus *si non, quanti tunc fuisset* post tria omnino æqualia verba *quanti tunc fuisset* in Flor. Cod. facillime excidere potuerunt. Quam ultimam ob causam melior videtur lectio, *quæ tunc esset*, quam, *quæ tunc*; optima, *quæ tunc fuisset*.

L. 13. t. 5. de pec. constit. L. 31. Flor. sed nec de constituta. Codd. addunt: *pecunia conveniri posse*.

Vett. impressa cum Codd. consentiunt, Hal. habet: sed nec de constituta eum teneri. Supplementum per se quidem minime necessarium, quum præcedentia verba *actionem competere* subaudiri possint; at cui Basil. (IV. 187), quæ verbum *teneri*, cui *conveniri posse* prope accedit, vertunt, quum talia hic subaudiri plane nequeunt, mirum in modum favent.

L. 13. t. 7. de pigner. act. L. 23. Fl. est: ex re obligata victus. Cod. I. ex re obligata *consecutus est*, victus. Cod. II. ex re oblig. *acceperat* victus.

Tres Codd. msc. (S. Cruc. Trevis. Bynk. s. gl.) & Hal. cum Cod. I., tres alii (Barb. Otob. Bynk. 2.) cum Cod. 2. consentiunt. In Vat. I. II. III. originetenus

erat, ut in Cod. Flor., at duo posteriores ad normam Codicis nostri 2. suppleti sunt. Vett. quoque impressa cum Cod. nostro 2. consentiunt, tria exacte n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) duo n. 1. 2. (Jens. Kob.) mutato tempore (*accepit pro acceperat.*)

Lacunam in Cod. Flor. relictam fuisse patet: quæ autem, quum facile solo ingenio suppleri posset, inque Codd. diversimode expleta esset, hinc argumentum Codicis a Flor. non pendentis in medio ævo usurpati non deduxerim, at contrarium quoque, hæc necessario e Flor. Cod. nata esse, nullo modo patet. Quid enim vetat, alteram lectionem supra allegatam originariam atque e Codice hic integriori quam Flor. fuit, ortam esse?

L. 14. t. 3. de instit. act. L. 11. §. 2. Fl. cum institutore. Codd. habent: *quasi* cum institutore. E vett. impressis tria n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) cum Codd. exacte consentiunt, duo reliqua legunt *quasi cum eo institutore*. Hal. habet: cum eo quasi cum institutore.

Brevis Cod. Fl. sermo, quum ex præcedentibus omnino, & quidem eodem modo, ut hic suppletus est, intelligi potest, hæc supplementa glossemata esse videntur.

L. 15. t. 1. de peculio L. 4. pr. Flor. lectio *summa servi rationem discernens* omnino vitiosa est. Codd. quos multos Brenemannus hic contulit, cum nostris & vett. impressis in ultimis verbis *a servi ratione discernens* consentiunt; pro *summa* autem partim *suam* partim *suum*, partim *suam substantiam*, cui vett. impressa, in quibus est *vel suam substantiam* proxime accedunt, partim *summam suam*, partim *summam substantiam* (sic solus Cod. noster 2.) legunt, partim hoc verbum plane omittunt (sic Cod. noster 1. cum solo

Oto.) — In loco hoc vexatissimo eorum Codd., qui *summam*, vocem, ut videtur, plane vitiosam legunt, cognationis cum Flor. vestigia deprehendere videmur. Huc Cod. noster 2. pertinet. Reliqui, utrum a Flor. descendant, nec ne, parum constat.

Verbum illud, quod Codex noster 1. facit, plane omittere; itemque illi glossema *substantiam* addere, quod in Cod. nostro 2. & vett. impr. legitur, pro vitio habemus. Locus ipse, una tantum in litera a Flor. discedendo (nimirum pro *m* ponendo *a*) sic constituendus videtur *suam, a servi, rationem discernens*. Hal. lectio, quæ, nisi omnia fallunt, conjecturæ debetur, longius, quam par est, a Flor. discedens, ipsa nimis prolixa videtur.

L. 15. t. 4. quod jussu L. 1. §. 5. Cod. Flor. aliud est jubere. Cod. 1. aliud est *fidejubere aliud jubere*; Cod. 2. inverso ordine: aliud est jubere, *aliud fidejubere*. Vett. impressa cum Cod. 2., Hal. vero cum Cod. 1. consentiunt. Supplementum quidem non plane necessarium, glossema ideo esse potest; verum ut cum Ulpiani pleno dicendi genere optime conveniens, quod ob syllabarum finalium similitudinem facile a librario omitti potuit, Codd. nostrorum lectionem, quæ vulgata esse videtur, præferimus.

L. 16. t. 3. depositi L. 1. §. 41. Fl. legit: *ostensæ sunt*. Cod. 1. addit: *Et species Et vestes*. Cod. 11. *Et species Et vestis* cum omnibus vett. impressis. Hal. habet: *species forte vel vestes*.

Quæ hic addita sunt, non quidem plane incongrua, at e sequentibus verbis „& species vestis“ orta esse censemus.

L. 17. t. 1. mandati L. 8. §. 4. Flor. nam etis mandassent.

Codd. habent: nam & si non mandassent. Hoc supplementum quinque Codd. Brenem. (Barb. Otob. S. Cruc. Bynk. uterq.) a prima, duo alii (Vat. I. Trevis.) a secunda manu habent; vett. quoque impressa & Hal. id recepere.

Jauchio de negationibus (c. 6. p. 114.) improbat: nobis autem, cum editoribus plerisque probandum videtur. Quum enim quæstio hac §o. primum agitata ea esset, utrum si tutores contutori mancipium emendum mandassent, hic mandati tantum, an etiam tutelæ actione teneretur; huic altera jungitur de reliquis quoque tutoribus tutelæ judicio obnoxiiis. Quæ affirmatur verbis generalibus *eum teneri non solum sed & ceteros*, eo nimirum casu, quo mancipium emendum mandaverant: hoc enim statim a principio hujus §i. dictum erat. Quod si jam sequitur in Cod. Flor. *nam & si* — — *comparaverunt* hoc non est argumentum pro eo, quod in antecessu dictum erat, sed tantum ejusdem propositionis iteratio. Quæ iteratio tertia vice verbis sequentibus *non sunt igitur* — — *repetetur*. Ita insipide Ulpianum nostrum scripsisse, præcipue dum particulas *nam*, *igitur*, *etsi* inferendo argumenta & novi quid addere voluisse significavit, nemo nobis persuadebit. Quæ omnia in contrarium abeunt, si cum vulgata *nam etsi non mandassent* legis. Tunc enim, quod prima propositio continet, tutores, qui mandaverunt, tutelæ judicio teneri, sequentibus ita probatur, ut primum (secunda propositione) id asseratur, quod quivis juris non omnino ignarus agnoscere debet, eos si necessarium quid plane omisissent, (ne mandassent quidem) tutelæ judicio teneri; quo posito (tertia propositione) propter similitudinem ra-

tionum infertur, idem obtinere, etiam si mandassent, ut mandatum exequi non curassent. — — Quæ argumenta pro vulgata lectione pugnantia quum ejusmodi sint, ut accuratiorem in orationem Ictorum nostrorum inquisitionem desiderent; &, qui obiter tantum verba inspicit, nullo modo offendatur: eo magis probandum est, nulli in medio ævo natæ conjecturæ, sed integriori Codici deberi; inque Flor. Cod. hanc voculam negligentia tantum scriptoris excidisse. *)

Ibid. §. 8. Inscriptionem epistolæ in Cod. Flor. epitomatam *Catullo Juliano* e Codd. nostris secundus, at tantum in margine aperto, eoque ridiculo, errore præmittendo *Divus Pius* pleniorē reddit. Ex impressis solus Hal. *Impp. Anton. & Verus A. A. Catullo Juliano*. Quæ omnino justa, si in antiquo aliquo libro invenit, quum glossatores talia parum scientes curantesque ex ingenio vix addiderunt, probarem, si au-

*) Quas præterea in Codd. nostris invenimus negationes, ubi in Flor. defunt, adjectas, hic absque accuratiore examine subicere eo magis licebit, quia de hisce singularibus Jauchius in iusto volumine accuratissime egit. Sunt autem hæ in utroque Cod. in l. 19. t. 1. de act. E. & V. L. 54. si non venissent. In Cod 2. l. 22. t. 6. de jur. & facti ignor. L. 9. §. 1. dies additionis non cedit. ibid. §. 5. non possint repetere l. 23. t. 2. de ritu nuptiar. L. 20. ad officium curatoris non pertinere. l. 23. t. 3. de jure dot. L. 78. §. 3. venire non de tracto usufructu.

Cod. 1. his omnibus in locis deest. Vett. impr. ubique cum Codd. consentiunt. Jauchius hisce omnibus locis, præter primum, recte adjectam esse negationem judicat.

tem Hal. ipse contextum corrigendo adjecit, ut non necessaria, rejicerem.

Ibid. L. 12. §. 17. Flor. mandati agere. Cod. 1. & e vett. impr. n. 1. (Jens.) cum Flor. consentit. Cod. 2. vero pro aliis literis deletis addit: *ut perficiatur*. E vett. impressis unus n. 2. (Kob.) & Hal. exacte cum Cod. 2. consentiunt, tria alia n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) habent: ut perficiant.

Quod supplementum a Noodtio 1. obs. 2. e Codd. msc. receptum, at facile subaudiendum glossema esse videtur. In Basil. quoque (ll. 242.) deest.

Ibid. L. 38. pr. Flor. *de mutuis petitionibus obligandam*, legitur, quod mancum esse vix dubitari potest, neque, quod sciam, unquam in dubium vocatum est. Codd. nostri lacunam ita suppleant: *de mutuis petitionibus. Quaero, an domus pars quam Ticius obligandam*. Basil. (ll. 159.) quinque Codd. msc. Brenemanniani, vett. impressa & Hal. omnino in lacuna explenda consentiunt.

L. 18. t. 1. de contrah. empt. L. 6. pr. Flor. est: alienationem esse.

Taurellius ex sola, ut videtur, conjectura inserit non. Cod. I. habet: *alienationem esse prohibitam* Cod. II. *alienationem inhibitam esse*. E Codd. Brenemannianis duo (Vat. 1. S. Cruc.) qui tamen habent suppletam lectionem Codicis 1. Codici Flor., duo (Odob. Bynk. 2.) Codici nostro primo cum duobus vett. impr. n. 1. & 2. (Jens. Kob.) & Hal., & unus (Trevis), cui praeterea superscripta est lectio Codicis 1. Codici nostro 2. adstipulatur, alii duo, (Barb. Bynk. 1.) habent: *interdictam esse*, quam lectionem reliqua quoque tria vett. impr. n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) recepere.

Lectio Flor. dura quidem, at omnino justa, si ita distinxeris : nec cujuscunque rei, si scias, alienat. esse.

Verba enim *si scias* pro *si scias te eas emere non posse* hic poni potuisse, si legem 4. cum hacce sexta originetenus absque dubio connexam & hujus præcipue legis sextæ principio, ubi verba *ignarans* & *sciens* æque absolute atque h. l. nostra *si scias* verba scripta sunt, contuleris, dubitari nequit. Hinc jam Flor. lectio verior, reliquæ glossemata videntur. Cui accedit, quod, si v. *non* aliamve similem addideris, secundum casum *cujuscunque rei* quasi absolute positum, neque cum aliis verbis secundum grammatices regulas recte jungi posse. Simili modo Marckartus lectionem Flor. defendit, cujus rationibus alias vix sufficientes Cel. Glückius (T. 16. p. 50. n. 53.) addidit.

Ibid. L. 40. pr. Fl. & domino renuntiet.

Cod. 1. & duo vett. impr. n. 1. 2. (Jens. Kob.) cum Flor. consentiunt; Cod. 2. addit *intra id.*

Tria reliqua vett. impressa n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) consentiunt. Hal. inserit : *intra id tempus.*

Supplementum quoad intellectum plane superfluum; quod autem, quum in obscuriori forma, qua a Cod. 2. & vett. quibusdam impressis additum est, vix glossema esse potuerit, dubito, num omnino rejiciendum sit.

L. 18. t. 6. de peric. & commodo rei vend. L. 8. pr. Fl. venditoris sunt : sicuti stipulationes & legata conditionalia peremuntur, si pendente conditione res extincta fuerit.

Cod. 1. hic deest. Cod. 2. in contextu quidem cum Flor. consentit, post verba vero „venditoris sunt, antiquitus hæc margini adscripta habet :

plane si pendente conditione res interierit, emptio perimitur.

Vett. impressa, quod margini Codicis 2. adscriptum est, (Jens. & Rag. tantum vitiose *permittitur* pro *perimitur* rescribentes) in contextum recipiunt, in reliquis nihil mutantia. Hal. similiter, nisi quod ultima verba in supplemento præoccupata *si pend.* — — *extincta fuerit* omittit.

Supplementum in Cod. Flor. necessarium esse videtur, verba enim *sicuti* — *peremuntur* & cum præcedentibus & cum sequentibus plane non conveniunt. Utrum vero supplementum Codicis nostri 2. & vett. impressorum an Haloandrinum præferendum sit, dubia res est.

§. 28.

Continuatio.

L. 19. t. 1. de Act. E. & V. l. 13. §. 3. Flor. inter hunc igitur & qui scit.

Cod. 1. inter hunc igitur qui scit (sub verbis *qui scit* puncta & in m. *eum qui scit*) *interest, quoniam qui scit.* Cod. 2. inter hunc igitur qui scit *interest quoniam qui scit.*

Lacunam Codicis Flor. apertam Codd. Brencm. vett. impressa & Hal. simili modo explent, ita nimirum, ut verba *interest qui scit*, vel phrasis aliquatenus plenior adjiciatur: quod supplementum & cum sequentibus optime concordat, & propter similitudinem verborum finalium, quomodo lacuna in Fl. Cod. oriri potuit, demonstrat.

In singulis verbis quædam differentiæ inveniuntur. Primum conjunctio & in Fl. quoque obvia, et perperam, ut videtur, in folis Codd. nostris & Bynk. 2.

deest. Deinde Codex noster 1. in margine, tres Codd. Brencm. (Trev. Bynk. S. Cruc.) vett. impr. & Hal. vocem *eum* intrudunt, Codd. vero nostri in contextu & Codd. Brencm. (Odob. Barb. Bynk. 2.) eam omittunt. Odob. solus, ut videtur, habet: *hoc interest*. Pro glossate habemus lectionem *quoniam*, quam habent Codd. nostri, duo Brencm. Codd. (Trevis. Bynk.) vett. impr. & Hal., vel *quod*, quæ est in solo Odob. In S. Cruc. & Barb. vox hæc plane deest. Codd. Trevis. & Bynk. vitiose habent, & qui scit, in omnibus aliis vero conjunctio hæc & recte deest.

Ibid. l. 50. Flor. est: æque amitteret, utpote cum petenti eam rem petitor. Cod. noster. 1. cum Flor. consentit, nisi quod pro *petenti* habet *poenitenti*. Ceteri Codd. & edd. multa, quæ jam Accursius agnoscit, inferere solent. Sic Cod 2: æque amitteret, utpote cum petenti eam rem *emptor exceptionem rei venditæ & traditæ objiciat*, ut hoc perinde habeatur, ac si petitor.

Vett. impressa consentiunt, nisi quod v. *hoc* omitant, & præter n. 5. (Rag.) omnia cum glossa *admittunt* pro *amittunt* legant. Apud Hal. quoque v. *hoc* deest; & pro æque amitteret legitur *eam amittat*. Supplementum hic necessarium esse, omnes, quantum sciam, agnoverunt. Quod e plenioribus antiquis Codd., non e conjecturis scribarum manasse, gravibus rationibus effici videtur. Ut enim omittam similitudinem verborum *emptor* & *petitor*, quæ omissioni occasionem dare potuit: summa loci cum supplemento suo difficultas, quæ inde, quod Labeonis verba a Javolenno brevitati nimis studente, obscure epitomata sint omnino oriri potuit; atque intellectus, quem præbere

videtur, Labeonis sagacitati optime conveniens, at ab interpretibus mediæ ævi nequiquam agnitus, imo cujus ne suspicionem quidem habuerunt, originem ab istis temporibus remotam aperte indicant. Tunc enim, si quis conjecturis indulgens lacunam explesset, hoc omnino verbis intellectui eo tempore agnito magis convenientibus, eumque modo haud difficili exprimendis, fecisset.

Locus noster, quem sic lego atque distinguo:
— — compelleretur & re sua careret; — — —
objiciat. Ut hoc — — —
hisce generalibus juris principiis, quod casu debitor rei liberatur, meliorque sit conditio possidentis, superstructus esse videtur. Lex enim, cujus beneficio alicui permittitur, debita non exsolvere *), dura omnino atque injusta, optime cum casu comparatur. Qui casus, si in venditionem eo tempore excidit, quo traditio rei venditæ nondum secuta est, rei tradendæ obligatio extinguitur: ut possessio, quæ nunc est, servetur. Idem casus, si incidit post rei venditæ traditionem, at ante pretii solutionem, quia lex, (quam cum casu comparavimus) vetat, pretium non solvitur; at res quoque, ut in omnibus possessio, quæ nunc est, servetur, apud emptorem manet.

Ita tantum legi sua vis relinquitur, quæ si jam venditori res vendita reddenda esset, similiterque in aliis

*) Cujacius ad Dig. h. l. Costa ad Institut. L. 3. t. 23. §. 3. p. m. 438. legem, cujus hic mentio fit, longe melius quam Accursius, non de restitutione in integrum, sed de novis tabulis in vetere Roma non inauditis interpretantur.

negotiis procederetur, omnino infringeretur; ita tantum vera æqualitas servatur, in eo consistens, ut ea rei conditio, quæ eo tempore est, quo casus ille (lex) incidit, maneat. Contra hæc ne dicas *) venditori, quia pretium nondum exsolutum sit, vindicationem competere, atque exceptioni rei venditæ & traditæ, non nisi pretio soluto, locum esse (Dig. 6. 1. de rei vindicat. l. 72.; l. 21. t. 3. de except. rei vendit. & trad. l. 2.). Has enim regulas iis tantum, quæ in solito tramite eveniunt, adaptatas, si aliquid extra ordinem accidit, quale omnino lex ista exorbitans est, non ad unguem usque, sed, quod dici solet, cum grano salis, applicari convenit. Ut autem dominium in emptorem transeat, eoque vindicatio excludatur, sufficit, ut quovis modo de pretio satisfactum sit: quodsi autem lex vult, pretium non exsolvi, ita quoque de pretio satisfactum esse videtur, certe haud magis, quam si alio modo satisfactum est, peti potest. Similia quoque de exceptione rei venditæ & traditæ, quam aliter nisi pretio soluto, obmovendam esse, ne legibus quidem a Cujacio allegatis, neque aliis ullis, quod sciam, continetur, afferri possunt.

Ea, quæ supra exposuimus, Labeonem fusius atque clarius dixisse, quam hic in Dig. legitur, existimamus; at, quamvis Javoleni, fortasse quoque Tribuniani, manum passus sit locus noster, tamen idem sensus, licet brevius atque obscurius, nunc quoque habetur. De primo casu, si lex ante traditionem interveniat, nulla dubitatio; de posteriori Labeonem non omni respectu similia asseverare voluisse, ex interje-

*) Cum Cujacio l. cit.

Etā voce *autem* patet. Ait autem, *ut rem venditor omitteret*, quæ verba aperte eam decisionem continent, quam supra dedimus, quæ in eo diversa est, quod priori casu venditor rem servat, hoc amittit. Ait porro *aeque amitteret* (quod verbum *aeque* epitomatores toti phrasi Labeonis substituisse existimaverim), quia non per omnia, imo ne in potissimis quidem atque præcipuis, dissimilitudo, sed potius æqualitas decisionum adest: utroque enim in casu res ita manet, ut erat, dum lex illi juberet. Quæ sequuntur *utpote* — *objiciat* rationem decisionis continent: venditor enim rem amittit, quia emtor, sc. cum effectu, exceptionem rei venditæ & traditæ objiciat. Verba enim ultima majore distinctione a præcedentibus separavimus, quia non tam decisionis rationem continere, quam voci *aeque* respondere videntur. Hoc ita esse, inde concludo, quia, ad decisionem ipsam relatum, dubium potius contra eam, quam rationem ejusdem contineret, & verba *ut hoc perinde habeatur* voci *aeque* omnino respondent. Est autem æqualitas in eo, ut hoc, i. e. totum hoc negotium, quod inter venditorem & emptorem, traditione nondum facta, intercedit, *perinde habeatur ac si petitor* (i. e. venditor) nondum tradidisset, i. e. ut eodem plane modo, ac si non tradidisset, possessio, quæ lege interveniente fuit, firmaretur, stabilireturque. Quæ ultima quoque Labeonem clarius enuntiasse, atque ab epitomatoribus multum perpeffa esse, existimamus.

Hanc interpretationem usquedum a nemine interpretum, quantum sciamus popositam, suis difficultatibus laborare non ignoramus: at eam generalibus juris principiis & ei quod lex illa singularis novarum tabu-

larum poscit, atque verbis, quæ in libris msc. inveniuntur, non mutatis ita convenire, ut etiam difficultates quasdam superesse ex historia loci sæpius epitomati & interpolati *) satis intelligi queat, e præcedentibus apparere speramus.

Contra quam interpretes a glossatoribus inde amplectuntur hujus loci expositionem, secundum quam venditor ultimo casu rem traditam recipiat, præterea quod in juris principia supra allata quam maxime impingat, non aliter nisi lectionem Codd. varie immutando, & vocabulis quibusdam significationes plane inauditas obtrudendo defendi potest. Primum laborant interpretes in verbis *aeque amitteret*. Accursius cum vett. impressis plerisque legit *admitteret*, quam vocem interpretantur *reciperet*. Hæc illum admisisse non miror; at Petrum quoque Fabrum †), unicum tamen inter recentiores, idem voluisse valde miror, quum nulum exemplum inveniri confido hujus verbi pro *recipiendo*, ut hoc loco, contra voluntatem ejus, unde recipiatur, quæ significatio ab usitatoribus nimis remota esset, usurpati. Quod enim Faber de admittenda bonorum possessione affert, cujus locutionis similes Brissonus multas habet, ad admissionem ejus, quod *offertur*, pertinet. Accedit, quod lectio ipsa *admittere* contra Flor. nostrorumque Codd. auctoritatem impingit; neque ullo, quantum sciamus, antiquiori libro fundatur. Quare hæc glossatorum mutatio conjecturæ tantum deberi videtur. Qui hæc respuunt,

*) Similia Labeoni a Paulo epitomato acciderunt in Dig. l. 22. t. 3. de probat. l. 28.

†) In Commentar. ad l. 206. de R. J. p. m. 695.

aliter, neque tamen felicius se hinc expediunt. Brenemannus (in edit. Spang.) verba *aeque admitteret* interpretatur pro *aeque* atque in casu praecedenti, i. e. non amitteret: quam dure! Bynkershoek falcem criticam audacter adhibens pro voce *aeque* in omnibus libris, Flor. quoque extante, *neque* scribit. Sic ex omnibus omnia effici liceret.

At hisce positis sequentia quoque difficultates pariunt, quas, qui non sicco pede transiere, iterum ad emendationes confugere necesse habuerunt. Sic P. Faber pro *cum*, *si* legit, & voculam *ut*, quasi ex antecedente *at* natam, omnino expungit; Brenemannus post *objiciat* quinque verba inserit: *venditor vero de dolo replicetur*. Facillime Ant. Faber se expedit, qui in prioribus, quæ pro objectione habet, nihil mutans, tantum pro *ut* *perinde habeatur*, *ni per. hab.* legit.

Ut autem hæc ultima mutatio haud ita difficilis est, tamen præferenda videtur ea, quæ nihil mutat, eo magis, quod sola juris principiis, ei præcipue, quod legi semel jussæ vis sua eximi non debet, convenit.

Quæ autem, utut sint, hoc certe patebit, locum cum supplemento suo longe difficiliorem esse, quam ut conjecturis scriptorum mediæ ævi debeatur. Quare Codex noster 2., eique similes, hoc quoque loco, aliunde, quam e Flor. Cod. hausisse videntur; Cod. 1. hic, ut sæpius, propius ad Flor. accedit.

Quod ad singula attinet, vox *hoc rous perinde habeatur* in Codice nostro 2. melius præmitti, quam alibi omitti videtur. Vox enim illa generaliore comparisonem totius decisionis casus posterioris cum decisione prioris indicans a scriptoribus sequioris temporis, talia non cogitantibus & potius specialiore com-

parationem volentibus, cui conveniat, verbis *ut perinde habeatur* pronomen *hoc* subaudire, facilius omitti, quam addi potuit. — Quod autem Cod. 1. pro *petentibus* habet *poenitentibus* apertus error mihi quidem videtur.

L. 19. t. 2. locati. L. 30. §. 1. Fl. incendio facto. Cod. 1. cum Flor. consentit, Cod. 2. addit: *aedes combustae sunt*. E vett. impr. n. 1. (Kob.) habet: i. f. *exusta sunt*, reliqua quatuor: *consumta vel exusta sunt*. Hal.: *combusta sunt*.

Supplementum superfluum, quippe in verbis *incendio facto* contentum.

L. 19. t. 4. de rer. permutat. L. 1. §. 4. Flor. legit: *ut res nostra*.

Quam lectionem omnino vitiosam Codd. nostri ita corrigunt: *quod interest nostra*. Consentunt sex Codd. Brenem. (Barb. Otob. S. Cruc. Trevis. Bynk. uterq.) (Vat. 1. olim simpliciter habuit: *interest nostra*, recen- ter autem præmissum *quod non*) vett. impressa & Hal. Basilicis vero (II. 496.) præsertim, hæc lectio intelle- ctum omnino bonum præbens, confirmatur.

§. 29.

Continuatio.

L. 20. t. 4. qui potiores in pignore L. 21. §. 1. Fl. est acceperant: idem debitor. Codd. nostri habent: *acceperant, numeravit: idem debitor*.

In libro Flor. lacuna sine dubio est. Quam duode- cim Codd. Brenem. (e quibus Vat. 1. ex post facto de- mum) vett. impressa & Hal. eodem modo, quo Codd. nostri, explent. Duo alii Codd. Brenem. lectiones ha-

bent plane insanas, e priori tamen lectione, ut videtur, oriundas, & quidem Pal. I. nuequit (quod in: *numeravit* est commutatum) & Pal. 2. num equavit. Alia, eaque non ita infana lectio est in Cod. Trevif. qui inferit v. *mutuavit*, absque dubio eo sensu, quo hoc verbum a scriptoribus medii ævi usurpabatur, pro *mutuo dedit*. Cujus autem latinitatis corruptæ vestigia quum in Pandectis non obvia sint *), v. *numeravit* pro originaria lectione, *mutuavit* pro recentiori, quæ vel negligentiae ejus, qui Codicis pleni exemplum fecit; vel conjecturæ parum bonæ ejus, qui Codicem mancum ante oculos habuit, deberi potest. Quum autem v. *numeravit* quoque per conjecturam facile in contextum recipi posset, ex hoc loco argumentum firmum contra originem omnium librorum msc. e Flor. deduci nequit.

L. 23. t. 5. de fundo dotali L. 7. pr. Fl. est: servitus confunditur, & hoc casu. In qua lacuna explenda Codd. msc. quoad sensum mire conspirant, tantum in singulis quibusdam verbis dissentientes. Codd. nostri lacunam ita suppleant: servitus confunditur. *Sed si eundem Ticio reddiderit sine restauratione* (in Cod. I. *restitutione*) *servitutis, hoc imputabitur marito: & hoc casu* — —

E 16 Codd. Brenemmannianis in quatuordecim originetenus, in duobus tantum secunda manu hæc vel similia verba adjecta sunt. Quorum hoc unum, quod Pal. 7. *Et eidem fundum Ticio legit*, aliquatenus intellectum ipsum afficit; at male, ut videtur, neque tale quid in Codd. nostris invenitur. Reliqua minuta sunt.

*) vide Briffonius v. mutuare.

Pro prioribus duobus verbis Codd., ut fieri solet, fluctuant inter, *sed si*, *etsi*, *si*, *Et*, *sed etsi*. Lectio *sed si*, quam multi Codd. cum nostris communem habent, in vett. quoque impressis omnibus præter unum, n. 1. (Jens.) conspicitur. Post v. *eundem* multi Codd. cum omnibus vett. impressis glossema *fundum* intrudunt, similiter unus, (Pal. 8.) cum omnibus vett. impr. post v. *Ticio* v. *postea*. Pro *restauracione*, quam præfero, Cod. 1. cum tribus Codd. msc. (Pal. 7. Christ. Trevis.) habent *restitutione*; vett. impr. meliorem lectionem sequuntur. Pro hoc, in quo verbo vett. impr. nostros Codd. sequuntur, alii quidam habent *Et hoc*. Ultimorum denique verborum ordinem plerique Codd. invertunt. Solus Bynk. 1. (ut videtur) eum agnoscit, quem nostri Codd. & omnia vett. impressa. Talia autem omnino addenda fuisse, præcipue ex sequentibus verbis *adversus Ticium*, quæ hisce omissis ad nihil referri possent, apparet. In Basilicis quidem (IV. 714.), quæ hic adduntur, desunt; quum autem etiam verba „adversus Ticium“ ibi omissa sint, hinc minime in Digestis aliter lectum fuisse, sed Basilicorum auctores hunc locum κατ' ἐπιτομην vertisse efficitur.

Ibid. L. 9. §. 3. Verba Flor. *dotalem esse malit* omnino, ut videtur, manca, in solo Codice nostro 2. idque in margine a recentiori manu ita suppleuntur: *dot. esse mal. hunc dotis esse ait*. Vett. impressa & Hal. consentiunt, nisi quod recte vocem *ait* omittant. Quod supplementum, ut necessarium, probaverim.

L. 24. t. 1. de donat. inter V. & U. L. 1. Fl. *sed profusa erga se facilitate*. Cod. 1. addit: *agentes*, quæ vox in Codice 2. a secunda manu adjecta est.

E vett. impressis n. 3. 4. (Thor, Tort.) cum Codd.

nostris, reliqua n. 2. & 5. (Kob. & Rag.) cum Flor. consentiunt. (In nostro exemplo n. 1. (Jens.) folium hoc deest. Hal. habet utentes.

Florentini Codicis verba nimis esse abrupta, plures jam docuere, vario modo contextum corrigere tentantes, quos vide apud Heraldum v. c. in obs. (apud Ottonem T. II. 1330.) & in edit. Spangenb. Quæ emendationes autem, quum difficultatibus non omnino mederentur, prætereaque contextui, præter librorum msc. auctoritatem nimiam vim inferrent, longe præfero, cum nostris Codd. vel Hal. vocem *agentes* vel *utentes* addere. Dum autem nescimus, utrum Hal. suam lectionem propter solas conjecturas, an ex libris msc. receperit, prior vox præferenda videtur.

Ibid. L. 3. §. 9. Flor. est: dare non possunt. In Cod. 1. additur: *sed nec per alios*, in Cod. 2. idem a secunda manu adjectum est. Quatuordecim Codd. msc. Brencm. cum vett. impressis (solus n. 3. (Thor.) vitiose vocem *nec* omisit) & Hal. eadem, duo alii Codd. (Pal. IX. & XI.), *sed nec per interpositam personam* addunt.

Supplementi necessitatem jam Brencmannus aliique (vide Hoffmann Melet. Diss. XXII. §. 2. & per se & propter Basilicorum (IV. 734.) consensum agnovere.

Codd. nostrorum aliorumque lectio justum quidem dat sensum; exacte autem consentientibus Basilicis (IV. 734.) ad duorum Codd. Brencm. lectionem, *sed nec per interpositam personam* recipiendam, procliviores sumus.

Ibid. L. 7. §. 2. 3. Flor. legitur: & hoc Divus Hadrianus constituit §. 3. æstimari oportere. Codd. nostri ita suppleant: Cod. 1. & hoc D. H. const. *Idem ait si vir uxori pecuniam donaverit, & ea fundum eme-*

rit, æstimari oportere. Cod. 2. fere eundem in modum — — — *Idemque ait si vir uxori pec. donav. ipsaque ex ea pecunia sibi donata praedia comparaverat*, æstimari oportere.

Quindecim Codd. Brenemanniani, vett. impressa & Hal. similiter supplent, quod in duobus tantum Codd. (Vat. I. & II.) idque ex postfacto adjectum est. Quod supplementum ob bonum sensum fere necessarium miro consensu tot Codd. ipsorumque Basil., si totum spectes, comprobatum, omnino in contextum recipiendum erat. Quod ad singula attinet, in voce *Idem* vel *Idemque* quinque Codd. Brenemanniani (Pal. 3. 4. 5. 8. Barb.) omniaque vett. impr. (quorum n. 2. Kob.) Divus addit cum Cod. 1. (*Idem*) reliqui Codd. fere omnes & Hal. cum Cod. 2. (*Idemque*) consentiunt. Pro voce *vir*, quæ in vett. quoque impressis constanter repetita est, quinque (Pal. 1. 8. Bynk. Barb. Vat. I., hic supplemento eoque recentiori) habent *maritus*; quatuor alii Codd. (Pal. 1. 8. Bynk. Barb.) Codd. nostrorum ordinem in verbis *uxori pecuniam donaverit* invertunt. In v. *Et ea* vel *ipsaque*, duo (Pal. 3 & 5.) cum Codice nostro 1. consentiunt, (legentes *Et ea*) duo alii (Vat. 2. & Pal. 6.) prope ad eum accedentes habent *eaque*, unus (Christin.) ad nostrum secundum appropinquans legit *ipsa*, e vett. impressis n. 3. (Thor.) cum Codice nostro 2. convenit; reliqui decem Codd. msc. vel legendo *Et uxor* vel hæc penitus omittendo, cum quibus ultimis & reliqua vett. impressa faciunt, longius a nostris Codd. distant. Nobis hæ ultimæ duæ lectiones displicent; postrema eam quoque ob causam, quia, si hæc omiseris contra Basilicorum

*) Jenlon hic quoque deest.

(IV. 738.) auctoritatem virum, non uxorem emisse, existimandum esset. Ex prioribus veram eligere difficile videtur. Pro glossemate habemus, quæ in Cod. 2. (ex ea pecunia sibi donata, & similiter in aliis Codd. & vett. impressis inserta sunt, quorum vero nullus cum Codice nostro 2. plane consentit. Habent enim Vat. 1. ex supplemento recentiori *ex pecunia donata sibi*, Trevis *ex ea pecunia donata*, duo (Pal. 9 & 12.) *ex hac pecunia sibi donata*, vett. impr. *ex eaque* vel (Thores.) *ex ea*. In voce *fundum* septem Codd. (Pal. 1. 3. 5. 8. Barb. S. Cruc. Bynk.) cum Codice 1. consentiunt, quinque (Vat. 1. Pal. 6. 9. 11. Trevis.) cum Cod. 2. habent *praedia*, tres reliqui itemque omnia vett. impressa similiter *praedium*. Pro voce *emerit* septem Codd. (Pal. 1. 8. 9. 11. Bynk. Barb. Vat. 1. & forte S. Cruc.) cum Cod. 2. legunt *comparaverit*; reliqui & vett. impressa hic cum Codice nostro 1. faciunt.

§. 30.

Continuatio.

Subjiciemus nunc ea loca, in quibus in Hal. aliisve editionibus supplementa sunt facta, quæ vero in Codd. nostris pariter atque in Flor. defunt. Quorum paucissima a vett. impressis agnita sunt; major etiam pars glossematum aliorumque vitiosorum supplementorum, repetitionum &c. speciem aperte præ se ferunt. Quod hic semel attulisse quum sufficiat, in singulis tunc tantum subsistemus, si dubium aliquod aliudve notatu dignum emergat.

In l. 1. t. 7. de adopt. post caput duodecimum in tribus vett. nostrorum impressorum n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) hæc conspiciuntur verba: „*Sed si semel fuerat adoptatus, amplius adoptari non potest.*“

Quæ fine dubio pro glossa habenda (cf. Brencm. h. l.) in Cod. Flor., septem Codd. a Brencmanno collatis nostrisque, in reliquis vett. impr. & apud Hal. recte defunt.

L. 2. t. 14. de pactis l. 9. pr. Brencmannus quasi vulgatam *) affert: *qui unam & eandem* pro Flor. qui *eandem*, quam nos nusquam invenimus.

L. 4. t. 6. ex quib. caus. major. l. 1. pr. Pro Flor. & *adversus eos succurritur* cum quo nostri libri scripti & impressi faciunt, Hal. plenius legit: & *adversus eos qui vel absentes reipublicae causa fuerunt, vel apud hostes detenti succurritur.*

Ibid. l. 26. §. 4. Fl. & *haec pars*; solus quod sciamus, Hal. præmittit: *quo casu.*

L. 4. t. 9. nautæ caup. l. 7. §. 4. item solus **) Hal. verbis Flor. *culpae scilicet suae* addit *imputaturus*, absque necessitate, quum v. *causa gratia* simileve quid, quæ per græcismum †) facile subintelligi potest, omnia satis declarat.

L. 6. t. 1. de rei vindic. l. 9. Pro Flor. *ventrisve nomine* Hal. solus vel *ventris vel rei servandae* nomine, hic etiam contra Basil. (II. 197.) & vett. impr.

L. 7. t. 1. de usufr. l. 12. pr. Hal. cum Basil. (II. 248.), at ceteroquin solus, lectioni Florentinæ & vett. impressorum *quantum ad villae refectorem* subicit verba *satis sit*, quæ ob solitam ellipfin v. *pertinet* omnino deesse possunt.

Ibid. §. 3. Hal. solus verbis Flor. *si fugitivus* addit: *nondum ab aliquo possessus.*

*) Quæ quid sit parum constare, didicimus ex Gebaueri narratione de Brencmanno pag. 131.

**) Cod. 1. hic deest.

†) vde. Augustin. emendat. l. 2. c. 1. apud Ottonem T. IV. pag. 1466.

L. 8. t. 3. de servit. præd. rust. l. 17. Hal. solus plenius *plus sibi datum iri debere* pro Flor. plus sibi datum.

L. 9. t. 2. ad leg. Aquil. l. 11. §. 7. pro Flor. *tibi restitutum*, cui Codd. nostri consentiunt, Hal. & vett. impr. tibi, *quicquid fuero consecutus*, restitutum.

L. 11. t. 7. de relig. l. 14. §. 13. Hal. solus inter v. *mihi funerariam & competere* interjicit: vel *negotiorum gestorum*.

L. 12. t. 2. de jurejur. l. 13. pr. Pro Flor. *competeret?* & ait solus Hal. legit *competeret*, Julianus *quaerit?* & ait.

Quod supplementum, licet non primo statim aspectu ut rejiciendum appareat, tamen, ob ea, quæ in fine c. 11. cum hocce 13. originetenus, ut videtur, connexo, dicta sunt, omnino deesse, & a librario quodam, nisi ipse Hal. hæc primum addiderit, facile e sequentibus adjici potuit.

L. 13. t. 7. de pign. act. l. 18. §. 2. Hal. *manere causam pignoris constitit*. In Fl. & reliquis omnibus v. *constitit* deest.

L. 15. t. 1. de pecul. l. 9. §. fin. Post verba Flor. nostrorumque Codd. *debebit de sequenti actione de peculio deduci* vett. impressa & Hal. addunt: *sed si alius de peculio egit & vicit, oportet deduci*.

Quæ, quum Flor. contextus brevioribus licet verbis idem dicat, glossema videntur.

L. 15. t. 3. de in rem verso l. 19. verbis Flor. & nostrorum Codd. *Neratius libro Responsorum* e vett. impressis duo, n. 4. & 5. (Thor. Rag.) addunt numerum quinarium N. libro 5 R., Hal. binarium, libro 2. R. Quod supplementum, quum e conjecturis vix oriri

potuit, dignissimum est, ad quod attendatur. Uter autem ordo melior sit, quia ordo responforum restitui nequit, nisi e rationibus externis, decidi non poterit.

L. 17. t. 2. pro socio l. 6. Flor. nostrorumque Codd. & majoris partis vett. impressorum lectioni *pecuniae* duo vett. impressa n. 3. 4. (Thor. Tort.) praemittunt v. *alter*, Hal. *alter plus*. Quod supplementum sensum paululum afficiens & ob ea, quæ antecedunt, & propter Basil. (ll. 2.) minime probari poterit.

L. 18. t. 4. de hered. vel act. vend. l. 8. inter verba Cod. Flor. nostrique secundi *), quibuscum e vett. impr. n. 2. (Kob.) consentit, *actum videatur & pretium* reliqua vett. impressa inferunt: *quia venditio non valet*, quibus Hal. verba *hic vero* praemittit.

L. 19. t. 1. de act. E. & V. l. 6. §. 4. Verbis *praestare te debere* solus Hal. subjicit *quidam putant*. Quod glossema antiquioris originis videtur. Codici enim nostro 2. margini literis minoribus, ut interpretatio, addita sunt hæc: *dixerunt quidam male*.

L. 20. t. 1. de pign. l. 10. item solus Hal. verbis Flor. *adprehendant singuli* hæc subjicit: *in confesso est*.

L. 23. t. 3. de jure dot. l. 75. verbis Flor. *porro cujus interest* solus **) Hal. substituit: *pro eo* cujus interest. Quam lectionem, quum Basilica (IV. 527.) firment, & Flor. lectio vix sensum præbeat, probaverim.

*) Cod. 1. hic deest.

**) Cod. 1. deest.

§. 31.

b) Cum lectionibus Antebononiensibus.

In reliquiis Antebononiensibus conferendis Celeberrimi Savignii eximio opere *) , quo demum hæc notiora & accessu facilia reddita sunt, potissimum adjutus, præterea quoque, quæ jam antea Cl. Niebuhrius in eruditissimo historico opere **) exposuit, contuli. Præcipuorum, in quos Cel. Savignius indices confecit, auctorum Petri ***) & Ivonis †) ea loca omnia quæ locis Dig. vet. ad verbum respondent (Petri ea, quæ duobus stellulis notavit ill. Savignius) contuli. Plerarumque autem, quas apud illos auctores invenies, lectionibus a Flor. & Vulgata haud parum dissentientibus, sensumque interdum admodum afficientibus nullam inveni, qua Codd. nostri cum hisce Ante-bononiensibus conspirent.

Pauca eaque minoris momenti in quibus, at plerumque etiam cum omnibus vel aliquot vett. impressis dissentiunt, hæc sunt. ††)

Cum Petro facit Cod. I.

In l. 13. t. 7. de pign. act. L. 4. Sed & si non convenit. †††)

*) Geschichte des Röm. Rechts im Mittelalter, Theil II.

**) Niebuhr Römische Geschichte Th. 2. S. 560. sqq.

***) vde. Savigny l. c. Anhang I.

†) Decretum ex edit. Molinæi. Lovan. 1561. fol. contuli; epistolæ ad manus non fuere.

††) Hic quoque ubique vett. impressa & edd. supra recensitas contuli.

†††) Flor. . . . convenerit. Cum lectione nostra conspirant e vett. impressis num. I & 5. (Jensl. & Rag.)

Cod. II.

In l. 4. t. 2. quod metus causa L. 1. pr. . . . ratum quidem non habeo. Verbum *habeo* deletum & margini adscriptum est: *abebo*. *)

L. 22. t. 5. de testib. L. 23. . . . Testes. **)

Ibid. L. 25 . . . in exsecutoribus. ***)

Cum Ivone facit Cod. I & II.

In l. 3. t. 2. de his qui not. infam. L. 4. §. 2. . . . balneis. †)

2) Cod. I,

In l. 2. t. 12. de feriis & dilat. L. 1. §. 1. . . . hique qui ††) sponte venerint. Loco in quo duo

*) Petrus legit: ratum non habeo, Flor. cum qua vett. impressa consentiunt, *habebo*. Hic itaque Cod. noster cum Petro contra Fl. & Vulg. conspirat at in lectione, quæ Flor. omnino cedit. Verbum quidem Codici nostro plane incongrue insertum est.

**) Fl. . . . is testis. Cum lectione Codicis nostri conspirant vett. impr. editt. Hal. & Regnault. In Cod. I. totus hic titulus deest.

***) Fl. — — — & in exsecutoribus. Dubium est, utrum lectio nostra cum Petro conspiraret, nec ne. Exstat enim particula et in Cod. msc. Parisiensi, quem Cl. Savignius sequitur, deest in edit. Argent. a. 1500. Hic quoque nullum vetus impr. cum Cod. nostro consentit.

†) Fl. balneis. Vett. impr. & editt. Regnault. & Pacii cum Ivone & Codd. consentiunt.

††) Fl. hique sponte venerit. Hujus lectionis in posterioribus quoque verbis apud Ivonem solum, ubi est si quidem sententiam dixerint continuata exinde quod proprie non Prætor, sed iudices sententiam

priora verba scripta sunt, antea aliud quid, quod vero deletum est, inscriptum erat, & verbo *qui* punctum suppositum est.

2) Cod. II.

In l. 1. t. 5. de statu hom. L. 19. ... facta sunt. *)

In l. 2. t. 12. de feriis L. 3. pr. . . . quæ de incendio. E verbo quæ *qui* factum est. **)

In l. 9. t. 2. ad Leg. Aquil. L. 4. §. 1. . . . telo deffend'et se. ***)

In l. 23. t. 1. de sponsal. L. 14. . . . a primordio. †)

Quæ apud auctores de re agrimenforia deprehenduntur, a Contio in edit. Lugd. 1571. & recentissime

dicunt, quodammodo adjunctæ, quæ in sensum ipsum influens inter notabiliiores locum sibi vindicat, at apud Ivonem quoque potius pro parte & reliquiis lectionis adhuc parum notæ, quam pro lectione integra habenda est, nusquam præter Cod. nostrum vestigium deprehendi.

*) Flor. — — sint. Vett. impr. edit. Hal. & Regnault. cum nostra lectione conspirant.

**) Fl. qui — — Aliquot Codd. a Breucmanno laudati, vett. impr. & edit. Regnault legunt: & quæ. Propter sequens rapuisse Fl. lectio, & quæ in nostro Cod. correcto legitur, omnino præferenda est.

***) Ivo, quod proxime ad lectionem nostram accedit, legit: defenderit, Fl. cum omnibus reliquis defendat.

†) Fl. & a primordio. Vett. impressa, quæ præterea præpositionem a omittunt,) edit. Hal. & Regnault cum Ivone & Cod. nostro conspirant, Ruffardus & Pacius ita legunt: | | et | | a primordio. Hic in Cod. I. lacuna est.

a Niebuhrio excussa hisce paucis occasionem præbuerunt :

In l. 10. t. 1. (Finium regundorum) cum agrimenforibus contra Cod. Fl. conspirant. *)

1) Cod. I. & II.

In l. 2. §. 1. per adjudicationem. **)

In l. 4. §. 10. in urbanorum. ***)

ibid. si in agris. †)

In l. 8. pr. confundit. ††)

2) Cod. II.

In l. 4. §. 2. in hoc †††) iudicium veniunt. ††††)

*) vde Illustris Domini Præsidis Civilistische Abhandlungen S. 371 sq., ubi titulus hic integer cum vett. impressis collatus est.

**) Flor. per iudicationem. Nostra lectio in sex Codd. msc. a Brenckmanno collatis vel a prima vel a secunda manu, omnibusque, quas Niebuhr V. Cl. & ego contuli, edd. extans vere vulgata est.

***) Hæc lectio, quæ tere easdem ob causas pro vulgata habenda est, medium quodammodo locum inter lectionem Flor.: urbanorum & agrimenforum nam in confinio prædiorum urbanorum occupat.

†) Flor. quacum agrimenfores ex altera lectione consentiunt, etsi in agris; ex altera lectione iidem habent si agris. Nostram lectionem iterum medium quendam locum inter utramque occupans tantum in edd. quibusdam B. de Tortis deprehendimus.

††) Fl. confundit. Cum nostra lectione præter pleraque vett. impressa Regnault convenit.

†††) Flor. cum omnibus ab Illustri Dno Præside l. c. collatis vett. impressis hoc in; Hal. & aliæ recentiores quædam edd. a Cl. Niebuhrio laudatæ, quibuscum Regnault conspirat, in hoc.

††††) Fl. venient. Hic noster Cod. solus, quantum novimus, cum agrimenforibus convenit.

In l. 4. §. 8. si singuli. *)

In l. 10. herciscundæ. **)

§. 32.

c) Cum aliis Codicibus.

Introductio.

Pervenimus jam ad comparisonem cum aliis Codd. Inter quos primum attendimus ad paucos illos, qui præter Flor. merito celebrantur, Avenionense Archion & Alciati librum. In utroque autem cum nostris comparando aut nihil, aut parum profecimus. Sennetonianæ enim editiones, e quibus lectiones Avenionenses hauriri potuerint, ad manus non fuerunt. Alciati †) Codex, e duobus tantum voluminibus, aliter tamen atque Flor. divisus (secundum enim a l. 36. t. 1. ad Sctum Trebellianum incipit) constat. Lectiones hujus codicis in disputationibus laudatæ sunt, at e Digesto vetere duæ tantum, de quibus supra egimus (p. 50.). Utroque in loco notatu omnino dignissimo, nostri Codd. veteraque impressa cum ea lectione, quam Alciatus & Brenemannus his locis vulgatam vocant, nisi minutias curare velis, consentiunt. Num autem fortasse, diversi in hisce majoris momenti lectionibus, in aliis cum Alciati libro consentiant, invenire non licuit: quæ enim capita Digesti veteris Alciatus in

*) Flor. singuli. Vett. impressa antiquiora cum Hal. a Fl. recentiora, quibuscum Regnault in contextu, Hal. in margine conspirant, a nostræ lectionis partibus fiant.

**) Fl. herciscundæ. Cum Cod. nostro conspirant e vett. impressis n. 1. 3. 4. (Jens. Thor. Tort.) & edit. apud Regnault.

†) vde Alciati Disput. Proem.

commentariis suis exhibuit, ex hoc libro desumpta esse, quum nullibi, quantum sciamus, dicat, neque a vulgatis diversas lectiones ibi — multas licet conferendo — in nostra certe editione *) inveniamus, valde dubitamus.

Et alios libros msc. cum nostris comparare, difficile est. Editores decimi sexti sæculi haud paucos omnino contulerunt: quum autem, qui illorum temporum mos fuit, unde suas lectiones hauserint, indicare non solerent, hinc comparatio cum certis Codd. fere nunquam institui licebit. Solus, quantum sciamus, Colladonii Codex, quem Gothofredus & Baudoza in suos usus verterunt, si quis in eorum editionibus comparandis desudare velit, fortasse ita exacte cognosci poterit, ut comparisonem instituere liceat. Cujus autem rei periculum facere impedior, & quia Baudozæ editio non est ad manus, & otium non abundat. E Spangenberg. edit. non paucorum librorum mssptorum a Brenemannio collatorum locis admodum multis specialis notitia peti potest. Quas cum nostris Codd. comparare periculum fecimus.

Aliorum Codd. notitia e commentariis virorum doctorum harum rerum curiosorum peti licet. Erlangenfis Codicis Digesti veteris sat multis locis Cel. Glückius diligentia consueta dedit; plurium, at paucis tantum locis, lectiones notas fecit Hassius, V. Cl. Hos quoque Codd., quantum licuit, cum nostris Codd. comparare studuimus.

*) Ad manus est edit. Francof. 1617, quæ lectionem ab Augustino ex Aciato laudatam, quam Cramerus, V. Ill. in edit. tit. de Verb. Signif. pag. XLIII. in editione opp. Alciati, qua usus est, desiderat, omnino continet.

§. 33.

a) cum Brenemannianis.

Initium faciamus a Codd. Brenemannianis, quorum 42. a Brenemanno descripti sunt *) , tamen e libris Digesti haud paucis, quos, uti e tabulis infra subiectis liquet, contulimus, 27 tantum Codicum lectiones exhibere licuit (Vat. 1—4. 6. Pal. 1—9. **) 11, Taur. 1—4, S. Cruc., Christ., Otob., Barb., Magl. Dig. vet., ***) Trevif., Bynk. 1 & 2.) reliquis 15 Codd. (Vat. 5., 7—12., †) Pal. 10., Magl. Dig. integr., Taur. 5. 6., Paris. 4. 5. 10.) in illis certe libris, &, ut videtur, in reliquis quoque deficientibus. Inter illos 27 Codd. sunt quoque, quorum perpaucae tantum lectiones in tabulas subiectas referre licuit: quod praecipue propter desultoriam Brenemanni eos conferendi methodum aliter evenire non potuit. In posterioribus libris Digesti veteris eos diligentius contulit, de quibus in prioribus parum dixit: quod autem, quia sero deteximus, collationem ita instituendi, ut singuli Codd. aequè innotescerent, otium non suppetebat.

*) In Historia Pandectarum lib. 3. c. 5. p. 274—89.

**) Hujus Codicis unam (Pal. 9.) tantum lectionem invenimus.

***) Si in Brenemanni notis verbum Magl. pro Magliabechi Digesto vetere recte interpretor, quæ conjectura eo quoque adjuvatur, quod post librum 11, ubi Magl. Dig. vet. finitur, nullam lectionem ex hoc Codice amplius inveni.

†) Hunc Codicem (Vat. 7.) Brenemannus ipse narrat, se accuratius examinare non potuisse.

1884-1885

(nt)

		aa)	b l t.
	Tab. 2.	ibid.	ibid. 1. 8.)
I	Flor.	in his.	imm, d t
2	Cod. 1.	—	
3	Cod. 2.	—	com re
5	Vat. 1.		tut
6	Vat. 2.		
7	Vat. 3.		at
8	Vat. 4.		
10	Pal. 1.	in his.	con r
11	Pal. 2.		

gratia. aetiae.

gratian. litiae.

aetiae.

correct. aetiae.)

lilitiae.

gratia. aetiae.

gratian. litiae.

	q)	r)	s)	t)
. i.	ibid. l. 65. §. 2.	21. 2. de evict. l. 9.	ibid. l. 11. §. 1.	ibid. l. 46. pr.
ait.	nam ob id.	decurren- dum.	noxæ.	alienatus.
e	nam nec ob id.	—	noxæ.	alienus.
gi.	nec eum ob id.	—	—	alienatus.
	nam ob id. (additum: <i>nec.</i>)	—	—	
git.	nec ob id. (a recent. manu: <i>nam.</i>)	—	—	alienus.
e r.			noxæ.	alienatus.
	nam nec ob		—	—

Collationem sic instituimus, ut ea loca, ubi Codd. inter se haud differebant, quippe quum ad comparandos Codd. nihil conferrent, non reciperemus. Neque hoc silentio prætereundum est, eorum, quæ Brenemannus attulit, multa obscura & dubia fuisse. Si enim, ut exemplum dicam, Brenemannus lectionem Codicis correctam affert, sæpe in dubio nos relinquit, quæ sit lectio originaria; similiter in utroque Codice Bynkershoeckiano a se invicem distinguendo sæpius dubitavimus. Quæ omnia signo interrogatorio (?) designavimus. Judicium de hisce lectionibus ferre, easque cum vett. impressis conferre, ob lectionum multitudinem & temporis angustias non licuit. Neque hæc comparatio omnino deest. Ubi enim Cod. Flor. cum nostris comparavimus, sæpius occasio fuit, Brenemanni quoque Codd. conferendi.

§. 34.

β) cum Erlangensi.

Sequitur nunc Cod. Erlangensis cujus Glückius notitiam *) & lectiones subministravit. Lectiones, quas in commentariis suis laudat, — nisi fortasse aliquot diligentiam nostram effugerint — omnes conquisitas cum Flor. lectione & Codd. nostris contulimus; partem autem etiam cum vett. nostris impressis comparavimus, quo certius Flor. vulg., & tribus Codd. cognitis de cognatione & pretio Codd. constet.

Quam pleniorē comparisonem proxime subjiciam:

*) Generaliorem ejus descriptionem invenies in libro: Glück's ausführliche Erläuterung der Pandecten nach Hellfeld Th. I. S. 242. n. 55. Pfeiffer præf. Klüber, Progr. de Codice Erlangensi Digesti veteris. 1791, und Pfeiffer Beyträge zur Kenntniss alter Bücher und Handschriften, Stück IV. S. I. fgg. frustra quæsi.

4. 3. de dolo malo l. 18. §. 1. Pro Flor. *arbitrio* Cod. Erl. cum Codd. nostris, vett. impressis & Hal. habet: *arbitrium*.

Quæ varians lectio sensum quodammodo afficit; melior autem, Glückio licet dissentiente, Flor. videtur.

Glück. T. 12. p. 413. n. 20.

7. 1. de usufr. l. 15. §. 4. Fl. cum nostro Cod. 2. & plerisque vett. impr. *non sicut quantitatis usufructus*, Cod. Erl., e vett. impr. cum solo Kob., *divisa voce sicut, non sic ut quantitatis usufructus*, Codex noster, vitiose *non sic quant. usufr.*, in margine autem *ut* additur.

Divisio vocis *sicut* ex rationibus apud Glückium extantibus omnino præferenda; at Flor. aliorumque librorum lectionem potius scribarum incuriæ tribuerim, quam ut, eos aliud quid voluisse, existimaverim.

Glück. 9. 401. 91.

Ibid. l. 33. §. 1. Pro Flor. *partis effectum* Cod. Erl. cum nostris, vett. impressis & Hal. legit: *proprietas effectum* quod glossema esse, e Basilicis præcipue patet, vde Brenem. notam & Glück. 9. 286. 47.

7. 4. quib. mod. usufr. l. 2. pr. Pro Flor. *quoniam propria quisque tempora non concurrente altero fructus integri habuit* Cod. Erl. cum omnibus, quos Brenemannus contulit (5), & nostri Cod. 1. lectione originaria, duobus vett. impressis n. 2 & 4. (Kob. Tort.) & Hal. *quoniam per propria — — — integros habuit*. Cod. 2. lectionem Flor. & Erl. jungens cum tribus vett. impressis n. 1. 3. 5. (Jens. Thor. Rag.) habet: *quoniam propria — — — integros habuerit*. In Cod. 1. a recentiori manu *e quoniam* factum est quod & *e quisque cujusque*, præterea vox *per* deleta est. Flor. lectio,

difficilior & durior, neque tamen, si v. *fructus integri* pro genitivis accipias, omnino speranda; Erl. aliorumque Codd., itemque Cod. nostri 2. faciliori modo probum sensum præbent; quid autem Cod. nostri 1. lectio altera plane singularis sibi velit, nescimus. Ceterum ad hoc velim attendas, Codicem nostrum utrumque hic lectiones aliunde, ut videtur, plane ignotas præbere.

Glück. 9. 285. n. 46.

7. 5. de usufr. ear. rer. l. 5. §. 1. Cum lectione Flor. *Sed si quidem* Codd. nostri & quattuor. vett. impressa contra Erl. & *si quidem*, quem Hal. sequitur, consentiunt. E vett. impressis n. 5. (Rag.) solus habet: *Sed quidem*.

Glück. 9. 417. n. 41.

Ibid. Cum Flor. *Sed si finito* Codd. nostri & vett. impressa contra Erl. *sed finito* quem iterum Hal. sequitur, consentiunt.

Glück. 9. 418. n. 42.

Quarum duarum lectionum, in quibus Cod. Erl. inter nobis notos Codd. solus stat, priorem pro aptiori, posteriorem pro minus recta cum Brenckmanno habeo. Magni momenti neutra est.

8. 1. de servit. l. 9. Pro Flor. *si cui simplicius via* Codd. Erl. & nostri, veteraque impressa habent: *si cui simplici usu via*.

Quæ lectio vulg. ut difficilior, neque tamen omnino spernenda & quacum per solam geminationem unius literæ Flor. quoque consentit, omnino inter memoratu digniores referenda est.

Glück. 10. 158. n. 57.

Ibid. Cum Fl. *civiliter modo* Codd. nostri contra lectionem Cod. Erl. & veterum impressorum *civili tamen modo* consentiunt.

Glück. 10. 158. n. 58.

8. 2. de servit. P. U. l. 1. 1. pr. Flor. prohibendi, Cod. Erl. & nostri nec non vett. impressa habent: projiciendi. Quæ vulg. lectio, a Basil. quoque confirmata, melior videtur.

Glück. 10. 33. n. 68.

8. 3. de servit. P. R. l. 13. §. 1. Contra Flor *modo determinabitur*. Cod. Erl. cum nostris & vett. impressis, facilius, at eam ipsam ob causam fortasse pejus, legunt: *modus determinabitur*.

Glück. 10. 167. n. 80.

8. 4. Commun. præd. l. 11. pr. Cum Flor. *duci potestatem* Codd. nostri & Erl. vett. impressis n. 3. 4. 5. (Thor, Tort, Rag.) consentiunt, Cod. Erl. & reliqua duo vett. impressa habent *ducis potestatem*. Lectio per græcismum, qualia, licet Digesta e Græco conversa non sint, sæpius inveniuntur, omnino intelligi potest. Cod. Erl. lectio, quomodo, nisi cum Westphalio alia quoque commutes, intelligatur, plane non video. E sola græcismorum ignorantia hæc lectio orta esse videtur, quare, & quia Westphalius inter magnos criticos nullo modo referri potest, consensus cum illius emendatione parum attendendus est.

Glück. 10. 65. n. 45.

9. 2. ad leg. Aquil. l. 45. §. 4. Cum Flor. *damni culpam dederint* Cod. noster 1 & tres ab Hassio, V. Cl. collati (de quibus infra agemus) cum Erl. *damnum culpa dederunt* Cod. n. 2. & vett. impressa nostra & ea, quæ Hassius contulit, faciunt, præter quod tria

n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) pro *dederunt* habent *derint*.

Lectionem Florentinam, ut constructionem rariorem e qua facile lectio vulgata oriri poterat, cum Hassio prætulerim.

Glück. 10. 328. n. 78.

10. 1. fin. regund. l. 4. §. 11. Contra Flor. *sive via publica* Codd. nostri & Erl. & vett. impr. habent: *si vero via publica*. Quarum lectionum, quum neutra per se plane probanda sit; ea maxime nobis arridet, quam jam Contius ex Frontino restituit: *sive flumen, sive via publica*.

vid. notam Brenemannii & Glück. 10. 447. n. 65.

Ibid. l. 11. Cod. Erl. lacunam in omnibus, ut videtur, libris extantem agnoscit, de qua vd. pag. 50.

Glück. 10. 458. n. 98.

10. 2. fam. hercisc. l. 3. Contra Flor. procuratorio nomine agat Codd. tres laudati & vett. impressa habent: *p. n. agatur*. Lectio vulgata propter ea, quæ sequuntur, præferenda videtur.

Glück. 11. 64. n. 75.

Ibid. in fine. Fl. *potestas esse maneat*. Cod. Erl. cum nostris & vett. impressis *potestas maneat*. Quæ posterior lectio omnino præferenda est.

vde Brenemannii notam & Glück. 11. 64. n. 26.

Ibid. l. 5. Contra Flor. lectionem *ceteri descriptum & recognitum faciant* Cod. Erl. cum nostris & vett. impressis habet: *ceteris descriptum & recognitum faciat*.

Differentia quoad sensum ipsum alicujus momenti. Prior lectio difficilioris, fortasse nimis difficilis constructionis; posterior a Basilicis, de quibus Breneman-

nus perperam asserit, ea præcedens caput Pand. cum hocce commixisse, aperte adjuvatur.

Glück. II. 46. n. 30.

Ibid. l. 7. Contra Flor. *adjectum eo* tres Codd. laudati prætereaque octo a Brencmanno collati nec non vett. impressa legunt: *adjectum*. Priorem lectionem difficiliorem tamen defendi posse Hoffmannus docuit, vde

Glück. II. 25. n. 79.

Ibid. l. 20. §. 4. Cum Fl. lectione *judicium* Cod. Erl. cum nostris & vett. impressis consentit. Baudoza, fortasse e Cod. Colladonii *judicio* legit. Prius magis placet.

Glück. II. 33. n. 95.

Ibid. l. 37. Contra Flor. *non confitetur adversarium sibi esse coheredem* Codd. nostri & Erl. & vett. impressa habent: *n. c. a. fuisse coheredem*. Vett. impressa addunt *suum*.

Quum in celebri hoc loco negatio difficultatem pariat, fortasse hujus vulgatæ auctor ad mutationem temporis confugit, quasi dictum esset, qui familiæ erciscundæ agit, licet confitentur, adversarium *nunc* coheredem esse, tamen non confitetur, *antea* fuisse. Quas nugas esse patet. Graviores e glossis Codicis msc. Institutionum, qui decimi sæculi esse fertur, Seissensteinensis a Rieggero (alte und neue civilist. Bibliothek 16 Stück, S. 15—34.) descripti *), addam. Glossæ enim illæ nonnulla Digestorum loca continentes, Rieggero auctore, hoc caput verbis *ne confitetur* efferunt. Quæ *nae confitetur* legi posse, Rieggerus recte monet. Hanc

*) cf. de hoc Codice Illustris Dni Præsidis Abhandlungen aus dem Civilrecht S. 200 sq.

autem lectionem cum Basilicis (T. 5. p. 681.) negationem plane omittentibus, convenientem; atque unde reliquæ, de scriptoribus interjectionem illam vulgari scribendi modo parum convenientem non agnoscantibus, verbumque pro negatione sumentibus facile oriri potuerunt, fere est, ut optimam esse existimemus.

Glück. II. 13. n. 44.

Ibid. l. 39. pr. Contra lectionem Flor. & veterum impressorum *ob inultam mortem* Cod. Erl. habet: *ob inductam mortem*. In Codd. nostris & plerisque Brenemannianis itemque apud Hal. hæc verba penitus desunt. Lectio Erl. omnino vitiosa: at propterea Cod. ille hoc loco inter paucos laudandus, quod hæc verba non omnino omittit. Ex octo Codd. Brenem. & duobus nostris duo tantum præstantiores (Vat. I. & Barb. ea habent & quidem ille æque vitiose (*nullam* pro *inultam*). Id quoque mirum, hoc loco vett. impressa omnia meliorem lectionem habere, quam quæ in Codd. frequentabatur.

Glück. II. 117. n. 97.

IO. 4. comm. divid. l. 29. Cum Flor. *vel aliena* Codd. laudati atque duo vett. impressa (Tort. Rag.) faciunt. Reliqua tria vett. impressa habent: *vel alienam*. Lectio Flor., si iuste interpunxeris, probanda est.

Glück. II. 154. n. 81.

IO. 4. ad exhib. l. 3. §. 7. Contra Flor. *exhibere* Codd. & vett. impressa habent: *exhiberi*.

Quæ vulgata, num a Flor., in qua literæ *e* & *i* fere promiscue usurpantur, diffentiat, quæstionis est. Utrumque autem recte dicitur.

Glück. II. 205. n. 19.

Ibid. in fine. Flor. recensitione. Codd. & vett. impressa recensitione.

Glück. II. 205. n. 21.

Ibid. §. 10. Cum Flor. *quia mea interest exhiberi* Codd. & vett. impressa conspirant, quæ verba apud Hal. fortasse per conjecturam haud improbabilem defunt.

Glück. II. 187. n. 55.

Ibid. §. 13. Cum Flor. *qui ad exhibendum actione* Cod. noster 1. consentit, cum Erl. *qui de ad exhibendum actione* Cod. noster 2. & tria vett. impressa, n. 3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) faciunt. Reliqua duo vett. impressa cum Hal. habent: *qui in ad exhibendum actione*. Particulæ per glossema interjectæ videntur.

Glück. II. 201. n. *

Ibid. l. 9. §. 5. Cum Flor. *de exhibendo* vett. impressa, cum Erl. *ad exhibendum* Codd. nostri conspirant.

Glück. II. 169. n. 12.

II. 1. Rubrica, ubi plura in aliis libris diversa sunt, cum Flor. conspirat. vd. supra pag. 31.

Ibid. l. 1. §. 1. Cum Flor. *vel in hereditatibus e* vett. impressis n. 1. & 2. (Jens. Kob.) cum Erl. *ut in hereditatibus* Codd. nostri & reliqua vett. impressa conspirant. Utra lectio præferenda sit, parum liquet.

Glück. II. 256. n. 42.

Ibid. l. 10. Cum Flor. *aut resistendum putaverit e* vett. impressis n. 1 & 2. (Jens. Kob.) consentiunt. Cod. Erl. cum nostris & reliquis vett. impressis voculam *si*, quæ vix abesse potest, inter duo priora verba interjiciunt. Quod autem Codex noster 2 *putavit* pro *putaverit* legit, parvi momenti; quod Flor. & Rag. *resistendo*, Tort. *restituendum* pro *resistendum* habent, vitiosum videtur.

Glück. II. 242. n. 7.

Ibid. l. 11. §. 4. Cum Flor. *qui tacuit quoque* Codd. & e vett. impressis n. 5. (Rag.) consentiunt. In reliquis vett. impressis & apud Hal. vox *quoque* deest.

Glück. II. 265. n. 61.

Ibid. §. 5. Flor. & Cod. 1. habet *exceperunt*; Cod. Erl. & noster 2. cum vett. impressis *acceperunt*. Prius prætulerim.

Glück. II. 252. n. 28.

Ibid. §. 8. Flor. habet: *probato testamento* contra Cod. Erl. & nostros nec non vett. impressa: *prolato testamento*. Quæ vulgata, a contextu & Basil. adjuncta omnino præferenda, Flor. vero lectio e negligentia tantum orta esse videtur.

Glück. II. 253. n. 30.

Ibid. Pro Flor. *hic quidem & alia ratione* Cod. Erl. cum nostro 2. & vett. impressis, e quibus tantum Tortis conjunctionem & omittit, „id quidem & alia ratione contingit.“ Noster 1. in omittendo verbo *contingit* cum Flor., ceterum cum Erl. consentit. Flor., in utroque præfero.

Glück. II. 253. n. 31.

Ibid. l. 13. pr. Pro Flor. *convenire deberent* Codd. & vett. impressa nec non Hal. fortasse ex conjectura, at omnino probabili, habent: *convenire debent*.

Glück. II. 269. n. 67.

Ibid. l. 16. Pro Flor. *possint efficere* Codd. & vett. impressa legunt: *possint interim* (in vett. impressis *iterum*) *reficere*. Quæ vulgata, contra quam etiam scholastes Basilicorum facit, omnino vitiosa esse videtur.

Glück. II. 270. n. 70.

Ibid. l. 20. pr. Pro Flor. *duo tenentur* Codd. & vett. impressa habent: *duo non tenentur*. Quæ negatio, Basilicis quoque improbata, rectius deest.

Glück. II. 279. n. 85.

Ibid. l. 20. §. 2. Pro Fl. *Idem* Cod. Erl. cum nostris & vett. impressis habet: *idem est*.

Glück. II. 243. n. 8.

II. 5. de aleat. l. 1. pr. Cum Fl. *dolo ejus* Codex noster 1. & plurima vett. impressa; cum Erl. *de domo ejus* Cod. 2. consentit, ad quam lectionem etiam appropinquat e vett. impressis n. 5. (Rag.) cum quo & Hæl. & Baudoza convenit, *domo ejus* legens. Quæ lectio, quam Ulpiani interpretatio h. t. l. 2. §. 1. & Basil. (T. 7. 220.) adjuvant, etiam ob sensum omnino præferenda est. Hoc inter vestigia retulerim, Codd. Erl. & nostrum 2. aliquid e Codd. antiquioribus a Flor. diversis haussisse; & quidem eo loco, ubi plerique Flor. lectioni adhærent. Lectionem pleniorē *de domo* cl. Glückius recte minus plenæ *domo* præferre videtur.

Glück. II. 338. n. 58.

II. 7. de relig. l. 37. pr. Cum Flor. *vestigalia* Cod. 2. in margine, itemque aliquot e Codd. Brenemannianis, in quorum uno Barb. hæc lectio tantum supra scripta est & tria vett. impressa (Jens. Kob. Tort.); cum Erl. *vestiaria* Codex noster uterque in contextu & reliqua vett. impressa faciunt.

E rationibus a Glückio collectis prior lectio prævalere videtur.

Glück. II. 408. n. 73.

Ibid. §. 1. Cum Fl. *Monumentum autem sepulchri* Cod. noster 1.; cum Erl. *munimentum autem sepulchri* Cod. 2. & vett. impressa conspirant. Quod omnino melius, at a Flor., in qua literæ o & u sæpius confunduntur, haud alienum videtur.

Glück. II. 444. n. 63.

In iis, quæ jam sequuntur, vett. impressa non contulimus :

12. 1. de reb. cred. l. 9. §. 8. Pro Fl. *meus* & habent Codd. *numeret*.

Glück. 1. 242. n. 55.

Ibid. l. 22. Pro Flor. *quanti tunc fuisset, cum petitum esset*, Codd. habent : *quanti tunc fuisset, si non, quanti tunc esset, cum petitum esset*. vde pag. 158.

Glück. 12. 92. n. 20.

Ibid. l. 32. Pro Fl. *pecunia mea ad te pervenit* Codd. laudati habent : *pecunia mea, quæ ad te pervenit*.

Glück. 12. 24. n. 61.

12. 2. de jurejur. l. 5. §. 1. Flor. est *standum* Cod. Erl. cum nostris habet : *non standum*.

Glück. 12. 187. n. 16.

Ibid. l. 13. §. 2. Pro Fl. *ne fecisse* Codd. legunt : *non fecisse*.

Glück. 12. 265. n. 77.

Ibid. l. 18. Contra Fl. *nec postea* Codd. habent : *ne postea*.

Glück. 12. 258. n. 59.

Ibid. l. 34. §. 4. Pro Fl. *neque patrono parentibusque* Cod. Erl. legit *aeque patrono parentibusque*, Codd. nostro inverso ordine *aeque parentibus & patrono*.

Glück. 1. 242. n. 55.

12. 6. de condict. indeb. l. 26. Pro Fl. *sorti debitae* Cod. Erl. & noster uterque legunt *sorti debitas*.

Glück. 13. 97. n. 1.

Ibid. l. ult. §. 3. Fl. *pariationibus* Codd. *partionibus*.

Glück. 13. 109. n. 29.

13. 4. de eo quod certo loco l. 2. §. 3. Fl. est: *Et ideo cum qui stichum* Codd. tres laudati habent: *Et ideo* (in Cod. 1. superscriptum nec.) *locum. Qui sti-*
chum.

Glück. 13. 310. n. 3.

Ibid. §. 4. Pro Fl. *hoc ait* Cod. Erl. cum nostro 2. *habet hoc agit*, Cod. noster 1. *hoc agitur.*

Glück. 13. 352. n. 7.

13. 5. de pecun. constit. l. 21. §. 2. Cum Fl. *satis-*
daturum Codd. contra Hal. & Baudozæ lectionem *satis-*
ficturum consentiunt.

Glück. 13. 416. n. 64.

13. 6. commod. l. 3. §. 2. Ad Fl. lectionem *in stricti*
Cod. 1. *in stricti juris judiciis* magis accedit, cum Erl.
in strictis judiciis Cod. noster 2. consentit.

Glück. 13. 276. n. 23.

13. 7. de pign. act. l. 42. Pro Flor. *in venditione*
quae fit, ex pacto Cod. Erl. cum nostro 2. *habet: in ven-*
ditione, quae rite facta est. Cod. 1. hic deest.

Glück. 14. 130. n. 74.

14. 2. de lege Rhod. l. 2. pr. Pro Fl. *etsi retineat*
Codd. habent: *etsi non retineat.*

Glück. 14. 228. n. 90.

Ibid. Pro Flor.: *at si non totam navem conduxerit,*
ex conducto aget. Cod. Erl. *habet: aut si non sint,*
si totam navem conduxerant, ex conducto agent. Codd.
nostri cum Erl. conspirant, præter quod Cod. 1. v. *sint*
in margine tantum habet, & Cod. uterque singulari
numero — conduxerat — aget — legit.

Glück. 14. 231. n. 93.

Ibid. l. 4. §. ult. Pro Fl. *jaſſatas* Codd. habent:
jaſſas.

Glück. 14. 215. n. 64.

14. 3. de instit. act. l. 5. §. 8. Cum Fl. *pollincto-rem* Cod. 2. in margine, cum Erl. *pollicitatorem* Cod. uterque in contextu conspirant.

Glück. 14. 249. n. 37.

14. 6. de Scto Maced. l. 7. §. 11. Cum Fl. *peculiarrem* Cod, noster uterque contra Erl. *peculiarem mer- cem* conspirat.

Glück. 14. 244. n. 27.

Ibid. Cum Fl. *merces accipere* Cod. noster 2. cum Erl. *mutuum accipere* Cod. 1. consentit.

Glück. 14. 335. n. 62.

15. 3. de in rem verso l. 10. §. 6. Cum Fl. *quamvis solutum sit* Cod. noster uterque consentit, Erl. habet: *quatenus solutum sit*.

Glück. 14. 415. n. 58.

16. 1. ad Sctum Vellejan. l. 2. §. 1. Cum Fl. *oportet* Cod. 1 & 2. contra Erl. *oporteret* consentit.

Glück. 14. 437. n. 4.

16. 2. de compensat. l. 17. Contra Flor. *aedilitatis* Codd. habent: *aedulitatis*.

Glück. 15. 87. n. 19.

16. 3. depos. l. 1. §. 4. Pro Fl. *extante necessitate* Codd. legunt: *exigente necessitate*.

Glück. 15. 211. n. 67.

Ibid. Fl. est: *Et publica utilitas coërcenda est*; Codd. habent: *Et publica utilitate coërcendum est*.

Glück. 15. 213. n. 68.

Ibid. Cum Fl. *inutile*, Cod. Erl. & nostri 1 & 2. in contextu, cum Hal. & Baudozæ lectione *incivile* Cod. 1. in margine consentiunt.

Glück. 15. 214. n. 69.

Ibid. §. 33. Cum Fl. *eiusdem* Cod. 2. in contextu consentit, Erl. habet: *eiusdem* ad quam lectionem Codd. nostri ita

accedunt, ut Cod. 1. in contextu habet *darem* adjecta in margine voce *ejus*, Cod. 2. vero in margine *darem*.

Glück. 15. 220. n. 86.

Ibid. §. 41. Contra Flor. lectionem quod *Et si res ostensae sunt Et sic depositae, adjiciendae sunt Et species vestis* Cod. Erl. cum nostris habet: quod *Et si res ostensae sint Et species Et vestes **), *Et sic depositae: adjiciendae sunt Et species Et vestes. ***)

Glück. 15. 186. n. 7.

17. 1. mandati l. 10. §. 9. Pro Fl. *nisi si salararius fuit* Codd. habent: *nisi salarium fuit*.

Glück. 15. 305. n. 53.

Ibid. l. 12. §. ult. Cum Fl. *agere* Cod. 2., cum Erl. *agere ut perficiatur* Cod. 1. consentit.

Glück. 15. 337. n. 38.

Ibid. l. 22. §. 11. Pro Flor. *aut si redundet* Codd. habent: *aut si non redundet*.

Glück. 15. 362. n. 98.

Ibid. l. 27. §. 1. Pro Flor. *constitit obligatio* Cod. Erl. cum nostris habet: *consistit obligatio*.

Glück. 15. 338. n. 39.

Ibid. l. 38. §. 1. Pro Fl. *conveniat* Codd. habent *conveniat reum*.

Glück. 15. 317. n. 77.

Ibid. l. 44. Pro Flor. *aut si quis non exegerit, quod exigere solvere* Codd. Erl. & nostri legunt: *aut si quis non exegerit, quod exigere potest, aut si quis nolit solvere quod exegit*. (in Codd. nostris 1. & 2. *exegerit*.)

Glück. 15. 303. n. 47.

*) **) Codd. nostri 1. & 2. habent: *vestis*.

Ibid. l. 48. §. 2. Contra Flor. *ut mihi quemvis* Codd. legunt: *ut tibi quemvis*.

Glück. 15. 252. n. 31.

Ibid. l. 56. §. 3. Cum Fl. *constituat* Codex noster 1.; cum Erl. *constituatur* Cod. noster 2. addita voce *sibi* consentit.

Glück. 15. 289. n. 7.

17. 2. pro focio l. 29. §. 1. Cum Flor. *item si solus* Codd. nostri 1. et 2. contra Erl. *id est si solus* consentiunt.

Glück. 15. 413. n. 9.

Ibid. §. 2. Item cum Flor. *lucrum spectet* Codd. nostri contra Erl. *lucrum sentiat* consentiunt.

Glück. 15. 416. n. 15.

Ibid. l. 80. Pro Flor. *ex duo millesimis* Codd. habent: *ex duabus millesimis*.

Glück. 15. 405. n. 99.

18. 1. de contrah. empt. Pro Fl. *alienationem esse* Cod. Erl. cum nostro 2. habet: *alienationem inhibitam esse*, Cod. 1. *alienationem esse prohibitam*.

Glück. 16. 50. n. 53.

Ibid. l. ult. §. 1. Fl. *Respondit*. Cod. Erl. *respondi*. Cod. 1. deest. In Cod. 2. compendium scribendi.

Glück. 14. 101. n. 90.

18. 2. de in diem addict. l. 6. §. 1. Cum Flor. *Et penes eum emtorem res remanserit* Cod. noster 2. consentit. Erl. habet *Et penes eum emtorem manserit*, Cod. n. 1. hic deest.

Glück. 16. 247. n. 11.

Ibid. l. 15. §. 1. Cum Flor. *si minoris non sit res* Cod. 2. contra Erl. *lectionem si non minoris sint hae res* consentit. Cod. n. 1. hic iterum deest.

Glück. 16. 243. n. 4.

18. 4. de hered. vel act. vend. l. 21. Cum Flor. *agam quam hereditatis* Cod. noster 2. in contextu *a), cum Erl. *agam potius quam hereditatis* Cod. noster 2. in margine conspirat.

Glück. 16. 335. n. 98.

Ibid. Pro Flor. *fructus praestet* Cod. Erl. cum nostro habet: *fructus praestaret*. *a)

Glück. 16. 338. n. 3.

Ibid. Pro Flor. *imputare* Cod. Erl. cum nostro 2. legit: *imputari*. *a)

Glück. 16. 338. n. 4.

Ibid. l. 24. Cum Flor. lectione *quia ideo eo minus* Cod. Erl. et noster 2. contra Hal. *quando eo minus* conspirant. *a)

Glück. 16. 371. n. 67.

18. 6. de peric. et commod. rei vend. l. 10. §. 1.

Fl. est: *in libro 7. Digest. Juliani Scaevola notat.* Erl. *Idem libro 6. Digest. Juliani sententiam Scaevola notat.* Cod. noster 2. utramque lectionem iungens habet: *in libro 7. Digest. Juliani sententiam Saevola notat.* *a)

Glück. 17. 175. n. 25,

19. 1. de act. E. et V. l. 3. pr. Cum Flor. *ratio possessionis* Codd. contra Baudozæ lectionem *datio possessionis* conspirant.

Glück. 16. 122. n. 38.

Ibid. l. 6. pr. Pro Fl. *agnoverit* Codd. habent: *ignoraverit*.

Glück. 16. 86. n. 55.

19. 2. locati l. 9. §. 3. Pro Flor. *non praestabit*

*a) In quinque hisce locis Cod. 1. deest.

periculum locator Codd. habent: *non praestabitur periculum locatori.*

Glück. 17. 485. n. 24.

Ibid. l. 15. §. 6. Pro Flor. *pro mutua* Erl. cum nostro 2. et 1. in margine habet pro invecto. „In contextu habet Cod.: in provectam.“

Glück. 17. 416. n. 59.

Ibid. Cum Fl. *repeteretur* Cod. noster 2., cum Erl. *repeteret* Cod. 1. consentiunt.

Glück. 17. 417. n. 60.

Ibid. l. 19. §. 6. Cum Fl. *prorogavit* Codd. contra Hal. *praerogavit* consentiunt.

Glück. 13. 206. n. 54.

Ibid. l. 31. Pro Fl. *nisi tantundem pecuniae solveret* Cod. Erl. habet: *nisi ut tantundem pecuniae solveret.* Codd. nostri propius ad Flor. accedentes legunt: *nisi tantundem pecuniae solvere.*

Glück. 15. 166. n. 50.

Ibid. Cum Flor. *heronibus* Cod. noster 2., cum Erl. *erronibus* Cod. 1. quodammodo, *eronibus* legens, consentiunt.

Glück. 17. 425. n. 80.

19. 5. de praescr. verb. l. 14. §. 3. Cum Flor. *experiri possim* Cod. noster 1. consentit. Erl. habet *experiri possis*, Cod. 2. *experiri possit.*

Glück. 10. 275. n. 18.

Ibid. Ad Flor. *lectionem neque de damni injuriae* propius Cod. 1. *neque de damno injuriae* legens accedit, cum Erl. *neque damni injuriae* Cod. 2. conspirat.

Glück. 10. 275. n. 19.

Ibid. l. 17. §. 1. Pro Fl. *venditor* Codd. habent: *venditorem.*

Glück. 18. 70. n. 67.

20. 1. de pign. et hypoth. l. 11. §. 1. Verba, *id est mutuus pignoris usus pro credito*, quæ secundum Glückii notam in vulgata post v. *ἀντιχρησις* adiecta sunt, in nostris quoque Codd., æque atque in Codd. Flor. et Erl. defunt.

Glück. 14. 108. n. 11.

20. 2. in quib. caus. pign. tacite l. 9. Pro Flor. *ex conventionem manifestarii pignoris* Codd. habent: *ex conv. manifesta pignoris*, Hal. similiter: *ex conv. manifestaria pignoris*.

Glück. 18. 423. n. 6.

22. 3. de probat. l. 18. §. 2. Pro Flor. *impositam improbationem* Erl. cum Cod. nostro 2. habet: *imposita improbatione*. Cod. 1. deest.

Glück. 11. 265. n. 60.

Ibid. 1, 26. Cum Fl. *Procula* Cod. 2. in contextu consentit, Erl. lectio *Procula cum* ab antiqua manu in Cod. 2. superscripta est. Cod. 1. iterum deest.

Glück. 15. 112. n. 97.

§. 35.

γ cum iis, quibus Hassius usus est.

Paucas lectiones, quas cel. Hassius in/eximio opere *) e Digesto vetere cum tribus Codd. msc., quorum unus e bibliotheca ill. Savignii, alter Regiom., tertius Hafnienſis est **), nunc afferam:

l. 9. t. 2. ad leg. Aquil. l. 31. Flor. est: *quod cum a diligenti provideri poterit non.*

*) Die Culpa des römischen Rechts. Kiel, 1815.

**) l. e. Vorrede S. 10.

Hinc alii libri hisce tribus potissimum nominibus distant, quod vel ordinem invertentes pro *quod cum* habeant *cum quod*, quod Hassius præfert; vel propositionem *a* omittant; vel pro *poterit* legant *potuit*. Quod ad primum attinet, Codd. Hafn. & Regiom. nostrique nec non plurima vett. impressa cum Flor. consentiunt, duo tantum ab Hassio laudata vett. impressa *) & aliquot recentiores edd. a contrariis partibus sunt. Secundum in solo Hafniensi Codice, non etiam in nostris vel vett. impressis observatur. Ultimum Codd. nostri cum omnibus nostris & Hassii vett. impressis, neque autem, quantum patet, Hassii Codd. habent.

Hasse p. 90. n. a.

Ibid. l. 45. §. 4. cf. quæ supra annotavimus p. 192.

Hasse p. 64. n. c.

L. 18. t. 1. de contrah. empt. l. 8. pr. Verba : *id est — culpa*, ad quæ annotat. Hal. : „hæc passim fere in antiquis Codd. desunt“ in Hassii nostrisque Codd. & vett. impressis reperiuntur, quo itaque nomine nullus horum Codd. cum iis, quos Hal. contulit, consentit.

Hasse p. 202. n. a.

L. 18. t. 4. de hered. vel act. vend. l. 4. Pro Fl. *ut negotium ejus agam quam hereditatis* Cod. noster 2,**) vocem *tam* inferens, legit: *ut tam* (cui ultimo verbo puncta supposita sunt) *negot. ejus agam. q. h.*; similiterque Hassii & nostra vett. impressa: *ut tam ipsius negotium — — —*, qua lectione quodammodo Hassii

*) E quibus tamen unum, Nor. 1483., certe in eo exemplo, quod nos ante oculos habemus, ordinem Florentinum servat.

**) Codex 1. hic deest.

conjectura, ut negot. ejus ag. *tamquam* hered. confirmatur. Codd. Regiom. & Hafn. similiterque recentiores quædam edd. e folis, ut videtur, conjecturis habent: ut negot. ejus ag. potius quam hered.

Hafse p. 406. n. b.

Ibid. Cum Flor. *nam si sine culpa* Codd. Regiom. & Hafn. & nostri contra vett. impressa *nam etsi* s. c. legentia recte conspirant; pro sequenti vero verbo *detinere* Codd. cum vett. impressis habent: *possidere*.

Hafse p. 408. n. e.

§. 36.

δ) Lectiones ex integris foliis sumtæ.

Introductio.

Venimus jam ad collationem aliquot integriorum e diversis Codicum partibus electorum foliorum. Elegimus autem præsertim eos locos, qui ab Illustri Dn. Præside cum vett. impressis collati sunt. *) In contextu, qualiter in Codd. nostris invenitur, exhibendo, notisque criticis, quantum licuit, illustrando, id potissimum egimus, ut comparatio Codicum & inter se, & cum Flor., & vulgata decimi quinti seculi lectione, legentibus, quantum fieri potuit, facilis redderetur. Quam ob causam singulas lectiones, vel a Flor. vel a vulgata illa discrepantes attulimus; diversitatem Codicum ipsorum uncinis quadratis [], a Flor. literis curvis notavimus. Hisce, ut ratio distinguendi apud scriptores Codicum usitata, nunc parum, ut videtur, cognita imo ab editoribus fere neglecta magis innotesceret, paragraphos, puncto aliaque, si qua usu veniunt,

*) Civilistische Abhandlungen. Weimar. 1816. Abh. VII.

signa diligenter annotavimus. Paragraphi autem, quum vel coloribus accuratius pictæ vel nigræ tantum a recentiori sæpius manu fugitivo calamo adjectæ inveniuntur, illas duplici signo §§, hæcæ simplici §o excudi curavimus. Notas adjecimus partim ut comparisonem illam, præsertim cum vulgata adjuvaremus; partim ad præparandum judicium de virtutibus vel vitiis Codicum nostrorum, de præstantia hujus vel illius lectione. Hoc ultimum, quoad distinctiones rarius, ubi externæ tantum rationes ad judicium de lectionibus ferendum valent, numquam fecimus.

§. 37.

Lectiones ex libro I.

I. Lib. I. tit. 2. (de origine juris) l. 1—2. §. 3. a)
L. I. pr. — — — §. b) (1) . (2. 3.) non quia —
— — . (1. 2. 3.) §. b) (1. 2.) sed quod in — —
— . (2) quod ex omnibus — — . (1. 2.) § c) (1)
Et certe cujusque (1. 3.) [cujuscumque (2)] rei potentissima d) (1. 2. 3.) — — . (2) §. (1. 2) Deinde —
— — . e) (1) nefas — — — . (1. 2) nulla præ-

a) Hoc primo in capite vetera impressa tantum quinque, supra laudata quæ Tubingæ extant, collata sunt.

b) Quæ paragraphus, si pro majori tantum distinctione habetur, justo loco posita esse videtur.

c) Paragraphus non inepte apposita. Si enim omnino in hoc capite §os distinguere velis, alium aptiorem locum non invenies.

d) Lectio haud contemnenda. Principium enim potentiam quandam habet, quam Gajus indicare voluisse omnino videtur. cf. finem hujus capituli.

e) Qui hoc punctum apposuit, voluit, ut videtur, cave-

fatione — — — . (1) judici rem — — — . (1. 2)
 quanto magis — — — . (1. 2) omiffis initiis — —
 — . (1. 2. 3) atque illotis — — — . (1) protinus
 materiam interpretationis tractare (2) [tracta're (1)
 tractare *est* f) (3)] . (2) § (1) namque nisi fallor
 — — . g) (1. 2) & libentius — — ad lectionem
 (1. 2. 3) [alias *delectationem*, alias *electionem* h) (1. in mar-
 gine)] — — producant (2) [*perducunt* (1) *deprodu-*
cunt i) (3)] . (1. 2) — — — *huius* k) (2. 3. in
 contextu, 1. antiquitus *supra*scriptum) evidentio-rem

re, ne aliquis v. dicentibus cum v. nefas jungendo
 sensum loci inverteret.

f) Utraque lectio varians Cod. 1. tractarem (?) & Cod. 3.
 plane vitiosa videtur.

g) Distinctio haud spernenda: hic enim propositio non ita
 parva bimembris, cujus initium inter legendum vocis
 cessatione significare solemus, incipit.

h) Has lectiones, originem suam insolentiori conjunctio-
 ni lectionem materiae debentes, pro glossmate
 habuerim.

i) *Perducunt* sensu omnino meliori multi Codd. a
 Brenkmanno laudati & omnia vett. impressa habent. In
 monstro illo *deproducunt* praeter Fl. lectionem alia
 quoque nondum notata deducunt latere videtur, quam,
 quia gratæ praefationes non tam usque ad finem studii
 alicujus nos *perducere*, quam ut initium ejus facia-
 mus, allicere, & pedetentim ad id deducere solent,
 quoad sensum omnium optimam esse existimaverim. Ni-
 hilominus autem, dum meliores auctoritates pro voce *de-*
ducunt inveniantur, *perducunt* propter externas ra-
 tiones praefarendum videtur.

k) Vett. impressa legunt *ejus*, nobis utraque lectio glos-
 sema videtur.

— — — intellectum . (1. 2. 3) L. 2. pr. — — —
 nobis videtur ipsius l) — — — demonstrare . (1. 2)
 §. 1. § (1) Et quidem (2. 3) [Et quod m) (1)]
 initio (1. 3) [in initio n) (2)] — — — fine lege
 certa o) . q) (1. 2) fine jure certo p) . r) (2) — —
 agere instituit (1. 3) [constituit s) (2)] . (1. 2. 3)
 — — — a regibus t) — — — gubernabantur. (1.2.3)
 §. 2. § (1. 2) Postea aucta — — — . (1. 2) ip-
 sum Romulum — — — divisisse (1. 2) [*dimis*isse u) (3)]

-
- 1) Lektionis omnium vett. imptefforum, quæ hoc capite
 fere 13 nota sunt (vde Civilist. Abbanol. S. 373 sq.)
 videtur nobis inprimis ipsius, nullum in li-
 bris nostris vestigium.
- m) Literæ od a manu recentiori. Quid originetenus ha-
 bebatur, non patet. Quod in quibusdam vett. impres-
 sis B. de Tortis legitur, e quidem aliunde, quam ex
 nostris libris desumptum esse debet.
- n) Cum omnibus vett. impressis; Florentinæ, si facilem
 geminationem supposueris, idem legit.
- o) p) Ordine Flor. contra omnia vett. impressa, quæ ha-
 bent certa lege, certo jure.
- q) Hæc distinctio leviusculi quidem momenti, minime
 tamen spernenda videtur. Inter legendum enim hic,
 quia jam accuratiorum definitionum finis adest, vox
 paululum quiescere debet.
- r) De hac distinctione idem fere valet, quod præcedenti
 nota exposuimus.
- s) Lectio usquedum non notata, sensum ipsum, at per-
 peram immutans.
- t) Contra antiquiora vett. impressa, quæ habent regis.
- u) Lectio sine dubio e calami errore orta.

Lectio Flor. *divisisse* superscripta est.] *populum in triginta partes* v) § (1) w) quas partes (2. 3) [*quas* (1 omissa voce *partes*)] — — — . (1. 2. 3) propterea quod — — — per sententias (1) [*per sententiam* x) (2. 3)] — — — . (1. 2. 3.) Et ita (1. 3) [*ita* & y) (2)] — — — & (1. 2) [*etiam* (3)] ipse — — — . § (1. 2) Tulerunt & sequentes reges (2) [t. e. s. reges *leges* (3) t. e. s. *leges* (1. reges a recentiori manu in margine)] z) § (1) quæ omnes con-

v) Mutato ordine pro Flor. *populum in triginta partes divisisse*, qui in omnibus nostris Codd. æque observatus in vett. impressis nusquam legitur. Num itaque lectio vulgata Codd. tempore usurpata, hac parte ab ea, quæ sæculo decimo quinto obtinebat, differt?

w) Major distinctio, quam hoc signo indicari jam supra monuimus, huic loco optime convenit. Qua enim omissa ratio subsequens, propterea — expediebat, quæ melius tantum ad proxime antecedentia refertur, ad totam propositionem referenda esset. Facius, cujus diligentia in distinguendo ceteros, quos equidem cognoverim, editores longe antecedit, nec non Regnault similiter post *divisisse*: post *appellationem* hic, ille; habent. Vett. quoque impressa excepto Rag. post *divisisse*: posuerunt. Quare novus editor, nostrum distinguendi morem adhibens, ita scribat: *divisisse: quas partes curias appellavit*; — —

x) Florentinam prætulerim.

y) Inversus ordo sensum quoque afficit: ita enim *leges*, quasi majus quid curæ reipublicæ opponuntur. Præfero autem Flor. quia Pomponius male in paucis hisce verbis simili loquendi modo (*et leges et ipse*) duo diversa ut eximia prædicasset.

z) Vett. impressa præter tria antiquiorum, cum duobus

scriptæ (1. 3) [q. o. *scriptae* a) (2)] — — in libro Sexti Papirii (1) [in *V1* b) *libro* Papirii (2) in libris VI Papirii (3)] . (1) qui fuit — — — Demarati (1) [De-

hisce Codd. leges habent: lectionem quodammodo cum inverso ordine supra notato cognatam, at omnino, ut videtur, rejiciendam.

a) Omissio ex negligentia orta.

b) In locum hunc a viris doctis vexatissimum (vd. præcipue Glück. opusc. fasc. 2. p. 118. sqq.) multas lectiones interque eas unam, (libro sexto Papirii) quæ Cujacio, Ruperto & aliis placet, cujus usquedum certæ externæ auctoritates deficiebant, Codd. nostri subministrant. Nobis præ ceteris placet lectio Cod. 3. cum antiquioribus vett. impressis præcipue Jensoni conveniens, qua F. C. Conradi ingeniosa conjectura, legendum esse „in libro sex Papirii“, externo, illi plane ignoto, fundamento optime fulcitur. Si enim facis antiquitus quod legit vetus impressum a. 1477. p. Jac. Galicum, a me Turici inspectum in libro sex Papirii scriptum fuisse, hæc verba optime & facillime geminando unam literam s eo modo, quem Conradi præfert, leguntur: quo omnino efficitur, Pomponium, qui §. 36. Papirii prænomen Publium effert, sibi ipsi nec contrarium fuisse, nec de una tantum parte operis Papiriani contra speciem veri loquutum esse; neque in regulas grammaticas, quum & Cicero pro Quintio c. 5. pro Archia c. 5. modo adhuc magis insolenti locutus sit (in vadimonium esse, lituram in nomen) peccasse omnino etiam ex hac lectione ceteræ omnes, quæ quidem in libris scriptis, extant partim insuper habendo geminationem, & vitium tunc remanens corrigendo (Flor. cum Codd. nostris I & II.) partim pro insolita constructione cum accusativo ablativum ponendo (Cod. III.) originem ducere potuere.

mariti c) (2) *Dei verati* d) (3)] — — — . (1) ex principalibus viris e) . (2) *Is* (3) [*Isque* f) (1. 2)] liber — — — . (2) appellatur — — — . (1. 2) § (1) non quia Papirius (1. 3) [n. q. Paupirius g) (2)] — — — quicquam ibi (1. 2) [*ibi quicquam* h) (3)] adjecit (1. 2) [adjecisset i) (3)] . (1) sed quod . (1. 3) [s. quia (2)] — — — composuit . (1) : (2)

§. 3. §§ (1. 2) *Exactis* — — — . k) (1) lege Tribunicia (1. 2. sub *ei* in utroque Cod. puncta) [Tribuniana (3)] : (1) k) omnes leges hæ (2) [*omnes le-*

c) E vett. impressis quatuor recentiora conspirant.

d) Lectio sola ex negligentia orta.

e) Codd. I & II. in quibus literæ vi & ju plane eodem modo scribuntur, fortasse jam cum ea lectione consentiunt, quæ, conspirantibus ex tredecim vett. impressis novem recte vulgata appellari potest principalibus juris.

f) Cum omnibus vett. impressis. Quam lectionem parum abest, quin prætulerim, quia ratio sufficiens, cur particula que addita sit, vix cogitari poterit.

g) Vitiose.

h) Vett. impressa cum Codd. I & 2. ordinem Flor. servant; unum (Syberi) particulam ibi omittit, quæ in Codd. legitur.

i) Huic lectioni Florentina præferenda est. Ea, quæ vett. impressorum auctoritate pro vulgata ejus temporis haberi potest, adjecerit, e compendiis scribendi, quibus jam in Codd. nostris vox adjecit scripta est, facile oriri potuit.

k) Notatu dignum est, viros doctos hujus Codicis sæculo jam id attendisse; quod Bachius hist. jur. l. 1. c. 2. sect. 2. §. 1. pag. m. 21. alique contra Sigonium pluresque similis notæ viros docuerunt, leges regias nulla lege, sed usu tantum exolevisse: hoc enim omnino ante

ges fine voce *hae* l) (1. 3)] exoleverunt (1. 2) [exoleverunt (3)] . (1. 2) — — — incerto m) — — — aliqua uti n) (1. 2. 3) . (1. 2. 3) — — — § (1) idque (2. 3) [idque *quidem* o) (1)] — — — passus est. (1) : (2)

II. Lib. I. tit. 4. (de constitutionibus principum L. 1-3. a)

L. 1. pr. — — — principi placuit (1. 3) [*placuit* *principi* . (2)] — — — . (1) utpote — — . (1. 2) populus — — — *conferat & potestatem* b) (2) [& potestatem conferret (1); & potestatem concessit c) (3)] . (1) : (2)

verba lege Tribunicia minorem, post hæc verba majorem distinctionem ponendo monere voluit Cod. primi scriptor.

l) Apud omnia vett. impressa hæc deest.

m) Quinque vett. impressa habent in incerto.

n) Cum omnibus a Brenckmanno collatis libris msc. fortasse cum correctore Florent. quum, quod Brenckmannus aliquanti legit, alius fortasse aliqua uti legat, itemque omnibus vett. impressis. Notum est, pro hac lectione & Florentina ali Marcilium, Muretum, Bynkershoekium (in prætermisssis ad Pomponium h. l. apud Uhlum p. 236) ex conjectura, ut videtur, agi substituere. Quod si recte factum est, ut nobis quoque videtur, hac parte libri vulgati omnes ex Flor., ubi solo calami errore pro *g l* scriptum est, hanc scripturam perperam corrigentes, orti videntur.

o) Glossema videtur.

a) Hic quinque tantum vett. impressa supra memorata collata sunt.

b) Quoad verba ipsa cum Flor. et potestatem conferat, at inverso ordine.

c) E vett. impressis num. 1. 2. (Jenl. Kob.) primo, num

§. 1. §§ (2) § (1) Quodcumque — — — . d) (1.2)
 & (1. 2) [aut (3)] subscriptionem — — — . (1. 2)
 § (1) vel cognoscens — — — . (1) § (1) vel de
 plano — — — . (1. 2) § (1) vel edicto — — — : (2)
 legem esse e) . (2) — — — . (1. 2) § (1) f) *hæc*
 (1.2.3) sunt quas *constitutiones vulgo* (1.2) [sunt con-
 stitutiones (quas vulgo g) (3)] appellamus. (1. 2)

3. 4. 5. (Thor. Tort. Rag.) tertio Codici assentiunt.
 Quam lectionem pro vulgata affert Brenemannus, con-
 tulit, in nullo inveni vetere impresso. Quum Flor.
 & secundi Codicis conferat vitiosum videatur, ideo-
 que ceterorum potissimum Codd. auctoritate vera lectio
 constituenda sit, vocem conferret, quippe antiquis-
 simæ illi Flor. proxime accedentem, prætulerim.

d) Miretur fortasse aliquis hic, ubi nulla gravior distin-
 guendi causa cogitari potest, neque a nostris editoribus
 distinguui solet, utriusque Codicis scriptores, ceteroquin
 hisce signis longe magis quam recentiores parcentes in-
 terpunxisse. Multæ autem, quæ sequuntur paragraphi
 (i. e. nostro more; sive:) docent eos hac parte dili-
 gentissime distinxisse; quo posito nihil est, quod hanc
 interpunctionem valde miremur.

e) Distinctio omnino falsa. Talia autem eum, quem ple-
 rumque raro distinguentem interdum cupido diligentissi-
 me interpungendi capit, facile comittere, hodierna quo-
 que experientia docet.

f) Hæc e multis illis parum laudandis distinctionibus,
 ut probæ notæ eminet. Quum enim hic tota propositio
 absoluta sit; majori distinctione, quam quæ a nostris
 editoribus posita est, opus esse videtur. Quare scribe
 — constat. Hæc — — Pacius quoque & Reg-
 nault in editionibus suis ita distinguunt.

g) Flor. lectio hæc sunt quas vulgo constitutiones
 appellamus distinctior, at cum grammaticis re-

§. 2. §§ (2) § (1) Plane ex his — — — . (2)
nec (2) [quæ h) nec (1. 3)] ad exemplum — —
— . § (1) namque quod (1) [nam nam quod (2) nam
quod (3)] i) — — — merita (1. 2) [meritum (3)]

gulis omnino conveniens, unde reliquæ, cum quarum magna parte pleraque vett. impressa consentiunt, ut faciliores oriri potuerunt, præferenda videtur. Pro hæc, quocum & Basilicorum (vol. 1. p. 105.) ταυτα optime conveniunt, omnia vett. impressa præter unicum num. 5 (Rag.) cum nostris Codd. hæc substituerunt, quia nimirum insuper habuerunt, pronomen illud non ad sequentia, sed ad antecedentia. „Quodcumque — — præcepit“ pluralem sensum omnino includentia, referenda esse. Cum prioribus duobus Codd. omnia vett. impressa ordinem ita invertunt, quas constitutiones vulgo, quum tamen talis vocula, qualis est vulgo, inter pronomen relativum & suum substantivum interjici licet non soleat, tamen omnino possit. (Exempla non absimilia vide apud Bræder. cap. 3. §. 1. sec. parte) Tertius tandem Codex solus artificiosum illud at solenne loquendi genus, quo substantivus, mutato casu, suum pronomen sequitur, in naturale & facillimum, quo suo casui præcedit, immutavit,

h) Vett. quoque impressa addunt vocem quæ, nobis vero a glossematis specie parum abhorrere videtur. Basilica quoque Vol. 1. p. 105. cum Flor. consentiunt.

i) Flor. legitur nam quæ. Vett. impressa cum tertio Codice consentiunt. Iteratum nam secundi Codicis apertum vitium; verbum quæ primi Cod. etiam perperam positum videtur: utrum autem quæ an quod legendum, vix aliter, nisi externarum auctoritatum ope dijudicari poterit. In quo iudicio terendo illud non insuper habendum est, primum Codicem cum Flor. quodammodo consentire.

— — — . (2) vel si quam (3) [vel si cui k) (1. 2)]
pœnam — — — . (1. 2) vel si cui — — — sub-
venit (1. 2) [subveniet (3)] l) — — — egreditur
. (1. 2. 3)

L. 2. — — — . (2) evidens — — — . (2) ut rece-
datur — — — . (2) quod diu æquum visum est (1)
[æquum est visum (2 restituto tamen per signa ordine
Flor.) visum est æquum (3)] . (1. 2. 3).

L. 3. — — — quod a divina scilicet (1. 3) [quod
divina (2)] m) — — — . (2) quam plenissime —
— — . n) (2) debemus . (1. 2)

§. 38.

Lectiones ex libro 6.

III. Lib. 6. tit. 1. (de rei vindicatione) L. 1—6. a)

L. 1. pr. — — — *quas de universitate Praetor
proposuit* b) (1. 2. In 1 vox Prætor in contextu deest,

k) Vett. impressa conspirant. Præfero vero lectionem
Flor. ut meliorem, Ulpianoque filo propter mox se-
quentia verba si cui, e quibus etiam lectio vulgata
facile oriri potuit, magis convenientem.

l) Lectio Flor. omnino præferenda est.

m) Utrumque verbum a & scilicet perperam, ut vide-
tur, omissum.

n) Distinctio plane vitiosa.

a) Tertius Codex hic deest.

b) Quam lectionem omnia vett. impressa sequuntur, quæ
autem, nisi fallimur ex glossmate Flor. lectioni quæ
de universitate propositæ sunt adscripto, cu-
jus vestigium in Cod. 1.prehendisse nobis visi sumus
orta est.

at a parum recentiori manu margini adscripta est)
 . (1. 2) — — — rerum petitionis (2) [*petitionis re-
 rum* (1)].

§. 1. § (1. 2) Quæ specialis — — — § (2) c)
 tam animalibus quam his d) (1. 2) — — — . (1. 2)
 § (2) c) & in his — — — continentur : (2).

§. 2. §§ (2) § (1) Per hanc autem — — — . (1)
 ut puta — — — in potestate (1. 2. In utroque Co-
 dice margini adscriptum est *nostra* e) — — — non
 petuntur . (2) § (1) *Igitur* (1. 2. sine voce *petuntur*) f)
 — — . (1) & ita — — libro trigesimo septimo g)
 § (1. 2) nisi forte — — — . (2) § (1. 2) Si quis

c) Prior hac litera insignita paragraphus, quippe majorem
 distinctionem significans, tolerari potest, posterior, quo-
 moda defendenda sit, nescio.

d) Vett. impressa habent in his.

e) Vox nostra, quomodo ex glossmate in contextum
 vulgatum paulatim irrepsit, ex comparatione Codd.
 nostrorum cum vett. impressis, in quibus omnibus ex-
 tat, videri licet.

f) Vox *petuntur* melius cum Flor. reiteratur; cujus
 autem omissio, quæ in utroque nostro Codice & multis
 forsan aliis, quos Hal. secutus esse videtur, deprehen-
 ditur, quia ex sola scribarum negligentia vix sufficien-
 ter declarari poterit, ad antiquiorem Codicem eo tem-
 pore exaratum, quo id compendium scribendi, quod
 geminatio dici solet, adhuc in usu erat, referenda vi-
 detur. Qua in conjectura nisi erramus hæc quoque le-
 ctio inter argumenta ejus sententiæ, secundum quam
 Codd. nostri non per omnia a Flor. pendent, referri
 meretur.

g) Cum Flor. & Codd. nostris antiquiora vett. impressa con-
 spirant, recentiora vero habent trigesimo sexto.

ita — — — . (1) vel in potestate — — — . (1)
videtur mihi — — — § (1) ait enim — — — vin-
dicare posse . (2)

§. 3. §§ (2) § (1) Per hanc autem actionem (2)
[Per hanc actionem (1)] non solum (1) [non tantum (2)]
— — — vindicabuntur h) (1. 2) — — — libro
vicefimo quinto (1) [quinto i) (2)] lectionum (2) [In
1 deest lectionum k)] — — — . (2) § (1. 2) Idem
& l) — — — § (2) m) & de equitio . (1) — —
. (2) § (1. 2) Sed enim n) gregem sufficiet (2) [suffi-
cit o) (1)] — — — . (1. 2) licet singula (2) [licet
& p) singula (1)] — — — . (1. 2) grex enim —
— corpora (2) [capita q) (1) superscriptum alias cor-
pora] vindicabuntur . (1)

h) Vett. impressa legunt vindicantur.

i) Lectio, quæ ex negligentia orta esse potest. Si enim
originetenus lectio fuerat XXV a librario facile duo
prioris numeri XX omitti & finalis tantum numerus V
scribi poterat.

k) Uter ordo originarius sit — Flor. enim v. lectio-
nem præmittit — ex solis externis rationibus dijudi-
candum est; omisso autem in Cod. 1. soli negligentiae
tribuenda est.

l) In vett. quibusdam impressis deest et.

m) Paragraphus iterum vitiose adscripta.

n) Vett. impressa habent et.

o) Lectionem Flor. & Cod. 2. ut Istorum sermoni magis
propriam præfero; conspirant tamen cum Cod. 1. tria
vett. impressa recentiora.

p) Conjunctio et, orta fortasse ex errore lectoris cujusdam
geminatorem in Flor. aliove antiquiori Codice hic au-
tumantis, huc parum quadrat.

q) Lectio hæc cum ea, quæ Brenemannus pro vulgata

L. 2. Sed si r) — — — fed nec s) (1.2) — —
 ejus (2) [ejus quis t) (1)] vindicabit . (1) § (1.2)
 Sed si majores — — — . (2) nihilominus — —
 . (2) in restitutionem non (1.2. In 2 ante v. non a
 recentiori manu tamen u) superscriptum est) — — —
 capita . (1)

L. 3. pr. Marcellus . (1.2) libro . quarto . Dige-
 storum . (1) [libro . quarto . libro . v) (2) cui ulti-
 mo verbo puncta supposita sunt.] scribit . (1) — —
 . (1) capitum trecentorum . (1) — — . (1.2) rede-
 mit totidem capita aliena w) . (1) — — — . (1.2)

habet, at in vett. impressis nusquam extat, capita
 vel corpora quodammodo conspirat.

r) Omnia vett. impressa, præter unum antiquum (Sy-
 ber.) Flor. sequens habent sed etfi.

s) Vett. impressa cum nostra lectione contra Flor. ne
 conspirant., quam autem, quum boni quoque scripto-
 res, licet rarius (cf. loca apud Schellerum v. ne sub
 lit. C.) laudata & commentatores a Smallenburgio ad h.l.
 excitatos, hanc vocem pro ne quidem adhibeant,
 pro vera & vulgatæ matre habemus.

t) Vett. impressa omnia hanc habent lectionem, quam pro
 glossmate habuerimus ab eo oriundo, qui offendebatur
 negativo illo neuter, quod propter negationem in eo
 contentam omnino totum huc referri nequibant.

u) In omnibus vett. impressis hæc vox pro glossmate
 omnino habenda, a loco notis destinato in contextum
 ipsum irrepsit.

v) Negligenter præcedens vox libro pro Flor. lectione
 Digestorum reiterata est.

w) In vett. impressis verbum aliena deest, cujus, a
 Basilicis quoque adjunctæ, emendationis, recentioris for-
 tasse, in utroque nostro Codice nullum vestigium.

vel aliena — — — . (1) & hæc utique — — —
 . (2) § (1. 2) fed & si — — — . (1. 2) adhuc eum
 — — gregem vindicare (2) [*vindicare gregem* (1)]
 . (1) : (2)

§. 1. §§ (1. 2) Armamenta — — — . (1) § (1. 2)
 scapha — — — vindicabitur . (1)

§. 2. §§ (1. 2) Pomponius — — — . (2) ita con-
 fufum — — — . (1) & separari non possit x) (1. 2)
 . (1. 2) — — — . (1. 2) § (1) ut puta — — —
 in massam (2) [*in massa* (1.) y) a recentiori manu scrip-
 tum est massam] — — — . (1) erit nobis commu-
 ne (1) [*nobis commune* (2) antiquitus superscriptum
 est z)] & (2) [Deest in 1. & a recentiori manu super-
 scriptum vel a)] § (1) unusquisque — — — . (1. 2)
 & si incertum — — — habet b) . (1. 2)

L. 4. — — — . § (1. 2) Sed & furti — — —

x) Tres Codd. mspti a Gebauero notati, vett. impressa
 & Hal. nostrorum Codd. lectionem, Florentinæ pos-
 sint utique præferendam habent. Id autem quod tria
 vett. impressa antiquiora vocem non male omittunt, a
 neutro nostrorum Codd. oriri potuit.

y) Vett. impressa, excepto uno antiquiori (Kob.) Flor.
 lectionem sequenti lectionem Cod. 1. originariam in massa
 habent, qualem constructionem, ut in Digestis haud in-
 usitatam, at a communi loquendi usu aliquatenus re-
 motiorem, præferendam forsan esse, jam supra anno-
 tavimus.

z) Perperam omissa voce erit: superscripta est minus
 convenit.

a) Non omnino vitiose: præferendum tamen videtur
 Flor. et.

b) Vett. impressa legunt habeat.

. (1) qui dolo — — — confundendum (1) [§ c)
confundendum (2)] — — . (1) § (1. 2) ita ut — —
. § (1. 2) in vindicatione . (1) vel (1) [In 2 deest
vel d)] — — . (1) hoc amplius — — — pretiosius
fuerat e) . (1. 2)

L. 5. pr. Idem Pomponius scribit (1) [In 2 hæc
verba defunt f)] . (1) — — confusum sit g) . (1)
— — — in quantum apparet h) (1. 2) — — —
. (1) § (1. 2) Quod si voluntate — — . (1) tunc
— — — . (1. 2) & erit — — — . (1) actio
. (1) : (2)

§. 1. §§ (2) § (1) Idem scribit — — — § i)
(1. 2) vino — — — existimasse (2) [existimasse k)
(1)] — — — . (1. 2) sed puto — — — . (2) ut

c) Particula et non convenit.

d) Omissio ex negligentia orta.

e) Vett. impressa recentiora nostrum ordinem servant, antiquiora vero habent fuerat pretiosius.

f) Quæ verba pro inscriptione forsan habita, perperam esse omissa, præcipue ex verbis initialibus §§orum 1 & 2. h. l. Idem scribit apparet.

g) Vett. impressa antiquiora confusum sit, recentiora vero, melius fortasse confusum fuerit legunt.

h) E verbo minus usitato paret nostrorum Codd. & veterum impressorum lectionem, (quorum pleraque appareat unum Kob. apparet legunt) certam esse existimamus.

i) Codd. msspti a Gebauero notati, vett. impressa & Hal. consentiunt; quam lectionem parum abest, quin pro originaria habuerim, unde sola negligentia, Flor. lectio particulam et omittens orta sit.

k) Octo vett. impressa omnino, reliqua, in quibus est estimasse, quodammodo conspirant.

& l) ipse — — — . (1) quoniam — — — non
 continet (2) [n. retinet m) (1)] . §§ (1. 2) Sed si
 plumbum — — — . (1) quia deduci possit (2) [*pos-*
sit deduci (1)] . (1. 2) nec communi — — — . (1. 2)
 quia separari — — — . (1) autem in rem actione n)
 (1. 2) . § (1. 2) Sed si deduci — — — . (1. 2) ut
 puta — — — . (1. 2) pro parte — — — . (2)
 § (1) Nequaquam o) (1. 2) — — — de p) (1. 2)
 mulso — — — § (1) quia utraque — — — . (1)
 etsi confusa q) . (1) : (2) *tamen manet* (2) [manet

1) Et in vett. impressis male omisum est.

m) Hanc lectionem a Basilicis, (ubi est *σωζεται*) adjutam,
 intellectum, ut videtur, meliorem præbentem eamque
 sine dubio ob causam a plerisque editoribus receptam,
 ex omnibus vett. impressis in uno tantummodo (Kob.)
 invenimus.

n) Cum omnibus vett. impressis, & Flor. quoque recenter
 syllabam ne esse adjunctam annotat Brenemannus. Præ-
 fero tamen lectionem Flor. originariam, e qua linguae
 ingenio & usui loquendi non omnino contraria (vid.
 Smallenburgium ad Dig. l. 2. t. 9. (Si ex noxali) l. 4.
 ibique laudatos facile usitatio illa & facilius lectio oriri
 poterat.

o) Cum omnibus vett. impressis. Flor. quoque a manu
 recentiori litera c deleta est. Quam tamen correctionem
 editores, fortasse non sine ratione, quum separatim
 necquaquam scribere a linguae ingenio non abhor-
 rere videatur (cf. lexicographos v. quaquam) respuere.

p) Vett. impressa consentiunt, præferimus tamen lectio-
 nem Flor. in ut difficiliorem.

q) Vett. impressa habent confusa sit.

tantum r) (1) E voce *tantum* facta est tamen]
 . (1) : (2)

§. 2. §§ (1. 2) Idem scribit . (1) — — — . (1. 2)
 non esse — — — natum est . (1) : (2)

§. 3. §§ (1. 2) De arbore — — . (2) & radices
 — — — . (1. 2) Varus s) — — — . (1. 2) § (2)
 nam si — — — . (1) mea esse non desinit t)
 (1. 2) : (2)

§. 4. §§ (2) § (1) Cum in rem — — — . (1)
 recte actum esse videtur (1) [*recte esse videtur actum*
 (2)] . (1) : (2)

§. 5. §§ (1. 2) Si plures sint ejusdem (2) [si plu-
res ejusdem sunt u) (1)] — — — . (1) puta — —
 Erotes v) (1) (Errotes w) (2)) nec appareat x) —
 — — condemnationem . (1. 2)

L. 6. — — — . (1. 2) debet — — — . (1)
 & utrum — — — . & quotam — — — . (2) ap-
 pellatio — — — . § (2) Octavenus ita definit y)

r) Vitiose pro tamen.

s) Vett. impressa legunt Varrus.

t) Hal. consentit. Flor. est desinet, quod, licet quoque
 desinit legi possit, tamen melius videtur, futurum tem-
 pus servari.

u) Flor. & Cod. 2. lectionem ob sequentem modum con-
 junctivum appareat, præfero.

v) Vett. impressa recentiora conspirant, antiquiora ha-
 bent errores, erroneos, errores.

w) Lectio vitiosa pro Erotes, quæ autem transitum
 ad lectiones modo notatas veterum impressorum facere
 videtur.

x) Unum tantum vetus impressum (Kob.) cum Flor. &
 Codd. nostris consentit, cetera omnia habent apparet.

y) E vett. impressis unum ex antiquioribus (Kob.) & unum

(2) — — — quidem materiæ z) pondus § (2)
 signatæ a) — — — § (2) factæ autem — — — § (2)
 factæ autem — — — . § (2) Sed & mensura — — —
 . §§ (2) Et si vestimenta — — — . (2) utrum
 numerum — — — . § (2) nam illud — — trita (1)
 [attrita b) (2)] — — § (2) Quamvis — — . (1)
 an etiam quadratam c) (1. 2) vel rotundam c) (1. 2)
 — — — celata sint d) (1. 2) . § (1) quæ ipsa
 — — — . (1. 2) nec ita coartanda (1) [n. i. coar-

ex recentioribus (Thor.) cum Flor. & Codd. nostris con-
 spirant, reliqua omnia habent distinguit.

z) E vett. impressis tria antiquiora & unum ex recentiori-
 bus legunt materiæ est; cetera Flor. & Codd. no-
 stris adstipulantur.

a) Unum antiquiorum vett. impressorum, quatuor e re-
 centioribus habent signare; quod, cum lectione mo-
 do notata junctum, licet nondum affectus sum quid si-
 bi velit, tamen non ex sola incuria ortum videtur. Ba-
 siliica cum lectione Codd. conveniunt.

b) Cum omnibus vett. impressis.

c) Vett. impressa & Hal. consentiunt. Flor. est quadrata
 vel rotunda. Lectio vulgata ut difficilioris at cum Pauli
 stilo bene convenientis constructioni & propter vocem
 duntaxat, quæ adjectivum ad vocem lancem re-
 ferendum flagitat, pæne necessaria, melior videtur. vd.
 not. seq.

d) Duo vett. impressa antiquiora sit. Quod si legis,
 omnia adjectiva ad lancem referenda sunt. Quo etiam
 facto, accusativa illa quadratam rotundam, quæ, ut
 variatæ constructionis e nominativis longe simplicius po-
 sitis vix oriri potuere, præferenda videntur.

*tata e) (2)] res est (1) [est res f) (2)] [§ (1. 2) licet
in petendo homine (1) [l. i. p. hominem g) (2)] —
— — . (1. 2) & utrum — — . (1. 2) § (2) h) uti-
que — — — . § (1) sed si nomen — — utendum
erit (1) [In 2 deest erit] . (1) — — — . (1) vel i)
(1. 2) qui ex illa ancilla k) (2) [qui ex ancilla illa (1)]
— — . (1) : (2) § (1) §§ (2) Item fundum — . (2)
& quo loco l) (1. 2. In 1. lit. o a recentiori manu)
— — — debet . (1)*

§. 39.

Lectiones ex libro 10.

IV. Lib. 10. tit. 1. (Finium regundorum) L. 4. §. 2.

8. 10. L. 8. pr. l. 9-12.

L. 4. §. 2. a) § (2) Post litem — — — § (2)

-
- o) Cum quinque vett. impressis recentioribus; reliqua lectionem Flor. eamque, ut videtur, meliorem sequuntur.
 - f) Ordo mutatus, quocum duo vett. impressa antiquiora (Jens. & Kob.) conspirant.
 - g) Hanc lectionem parum abest, quin ut difficiliorem prætulerim.
 - h) Vett. impressa habent et utique.
 - i) Vox, vel cum omnibus vett. impressis hic inserta glossema videtur.
 - k) Vett. impressa consentiunt in addenda voce ancilla, quam nos pro solo glossemate habemus.
 - l) Cum duobus vett. impressis antiquioribus (Jens. & Kob.) Flor. vero lectionem loci ut constructionem rariorem præfero.
 - a) In Cod. 1. usque ad verba cium venient : nam aut omnia excisa sunt. In Cod. 3. hic titulus plane deficit.

fructus — — — in hoc iudicio b) . (2) — — —
 § (2) sed ante — — non omnimodo c) *in hoc* d) (2)
 iudicium venient (1) [veniunt e) (2)] . (1. 2) §§ (1)
 aut enim (2) [*nam aut* f) (1)] — — — . (1) & lu-
 crari — — — . (1. 2) aut mala — — — oportet . (1. 2)

L. 4. §. 8. §§ (1) § (2) Non solum autem g) inter
 duos fundos (2) [*inter duos sine v. fundos* (1)] . (1)
 verum . (2) etiam — — — pluresve fundos (2)
 [plures fundosve h) (1)] . (1) — — — . (1. 2) ut
 puta (1) [*ut* i) (2)] singuli (1) [*si singuli* (2)] k)
 — — — vel . (1. 2) quattuor . (1. 2)

b) Odo vett. impressa pro nostra cum Flor. consentiente
 lectione sunt, quatuor tantum legunt iudicium, sine
 dubio constructionem aliquatenus rariorem, at in Pande-
 ctis obviam proprio ausu corrigentia.

c) Vett. impressa omnia habent omnino, quo itaque lo-
 co Codex 2. a lectione vulgata, senioris certe temporis,
 diversa est.

d) Vett. impressa cum Flor. ordine hoc in consentiunt.

e) Lectionem Flor. quacum etiam vett. impressa conspi-
 rant, præferimus.

f) Vett. impressa omnia habent *nam aut*.

g) In vett. impressis vox *autem* deest.

h) Particula *ve* vitiose transposita.

i) Vox *puta*, plenior melioremque intellectum præ-
 bens sola negligentia scriptoris excidisse videtur.

k) Utra lectio pro vulgata haberi debeat, quum pro utra-
 que par numerus veterum impressorum sit, dubium est.
 Antiquiora, in quibus est *singuli* cum Flor. vel
 nostro Cod. 1., recentiora cum ea editione, quam Bren-
 mannus vulgatam dicit, quæ habent *si singuli*, cum
 agrimenforibus & nostro Cod. 2. cognata esse possunt.

L. 4. §. 10. §§ (1. 2) Hoc iudiciu m — — — . (2 urbanorum (1. *in* superscriptum) [*in* 1) urbanorum (2)] — — — . (2) neque enim confinia (1. 2. In 1. literæ *ia* a recentiori demum manu scriptæ sunt) hii (1) [hæc sunt (2)] . (2) — — — vicini (1. Litera *a* feriori tempore superscripta est) [*vicinia* m) (2)] — — — . (2) & ea — — — determinantur (1) [*determinantur* n) (2)] . (1. 2) § (2) & ideo *si* o) (1. 2)

Quæ ultima ledio cum Flor. quoque, si facilem geminationem adhibueris, conveniens, ob rationes internas quippe quum periodum pleniorē constituat, præferenda videtur.

1) Lektionem hanc ab omnibus vett. impressis receptam cum Brenckmanno utique Flor. præferimus.

m) Codicem 1. originetenus lectionem Flor. confines hi — vicini habuisse, apparet. Ex qua lectione, quia scriptores sæpius secundum sensum sequentia cum antecedentibus conjungere soleant, tolerabili, quum altera præter Cod. 2. in omnibus vett. impressis extans, ut longe facilius, omnino oriri potuit, vix autem contra, illam prætulerim. Certe *vicinia* Cod. 2. pro *vicina* vitiosum est.

n) E vett. impressis quatuor antiquiora & unum ex recentioribus cum Flor. lectione determinantur, reliqua vero octo recentiora cum ea quæ Cod. 2. est, determinantur consentiunt.

o) Tria vett. impressa in officina B. de Tortis edita cum Codd. nostris consentiunt, reliqua omnia vett. impressa optimo jure Flor. et ideo etsi sequuntur.

— — — juncta p) sunt q) (1, 2) . (1. 2) huic locus
(1. 2) r) — — — . (1. 2) §§ (1) Et in urbe — —
contingere (1) [conjungere s) (2)] — — — . (1. 2)
ut etiam — — — agi possit . (1. 2)

L. 8. pr. — — — confundit (1. 2. In 2. sub lit. n
punctum ut nunc cum Flor. legatur confudit) t) — —
(1. 2) ideoque — — — jus non habent (1) [i. n.
habeant u) (2)] — — — . (1. 2) praefes provinciae

p) Unum tantum vetus impressum antiquum (Kob.) cum
Flor. & Codd. nostris conspirat, reliqua antiquiora
habent in juncta, recentiora vero omnia ad juncta.

q) Vett. quatuor impressa antiquiora ex nostrorum Codd.,
recentiora vero decem sint legentia ex Flor. Cod. stant
partibus. Indicativum nostrorum Codd. ut aliquatenus
rariorem in hac constructione, cum Hal. praetulerim.

r) Cum inverso hoc ordine contra Flor. locus huic
vett. impressa omnia consentiunt.

s) Hoc verbum solo quidem calami vitio facile e Flor.
contingere oriri potuit; quod autem nihilominus
temere non rejecerim, quippe unde fortasse aliquis
meliolem sensum, quam jejunum illum Flor. lectionis,
in qua jam Hal. at parum feliciter laborasse videtur,
eliciet.

t) Vett. impressae recentiora nostram sequuntur lectionem
confundit, praefero vero Flor. confudit qua cum
antiquiora consentiunt; omnium autem maxime arridet
Hal. confuderit.

u) Haec lectio omnino defendi potest. Propter confusio-
nem enim finium facile dubium esse potuit, utrum agri
partem, in qua jus haberent nec ne sibi usurpaverint;
quam ob dubitationem mensur quoque adhibebatur:
conjunctivus autem modus tale dubium eleganter ex-
primit. Facile quoque est ad intelligendum, quomodo
ex elegantiori illa locutione indicativus modus, qui ge-

— — — & domino suum v) — — — . (1. 2)
terminosque — — — jubet . (1. 2)

L. 9. — — — . (2) quamvis focii — — — . (1)
vel alienaverint fundum w) (2) [*alienaverint sine vo-*
ce fundum (1)] . (1. 2)

L. 10. — — — . (1) familiae — — — . (1) fi-
nium — — — . (1) ut in eo — — — . (1) agen-
tis — — — *cum quo x)* (1. 2) agitur . (1. 2)

L. 11. — — — *vetera monumenta sequenda sunt y)*
(1. 2) — — — *finis (1)* [Deest in 2. at suprascrip-

neratim tantum facto hic exprimendo convenit, oriri
potuit; contrarium quomodo accidere potuerit, vix ali-
quis docebit.

v) Quattuor vett. impressa recentiora legunt domino
suo. Quod per se vitiosum non est, praeferimus ta-
men Flor. lectionem, quia vox suum optima respon-
det praecedenti alieno.

w) Vett. impressa legunt fundum alienaverint.

x) Lectio, quae conspirantibus omnibus vett. impressis re-
cte vulgata dicitur, contra Flor. ordinem quocum.

y) Cum omnibus vett. impressis. Flor. est „vetera mo-
numenta, census auctoritas ante litem in-
choatam ordinati sequenda est“ cui lectioni Ba-
silica (Tom. 6. p. 778) quae censum vertunt, vetera
monumenta negligunt, magis quam vulgatae adstipulan-
tur. Flor. lectionem praeferimus, quia census memo-
ria, recentioribus temporibus magis oblitterata, itemque
verbum est veteribus monumentis unice positum mini-
me conveniens eam suppositionem, id, quod lectioni
vulgatae deest, ut glossema in contextum irrepsisse, mi-
nime admittunt.

tum *finis* z)] — — — vel (2) [E² a) (1)] detractis
— — — permutati probentur z) (1. 2) . (1. 2)

L. 12. — — — oportet b) (1. 2) — — — . (1)
cum alterum — — — . (1. 2) §§ (1) non enim

z) Omnia vett. impressa habent fines — permutati probentur; lectio Flor. ita ut ab editoribus divulgata est, habet fines — permutatos probetur. Vulgata per græcismos scripta, qualem scribæ recentiores græca prorsus ignorantes, in contextum intrudisse minime existimandi sunt, præferenda videtur. At aliquatenus subsistendum. Quum enim a veri specie quam maxime alienum sit, Flor. Cod. scriptorem, græci omnino gnarum, pro græcismo laticismum substituisse concidit, videamus, an ille quoque Codex aliter legi possit. Constat autem sæpissime apud antiquos & præcipue in Flor. Codice (vd. Quintilian. Orat. 1, 4. Best de ratione emendandi leges c. 1. §. 3. 5.) literas e cum i, o cum u commutatas esse. Ad quod, si hoc loco attenderis, habebis Flor. lectionem hancce finis — permutatus probetur, cujus vestigia in utroque nostro Cod. qui finis legunt, extant, memoratu eo digniora, quia hoc verbum cum plurali numero postea ibidem posito permutati probentur non convenit, ideoque illud verbum necessario antiquioris originis est. Sic constitutam lectionem Flor. iterum græcizantem, quia singularis numerus per se haud vitiosus, tamen minus usitatus est, vulgatæ præterimus.

a) Vel in Basilicis quoque extans, unde quia illæ vocalæ sæpius permiscebantur, et facile sola scribentis negligentia oriri potuit, ut contextui unice conveniens, omnino præferendum est.

b) Cum omnibus vett. impressis. Flor. oportere, ex quo, cui infinitivus historicus nimis durus videbatur, vulgatam efformasse existimandus est.

— — — observari debent (2) [o deberent (1)]
 . (1. 2) sed demonstratio adfinium c) — — — con-
 stituere (1) [constituere *debent* d) (2) Sub lit. *n* pun-
 ctum] . (1. 2)

§. 40.

Lectiones ex libro 24.

V. Lib. 24. tit. 2. (de divortiis & repudiis)

L. I. — — . (2) *) matrimonium . (2) — —
 — . (2) morte (2) — — — . (1) vel alia contin-
 gente (2) [v. alio a) contingenti (1)] — — —

c) E vett. impressis Kob. solus Flor. & Codd. adstipula-
 tur, reliqua omnia habent continuum.

d) Debet, quod antiquiora quoque vett. impressa ha-
 bent, glossema esse videtur.

*) Puncta hoc loco & sæpius in hoc titulo ante & post
 vocem matrimonium posita non pro distinctionibus,
 quæ sæpe omnino incongruæ forent, sed pro signis
 compendium scribendi insolitum quod hic adhibetur,
 (mm pro matrimonium) indicandi habuerim. Si-
 milia in notis numericis (v. c. V.) in utroque Codice
 usu venire observavimus.

a) Basilica (T. IV. p. 38.) cum Flor. consentire viden-
 tur: cujus quoque sensus sanus est. Licet enim, quum
 captivitas sit vera & certa, immo originaria & princi-
 palis servitus, non cum Cujacio (ad Pauli Edict. h. l.
 T. 5. p. 556.) Paulum laudaverim, quasi optime cap-
 tivitatem, ut propter jus postliminii non deploratam
 servitutem aliis servitutibus opponentem: tamen princi-
 palis quoque servitus aliis minus principalibus opponi
 potuit. Nihilominus autem sunt quædam, cur non te-
 mere Codicis nostri lectionem rejecerim. Re enim accu-
 ratius inspecta hujus loci non erat, diversa servitutum

utrius b) eorum . (1)

L. 2. pr. — — — . (1. 2) vel quia — — partes eunt (2) [p. eum c) (1)] — — matrimonium . (1.2)

§. 1. — — — in d) (1. 2) renuntiatione — — . (2) hæc verba . (2) tuas e) (2) [tua f) (1)] res tibi habeto (2) [abeo f) (1)] . (1. 2) item (1) [idem g) (2)] hæc h) tuas (2) [tua f) (1)] res tibi agito (2) [ago f) (1)] . (1. 2)

genera distinguere, — quod etiam, quia voces alia servitus præcipuam illam differentiam inter servire & in servitute esse parum exprimunt, nullo modo factum est — sed potius de diversis, quibus servitus oriatur, modis dicere. Quod exacte, idque sermone difficiliore, neque a Pauli filo alieno, ablativis absolutis in Cod. nostro i extantibus, factum est.

b) Vett. impressa habent utriusque.

c) Negligenter pro eunt.

d) Præpositionem in, quæ in Codd. nostris ut & vett. impressis conspicitur, pro glossmate habemus. E vett. impressis num. 1 & 5. (Kob. & Rag.) legunt: in renuntiationibus.

e) Vett. impressa habent res tuas.

f) Cod. 1. lectio: tua res tibi, abeo; tua res tibi, ago, cujus partem priorem aliquatenus mutatam (tuas res tibi, abeo) jam Accursius & Hal. notaverunt, memoratu digna, ne dicam in contextum recipienda, videtur. Verbis enim sic conceptis formulæ, quibus uxor & maritus utantur, probe distinguuntur, quum illi tantum abire, huic uxorem agere, i. e. expellere liceat. Quod hic a Gajo nostro factum esse & per se veritatis speciem habet, quum, cur duas formulas ab utroque æque adhibendas ita parum a se invicem distantes, ut in Flor. Cod. leguntur, scripsisset, nulla sufficiens ratio indicari poterit; & Basilicorum au-

§. 2. §§ (1) In sponsalibus — — — . (2) in qua re — — — utar i) (1. 2) . (1. 2)

§. 3. §§ (1) Sive autem — — — cujusve is ea-
ve (2) [cujusve *ipse* k) (1)] in potestate l) — interest.

floritate, quæ τῷ σκαυτῇ, τῇ σκαυτῇ scribingendo, sexum aperte, & eodem ordine distinguunt, fulcitur. Flor. quidem lectio ita explicari potest, quasi sexum distinguens, uxorem res suas sibi habere; maritum rebus gerendis aptiorem res suas agere jussit. At huic subtiliori interpretationi Basilica sexum contrario ordine distinguenda obstant. Cui accedit, quod propter nonnullos a Briffonio (de formulis l. 8. c. 35) excitatos veterum scriptorum locos, præsertim Quintiliani declam. 262. qui divortii formam, ut videtur, exacte significaturus „Tunc, ait, repudiatam tu credis uxorem, cum res suas sibi habere jussa est, cum egredi domo“; & Plauti qui in Trinumo A. 2. sc. 1. v. 31. ad formulas usitatas alludens, „a pagesis, ait, amor, tuas res tibi habe,“ formulæ divortiorum aliquid, quod ad domum communem relinquendam pertineat, continuisse videntur: quod, a Jcto hæc definiente vix omissum, lectio nostra Codicis omnino continet, Flor. plane omittit.

g) Lectio item omnino præferenda est.

h) Vett. impressa addunt verba.

i) Vett. impressa consentiunt. Florentiæ præsens tempus ut or legitur, cui futurum vulgatæ præferendum videtur.

k) Lectionem hanc pejoris omnino notæ e præcedenti voce ipsi ortam esse existimamus.

l) Reiterata hic in duobus vett. impressis num. 4 & 5. (Tert. & Rag.) vox potestate ejus plane incongrua est.

L. 3. — — — nisi verum m) (2) [verum nisi n) (1)] — — — perpetuam (2) [perpetua n) (1)] constituendi *diffensio non* (2) o) (E duobus verbis finalibus facta est lectio *diffensionem*) [constitutionem n) (1)] fiat p) (2) [faciat n) (1)] . (2) — — — quicquid q) calore (1, 2) — — — . (2) vel fit (2) [fit, r) sine voce vel (1)] — — — non s) prius (2) [non

m) Vett. impressa in scite addunt verbum.

n) Lectio primi Codicis: „Divortium non est verum nisi quod animo perpetua constitutionem faciat“ si pro verbo penultimo negligenter, ut videtur, e duobus in Flor. Cod. extantibus contracto hæc constituendi *diffensionem* restituis, intellectum præbet haud omnino rejiciendum. Transpositio verborum verum nisi, cui & scholiastes Basilicorum (T. IV. p. 336.) favet, Flor. ordini, ut quodammodo difficiliore, a Basilicis ipsis fulcito, omnino cedit; contra cæteras quoque duas hic contentas variantes, quarum prior perpetua (neutro plurali) constituendi, ut difficilior fortasse placeret, Basil. eorumque scholia pugnant.

o) Apertum vitium.

p) Cum omnibus vett. impressis. Indicativum fit, quod Flor. est, præfero.

q) Vett. impressa conspirant, Florentiæ additur præpositio in.

r) Vett. impressa consentiunt (quod enim Tort. legit fiat huc non pertinet). Lectionem vero Florentinam & Cod. 2. ut pleniorē præferimus.

s) Vett. impressa ordinem sic invertunt: non ratum est prius quam.

ante (1)] ratur est (2) [*ratum sine v. est* (1)]
quam t) (1. 2) *perseverantia* apparuit (1) [*apparuerit u*
(2)] — — — . §§ (1) ideoque — — — misso (2)
[remisso v) (1)] — — — . (1) si brevi (1) [si
deinde w) in w) brevi (2) (in margine additum est
tempore) w)] — — uxor est x) nec (1) [*non y*) (2)]
divertisse videtur . (1. 2)

L. 4. Julianus libro *decimo* z) Digestorum (2) [In 1.
hæc verba desunt a)] quærit (2) [*quæritur a*) (1)] a b)
furiosa — — — repudiare c) posset d) (1) [an furio-

t) Flor. est: quam si, cujus vocis adjectio, quum fieri
potuit, ut perseverantia non appareret, magis placet,
quam omisso, in vett. impressis ut in Codd. nostris
extans:

u) Modus conjunctivus ob summam certitudinem, quæ
hic esse debet, parum congruit.

v) Non aperto errore, ne dicam melius, quum remit-
tere repudium veteres sæpissime dicant.

w) Quæ hic adduntur, pro glossmate habuerim.

x) Vett. impr. mutato ordine habent est uxor.

y) E voce nec, hic minus ad captum vulgi posita, vo-
cem non ortam esse putamus.

z) Vett. impressa habent octavo. Ordo Digestorum Julia-
ni pro Flor. octavo decimo est, cujus disiecta mem-
bra in Cod. nostro & vett. impressis habes.

a) Quæ verba male esse omissa præsertim ex sequentibus
verbis et scribit apparet. Omissis vero his verbis,
quum nihil esset, ad quod quærit referretur, a li-
brario facile vox quæritur substitui poterat.

b) Vitiose pro an.

c) Sole calami errori hanc lectionem tribuimus.

d) E vett. impressis num. 4 & 5. (Tort. & Rag.) con-
spirant. Cetera cum Flor. habent possit, quod tem-
porum consecutio hic postulat.

fa — — — repudiari posse e) (2)] & scribit f) —
 — — . (1) neque curatorem — — — . (1) patrem
 — — nuntium mittere posse (2) [nuntium mittere si-
 ne v. *posse* g) (1)] — — — . (2) matrimonium . (2)
 quæ sententia mihi (1) [*quæ mihi sententia* (2)] — —
 vera . (1. 2)

L. 5. — — — . (2) ut maritum — — — patrem
 fraudet h) (2) [*patrem* i) sine voce *fraudet* (1)] —
 — — constante . (1. 2) matrimonio . (2) decessif-
 set (1. 2. in 2. margini adscripta est vox *filia* k) . (1)
 — — — . (1) ne dotem — — — . (1) non enim
 — — — igitur est ei (1) [*est igitur* ei (2)] — —
 constante . (2) matrimonio . (2) — — *filia* . (1. 2)

L. 6. Julianus l) — — — nuptiarum m) (1. 2)
 — — — nubere non (1) [*nubere jam* n) (2) Huic
 verbo puncta supposita sunt & recentiori tempore su-
 praSCRIPTUM *non*] possunt . (2) Et o) generaliter in (1)

e) Vitiose.

f) Vett. impressa addunt Julianus.

g) Vox *posse*, quæ per se sine vitio deesse posset, ta-
 men, quia Basil. cum Flor. conspirant, retineri debet.

h) F vett. impressis num. 5. (Rag.) solus habet *frau-*
daret, præcedente vero tempore præsentis lectio Flor.
 & Codd. nostrorum omnino præferenda est.

i) Vox *fraudet* negligenter omissa.

k) Vett. impressa omnia legunt *decessisset filia*, quod
 vero nobis glossa videtur.

l) Tria vett. impressa num. 1. 3. 5. (Kob. Thor. Rag.)
 habent Ulpianus.

m) Pro nuptiarum. Vett. impressa male cum Codd. nostris
 conspirant.

n) Lectio ex incuria, ut videtur, vota.

o) F. vett. impressis num. 4. (Tort.) legit *Sed et*.

[vel p) (2)] captivitate — — — . (1) nullam ha-
bere — — — uxores eorum migrare ad aliud ma-
trimonium q) — — — . (1. 2) §§ (1) Sin autem
in incerto (1) [*incertum* r) (2)] — — — . (1. 2)
vel morte præventus (2) [*prevente est* s) (1)] . (1)
tunc t) si — — — . (1) ita tamen — — — dis-
solutum videatur u) pristinum . (2) matrimonium . (2)
& v) unusquisque — — — . w) (1. 2) §§ (1) eo-
dem jure . (1) — — — . w) (1) & uxore — — —
observando . (1. 2)

L. 7. — — — divortii (2) [*divortio* x) (1)] — —
. (1) isque — — — dicendum est y) (1. 2) . (2)

p) Lectio plane vitiosa.

q) Vett. impressa omittendo eorum & transponendo ha-
bent: uxores ad aliud migrare matrimonium.

r) Flor. præferimus.

s) Negligenter pro præventus. In addenda voce est
vett. impressa conspirant; nobis glossema videtur.

t) Vett. impressa legunt tunc etsi.

u) Vett. impressa mutato ordine legunt videatur dis-
solutum.

v) Vett. impressa habent ut.

w) Distinctiones a nostris editoribus omissæ, nec tamen
omnino rejiciendæ.

x) Utrum divortii an divortio legendum sit, an-
ceps quæstio est. Libellus divortii facilius pro-
cedit; at interjectum illud tradendum facilem illum
progressum magnopere turbat. Libellum traden-
dum divortio i. e. in finem divortii, justo ordine
procedit; at quæritur, anne dativus ille ita nimis ab-
rupte & Papiniano quoque filo inconvenienter posi-
tus sit. Cujus quæstionis decisionem aliis relinquo.

y) Vett. impressa adstipulantur.

— — — ipse z) voluit (1) [voluerit a) (2)] . (2)
matrimonium . (2) — — — . (1. 2) tunc enim —
— — . (2) matrimonium . (1. 2)

L. 8. — — — domum (1. 2. in 2. a recentiori
manu superscriptum in b) suam (1) [in 2. deest *suam*, c)]
— — — relegavit . (1)

L. 9. — — — ratum est (2) [*ratum* sine voce
est (1)] — — — puberibus adhibitis d) — — —
faciet (1) [*facit* e) (2)] § (1) Libertum (2) [et f) liber-
tum (1)] — — — & g) ceteris sursum versum (2)
[*sursum* h) (1)] manumissus sit . (1. 2)

z) Vett. impressa habent ipsum. Basilica vero & præ-
cipue eorum scholia (Vol. 4. p. 337.) aperte pro Flor.
ipse faciunt. Cui internæ quoque rationes favent.

a) Conjunctivus hic minus convenit.

b) Præpositio in in omnibus quoque vett. impressis ad-
jecta est.

c) Vocem *suam* ad evitandam amphiboliam fere necessa-
riam Basilica quoque & vett. impressa agnoscunt.

d) Vett. impressa, quibus Basilica eorumque scholia pag.
338. quæ hic, accuratius vertentia, non cum Bren-
manno contemnenda duxerim, legunt: puberibus
testibus adhibitis. Nostri autem Codices Flo-
rentinæ adstipulantur, contra vulgatam certe recentioris,
fortasse etiam antiquioris ævi, ad quam Accursius de
testibus loquens & glossa Codicis 2., ubi est in mar-
gine rogatis alludere videntur, fortasse præferendam.

e) Vett. impressa conspirant, hic vero quoque, ut jam
sæpius, tempus futurum faciet, quod est Flor., præ-
ferimus.

f) Hal. consentit, nobis vero non placet.

g) E vett. impr. num. 4. (Tort.) habet et a ceteris.

h) Omissio, quæ, quum Basilica eorumque scholia cum
Flor. consentiunt, vitiosa videtur.

L. 10. — — — invito (2) [invita i) (1)] — — —
in matrimonio (2) [matrimonio (1) omiſſa voce in]
— — — . (2) niſi ex — — — . (1. 2) tunc enim —
— — licet ejus fit (1) [l e. ſit k) (2)] liberta . (1. 2).

L. 11. pr. — — quæ nupta eſt . patrono (2) [pa-
trono, quæ nupta eſt l) (1)] — — — . (2) ne (2)
[non m) (1)] eſto . (2) non infectum (2) [In 1. duo
hæc verba defunt n)] — — — effeciſſe (2) [feciffe (1)]
— — — quod (2) [quo o) (1)] — — — ſolvere p) ſo-
let q) . matrimonium r) . (2) [ſolet . matrimonium
ſolvere (1)] — — — conſtare (2) [conſtare ſolet s)
Sub voce ſolet puncta (1)] . (1) matrimonium . (2) — —
cum fit ſeparatum (1) [c. 5. ſolutum t) (2)] . (1. 2)

i) Negligenter pro invito. Solus num. 5. (Rag.) e vett. im-
preſſis cum Codice noſtro conſentit.

k) Recte, ut videtur, vett. quoque impreſſa conſpirant.

l) Vett. impreſſa non plane eodem, at ſimili modo ordi-
nem invertentia habent: quæ patrono nupta eſt.

m) Vitioſe, ut videtur, pro ne, quum lexicographi (v.
Scheller voce non lit. l) pauca tantum eaque dubia
exempla v non pro ne, ubi conjunctivo modo jubetur,
nulla, ubi imperativo, afferre valeant.

n) Omiſſio negligentiae tribuenda.

o) Vitioſe.

p) Vett. impreſſa Codd. noſtrorum lectioni contra Flor.
diſſolvere adſtipulantur.

q) Sex vett. impreſſa recentiora habent poſſet.

r) E vett. impreſſis iterum num. 2 ſolus (Kob.) cum le-
ctione Flor. et Codd. noſtrorum conſentit, in reliquis
omnibus v. matrimonium omiſſum eſt.

s) Vox ſolet hic plane incongrua eſt.

t) Ex præcedenti ſolvere ortum eſſe videtur.

— — — §§ u) (1) Denique scribit — — hanc v) actionem — — — . (1. 2) §§ w) (1) merito (2) [marito x) (1)] igitur y) quamdiu — — — *esse vult suam* z) (1. 2) . (1) — — — connubium ei esse a) (1. 2) . . (1) §§ b) (1) nam quia — — — facto libertæ c) (2) [facto libertate d) (1)] — — — direptum e) (1. 2) . (2) matrimonium . (2) detraxit ei cum alio connubium (1) [detraxit *alio ei cum* f) connubium . Ordo Flor. postea re-

u) Distinctio ab usitata diversa, at melior. Hic enim novum quid & præcedentibus tantum non oppositum incipit. Quare Codicis distinctionem nostris signis exprimens post solet matrimonium duo puncta (:), hic punctum reponerem. Quam distinctionem quoque Pacius in editione sua recepit.

v) In vett. impressis vox hanc male deest.

w) Hic major distinctio non laudanda est.

x) Vitium solo calami errore ortum.

y) E vett. impressis solus num. 2. (Kob.) Flor. & Codd. nostris adstipulatur, reliqua minus bene habent igitur quidem quamdiu.

z) Flor. est suam esse vult.

a) Vett. impressa omnia consentiunt. Secundum hanc vulgatam lectionem hæc quoque Julianus dixit, quam parum abest, quin Flor. præferamus.

b) Major distinctio iterum vix probanda.

c) E vett. impressis num. 2. (Kob.) solus Fl. & Cod. secundi lectionem tuetur, reliqua omnia male libertæ.

d) Vitiose pro libertæ.

e) Flor. est direptum e verbo dirimere, quod præfero; vett. impressa antiquiora & duo e recentioribus a Codd. nostris parum differentia legunt ruptum, cetera vero recentiora rectum.

f) Ordo hic incongrue inversus est.

stitutus est (2)] . (1. 2) — — — . (1. 2) Julianus quidem amplius (2) [Julianus *quidem* fine voce *amplius* g) (1)] — — — nec in (1) [*in*, in margine *nec* g) (2)] concubinato (2) [cubinato h) (1)] eam alterius (1. 2) In 2 post vocem *alterius* margini adscriptum legitur *quam* i) . (1) patroni — — posse . (1) : (2). — [()]

§. 1. §§ (1. 2) — — — . (1) & velle — — — & patronus (2) [volet patronus k) (1)] — — — . (1. 2) §§ (1) Si igitur — — — aut velle (2) [aut vellet l) (1)] — — — . (1) finita est — — auctoritas . (2).

§. 2. §§ (1) Illud rectissime — — — *qualicumque* m) (2) [qñ (1)] — — — . (1) quasi in uxorem legis huius (2) [legis *hoc* n) (1)] beneficium . (1. 2) §§ (1) Proinde cum patronus rerum *amotarum* (2) [proinde cum

g) Male omissum.

h) Vitiose pro concubinato.

i) Vett. impressa cum eo, quod margini adscriptum est, conspirant. Omnino vox *quam* sola negligentia in Florentino Codice omissa videtur.

k) Si tacias, vocem si excidisse, lectio Codicis et si *volet*, patronus durare, intellectum præbet; melior autem videtur Flor., quacum ceteri libri conspirant.

l) Vitiose pro velle.

m) Flor. lectionem *qualiquali*, quacum notam Cod. 1. conspirare credimus, ut rariorem ei, quæ in Cod. 2. & omnibus vett. impressis est, præferimus.

n) Tentari potest, anne lectio Cod. 1. quia lex Julia & P. F. multa beneficia præbuit, quorum, casu dicto, hoc unum tantum deficit, præferri mereatur?

ubi o) (deest v. *patronus*) rerum amotarum p) (1)]
 — — — ab (cui verbo puncta supposita sunt (2)) [In
 1. deest q)] invito — — — vellet r) experiri . (1)
 §§ s) (1) imperator — — — patre (2) [patri t) (1)]
 — — . (1) rescripsit intelligi (2) [intelligendum t)
 (1)] — — — nuptam (2) [nupturam u) (1)] sibi .
 (1) qui (1) [sibi quod v) (2)] eam (2) [etiam w).
 Ex hac voce facta est v. *eam* (1)] — — — vel
 aliam (1) [vel eam w) (1)] — — — quæ (2)

o) Utrumque cum ubi tolerari nequit. Sunt nimirum
 duæ diversæ lectiones simul positæ. Quarum, quam ex
 hoc demum Codice cognitam habemus, ubi, quum opti-
 mi scriptores (exempla vide ap. Scheller, v. ubi) cum
 conjunctivo modo jungant; & hinc, propter mox sequens
 cum, Fl. lectio facile oriri potuit, prætulerim.

p) Vitiose.

q) Vett. impressa conspirant, lectio vero Flor. melior vi-
 detur.

r) E vett. impressis antiquiora & unum e recentioribus le-
 gunt velit.

s) Major distinctio, quam ex editionibus nostris sola Pacii,
 quantum novimus, agnoscit, hic, ubi apodosis sequitur,
 haud male posita est.

t) Vitiose pro patre.

t) Lectio Cod. I. non vitiosa; melior autem Flor. videtur,
 unde propter sequens cum ea, quæ in Cod. nostro est,
 facile oriri potuit.

u) Lectio hæc, quia liberta uxor fuerat, non convenit.

v) Glossema.

w) Lectio Cod. I. qui etiam actionem vel eam im-
 portet, de una tantum actione, cujus effectum duabus
 particulis etiam vel mirum quantum exaggerat, lo-
 quens, a Flor. ipsa quoad intellectum haud parum di-

[*quia* x) (1)] non solet — — — . (1). Quare si
 (1) [q̄i y) (2)] — — — . (1) vel alio crimine (1.
 2. In 2. margini est *ream* z) — — — . (1) magis
 est (2) [magis sine v. *est* a) (1)] — — — direptum b)
 (1. 2) fit . (2) matrimonium . (1. 2) etenim — — —
 . (2) ideo adimi (2) [ideo adimi *libertae* (1)] — — —
 . (2) ubicumque — — — . (1) vel tenuis — — —
 . (2) nolentis (2) [volentis c) (1)] nuptam . (2) —
 — — . (1. 2) §§ d) (1) jam (2) nam [e) (1)] in-
 cipere — — — connubium (2) [connubio e) (1)]
 — — — sibi desponderit (2) [sibi *dari* *sponderit* f)

versa, attamen propter sermonem Ulpiano filio parum
 convenientem rejicienda videtur.

x) Lectio ex librarii incuria orta.

y) Quod compendium scribendi, si pro quasi legimus e
 lectione Flor. & Cod. I. quare si perperam compo-
 situm esse videtur.

z) Vett. impressa conspirant, nobis glossema videtur.

a) Vox est ob sequentem conjunctionem ut male omissa.

b) Vett. impressa consentiunt. vid. not. e. pag. 242.

c) Vitiose pro: nolentis.

d) Major distinctio eo, ut videtur, sensu posita, ut signi-
 ficetur, omne, quod sequi, esse illud, quod dicen-
 dum est; quod credendum (vel credendus)
 est, non placet.

e) Lectio ex librarii injuria orta.

f) Constructio haud vulgata, quæ tamen defendi posse vi-
 detur. Ut enim solenne est dare in adoptionem,
 ita etiam pater filium in matrimonium dare
 potest, sicut locutio „se dare in matrimonium“ occurrit.
 vid. Briffonius v. dare num. 14. Vox sponderit, quæ
 promissionem (ein Versprechen) non stipulationem (ver-

(1)] vel destinaverit g) . (1. 2) vel . (2) matrimonio
 (2) — — — credendum h) (1. 2) est — — —
 . (2) etsi — — — idem erit probandum (1) [idem
 erit dicendum i) (2)] . (1. 2).

sprechen lassen) significat, minus convenire videtur, ne-
 que exempla in promptu habeo, ubi hæc vox contrario
 sensu usurpata sit; at hoc quoque minime contra analo-
 giam offendit. Quid enim vetat, quum in sponsaliis
 utrimque aliquid spondetur, voce spondere, actum
 sponsaliorum generatim indicando, elliptice dicere sibi
 aliam dari spondere pro sponsalia inire
 (spondere) cum alia, quam sibi dari stipulatus
 est? Similis elliptica locutio Florent. quoque lectione
 continetur, quum despondere etiam proprie pro-
 mittere significans, si dicis sibi aliam desponde-
 re pro contrario, stipulatione nempe (dem Ver-
 sprechenlassen) adhibitum est. Sic quoque Cælius in
 epist. Cic. ad div. VIII. 7. locutus est. Quod si eo modo
 lectio Codicis nostri defendi potest, parum abest, quin ut
 difficilior Flor. præferatur.

g) E vett. impressis tria antiquiora & unum recentius le-
 git destinavit. Ex antiquioribus Kob. solus Flor.
 & Codd. nostris adstipulatur.

h) Vett. impressa consentiunt, præferimus vero lectionem
 Florentinam ut græcizantem.

i) Vett. impressa recentiora cum Flor. lectione consentiunt,
 ex antiquioribus Kob. legit dicendum, reliqua vero
 tria utramque lectionem jungunt probandum vel
 dicendum.

§. 41.

9) *Lectiones fortuito innotescentes.*

Pervenimus tandem ad loca ad nullam priorum classum pertinentia, in quæ aliud agendo incidimus, quæ autem, quia aliquid notatu dignum habere visa sunt, præterire noluimus. Sunt autem partim quædam ex illis, quæ Illustris Dn. Præses in collegio exegetico explicavit; partim in quæ ipse inter legendum incidi.

In l. 1. t. 3. de Legibb. L. 27. Cod. III. legit: ... & ad eas res pertineant *).

In l. 3. t. 3. de procurat. L. 7. Cod. I. & II. ita legunt: & ideo procurator ejus præsentis **) esse videtur.

*) Flor. pertinerent. Cum nostra lectione, quæ præcedenti temporis præsentis magis convenit, edit. Hal. conspirat.

**) Flor. præsentis. Cum Codd. nostris libri Basilicorum (T. I. p. 411.) omnia vett. impressa, (præter num. 2. (Kob.), qui cum tribus Codd. msc. a Brenckmanno notatis legit: præsens) prætereaque Regnault consentiunt. Pacius hanc nostram lectionem in margine notavit. Quam Spangenbergius vulgatam dixit, ei præsentis tantum in edit., quæ Antwerpiæ apud Nutium 1576. prodiit in margine inveni; quacum, si Brenckmannum recte interpretor, quinque ab ipso allegati Codd. msc. consentiunt.

— Quum lectio Fl. nimis dura sit, ea autem, quæ in nostris Codd. multisque aliis invenitur cum Basil. omnino consentiat et ad Flor. proxime accedat; reliquæ autem ab illis antiquissimis auctoritatibus nimium recidant; illa, unde omnes aliæ negligentia librariorum facile oriri poterant, præferenda videtur.

In l. 4. t. 1. de integr. restit. L. 6. Codex II. habet: Julianus lib. 27 *).

In l. 4. t. 4. de minorib. L. 20. Cod. I. legit: Papin. libro 4. **).

In l. 4. t. 8. de receptis L. 7. Cod. II. Pedius lib. 19. ***).

*) Flor. est 17, vett. impressa habent 13. Numerus Codicis nostri, unde facilius reliqui, quam contra, oriri poterant, etiam cum ordine Julianeorum Digestorum omnium optime convenit. Caput enim laudatum vel ad doctrinam restitutionis in integrum, vel, quod majorem veri speciem habet, ad locum de acquirenda vel omit-tenda hereditate agentem pertinere cuivis legenti in apri-co erit. Egit autem Julianus libro 13. de contractibus quibusdam; libro 17. de jure matrimoniorum; libro 26. de acquir. vel omitt. hereditate; libro 27. de testamen-to militum aliisque quibusdam, quæ ad jus heredita-rium spectant. Propius itaque ad verum lectio nostra omnino accedit, imo fortasse, quia, quid singuli se pro-xime excipientes libri continuerint, non ita exacte scire possumus, correctio ceterum haud magna ejus, qui XXVI. pro XXVII. scriberet, non necessaria & hæc lectio ipsa vera est. Hanc meliorem lectionem non con-jecturis mediæ ævi, quibus ne nostri quidem ævi homi-nes, licet Wielingii & Hommelii indicibus utentes, in-dulgere solent, sed meliori Codici deberi, patet.

**) Flor. libro 2. Pro nostri Codicis lectione est, quod facilius e numero IV. (omittendo) II, quam contra e II. (addendo) IV. fieri potuit. E contentis autem in libris responsorum, quorum ordo fortuitus esse solet, ni-hil est, quod concludamus.

***) Flor. libro 9. De hoc loco fere idem valet, quod de proxime antecedente.

Ibid. L. 17. §. 7. Cod. I. legit: Celsus libro 3. *).

In l. 4. t. 6. ex quib. caus. maiores L. 17. Cod. II. habet: Julianus lib. 2. **).

In l. 7. t. 2. de usufr. ad cresc. L. 9. Cod. I. a nulla alia, quantum equidem sciam auctoritate adjutus legit: *Item si contra pro*: Item contra si ***).

In l. 8. t. 5. si servit. vindic. L. 6. §. 4. Cod. II. legit: Papin. lib. 6. quaestionum ****).

In l. 10. t. 4. ad exhib. l. 5. pr. Cod. I. habet: Celsus scribit libro I. †).

*) Flor. libro 2. Rationes in antecedentibus expositae iterum pro Codicis nostri, at quae ex contentis sumi possunt, pro Flor. lectione faciunt.

**) Flor. libro 4, ubi utraque rationes, quibus in praecedentibus usi sumus, pro Florentina lectione pugnant.

***) Quum contextus doceat, casuum sibi invicem oppositorum decisionem eandem esse, accuratius omnino vox si praecedit. Nihilominus autem, quia optimi quoque scriptores saepius non omnibus numeris exacte scribere soleant — unde grammatici metathesin aliaque similia inter figuras quas commendant, recipere solent — hoc loco ab antiquissima auctoritate non recesserim, lectionem nostram potius pro correctione librarii habens.

****) Flor. 3. Argumenta a forma numerorum deducta pro nostra lectione; contenta pro neutra, sed pro libro 7. pugnant, ex quo numero utraque facile oriri potuit.

†) Flor. Celsus scribit. Numerus in nostro Codice scriptus cum contentis parum convenit, secundum quae, si e libris Ulpiani ad Edictum eodem, ut videtur, ordine scriptis concludi licet, potius lib. V. aut lib. VI. scribendum esset.

In l. 12. t. 5. de condict. obturp. caus. L. 2. Cod. I. legit; ne furtum facias *).

In l. 14. t. 3. de instit. act. L. 20. Cod. I. legit. Domitio Felicis **) salutem.

In l. 15. t. 3. de in rem verso L. 15. Cod. I. & II. legunt: plane si solvit ***).

Eod. loco Cod. II. in rem tum vertisse †).

*) Flor. verb. facias omittitur. Lectionem nostram ab alijs auctoritatibus non adjutam — quam fortasse aliquis ut glossema damnaverit — totum contextum pleniora, quæ librarii negligentes facile omittunt poscentem si consideraveris fortasse præferes.

**) Eodem modo, adhibita facili geminatione & Fl. Cod. quem Domitio Felici legere solent, explicari potest. Quod prætulerim, & quia rarius & insolitum esset, si trium hominum quivis cum altero unum nomen commune haberet, & quia omnino cogitari potest, institorem, quo minus nullo modo ipse pro obligato haberetur, his (verbis: rem agens Domitii Felicis & Felicis salutem) significasse, se præponentis tantum nomine negotia gere, tandem autem, quia facilius ex rariori locutione Felicis salutem, vulgata illa Felici salutem, quam contra sola librariorum incuria fieri potuit.

***) Fl. ... solvat. Vett. impressa ac editt. Hal. & Regnault. cum Codd. nostris consentiunt; recte, ut videtur, quum hic præcipue, præcedentibus nempe indicativis (liberavit, constituit), hic modus conjunctivo præferri debebit.

†) Fl. ... tamen ... Nostri Cod. lectionem, quæ nullo quidem alio, quod sciam, occidentali testimonio, at quodammodo Basilicorum (Vol. 2. fol. 369.) auctoritate adjuvatur, ideo, quia cum diversorum temporum oppositione (qui constituit — plane si solvit) optime convenit, jejuno illo tamen, quod facile hinc oriri potuit, prætulerim.

In l. 21. t. 2. de evict. L. 20. Cod. I. & II, legunt: ut eo nomine non obligaveris *).

In l. 22. t. 3. de probat. L. 28. Cod. II. legit: ... quo consule factum est **) ... nemo sit eorum, qui meminerint ... viderint ***) sursum versum accidit †).

*) Fl. . obligaveris, unde editores obligaberis fecerunt. Præcedens conjunctio ut conjunctivum modum poscit, quem multi legunt: vetus impr. num. 1 (Jens), Hal., Regnault in contextu, Ruffardus & Pacius in margine, quoad modum & tempus; vetus impr. num. 4. (Tort.) ubi est obli geris, quoad modum tantummodo cum Codd. nostris conveniunt. Nostra lectio, quæ ad Flor. quoque ex omnium consensu corrigendam propius accedit, optima videtur.

**) Fl. ... factum sit. Cum nostra lectione, quæ melior videtur, vett. impr. conspirant.

***) Fl. . . meminerit . . viderit. Quum, si ita legeris, relativum eorum sine omni relatione, ideoque plane vitiosum positum esset, quod aliquem Classicorum nostrorum Jctorum fecisse nullo modo existimandum est, nostri Codicis licet unica auctoritate necessario corrigendum videtur, in quo omnes reliqui mira constantia — quam tamen nonnumquam in apertis erroribus observare licuit — erraverunt.

†) Præcedens tempus præsens (hæc est opinio) quocum hoc membro copula et juncta est, hic quoque idem tempus flagitare videtur; futurum huc plane non quadrat. Quum autem e & i sæpissime inter se confundantur, Fl. quoque ab hac nostra lectione omnino non abhorret. In rejiciendo futuro vett. impressa, nec non Hal. & Regnault in margine, accideret legentia consentiunt.

C A P U T II.

HINC JUDICIUM DE HORUM CODICUM CUM ALIIS LIBRIS
COGNATIONE ET VALORE DEDUCITUR.

§. 42.

1) *Comparatio cum lectionibus Ante-Bononiensibus,
Florentina & vulgata, speciatim cum Florent. & vulgata.*

a) *Respectu ad divisionem Digestorum in volumina
habito.*

Relatis nunc omnibus, quæ, ut judicium de Codd. nostris eorumque cum aliis cognatione et valore ferri posset, exponenda erant: hæc inter se comparandi, ut quid inde effici possit, certe pro parte perspiciatur, periculum faciamus. De cognatione potissimum videamus, cui disquisitioni, quæ de valore dicenda erunt, suis locis jungentur. Quum autem duo vel tria summa genera Codicum msc. constitui posse videantur, quorum primum Flor. constituit; alterum reliqui libri a Bononiensi crisi immunes; tertium qui hanc sequuntur: priusquam ad comparisonem cum singulis libris descendamus, præmittenda erit quæstio, quænam Codd. nostrorum ratio ad generaliores illas classes sit.

Quum vero Antebononiensia parum noverimus, & Codd. nostri cum iis rarius & potissimum in locis minoris momenti consentiunt, de hisce non est, quod multa moneamus. Arctior inter ea & Codd. nostros cognatio intercedere non videtur *).

*) Uno tantum loco notatu digniori solus Cod. 1. cum Ivone facit (l. 2. t. 2. l. 1. §. 1.); pluribus at levioris momenti locis Cod. 2. cum Ivone (l. 9. t. 2. l. 4. §. 1.) cum Petro (l. 4. t. 2. l. 1. pr. l. 22. t. 5. l. 25.) cum agrimensores l. 10. t. 1. l. 4. §. 2.

Restat igitur

1) Collatio Codd. nostrorum cum lectionibus Flor. & Vulgata, quarum ultimam, præeunte Cramero, V. Cl. sic definimus *), ut sit ea, in quam plerique Codd. vel editiones consentiant. Hæc enim significatio vocis *vulgata* & communi usui loquendi respondere & lectionem maxime omnino, statim a glossatorum inde ævo, momenti indicare videtur: quare notionem illam relinquere nefas duximus. Quodsi eam, quæ in nullo singulo libro pure extat, sed in consensu plurium habetur, accuratius consideraveris: mox duo patebunt: primum, vulgatam diversorum temporum diversam esse; deinde eam, prout quisque plura vel pauciora, hæc vel illa subsidia consulat, si singula spectes, aliter atque aliter constitui posse. Utrumque circa vulgatam nostrorum librorum ita esse, nos quoque observavimus. Quare, quo certiora omnia sint, monemus, nos, ubi fieri licuit, vulgatam diversorum temporum distinxisse, antiquiorem e consensu majoris partis Brencmannianorum & nostrorum Codicum, vel ubi illos notos non habuimus, e consensu nostrorum Codd.; recentior, e consensu majoris partis vett. impressorum ab Illustri Dno. Præsidente collatorum, vel ubi ejus collationes deficiebant, quinque nostrorum (Jens. Kob. Thor. Tort. Rag.) deductam. Utramque ab eo, qui plura subsidia conferret, sæpius corrigi posse scimus; at ve-

**) De Verborum significatione tit. Pand. & Cod. præf. pag. 13. cfr. quoque Heidelberger Jahrbücher. Jahrg. 1812. S. 578. v. Savigny Geschichte des Röm. Rechts im Mittelalter. Th. II. S. 149, sq.

ram vulgatam in majori parte a nobis expressam esse asserere confidimus.

a) Solennis est in libris vulgatis *divisio* Digestorum in tria volumina, Digestum vetus, infortiatum novum. A qua in Flor. Codice plane non obvia *) alii quoque nonnulli magis minusve recesserunt. Vel enim cum Flor. duobus, at aliter **) divisis voluminibus constant, quod in solum celebrem Alciati Codicem cadere novimus; vel tria volumina sunt, at aliter atque vulgo fieri solebat, divisa, quod in quibusdam Codd. eorum, quos Brenemannus descripsit, locum habere invenimus. Quorum quatuor tantum in Digesto vetere ab infortiato dividendo a communi modo differunt, Magl. Dig. integr. & Paris. X. aliquid addendo ***), Magl. Dig. vet. & Paris. V. aliquid demendo †). Quod enim quidam libri uno volumine tota Digesta continent ††), huc vix pertinet. Codex noster 2. a vulgata divisione plane non recedit; Cod. 1. post finem solitum Digesti veteris caput initiale Digesti infortiati e l. 24. t. 3.

*) Conjecturam ingeniosam Hugonis, V. Cl. de origine hujus divisionis comparatae cum ea, quae in Flor. extat, vide in Civilist. Magazin, B. 5. H. 1. S. 21. cfr. quoque B. 3. H. 2. S. 1. 3. sqq. B. 4. H. 1. S. 85. sqq.

**) Flor. Codicis volumen secundum a lib. 30., Alciati a 36. incipit.

***) Ille libros 29, hic libros 24. integros continet. vid. Brenemann. hist. p. 286 & 289.

†) Ille priores tantum libros 11, hic 22 continet. vide Brenemann. l. c. p. 286. & 289.

††) v. c. Cod. Bynkershoekianus (vid. Brenemann. l. c. p. 289) & Hainiensis (vid. Cramer de V. S. tit. Dig. & Cod. praefat. p. XXV.).

(soluta matrimonio) addit. Unde aliquis existimaverit, Cod. nostri librarium in fine Codice aliter diviso usum fuisse, quod, quum rarior sit alia divisio, præsumtionem, licet remotiorem præbet, hic alia quoque a vulgata lectione distantia inveniri. Quæ conjectura & eo firmatur, quod collatio ipsa Codicis i. versus finem longe plures variantes lectiones præstitit, quam quas in prioribus partibus invenimus.

§. 43.

b) *Quod jam ad integritatem attinet, primum*

a) Inscriptiones videamus. Nota res est, vulgatos libros pro inscriptionibus integris nomina tantum Jctorum habere. Quod eo usque obtinet, ut nusquam in vett. impressis, licet multa eorum loca, diversas ob rationes inspexerim, pleniores inscriptiones invenissem. In libris autem msc. interdum adesse didici ex Haloandro, qui inscriptiones a Flor. diversas plerumque propter nullas alias rationes, nisi quod eas in Cod. msc. invenit, recipere potuit; ex iis, quæ ill. Cramerus *) de Sennetonianis & Rovillianis editionibus attulit, singulos autem, qui inscriptiones pleniores habeant Codd. a Brenemann, Dno. Præsidente & Cramero *), V. V. Cl.

*) l. c. præfat. p. 37. 38.

**) Dig. vet. Vat. 2. & 12. Pal. 4. in ultimis fere 3 libris Codd. Magl., Dig. vet. &, ut videtur, Pal. 3., Hafniensis (vid. Cramer de V. S. præf. p. XXIX.) itemque Christin. hicque plerumque tantum numeros librorum adjiciendo, pleniores inscriptiones habent. Infortiati quinque, Dig. novi i. tantum, qui inscriptiones pleniores habent, Brenemannus laudat, cui addi potest Cod. Hildesensis a Celeberrimo Dno. Præsidente de-

Cl. laudatos inveni, quibus addi potest Codex quondam Koppianus nunc Heidelbergensis, in quo per duodecim priores libros inscriptiones integras extare, illustri Dno. Præsidi nunciatum est. Codd. nostri 1 & 2, hic plurimis in locis, Cod. 3. semper æque manci sunt, atque vulgata; rarius tantum pleniores extant inscriptiones, in Cod. 1. 29. in Cod. 2. 18. locis. Quum autem paucis hisce locis semper causam singularem dari, supra 69. demonstravimus, cur illæ inscriptiones additæ sint, eæque ejusmodi, unde verisimile fit, eas potius negligenter & ex incuria additas, quam plurimis in locis ex incuria omissas esse: hinc effici posse videtur, Codd. nostros, quibus, si Crameri notitiam accurate expendis, Hafniensis quoque addendus est, eo omnino consilio scriptos esse, quo vulgati solebant, inscriptiones, quippe pro captu eorum temporum inutiles, neque ab illo glossatorum illustratas, omittendi, eoque nomine cum vulgata, nisi casus aliquis aliud tulit, omnino convenire; eos autem Codd., unde sumti sunt, propius ad illos melioris notæ & a vulgata remotiores Codd. accedere, quos Brenemannus laudat, itemque Heidelbergensem, ubi frequentia inscriptionum docet, eas consulto adjectas esse. Notandum autem est, hoc quoque nomine, Codicem 1., fortasse quia Cod., unde descriptus est, locupletior erat, secundo longe antecellere.

β) In vulgatis editionibus *), uti & in medii ævi

scriptus, duos titulos finales de V. S. & de R. J. continens. vide Hugo Civilist. Magaz. B. 4. S. 433.

*) Perpauca tantum loca sunt, ubi vett. impressa latina verba e græcis orta habeant, græca ipsa, quod sciam, nusquam.

Codd. msc. *), rarissime tantum vestigia Græcorum, ne dicam Græca ipsa, quæ Flor. omnia habet, conspiciuntur. In Codd. autem nostris, potissimum in primo, frequentia, eaque insigniora Græci vestigia invenimus, non quidem ita, ut sæpius integræ phrasæ græcæ exhibeantur: plerumque enim singula tantum verba extant, eorumque locorum, quæ plane græco sermone scripta sunt, verba potissimum initialia. Rarissime autem vestigia Græcorum omnino desunt, quod, quum in Flor. 61. loca græca sunt, in Cod. 1. 15. tantum, in Cod. 2. 19 locis, iisque ita dispositis, ut, si utrumque Codicem consulueris, 11 tantum loca supersint, in quibus vestigia græca plane desiderantur. Habet autem Codices 1. aliquo pluribus locis, inque ipsis longe frequentiora eaque distinctiora græci vestigia, nisi quod in Codice 2. sub finem vestigia quædam, librarium linguæ græcæ fere gnarum proidentia reperire contigit. Quæ omnia si probe expendere, cumque iis, quæ supra de figuris græcarum litterarum diximus, junxeris, fortasse hanc conjecturam non plane respueris, Græca e vulgatis libris nunquam, (quod de inscriptionibus valet,) consulto omissa, sed pedetentim, prout notitia græci sermonis rarior, & forma litterarum, sæpius describendo, difformior evaderebat, paulatim e Codice evanuisse. Quæ utut sint, hoc etiam nomine Cod. 1. pristinae integritati propior, Cod. 2., si ultimam par-

*) Brenemannus Vat. I., Cramerus (l. c. pag. XXIX.) Hafniensem laudat, qui vestigia Græcorum habet, quibus addi potest e Dig. novo Codex Hildesienfis supra laudatus, vide Hugo Civilist. Magaz. B. 4. S. 433.

tem exceperis, inde remotior est. In vett. quoque impressis, licet pauca quædam tamen extent, quorum origo tantum a græcis ipsis deduci potest.

γ) Quod ad reliqua attinet, longe plenior est vulgata, quam Flor. Extant enim, quantum novimus, præter duo, eaque minora capita integra, quæ in foliis Flor. & Alciati Codd. inventa sunt, tria tantum loca, in quibus lacuna vulgarium librorum e Flor. repleri potuit. Nec mirum: licet enim de eo inter viros doctos controvertatur, anne libri vulgati e solo Flor. descendant, hoc tamen inter omnes constat, eum Cod. inter fontes vulgarium referendum esse. Quo concesso nihil aliud evenire potuit, quam ut lacunæ in aliis antiquis Codd. forsan relictæ e Flor. quoque replerentur; neque facile, quod ibi habebatur, in vulgata omitti potuit. Duo autem illa capita integra, quæ & in Basilicis desiderantur, ideo omissa videntur, quod in Flor. quoque Cod. parenthesi inclusa nomineque auctoris destituta, pro spuris habebantur; reliquæ lacunæ per negligentiam librariorum, eamque in uno loco propter æqualitatem verborum facile excusandam, e Flor. Cod. non expletæ videntur.

Contra longe plura loca in Codd. nostris & vulgatis edd. pleniora sunt; inter quæ licet nonnulla glossata habeantur, tamen longe plura veras Flor. Codicis lacunas idque optime, atque ita explent, ut aliorum antiquiorum Codd. usum evidentissime confirmare videantur. Quamquam enim haud negaverim, inter hæc quoque ea esse, quæ facile e conjecturis oriri potuerint, major tamen pars ejusmodi est, ut vix ac ne vix quidem conjecturæ, præsertim quæ istis temporibus conveniat, adscribi possit. Quod indicium potissi-

num de iis locis ferendum videtur, quibus lacuna diversimode expleri potuit, hoc autem in vulgatis libris semper eodem modo eoque cum Basilicis glossatoribus plane ignotis convenienti factum est. Hisce aliisve similibus nominibus præ aliis sex loca probant.

Inter vulgatam antiquiorem, e Brenemannianis & Codd. nostris, & recentiorem e vett. impressis deductam, & Hal. ea est ratio, ut, quo antiquior est lectio, eo pauciora, at meliora, quo recentior, eo plura quidem at minus proba adjecta habeat. Qua de causa forte haud erraverit, qui existimaret, additamenta antiquiora potissimum Codd. antiquis, iisque bonæ notæ, recentiora vero potissimum conjecturis deberi.

Cod. noster 1. habet 30 loca, Cod. Flor. pleniora, e quibus viginti duobus additamentum bonæ notæ, (9 etiam a Basilicis comprobatum) est; 8 pejoris notæ (duobus etiam contra Basilica). Quorum locorum, quum in 16 (qui omnes e 22 illis laudatis sunt,) Brenemannus haud paucos Codd. msc. contulit, 14 Codd. cum nostro Codice consentiunt, in duorum reliquorum altero veram lacunam Cod. Flor. omnes Codd. explent, at noster melius, quam illi, in altero omnes, eaque diversa glossata habent.

Cod. 2. hisce omnibus in locis cum Cod. 1. consentiens †), 7 alios addit, in quibus, quæ adjiciuntur, minoris momenti sunt, ut nullibi Brenemannus Codd. suos contulerit. Quorum 7 additamentorum 2 tantum probanda, 5 reliqua, e quibus 1 contra Basil.

†) Duobus in locis Cod. 2. lectionem plenioram in margine tantum habet, eorumque in uno Cod. 1. deest.

ipsa est, plane rejicienda erant. Vulgata recentior e 37 hisce locis cum 36 consentit, in uno tantum, eo- que a Cod. 2. perperam adjecto, nihil addit. Sex au- tem præterea locis, interque ea uno tantum recte, aliquid adjicit. Hal. iterum cum hisce omnibus, præ- ter duo loca, quorum alterum Cod. 2. solus, alterum vulgata recentior sola habet, conspirans, 41 addita- mentis 13 alia adjicit, quorum autem 1 tantum pro- bandum, 1 propter rationes internas rejiciendum, at propter consensum cum Basilicis dubiæ notæ videba- tur.

§. 44.

c) *ad ordinem & divisionem librorum, titulorum & ca- pitum.*

Quod si jam ordinem & divisionem eorum, quæ in libris nostris continentur, spectamus, primum de li- bris & titulis, deinde de eorum singulis capitibus ho- rumque partibus videndum est.

α) Libri & tituli, quorum diversitas præcipue in Códicis editionibus, aliquatenus etiam in Instit. Dig. Infort. & novi obtinet †), in Dig. veteris recensio- ne Florentina & vulgata plane iidem eodemque ordi- ne positi esse videntur. Codd. nostri cum utraque con- sentiunt, præter aliquot minuta in Cod. 2. & 3. eaque sine dubio incuriæ scribentis tribuenda.

β) In capitibus major differentia, eaque diversis rationibus tribuenda observatur. Vel enim ordo ca- pitum ipse mutatus, vel ordine non mutato alia divi- sio differentiam produxit, dum, rubrica tituli locum

†) Thibaut Abhandlungen. S. 229.

mutante, e capite finali prioris tituli primum sequentis tituli, vel distinctione capitum mutata e pluribus unum, vel ex uno plura facta sunt.

Diversitatem ordinis ipsius a Florent. observavimus in Cod. 1. 4 locis, in quorum uno ordinis mutatio probanda, duobus omnino rejicienda videbatur. Inter hæc est trajectio in plane alium titulum, quæ, quum versus finem Codicis (in libro 23.), ubi alia quoque vestigia majoris a vulgata diversitatis observata sunt, inventa est, digna videbatur, quam hoc quoque loco speciatim allegaremus.

Cod. 2. longe sæpius, 15 in locis capita transposuit, nusquam autem in valde remotum locum, nusquam etiam ita, ut mutatus ordo probari posset, sexies ut omnino rejici deberet. Vulgata quoque, at, quantum scimus, duobus tantum in locis, ordinem capitum mutavit, idque ita, ut uno loco ordo Flor. omnino præferendus esset.

Est itaque hac in parte minima tantum differentia Flor. & ejus vulgatæ, quæ e vett. impressis elici potuit. Codd. nostri sæpius a Flor. distant: at a se invicem ita divergentes, ut hinc conjici non liceat, solennem lectionem priorum temporum a vulgata isti sæculi hoc nomine diversam fuisse. Potius crediderim, vel eo tempore ordinem capitum nondum ita certe constitutum fuisse, vel nostros Codd. præcipue secundum, hoc nomine a vulgata lectione illius feriorumque temporum plus solito distare. Quarum conjecturarum utra præferenda sit, is tantum, cui majorem Codd. numerum conferre licet, recte dijudicabit. Magis autem Cod. 1. quam Cod. 2. ad recentiore vulgatam, ubi a Flor. diversa est, accedit, quum ille e

4 locis uno cum vulgata consentit, hic e 15 uno tantum appropinquat ad vulgatam, quippe quæ vicina capita transponit. Melioris etiam notæ hoc nomine Cod. 1. haberi debet, quippe qui inter 4 diversitates unam probam præbuit, quum in Cod. 2. e 15 nulla probanda esset. Quare fortasse non erraverit, qui illas diversitates ex antiquo Codice haustas, has e negligentia scribentis ortas esse existimet.

Longe sæpius differentiam a sola distinctione oriundam invenimus: in Codicis primi contextu 51, prætereaque in margine 63; in Cod. 2di contextu 78, in margine 21 locis, in paucis titulis Codice tertio contentis 3 locis.

Vulgata recentior etiam 15 tales differentias produxit. Fere omnibus hisce locis Florentina omnino præferenda est. Certe inter fere 90, quæ accuratius examinavimus, duo tantum, in quibus alia divisio melior quam Florentina videbatur, inventa sunt, quarum diversitatum altera in omnibus Codd. msc. & vett. impressis inventa optimo jure vulgata dici potest, altera Codici primo propria est.

At, respectu ad historiam vulgatæ habito, hæc non ita parvi momenti sunt. Sunt enim loca 10, quibus vulgata 15ti sæculi cum omnibus Codd. nostris vel certe primo (2) aut tertio (1); qui numeri (10 aut 13) relati ad eos, cum quibus conferendi sunt, licet primo aspectu parvi videantur, tamen remotis, quæ removen- da sunt, sat magni sunt. Eorum enim 90 fere locorum, quæ accuratius inspeximus, 40, in quibus capita Florentiæ separata, unita sunt, quia vulgata recentioris temporis hæc nunquam admisit, secernenda sunt. Quo facto invenitur, fere 1/5 reliquorum omnium

(ubi e singulis capitibus Florentinis plura facta sunt) constantem vulgatam efficere. Hoc autem mirum videtur, nullas uniones capitum in Flor. separatorum, quorum Codd. 40 habent, in recentiori vulgata observari, quum tamen sectiones capitum Flor. non modo e Codd. haud paucæ illuc migrarent, sed etiam numerus eorum nonnullis præterea auctus sit. *) Quod quomodo explicandum sit, non video, nisi existimes, librarios per illa quoque tempora ad inscriptiones, (quas semper in quibusdam libris extitisse ex ea quoque Codd. msc. notitia, quam nunc habemus, verisimile est) quodammodo attendisse. Hoc enim si fiebat, uniones omnino evitari potuerunt, sectiones, quippe quæ inde plerumque ortæ sunt, quod in medio capite Jcti nomen legebatur, non item. Inde autem, quod inter 40 capita unita semel tantum Cod. 1. & 2. consentiant, quod omnino casu fieri potuit, effici videtur, eo quoque tempore, quo illi scribebantur, hac parte nullam constantem a Flor. diversam vulgatam obtinuisse, sed hæc omnia negligentiae scribentium tribuenda esse, quæ, quum talia Cod. 1. in contextu 11, in margine 6; Cod. 2. in contextu 25, in margine 1 loco admisit, præcipue quoad contextum longe major in Cod. 2. quam in primo fuit.

Ut jam ad ea redeamus, qualia quoque vulgata recentior habet, in his recentiori tempore propius ad ad Flor., i. e. hac parte meliorem lectionem, scribæ reversi esse videntur. Inter multa enim huc pertinen-

*) E Thibaut libro: Abhandlungen S. 235 sqq. didicimus, vulgatam præter eas, quæ in nostris Codd. inveniuntur, ter simile admisisse.

tia, quæ præter vulgatam recensitionem Codd. habent, sunt etiam 6 Codici utrique communia, eamque ob causam, ut videtur, vulgatæ prioris temporis tribuenda. Magis autem, hac etiam parte, Cod. 2. quam Cod. 1. ad vulgatam recentiorē accedere videtur: hic enim solus nusquam, ille solus bis, vel, si tantum ad contextum respicere velis, ter cum vulgata recentiori convenit.

Neque hæc plane prætereunda sunt, in utroque Codice, præsertim primo hisce de divisionibus longe sæpius, quam de aliis rebus notas marginales, quibus variantes lectiones indicantur, extare.

Anne fortasse 14to sæculo doctores ad hoc potissimum atteudere cœperunt, unde constantior hac in parte lectio vulgata sequioris temporis evasit? Denique mirum est, quod autem, quomodo explicetur, plane nescio, in contextu utriusque Codicis 4 priores libros plus quam dimidiam partem omnium harum diversitatum, quæ in ferme 23 libris habentur, præbere. Quæ ratio neque in notis margini adscriptis, neque in vulgata recentiori, quatenus hanc ex iis, quæ ill. Thibaut congeffit, observatur. Hic enim fere æqualiter hæ quoque diversitates per totum Dig. vetus divisæ inveniuntur.

§. 45.

d) *ad §os et interpunctiones.*

Quod adtinet ad §orum & interpunctionum distinctiones, in Codd. nostris 1 & 2 longe frequentiores, quam in Cod. Flor. *) occurrunt. In vett. quo-

*) cf. Brenemann hist. Pand. p. 130 sqq. & 187. Cramer de V. S. præf. p. XIX. n. **.

que impressis rarius conspiciuntur. Hinc, & quia, quas uterque Codex habet, parum inter se conveniunt, coniicio recensionem vulgatam, & antiquiorem & recentiorem, hæc res minus curasse, ut, quæ in singulis libris ad eas spectantia habentur, vel singulis quibusdam antiquioribus libris vel ipsorum scribentium & legentium ingenio debeantur. Hæc etiam, ut reliqua, quæ magis ad externa spectant, a prima, potissimum autem a secunda manu, longe frequentiora in primo, quam in secundo Codice occurrunt. §Sorum distinctiones & minio colore et atramento scriptæ sunt. Priores in utroque Codice sæpius iisdem locis appositæ, et in quibusdam vett. impressis, præcipue Thoresanis & Tortisianis, sæpius occurrentes, hinc in edd. Gothofredianas aliasque recentiores migrasse videntur; posteriores inter perlegendum eum in finem appositæ videntur, ut maiores distinctiones nostris . . . ; respondentes significantur. Præterea, pro more in huius ævi Codd. msc. usitato, puncta tantum adiecta sunt. Utraque distinctionum species non tam in applicatione ad singulos casus, quam in principiis ipsis a nostro more, eo potissimum nomine, distat, quod præter diversa singula orationis membra etiam vocis intermissionem exprimunt. Hæc a rudi ingenio illorum temporum nimis, ut videtur, aliena pro reliquiis parum notæ antiquiorum grammaticorum sapientiæ habenda, a recentioribus editoribus, si Pacium et Regnault *) exceperis, fere neglecta jacent.

*) Ille, quod viros doctos nusquam notasse memini, semper diligentissime, idque a recentiore plane diversa methodo, hic interdum tantum aliter, quam nunc solemus,

§. 46.

e) *ad lectiones, quatenus potissimum sensum et sermonem afficiunt.*

Jam iis, quæ magis ad externa spectant, absolutis, venimus ad ea, quæ, vel sensum vel sermonem afficientia, proprie variantes lectiones vocari solent. Ut ex his quoque, quod iam agimus, ratio inter nostros Codd. & Flor. vulgatamque lectionem intercedens appareat, ea loca, quibus vel multi Codd. msc. (Brenemanniani) vel vett. impressa collata sunt, expendimus. E prioribus enim accuratius ad antiquiorem, e posterioribus ad recentiorum vulgatam concludi licet. Quam utramque vulgatam a Flor. lectione haud raro, idque sæpius in rebus non parvi momenti, recedere, invenimus et lectoribus nostris e numeris mox subiiciendis patebit. In quarum lectionum magna parte nostri Codd. cum utraque vulgata, potissimum autem cum antiquiori conveniunt. Est enim e tabulis supra exhibitis nota antiquior lectio vulgata 167 locis, quorum in 96 hæc vulgata a Flor. recedit, in 71 cum ea convenit. Ex illis Codd. nostri 1 & 2. 49, prætereaque Cod. 1. 14, Cod. 2. 16 cum vulgata, uterque contra vulgatam 17 locis, ex hisce Cod. uterque 46, prætereaque Cod. 1. aliis 8 itemque Cod. 2 aliis 8 cum vulgata, Cod. uterque contra vulgatam 9 locis facit: ut itaque, ubi Cod. noster uterque a Flor. recedit, i. e. $49 + 9 = 58$ ies vulgata 96 ies

distinxit: quod autem in utraque editione memoratu dignum invenitur, cum eo, quod in msc. libris observavimus, plerumque convenit.

recedat, et, qui hoc respectu habito e duobus nostris Codd. vulgatam constituere vellet, errorem negativum (i. e. omittendo locos, ubi vulgata recedit,) $\div 7$ locis, i. e. fere in dimidia parte ($47/96$;) positivum (i. e. addendo locos, ubi vulgata non recedit) 9 locis, i. e. fere undecima parte ($9/96$) committeret; ubi autem Cod. noster uterque cum Flor. convenit, i. e. $46 \div 17 = 63$ ies, qui hinc vulgatam fingeret, errorem negativum 25 locis, i. e. fere in tertia parte ($25/71$ cca $1/3$), positivum 17 locis, i. e. fere in quarta parte, ($17/71$ cca $1/4$) committeret.

Qui autem e singulis Codd. vulgatam constitueret, qua in re Cod. 1. & 2. fere nihil a se invicem distant, ubi Codex noster a Flor. recedit, i. e. $49 \div 14 \div 8 \div 9 = 80$ ies, in defectu erraret 23 locis, i. e. fere in quarta parte ($23/96$ cca $1/4$), in excessu 17 locis, i. e. fere in sexta parte ($17/96$ cca $1/6$); ubi Cod. cum Flor. convenit, i. e. $46 \div 8 \div 16 \div 17 = 85$ ies, in defectu erraret 17 locis, i. e. fere in quarta parte ($17/71$ cca $1/4$) in excessu, 33 locis, i. e. fere in dimidia parte ($33/71$ cca $1/2$). Si autem non de singulis lectionibus, quænam ad vulgatam pertineant, quænam secus, sed de toto numero, quot cum Flor. conveniant, quot ab ea recedant, quærimus, differentia inter Codd. nostros & veram vulgatam, quia vitia in excessu & in defectu se invicem minuunt, adhuc decrescit.

Quod iam ad recentiorē vulgatam attinet, comparatio cum ea potissimum ex iis locis haurienda erat, ubi multorum vett. impressorum lectio nobis innotuit, i. e. quæ Illustris Dm. Præses contulit. *) Sunt au-

*) Civilistische Abhandlungen S. 368. sqq.

tem 110 loca, in quibus variantes lectiones relatæ sunt, quorum in 64 vulgata recentior a Flor. recedit, in 46 convenit. Ex illis Cod. 1. & 2. 24, prætereaque Cod. 1. 6, Cod. 2., 7 locis cum vulgata convenit, uterque 27 locis ab ea differt; ex his Cod. 1. 2. 32, & præterea Cod. 1. 8, Cod. 2. 3 locis cum eadem convenit, 3 locis uterque ab ea differt. Qui itaque e Codd. nostris, ubi consentiunt, vulgatam recentiore constitueret, idque ubi a Flor. recedunt, i. e. 24 + 3, in defectu erraret 40 locis, i. e. plus quam dimidia parte ($40/64 = 5/8$), in excessu 3 locis, i. e. fere vigesima prima ($3/64$ cca $1/21$); ubi cum Flor. conveniunt, i. e. 32 + 27, in defectu erraret 14 locis, i. e. fere tertia parte ($14/46$ cca $1/3$), in excessu 27 locis, i. e. plus quam dimidia parte ($27/46$, i. e. fere $3/5$). Quatenus si singulos Codd. cum vulgata conferres, hinc diversæ rationes efficerentur, facile diiudicari poterit; quibus hoc unum addo, ubi vulgata cum Flor. convenit, Cod. secundum solum longe rarius quam primum cum vulgata convenire (ille ter, hic octies).

Ut jam ratio Codd. nostrorum ad antiquiorem & recentiore vulgatam uno obtutu appareat, numeros, qui differentias indicant, iunctim apponamus. Sunt autem in respectu supra exposito quater diversi ratione antiquioris vulgatæ $1/2$, $1/11$, $1/3$, $1/4$ ratione recentioris vulgatæ $5/8$, $1/21$, $1/3$, $3/5$. Ubi hoc notandum est, differentiam Codd. nostrorum a vulgata recentiori tum majorem, quam a vulgata antiquiori evadere, quando eo facto propius ad Flor. accedunt, quod in numeris primo & ultimo, quorum differentiæ fatis magnæ $1/8$, $7/20$ sunt, locum habet.

Sola ratio, qua contra Codd. a recentiori vulgata minus quam ab antiquiori distant, i. e. ($1/21$, $1/11$) ejusmodi est, ut hinc item sequatur Codd. nostros Flor. propiores esse. Generatim autem medium inter utrumque numerorum quaternionem sumendo invenitur, Codd. nostros ab antiquiori vulgata tertia fere parte ($1/3$, accuratius $7/27$) a recentiori duabus quintis partibus ($2/5$) recedere.

§. 47.

C o n t i n u a t i o.

Usquedum expositis, (quibus ideo quia comparatio cum sat multis libris msc. vel impressis instituta est, maior quam reliquis fides habenda est) nunc, quæ e reliquis locis sequuntur, addamus, unde, quia pauciora tantum vett. impressa collata sunt, vulgata quidem minus tuto constitui poterit, at, quum plerumque in lectionum vel præstantiam vel vitia inquisivimus, alia notatu digniora elucescent. Longe minus tuto vulgata antiquior e duobus tantum Codd. msc. constitui potest: at, quum Codd. nostri, quod e sequentibus patebit, ad diversas vulgatæ familias pertinere videntur, et, quod e collatione cum Brenemannianis Codd. probavimus, in fere duabus tertiis partibus ($2/3$) cum vulgata antiquiori vere conveniant, quod de utroque illo valet, aliquatenus ad illam vulgatam appropinquare, in dubium vocari nequit. Quare, ut indicium de antiquiori illa vulgata, ab iis, quibus plures Codd. msc. ad manus sunt, exactius ferendum, quantum in nobis est, præparemus, aliquantisper Codd. nostrorum consensum quasi vulgatam antiquiorem tractabimus; quod, quum statim ab initio monuerimus,

eum revera nonnisi pro remota approximatione ad illam vulgatam haberi posse, neminem nobis in vitium versurum esse confidimus. Est autem numerus locorum, quorum variantes lectiones expendimus, et cum vett. impressis contulimus, 378; eorum, ubi iudicio de lectionum valore omisso, vett. tamen impressa contulimus, 75; eorum tandem, ubi solus Flor. Codex collatus est, fere 1000. Quorum maiore in parte, quum tantum Cod. 1. & 2. conferre liceret, de hisce primum agamus. Si primo consideramus, quoties vetus, quoties nova vulgata a Flor. recedat; invenimus ex omnibus $378 + 75 = 453$ locis, ibi 110, hic 150: ut itaque antiquior vulgata in quarta ($\frac{1}{4}$) recentior magis, in tertia nempe parte ($\frac{1}{3}$), omnium, quos contulimus, locorum a Flor. recedat. *) Variantes lectiones utriusque Codicis quas inspeximus, si separatim dinumeres, invenies Codicem 1 inter omnes locos 759, Cod. 2., 991 vicibus a Flor. distare, ut pro tribus variantibus lectionibus Cod. 1. fere 4, Cod. 2. computandæ sint. Notandum autem est, hanc differentiam tantum in rebus levioris momenti, nominibus Jctorum loco inscriptionum positis, verbisque initialibus inveniri; in reliquis enim maioris momenti variantibus mira æqualitas inter utrumque intercedit, quum in locis illis 378, quos accuratius expendimus, Cod. 1. 237 *ies*, Cod. 2. 231 *ies* a Flor. discrepet.

E comparatione veterum impressorum **) apparet,

*) Simile quid iam supra pag. 258 invenimus.

**) Vide. Illustris Dmn. Præsidis Civilist. Abhandlungen S. 368 sqq.

feriori illo tempore lectionem vulgatam ibi etiam, ubi a Flor. recedit, permultis capitibus ita stabilitam esse, ut in magno numero illarum editionum, quæ comparatæ sunt, ne una quidem a ceteris dissentiat. In Digestis enim ex omnibus variantibus lectionibus dimidia fere pars omnibus vett. impressis ita communis est, ut, uno tantum inspecto, innotescat. *) Hæc in Codd. msc. omnino aliter eveniunt. 453 enim illorum locorum, ubi unus vel alter Codd. nostrorum a Flor. recedit, non plus quam 110 sunt, ubi uterque contra Flor. pugnat, i. e. ne quarta quidem pars. Quæ ratio si cui maiorem numerum Codd. msc. conferre liceat, nullo modo augebitur, quin eum valde decreturam esse verisimillimum est. Hinc itaque certo constat, vulgatam lectionem decursu temporis magis magisque stabilitam esse. Quæ maior constantia quum non magis, quam pristina illa, multis omnino locis obtinens inter Codd. msc. Bononienses **), soli casui tribui possit; omnino sequi videtur, vulgatam lectionem minime uni viro, imo ne uni quidem tempori deberi, sed, postquam unus fortasse magnam eamque præcipuam partem constituisset, multa alia, eo tempore adhuc fluctuantia, a recentioribus Doctoribus pedetentim magis definita esse. Quæ opinio eo quoque firmatur, quod variantes in recentioribus quoque Codd. msc. haud raro notatæ viros doctos eo quoque tempore criticas curas a se non alienas duxisse, produnt. Quæ feriora, quum magis a Fl. contextu recedant, †

*) Civilist. Abhandlungen I. c. S. 387.

**) Savigny I. c. Th. 2. S. 149.

†) Vide proxime antecedentia.

ii, qui recentiori illo tempore contextui constituendo operam dabant, Flor., si unquam, certe rarius, inspe- xisse, suaque magis vel ex aliis libris vel e coniectu- ris hausisse videntur.

Si jam propius, quænam ratio inter antiquiorem & recentiorem vulgatam intercedat, consideramus, hanc, si aliquam, certe non magnam partem, earum lectionum, ubi major pars Codd. msc. a Florentina re- cesserat, respuisse, multa autem addidisse patet. Le- ctionum enim 110 a Flor. recedentium, quas Cod. 1. & 2. communes habet, 89 (fere $\frac{4}{5}$) major numerus antiquorum impressorum, quæ hic contulimus, rece- pit, 21, fere $\frac{1}{5}$ rejecit, 77, $\frac{7}{10}$, addidit. Quum au- tem, si plures Codd. contuleris, augeri quam minui numerum lectionum vulgatæ antiquioris, verisimilius sit, a veritatis specie haud alienum videtur, ad unum omnia, quæ antiquior vulgata agnovit, in recentiorem transumpta, & fere totidem diversitates a Flor., quam quæ in antiquiori vulgata habentur, ibi additas esse. Hoc eo quoque firmatur, quod interdum, quod in Codd. nostris in margine tantum, ut glossæmata, habentur, in contextum vett. impressorum constanter recepta sunt. *) Quarum denuo receptarum lectionum major pars cum iis, quas Cod. 2., quam cum iis, quas Cod. 1. sibi proprias habet, convenit. Quum enim inter 378 lectiones variantes, quas in totum accuratius con- sideravimus, 72 antiquior vulgata cum recentiori com- munes, 20 antiquior vulgata, neque tamen recentior, 53 recentior, neque tamen antiquior vulgata habeat:

*) e. g. l. 6. t. 1. (d. R. V. l. 1. §. 2. vd. pag. 219. not. e.

harum 53, 12 e Cod. 1., 41 e Cod. 2. receptæ esse possunt. Quocum etiam convenit, vulgatam recentiorum 134 lectiones Codici 1., & 102 Cod. 2. proprias respuisse. Quæ si jungis, invenies ex omnibus lectionibus Cod. 1. propriis (146) 12, ex omnibus Cod. 2. propriis (143), 41, i. e. ex illis fere 2/7, ex his fere 5/7 recepisse. Progreſſum a Cod. 1. ad 2. & inde ad vett. impressa hoc quoque prodere videtur, quod sunt lectiones, quæ in Codicis 1. margine extantes, in Codicis 2. & veterum impressorum contextum *); vel quæ in Codice 1. plane deficientes in margine Codicis 2 extant & in contextum vett. impressorum receptæ sunt. **) Hæc observatio, Codicem 1. longe magis, quam Cod. 2. a recentiori vulgata distare, cum eo quoque optime convenit, quod respectu ad externa habito illum huic longe prævalere invenimus. Hoc enim Cod. nostrum ex antiquioribus iisque rarioribus atque in constituenda vulgata minus adhibitis libris habere verisimile est. Licet enim omnes antiquiores quoque libros msc. propter solam vetustatem, magis quam recentiores a vulgata impressorum distare verisimile sit, & Cod. 1. antiquior Codice 2 esse videatur: tamen ex sola differentia temporis exigua magnam illam rationem 2/7, 5/7 minime explicari posse patet. Inter magnum illum lectionum a Flor. distantium numerum multæ inveniuntur, quas licet singulæ separa-

*) l. 1. 6. t. 1. (d. R. V. l. 1. pr. vd. pag. 218 note b.

**) l. 2. t. 3. (de fervit. P. R.) l. 6 §. 1; l. 19 t. 1. (d. act. E. & V.) l. 6 §. 4; l. 23 t. 5. (d. fund. dot.) l. 9 §. 3; l. 24 t. 2. (de divort. & repud.) l. 5. vd. pagg. 156. 181. 175. 238.

tim spectatae, fere omnes e coniecturis vel vitiis scribendi, feriori tempore quo antiquiorum Codd. solus Fl. superesset, oriri potuisse omnino concedendum sit: tamen, si totum consideres, eam potissimum ob causam, quia medium ævum ingeniorum criticam artem sublimiorem, solis coniecturis nixam amantium ferax fuisse nemo dixerit, eodemque tempore Codd. exacte multaque adhibita diligentia exaratos fuisse patet, omnes, ab aliis antiquis libris immunes, solis coniecturis vel vitiis scribendi deberi, ab omni veritatis specie abhorret. Cui autem generali argumentationi major omnino vis probandi inde accedit, si singuli quoque loci, qui e Flor. Codice nullo modo oriri potuerunt, indicari possunt. Talium, de quibus omnibus cur vix e Flor. oriri potuerunt, supra demonstravimus, numerum, non quidem magnum, neque tamen minimum, omnino invenimus, inter 72 veteris & recentioris vulgatæ 7 (fere 1/10 prætereaque inter 20 veteris, neque tamen recentioris vulgatæ 1 (1/20), inter 145 Codici 1 proprias 13 (fere 1/11), inter 141 Cod. 2. proprias 8 (fere 1/18) in totum 29. Quos numeros, si accuratius consideraveris, hæc observabis: primum in Cod. 1. tales locos frequentius, quam in Cod. 2. extare, (quod, quia græca & inscriptiones, ubi hæc sæpius usu venire poterant, exactius continet, aliter evenire non potuit); deinde vulgatam, licet neque græca, neque inscriptiones receperit, tamen multa, quin, si rationem, harum notabiliorum lectionum ad omnes extantes spectes, (1/19) plura, quam Cod. 1. (1/11), huc pertinentia continere. Quod non leve argumentum est, vulgatam non raro, sed sæpius e Codd. a Fl. alienis haustam esse. Quod speciatim ad numero-

rum in inscriptionibus similibusque capitum ipsorum partibus, ubi nempe aliorum auctorum libri laudantur, diversitates a Florentino Codice attinet, quæ potissimum inter ea referenda sunt, unde vulgata ab aliis Codd. antiquis non immunem esse patet, mirum videtur, in 10 prioribus libris haud ita raro, in posterioribus nusquam inveniri. Anne ratione inscriptionum similiumque circa initium tantum ab alio antiquiori Codice a Flor. diverso, eoque, ut videtur, nonnullis locis meliore Codd. nostri vel mediate vel immediate pendebant? Minime autem eo usque progredimur, ut vulgatam a Flor. Cod. nihil habere asseruerimus: contra, ut aliis in Digesto novo quædam invenire licuit, unde extra omnem dubitationem positum est; Flor. Codicem in constituenda vulgata præcipue adhibitum esse, ita nos in Digesto vetere aliquot lectiones minoris omnino momenti invenimus, quæ unice a Flor. pendere quandem veritatis speciem habet. Sic, si in l. 1. t. 2 (d. orig. jur.) l. 2 §. 3. *recte agi* legitur, vox *ali* quæ Florentiæ solo calami vitio oriri potuit, lectionis *aliqua uti* in omnibus, ut videtur, Codd. msc. extans, originem continere videtur. *) Alius locus l. 5. t. 1. (de R. V.) l. 18, ubi vulgati Codd. lacunam habent, si quidem verba *ex maleficio — deb.* in Flor. Codice unum vel duos integros versus explent, idem certius adhuc probat; contrario autem casu ad alium antiquiorem Codicem nos ablegat. **) Alius tandem locus extat, ubi quosdam Codd. a Flor. pendere, alios

*) Vd. pag. 215.

**) Vd. pag. 51.

inde immunes esse, verisimile est l. 12. t. 1. (d. reb. cred.) l. 9. §. 5. *)

Quænam lectiones majoris, quænam minoris momenti sint, in totum difficilis quæstio est. Primum omnino locum occupat, si quæ lacunæ recte expletæ sunt, qua in re vulgatam antiquiorem reliquis palmam præripuisse, supra demonstratum est. Deinde ad id attendendum est, num fortasse lectio inveniat, unde caput aliquod veteris auctoris usquedum obscurum vel corruptum novam lucem vel medelam, sine qua omnino intelligi nequibat, accipiat, vel pars quædam antiquitatum illustretur, quo pertinentia in libris toties scriptis & impressis, semper rariora, in nostro Cod. utroque at singula tantum reperire licuit. **) His gravioribus prælibatis multa, minutiora quidem, at a viris hæc studia amantibus numquam neglecta, vel ad sensum accuratius constituendum, vel ad sermonem elimandum pertinentia supersunt. Quorum illa hisce quodammodo graviora esse videntur. Invenimus autem inter 72 lectiones utriusque vulgatæ, 20 veteri vulgatæ, 145 Cod. 1., 141 Cod. 2. proprias, 43, 7, 82, 76 i. e. fere $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{4}{7}$, $\frac{7}{13}$ sensum 29, 13, 63, 65 i. e. fere $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{7}$, $\frac{6}{13}$ sermonem afficere. Hoc itaque respectu vulgata et uterque Codex sibi fere æquales, aliquando sæpius variantes sensum quam sermonem afficientes præbent; quæ ratio ibi tantum, ubi vetus vulgata, quæ in recentiori desunt, habet, invertitur.

*) Vd. pag. 157 & 158.

**) In Cod. 1. l. 24. t. 2. l. 2. §. 2; in Cod. 2. rubrica l. 12. t. 5. & 7.

Pervenimus tandem ad bonitatem vel bravitatem lectionum, quæ, licet in singulis dubia, tamen si omnia, quæ hac de re supra exposuimus, simul sumas, judicium hinc generatim deducendum, ad veritatem] appropinquare confidimus. Probavimus autem e 92 lectionibus veteris vulgatæ 24, fere $1/4$; e 145 Cod. 1. propriis 19, fere $1/8$; e 141 Cod. 2. propriis 26, fere $2/11$; ex 122 recentioris vulgatæ 35, i. e. fere $2/7$: reliquarum majorem partem rejecimus, minorem pro dubiis habuimus.

Quibus e comparisonibus primum patet, vulgatam et antiquiorum & recentiorum, quippe in qua bonarum ad pravarum lectionum ratio melior quam in singulis Codd. est, non sine recto judicio constitutam esse; & quia in recentiori quoque vulgata melior ratio quam in antiquiori deprehenditur, non priores tantum, sed posteriores quoque eam constituentes & expolientes viros doctos idem rectum judicium adhibuisse; cui similis ratio, num inter editiones decimi septimi & octavi sæculi, & eas, quæ decimo sexto prodierunt, intercedat, alii videant.

Ex iisdem comparisonibus sequitur quoque, Cod. 2., licet valore externo spectato primo longe inferiorem, tamen, quoad internum e bonarum & pravarum lectionum numero dimetiendum, illi præferendum esse: neque mirum, quum propius ad vulgatam haud male constitutam accedat. Quod si autem probas lectiones non tantum numeraveris, sed potius ponderaveris, hoc etiam respectu Codex 1. secundo non inferior esse videtur. Una enim illa lectio, unde formulæ divortii accuratius constitui possunt, magno numero aliarum præferenda est.

§. 48.

C o n t i n u a t i o.

Jam videamus, quid circa hæc omnia de Cod. 3. statuendum sit? Primum sæpius, quam Cod. 1 & 2 a Flor. differt, 28 *ies*, ubi Cod. 1. 19 *ies*, Cod. 2. 23 *ies*; ut itaque Codd. ordine chronologico dispositis numerus variantium fere in ratione numerorum 5: 6: 7 augeatur, quæ ratio cum eo optime convenit, quod de simili progressu inter vulgatam antiquiorem & recentiorem obtinente supra observavimus. — Deinde hujus Codicis lectiones magis ad recentiorem, quam antiquiorem vulgatam accedunt: cum illa enim 6 *ies* contra eandem 19 *ies*; cum hac 24 *ies*, contra eam 25 *ies* facit; quod, quia haud ita diu ante artem typographicam inventam scriptus est, vix aliter evenire potuit. — Hoc autem mirum est, & huic Codici, ut videtur, proprium; quod, contra ea, quæ de utraque vulgata et reliquis Codd. observavimus, longe major pars lectionum a Flor. divergentium sensum (24, fere $\frac{5}{7}$), minor pars sermonem (10, fere $\frac{2}{7}$) concernat. — Id quoque huic Codici proprium est, et contra progressum inter alios Codd. pugnat, quod perpaucae lectionum, quas habet, (2 inter 28, i. e. $\frac{1}{14}$) probandæ videntur.

§. 49.

2) *Comparatio cum singulis libris.*

a) *Codd. msc.*

α) *Brenemannianis.*

Aboluta generali Codicum nostrorum cum Flor. & Vulgata comparatione nunc ad comparationem cum

singulis libris descendamus, cujus præcipuus finis is esse debuit, ut, quoad ejus fieri posset, classes eorum constituerentur, & ad quasnam harum classium nostri Codd. pertineant, elucesceret. Quum autem talis comparatio nonnisi e fat multis lectionibus institui possit, in hanc rem soli Brenemanniani & Erlangenses Codd. adhibendi erant. De vett. impressis, ut remotius stantibus postea sermo erit.

Initium hujus disquisitionis a Brenemannianis Codd. quippe quorum lectiones in iisdem locis, licet non semper, tamen sæpius innotescunt, faciendum erat. Judicium quod Cramerus *) de obscuritate eorum, quæ ex hisce Codd. in editione Gebauero Spangenbergiana notata inveniuntur tulit, nos ab hacce disquisitione deterrere potuisset: nihilominus autem, magnam ejus utilitatem sentientes, periculum fecimus, quod, licet non omnino ex votis, tamen ita cessit, ut iis, quibus Brenemanni vel alios Codd. accuratius inspicere liceat, ea subministrare speremus, unde opus, nunc demum, licet parvis initiis coeptum facilius emendare & perficere possint. Quum autem Brenemannius alios Codd. aliis longe sæpius adhibuisset, de illis accuratius, quam de hisce judicium ferre licuit. Quod ut statim ab initio oculis lectorum subjiciatur, quatenus de quovis Codice judicium ferre licuit, indicem Codicum additis numeris lectionum inde in tabulas supra expositas receptarum apponemus.

1.) Flor. 189.

2.) Codex noster 1. 189.

3.) Cod. noster 2. 189.

*) l. c. præf. pag. XXIII. n. *

- 4.) Cod. noster 3. 20.
- 5.) Vat. 1. 70.
- 6.) Vat. 2. 38.
- 7.) Vat. 3. 58.
- 8.) Vat. 4. 26.
- 9.) Vat. 6. 1.
- 10.) Pal. 1. 107.
- 11.) Pal. 2. 26.
- 12.) Pal. 3. 33.
- 13.) Pal. 4. 22.
- 14.) Pal. 5. 17.
- 15.) Pal. 6. 14.
- 16.) Pal. 7. 11.
- 17.) Pal. 8. 14.
- 18.) Pal. 9. 12.
- 19.) Pal. 11. 9.
- 20.) Taur. 1. 8.
- 21.) Taur. 2. 6.
- 22.) Taur. 3. 3.
- 23.) Taur. 4. 20.
- 24.) S. Cruc. 174.
- 25.) Barb. 170.
- 26.) Magl. 32.
- 27.) Trevis. 156.
- 28.) Bynk. 1. 143.
- 29.) Bynk. 2. 53.
- 30.) Christ. 15.
- 31.) Otob. 29.

Hic in tabulas relatis lectionibus decem fere alia loca adjicienda sunt: 1) l. 4. t. 2. quod metus causa l. 1. pr. 2) l. 12 t. 1. de reb. cred. l. 9. §. 5. a) utrum auctore legatur, nec ne, b) esse, nec ne. 3) ibid. 22.

4) l. 13. t. 7 de pigner. act. l. 23. a) utrum supplementum extet nec ne b) utrum *acceperat an consecutus est*. 5) l. 17 t. 1 mandati l. 8 §. 4. 6) l. 18. t. 1 de contrah. empt. l. 6 pr. a) utrum supplementum extet, nec ne, b) utrum legatur *inhibitam esse, prohibitam esse, interdictam esse*. 7) l. 19 t. 1 de act. E. & V. l. 13 §. 3. utrum legatur *eum*, nec ne. 8) l. 19 t. 4 de rer. permut. l. 1. § 4. utrum legatur *quod interest nostra*, an *interest nostra*. 9) l. 24 t. 1 de donat. inter V. & U. l. 3. §. 9. a) utrum supplementum extet, nec ne. b) *per interpositam personam*, an *per alios*. 10) ibid. l. 7 §. 3. utrum supplementum extet, nec ne (vde. §§. 26 — 29.) quibus, aliud agendo, Brenemannii aliquot Codd. innotuere. Quorum, licet paucorum, tamen quia in lectiones ibi extantes accuratius inquisivimus, rationem quoque habebimus.

Omnia hæc ponderando Codd. illorum eos, qui multis locis innotuere, plerumque ita accurate in familias dispescere licuit, ut hinc quoque inferri possit, Brenemannum & Gebauerum, licet sæpius obscura, tamen plerumque vera de Codd. suis asseruisse. Si enim sæpius errassent, fere aliter fieri non potuit, quin familiæ & genera, ad quæ pertineant, plane confunderentur. De iis Codd., qui minus accurate innotuere, ita certum iudicium ferre non licuit: de quo ut lecturi statim moneantur, iis Codd. quorum ne 50 quidem lectiones in tabulis nostris extant, unam, quorum ne 10 quidem, duas stellulas adjecimus. Fuit autem præcipue ad hæc duo adtendendum, primum: quænam ratio inter singulas superiores Codd. & Flor.; deinde, quænam inter ipsos intercedat: idque ita, ut utrimque, quemnam locum inter Codd. illos nostri occu-

pent, elucescat. Quibus tertium caput, comparatio cum recentiori vulgata, & quia hæc cum nostris Codd. jam satis comparata, remotius stat, &, ob deficiens otium non addidimus.

Eam autem partem, quam supra indicavimus, potissimum spectavimus, unde elucescat, quænam ratio inter ipsos Brenemannianos & nostros Codd., quippe omnes ad idem summum genus, Bononiensis nempe, five vulgatæ pertinentes, intercedat.

Est autem hic quoque duplex inspectio, altera ea-que principalis, in quasnam familias dispescendi sint; altera, num præterea proprium aliquem eumque magnum an parvum valorem habeant.

Ut familias constitueremus, primum Brenemannum adivimus, e cujus indice Codicum *) hæc sumere licuit, inter se cognatos esse 1) 18^{*} 19^{**}; 2) 6. 24. 25.^{*} 31; 3, 10. 27. 28. In quas autem classes quum neque omnes Codd. relati sint; neque singula cum lectionibus ipsis satis exacte convenire mox cognosceremus: his aliquatenus sepositis ex ipsis tabb. cognationem Codd. expiscari aggressi sumus. Quem in finem, quia, & ubi Codd. singuli singulas lectiones habent, hinc nulla de cognatione conclusio valeat; & diversæ quoque, at sibi invicem prope appropinquantes, lectiones cognationem prodere possint: tabulas lectionum ita disposuimus, ut, rejectis illis, unde ad familias constituendas parum vel nihil effici posset, ceteræ, similia & cognata jungendo, simpliciiori & magis perspicua forma proponerentur. Quam epitomen, ut char-

*) Historia Pandectarum p. 275 sqq.

re parceretur, hic non exhibuimus. Effici autem potuit ex iis tabb. partibus, quæ literis sequentibus insignitæ sunt: b. d. e. f. g. h. i. l. n. o. p. p. *) u. u. w. x. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. mm. oo. pp. qq. ss. tt. uu. vv. aaa. bbb. ddd. hhh. iii. ll. nnn. rrr. sss. vvv. xxx. bbbb. dddd. ffff. hhhh. kkkk. mmmm. qqqq. rrrr. ssss. tttt. uuuu. vvvv. www. zzzz. ccccc. dddd. eeeee. ffff. mmmmm. nnnnn. uuuu. vvvvv. wwwww. yyyyy. aaaaa. bbbbbb. ccccc. ddddd. eeeee. hhhhhh. iiiii. lllli. mmmmm. nnnnn. ooooo. ppppp. qqqqq. rrrrr. α. α. β. γ. δ. ε. ζ. θ. ι. κ. λ. μ. ν. α. b. d. e. f. h. i. l. m. n. o. p. p. q. q. t.

Ex hisce tabularum partibus ratione Codd. ^{**} 9. ^{**} 21. ^{**} 22. nihil; ratione reliquorum ea, quæ sequuntur, inferre licuit.

Tres familiæ constituendæ sunt, prima Codd. ^{**} 23. ^{*} 2. ^{*} 24. ^{*} 6. ^{*} 12. ^{*} 17. ^{*} 16. ^{*} 4; secunda Codd. 7. 29. 3. 25; tertia Codd. 27. 10. 28. ^{*} 30. ^{**} 20. Reliqui inter has familias fluctuant, idque ita, ut 1) a secunda familia plane remoti primæ quoque propiores quam tertiæ sint Codd. ^{*} 11. ^{*} 14; primæ & tertiæ æque appropinquantes Codd. ^{*} 15. ^{**} 19; 2) ceteri inter omnes tres familias fluctuent, & quidem ita, ut Cod. 5. a secunda longe remotior ad primam & tertiam fere æque appropinquet; Codd. ^{*} 26 & ^{*} 8. ad omnes familias non ita diversimode, attamen ad alias plus, ad alias minus hoc ordine I. II. III.; Codd. ^{*} 31. ^{*} 13. eodem modo & hoc ordine II. III.

*) Hoc loco, ut sæpius, duas observare licuit lectiones, quæ eadem litera bis posita distinximus.

I. appropinquent. Hinc, & quidem præcipue e ratione inter hos Codd. & classem II. intercedente, aliquis inferet, quatuor alias familias constituendas esse, Codd. ^{*}11. ^{*}14. ^{*}15. ^{**}19; 5; ^{*}26. ^{*}8; ^{*}31. ^{*}13. Quam autem conjecturam accuratius examinare aliis relinquimus, quibus vel hosce Codd. ipsos inspiciendi, vel omnes omnino e Brenemannio collectaneis in editione Spangenb. extantes lectiones excutiendi occasio & otium suppetat: ex iis, quæ nos in tabulas coniecimus, quum hi Codd. ad unum fere omnes tristi nota (*) insigniendi erant, hujus rei experimentum facere temerarium fuisset.

Redimus itaque ad tres familias supra exhibitas, de quibus, quia maxima sui parte e Codd. accuratius cognitæ constant, certiora afferre licet.

Prima familia, ut constitueretur cognatio inter Codd. ^{*}2. ^{*}24. ^{*}6. ^{*}12. non ita paucis locis in oculos incurrens occasio fuit. Quorum præcipui sunt gg. bbb. dddddd. pppppp., ubi 2. 24. plerumque soli sibi invicem juncti sunt, u, ubi 2. ^{*}6. ^{*}12. soli contra omnes reliquos stant. Conjecturam hisce locis nixam omnes supra exhibitos locos dinumerando accuratius examinavimus. Quo facto quum inveniretur, 61 locis 4 illorum Codd., qui quidem noti erant, omnes vel 4 (3 locis u. f. q.) vel 3 (octo locis n. p. dd. ee. ff. iii. ^{*}a. a.) vel 2 (50 locis b. e. l. xi. aa. bb. cc. gg. hh. mm. oo. pp. uu. aaa. bbb. lll. rrr. vvv. xxx. bbbb. hhhh. qqqq. www. cccc. dddd. eeee. nnnn. uuuu. bbbbbb. dddddd. eeeee. hhhhhh. iiiiii. llllll. mmmmmm. oooooo. pppppp. qqqqqq. rrrrrr. ^{*}a. ^{*}λ. ^{*}μ. ^{*}τ. ^{*}e. ^{*}f. ^{*}u. ^{*}p. ^{*}p. ^{*}q. ^{*}t.) in idem consentire; 16 locis majorem partem, 4 tres contra unum (u. b. d. o.),

12 duos contra unum (f. o. p. ddd. uuuu. mmmmm. α. γ. ε. h. l. m.) in unum convenire; & nonnisi 29, quia vel 2 Codd. contra 2 alios (λ. τ. e. q. t.) vel 1 contra 1 alium (g. qq. ss. tt. vv. hhh. nnn. sss. ffff. kkkk. mmmm. rrrr. vvvv. fffff. vvvvv. wwwww. yyyyy. aaaaa. cccccc. eeeee. α. δ. ζ. κ.) stabant, huic classi constituendæ contrarios esse: propter rationem 77 : 29, i. e. fere 8 : 3 eorum qui classi assumendæ favent ad contrarios, non amplius dubitandum fuit, quin ea constitueretur. Neque huic iudicio contraria est consideratio aliorum locorum, quibus Brenemannii Codd. innotuere *), quorum quatuor alicujus momenti ((3) (4a) (5) (10)) unus fere nullius (4b) huic familiæ assumendæ favent; duo alicujus ((6a) (9a)) tres haud magni momenti ((1) (2b) (7)) ei contraria sunt.

Ad secundam familiam Codicum 7. 29. 3. 25. constituendam his præcipue locis inducti sumus: b. n. o. ubi Codd. 3. 7. cum perpaucis aliis, p. d., ubi Codd. 3. 25, rrr, ubi Codd. 3. 29, iiiiii — mmmmmm, ubi Codd. 25. 29. foli contra omnes reliquos conveniunt. Nec conjectura nos fefellit. Quum enim 50 locis Codd. qui quidem noti erant, omnes, i. e. 4 locis (u. iii. α. e.) omnes 4 Codd., 13 locis (g. cc. ff. hhhh. mmmm. dddd. eeeee. uuuu. δ. ζ. κ. μ. t.) tres Codd., 33 locis (b. f. n. o. w. x. bb. gg. pp. ss. aaa. bbb. ddd. bbbb. ffff. www. zzzz. fffff. vvvvv. wwwww. yyyyy. ddddd. nnnnn. ooooo. ppppp. qqqqq. γ. d. c. f. l. v. p.) duo, & 27 aliis locis maxima Codd. pars, videlicet 5 locis (u. iii. α. τ. b.) tres contra 1, 22 locis (p. p. dd. ee. qq. rrr. sss. ssss. uuuu. vvvv. ccccc. mmmmm. cccccc. eeeee. hhhhhh. iiiiii. lllll. mmmmmm. rrrrr. ε. ε. d.)

*) vide p.

duo contra unum inter se convenirent; & 33 tantum, quippe 4 locis (www. vvvv. l. o.) duobus Codd. contra duos, & 29 (l. aa. hh. mm. tt. uu. vv. ddd. hhh. nnn. sss. vvv. xxx. dddd. kkkk. rrrr. tttt. nnnnn. aaaaaa. bbbbbb. β. λ. α. f. h. n. p. q. q.) 1 contra 1 stantibus, recederent, ob rationem 3 : 1 nostro jure hanc familiam recepissee nobis visi sumus. Inter loca extra tabulas vagantia *) sunt quinque majoris momenti ((3) (4a) (5) (6a) (10)) duo minoris ((4b) (7)) pro hac familia; unus tantum alicujus (2) duo fere nullius momenti ((1) (6b)) contra eam: quæ ratio cum iis, quæ ex tabulis deduximus, optime concordat.

Tertiæ denique familiæ constituendæ occasionem dedere loca x. aa. uu. bbbb. dddd. eeee., ubi Codd. 10. 27., dddd. qqqq., ubi 10. 28., vv. uuuu., ubi 10. 27. 28., ff, ubi 20. 27, h. aaa. ffff, ubi 27. 28. vel soli vel cum perpaucis contra ceteros stabant. Conjecturam hanc accuratius examinantes invenimus, in 38 locis omnes Codd. extantes, & 39 aliis majorem eorum partem, hoc est, in uno loco (o) 4 Codd., in 14 locis (vv. nnn. sss. xxx. mmmm. vvvv. uuuu. dddddd. s. λ. d. c. f. p.) 3, in 24 (o. u. u. ee. aaa. bbb. ddd. dddd. kkkk. tttt. ccccc. dddd. eeeee. aaaaaa. pppppp. rrrrr. α. α. γ. s. θ. κ. f. m.) 2 Codd. in 1 alio loco (dd) tres contra 1, in 37 (x. aa. bb. cc. ff. tt. uu. hhh. iii. bbbb. ffff. hhhh. rrrr. uuuu. qqqq. www. ffff. mmmm. nnnnn. vvvvv. www. ccccc. eeeee. hhhhhh. iiiii. lllll. mmmmmm. nnnnn. ooooo. qqqqq. s. τ. b l. p. q. t.) 2 Codd. contra 1 consentire, & 17 tantum loca, ubi vel 2 contra 2 (ee) vel 1 contra 1 (e. p. p.

*) vide pag. 280. 281.

qq. qqqq. zzzz. yyyyy. bbbbbb. d. g. . μ. α. o. q. t.) stabant, contraria esse. Quæ quum ita essent & pro nostra familia 9/11, contra eam vero 2/11 tantum pugnarent, non erat, quod eam constituere dubitarem. Eadem fere ratione qua familiæ secundæ, huic tertiæ quoque novem illa loca favent *). Quatuor enim majoris momenti ((2) (4a) (6a) (9a)) tria minoris ((1) (4b) (7)) pro ea; duo majoris ((3) (5)), unus minoris (6b) contra eam pugnant. Hæ autem familiæ minime ita a se invicem diversæ sunt, ut semper in ternas easque omnino diversas lectiones abeant. Contra plerumque earum lectionum, quæ ad familias distinguendas aptæ sunt, non plures quam binæ extant.

Quæ quum ita sint, in id quoque inquire licuit, quænam relatio inter familias ipsas intercederet. Quam ex iis locis, ubi duas familias sibi invicem junctas esse e plurium Codd. ad utramque familiam pertinentium lectione vidimus, eam esse invenimus, ut familiæ I & II. maxime a se invicem distarent; tertia autem inter utramque quasi medium quendam locum occupans aliquatenus magis ad secundam quam ad primam familiam appropinquaret. Conveniunt enim familia I & II. non nisi 9 (x. ff. aaa. iii. bbbb. dddddd. eeeee. o.); I. & III. 15. (o. aa. oo. xxx. uuuuu. iiiiii. llllll. mmmmmm. s. s. λ. b. d. l. m.); II. & III. 21 locis (u. bb. ss. bbb. sss. ffff. hhhh. www. cccc. vvvvv. wwwww. dddddd. nnnnnn. oooooo. pppppp. qqqqqq. rrrrrr. α. x. τ. e.).

Ut autem in vett. impressis, licet vulgata lectio eo tempore, quo illa edebantur, longe magis quam antea ad certas regulas redacta esse videatur, tamen non omnia e familiarum cognatione pendere, sed alias qua-

*) vide p. 280. 281. 286.

fi affinitates hisce se imiscuisse, ex iis, quæ nuper de
iliis ab Illustri Schradero tradita sunt, pateat: ita
Codicum msc. diversitates, idque in majore ratione
alias quam quæ a familiis illis pendeant, dari per se
a veritatis specie non alienum est. Quod in rei ipsius
experimento & circa alia, & præcipue circa rationem,
quæ inter singulos Codd. msc. & Flor. intercedit, ob-
servavimus. Si enim (in tabulis, quas supra dedimus,
integris) comparaveris, quot locis quisque Cod. cum
Flor. conveniat, quot inde recedat, illorum ad horum
rationem numeris integris vel fractionibus decimalibus
exprimendo, hunc progressum invenies:

**
20, 3.

24 in lectt. originariis 1, 83.

24 e correct. 1, 37.

*
26, 1, 12.

5 in lectt. originariis 1, 11.

**
21, 1.

7, 0, 87.

*
4, 0, 82.

5 e correct. 0, 8.

* & 3, 0, 75.

*
6, 0, 6.

*
23, 25, 27, 28 & 30, 0, 5.

*
12, 0, 37.

10 & 29, 0, 33.

*
8, 11 & 31, 0, 25.

*
16, 0, 22.

*
13, 0, 16.

**
19, 0, 12.

*
18, 0, 09.

*
15 & 17, 0, 08.

*
14, 0, 06.

**
22, 0, 0000.

Quod si autem ad id quoque attenderis, quoties singuli Codd. vel foli vel cum singulis aliis Flor. lectionem amplectantur, rationemque horum numerorum ad eos, quibus generatim conveniant, item fractionibus exprimas, hanc seriem habebis:

*
17, 1.

*
30, 2/5.

29, 1/4.

24, 1/5. *).

2 & 5, 1/6.

3, 1/10.

25, 1/17.

28, 1/18.

*
6, 1/21.

7, 1/27.

10, 1/59.

27, 1/87.

Reliqui omnes in hunc censum plane non recipiendi sunt.

Quem utrumque progeßum junctim considerando **),

*) Hic, ubi maximus consensus est, ii tantum loci numerati sunt, quibus hic Cod. solus cum Flor. convenit.

**) Numeros serierum simplicium in se invicem ducendo habebis:

24, 0, 36.

5, 0, 18.

2, 0, 13.

(quo facto ad eam, quæ vera cognationis cum Flor. ratio fit, proxime attinges,) hos 4 Codd. 24, 5, 2, 3 idque ordine, quo scripti sunt, omnibus ceteris hac ratione longe antecellere invenies. Quæ hic produximus, iis, quæ Brenemannus indicavit, partim adjuvantur, partim plane contraria sunt. Cod. enim ad S. Crucis (24) præ ceteris ut cum Flor. convenientem laudat; secundum autem ab illo locum hoc respectu Codd. Barberino & Otoboniano (25. 31) tribuit. Quum autem ille numquam, quantum sciamus, in hæc accuratius inquisiverit, quo omisso in talibus rebus facillime erratur: non pro temerario duximus, illi, licet ipse Codd. tractaverit, aliud iudicium, quippe diligenti examine nixum, opponere. — Si jam cum familiis supra deductis hæc contuleris, invenies duos primæ familiæ (24. 2); unum secundæ (3); unum nulli adnumerandum (5) hic primos locos occupare. Quæ a divisione in familias ita aliena sunt, ut familiæ illæ, quas vere existere satis demonstrasse nobis videmur, nullo modo a diversa ratione pendere possint, qua alii aliter Flor. Cod. descripserint. Potius existimaverim, originem illarum familiarum eo tempore, quo Flor. Codice diligenter utebantur, antiquiorem & inde plane alienum fuisse. Quæ conjectura, si lectiones Ante-Bononienses accuratius notæ essent, earum potissimum comparatione vel confirmari vel rejici potuisset. Pauca usquedum inde innotescencia, quum Cod. noster I (quem hic Cod. 2. vocamus), cum Ivone, Cod. no-

3, 0, 07.

*
6, 7 & 25, 0, 03.

— — — — —

ster 2. (hic Cod. 3.) cum Petro & agrimenforibus conveniat, eam quodammodo fulcire videntur, ita ut familia 1, cum Ivone, familia 2 cum Petro & agrimenforibus cognata esse possit. Quo enim concessio, si, qui Codd. ad diversas familias pertinentes describentes, hic illic Flor. Cod. magis minusve diligenter consulebant, facile intelligi potest, quomodo in omnibus familiis Codd. magis minusve ad Flor. accedentes inveniri potuerint.

§. 50.

C o n t i n u a t i o.

Supereſt, ut de ſingulis Codd. agamus, exponendo & quamnam ad familias ipſas rationem obtineant, & quid præterea memoratu dignum habeant. Primum de iis tractemus, quæ ad familiam 1 pertinent.

Cod. 2. (noſter primus) inter omnes fideliffime huius familiæ lectiones exprimit. Nam inter 77 caſus, quibus e maiore numero huc pertinentium Codd. lectio familiæ ipſius conſtitui potuit, nonniſi duo ſunt (1/38), o. ddd, quibus Cod. 2. ab ea recedat, idque ad ſecundam familiam appropinquando. Haud contraria e comparatione ceterorum decem locorum inferri licet. Ibi enim noſter Codex ſemel (num. 3.) a familia ſua recedit, idque ad ſecundam appropinquando. Licet enim ratio diverſitatis ad convenientiam 1 : 5. præfertim, quum lectio illa maioris momenti ſit, major videatur, quam quæ ex ſuperiori comparatione autumari poſſit: tamen quia diverſitas numerum unitarium non transgreditur, hoc potius caſui tribuendum videtur. Si autem utrumque jungis, habebis 3 diverſitates inter 82 loca, quibus lectio familiæ agnoſci potuit,

i. e. fere 1/27, quæ ratio sufficit ad primum locum nostro Codici assignandum. — Quodsi in alias relationes hujus Codicis ad reliquos inquiris, præter ea, quæ de ratione ad Flor. Cod. præoccupata sunt, invenies inter eum & Codd. 3. & 8. (nostrum secundum & Vat. 4.) quandam propiorem cognationem intercedere, Cod. 29. (Bynk. 2.) longissimæ ab eo distare. Dinumerando enim simili modo, quam qui in comparatione Codd. cum Flor. adhibitus est, omnes, qui obtinent, consensus & dissensus hoc schema invenies.

Codd., in quibus consensus & dissensus cum Cod. 2. fere æqualis est (i. e. 1, 2 — — — 0, 8) sunt:

5. 6. e correct. 10. 11. 13. 17. 24. 25. 30.

Reliqui hoc ordine se invicem excipiunt:

14, 2. 2.

8, 2.

22, 2.

3, 20, 21, 1, 66.

28 e correct. 1, 56.

4, 7, 18, 1, 5.

15, 1, 33.

6, 12, 26, 27 & 28, 1, 2.

31, 0, 7.

16, 23, 0, 66.

19, 0, 5.

29, 0, 43.

cui, si jungis, quot locis Cod. 2. cum aliis vel omnino vel fere solis consentiat, hinc, quia hanc fere feriem habebis,

3, 1/11. *).

24, 1/17.

*
8 & 27, 1/18.

25, 1/22.

28, 1/60.

— — — — —

Codd. 3 & 8, ut propius cum secundo cognati superfunt. Quodsi circa hæc quoque lectiones Codd. Brenemannianorum alibi recensitas, & quidem respectu ad Codd. eminentes 3 & 29. — octavus enim ibi nusquam innotuit — conferimus: iis quoque, quæ de cognatione secundi & tertii Codicis attulimus, satis confirmantur, quippe quum inter 14, quas distinximus, lectiones, octo communes habent.

Contraria ratione Codd. 2 & 29. hinc sequi videntur, quum inter 11 lectiones, quibus Cod. 29. innotuit, decies cum Cod. 2. convenit, semel tantum ab eo diversus est. Quod per se omnino eo magis, quia utraque collatio, & quæ in tabulas relata est, & quam aliis libris dedimus, e diversis Digestorum partibus transumpta est, mirum, tamen, si utrosque numeros jungis, quo facto 38 loca ubi dissentiunt, 26 ubi consentiunt, habentur, rationem o, 69 a supra relata non ita diversam præbens, non efficere potest, ut ab eo recedamus, quod supra de hoc Codice asseruimus. Harum cognationum posterior quoque cum divisione in familias satis exacte convenit; prior, inde diversa, in eo maxime fundata esse videtur, quod eadem fere ratio

*) Fractiones ita inventæ sunt, ut ii casus, quibus pauci Codd. conveniunt, pro dimidia parte in computum ingredirentur.

inter Cod. 2. & Flor., quam inter Cod. 3. & Flor. intercedit. — Præter has cognationes Cod. 2. nonnullis locis valorem proprium sibi vindicat. Decem enim locis inter 189 in tabulas relatas, five 108, quibus a Flor. differt, lectiones in nullo alio Codd. hic collatorum obvias præbuit *). Quum autem Flor. Cod. itidem cum reliquis Codd. collatus e 189 locis 18 lectiones singulares præbuerit: Cod. noster, si, quod fieri debet, eos locos, ubi consensus cum Flor. adest, separaveris, eadem fere ratione $1/11$ tales lectiones solitarias præstitit.

Quarum maxima parte parum ab aliis lectionibus distante, sunt tamen 2, rr. eee, quæ alicujus momenti esse videntur. Neque hæc ratio magnopere ab ea, quæ in Flor. Cod. observatur, diversa. Ibi enim sunt inter 16, 6 (ww. mmm. tttt. eeeee. v. f.), i. e. $1/3$; hic inter 10, 2, i. e. $1/5$.

Sequitur Cod. 24. (ad S. Crucis), qui *gies* (p. u. uuuu. γ. s. b. d. o.) a lectione familiæ suæ recedit. Quum autem hic Codex, 63 tantum locis notus sit, hinc fractionem $8/77$ ratione $163 : 189$ diminuendo invenies, Cod. 24. fere $1/8$ parte, i. e. longe magis quam Cod. 2. a prima familia recedere. —

In alias cognationes hujus Codicis inquirendo, præterea, quod omnium proxime ad Flor. accedit, invenies quoque aliquatenus propius pertingere ad Codd. 2. 3. 29. Hoc enim patet e comparatione eorum locorum, quibus Cod. noster, excluso semper Flor., vel cum uno vel cum duobus solis convenit; quæ, si ita dinumeraveris, ut duo loca posterioris generis uni prioris æques,

*) Huic rationi omnino convenit, quod e 378 locis, quibus Cod. noster cum vett. impressis collatus est, 19 sunt, ubi solus stat, vid. p. .

simulque rationem ejus habeas, quisnam Cod. reliquis frequentius notus sit, hoc schema habebis:

24	&	2	9
—	—	3	6
—	—	5	4
—	—	10	4
—	—	25	2
—	—	27	3
—	—	28	3
—	—	29	6.

Quarum cognationum prior eaque proxima cum divisione in familias ipsa conveniens, nihil singulare habet; reliquæ ex aliis fontibus oriundæ videntur. — Proprium quendam eumque Codice secundo majorem valorem hic quoque Cod. habet. Præbet enim 9 lectiones solitarias (lll. oooo. vvvv. www. dddd. pppp. zzzz. iiiii. &), i. e. ratione habita ad ea loca, ubi dissensus a Flor. obtinet, fere $1/8$ interque eas duas, (yyyy, hhhh) quæ alicujus momenti esse videntur.

Tertium locum occupat Cod. 6. (Vat. 2.) qui bis (f. α.) a familia sua recedens semel (f) cum familia secunda convenit. Quum autem 38 tantum lectiones hujus Codicis notæ sint, cum $1/7$ fere parte, i. e. magis quam utrumque priorem a familia sua recedere liquet. Quod inter lectiones horum Codd. alibi recensitas duæ sunt, quibus Cod. 6. a familia sua recedit, cum hisce optime convenit. Alias hujus Codicis cognationes, quippe quum nullibi cum uno, bis tantum cum duobus solitariis conveniat (2. 12. u; 5. 26. α.) nullas invenimus, nisi quod e lectionum prius relatarum num. 4. 10, quæ utraque majoris momenti videtur, quædam cognatio cum Cod. 5, partim etiam cum

Cod. 7. verisimilis est. Si autem numerum earum lectionum consideras, quas solus habet (quatuor inter 38 (f. s. oooo. b.), i. e. ratione ad diversitates a Flor. habita, fere $\frac{1}{6}$) majorem, quam duo Codd., de quibus usquedum egimus, sibi vindicat, proprium valorem: qui autem, quum inter hasce lectiones nulla aliquis momenti fit, valde minuitur.

Quarto venit Cod. 12^{*}. (Pal. 3.) qui ter (b, l, m) a familia sua aberrans semel (l) ad familiam secundam accedit. In 34 tantum lectionibus cognitus quinta itaque parte a familia sua recedit. Aliam cognationem hujus Cod. non invenimus. Neque magnum valorem proprium sibi vindicare poterit, quippe quum unam tantum eamque nullius fere momenti lectionem (r) solus habeat. Quatuor his Codd., qui praecipue familiam hanc repraesentant, praemissis, reliqui ad eam accedentes hoc ordine sequuntur.

Cod. 17^{*}. (Pal. 8.), qui e 7 lectionibus cum familia prima quater (b, f, o, q) contra eam semel (d), cum familia secunda bis (r, e) contra eam ter (b, f, o) cum familia tertia bis (e, f) contra eam semel (d) facit. $\frac{1}{5}$ igitur parte a familia sua recedens in ea eundem, quem Cod. 12, locum occupat. Quum inter paucas eas lectiones, quibus hic Cod. notus est, (14) semel, idque lectione non ita parvi momenti (p) cum solo Cod. 30. Fl. lectionem receperit, cum hoc Codice forte cognatus est. Proprio valore, si ad numerum lectionum, quas solus habet, spectes, diversitatum a Flor. fere $\frac{1}{7}$ haud parvo gaudet; qui autem, quum inter hasce duas lectiones (b, m) nulla sit gravioris momenti, fere evanescit.

Cod. 16. (Pal. 7.) e 6 lectionibus cum familia prima ter (b, f, o) contra eam semel (r), cum familia fecunda semel (r) contra eam bis (e, b) cum familia tertia semel (f) contra eam bis (e, d) faciens, $\frac{1}{4}$ parte a familia prima recedit: in quam, si e tam exiguo lectionum numero iudicium ferre licet, referenda videtur. De cognatione cum aliis Codd. & lectionibus, unde proprius aliquis valor efficiatur, nihil habeo, quod afferam.

Cod. 4. (noster tertius) cum familia prima sexies (b, e, f, l, p, u) cum familia fecunda ter (o, u, u) cum familia tertia bis (h, u) convenit; contra familiam primam ter (o, p, u) contra secundam quinquies (b, e, f, n, p) contra tertiam nusquam stat. Unde licet quodammodo dubium sit, ad quamnam classem referatur, tamen potius primæ familiæ adnumerandus videtur, quippe quum e duobus locis, in quibus cum familia tertia est, in uno etiam cum familia prima consentiat, alter vero locus parvi momenti sit. $\frac{3}{10}$ igitur fere partibus a familia sua recedens omnibus prioribus Codd. hoc respectu postponendus esse videtur. Præterea quædam cognatio cum Cod. 3. intercedere videtur, quippe cum quo solo bis (i, p) facit, ceterum nusquam cum aliquo solo conveniens. Lectiones, quas hic Cod. unice habet, permultæ inveniuntur, fere $\frac{1}{3}$ omnium earum, quibus a Flor. recedit; e quibus (sunt autem 4 b, i, n, s), una tantum (n) alicujus momenti est, at ita, ut sensum plane perversum præbeat.

Subjicimus nunc Cod. 23. (Taur. 4.), qui vero potius omnibus præponendus esset. Cum hac enim familia sex locis consentientem (p, dd, ee, ddd, bbbb, iii) nusquam contra eam pugnantem, cum familia fe-

cunda ter (qq, iii, bbbb), contra eam bis (p, ee) cum familia tertia semel (ddd) contra eam ter (dd, xxx, bbbb) facientem inveni. Quum vero e tam paucis lectionibus, quibus hic Codex nobis innotuit, hoc iudicium non satis certum visum sit, eum omnibus præponere nimis temerarium duximus. Valorem proprium reliquis fere omnibus majorem sibi vindicare videtur. Lectionum enim, quas hic Codex unicus habet, numerus ita magnus est, ut $\frac{1}{4}$ partem eorum, quibus a Flor. recedit, occupet; interque eas (sunt sex: c, t, u, cc, dd, www) duo habentur (c, u) qui alicujus momenti esse videntur.

§. 5ⁱ.

Continuatio.

Venimus nunc ad familiam secundam, ad quam Codd. 7. 29. 3. 25. referri possunt.

Primus est Cod. 7. (Vat. 3.), qui quum 62 locis notus sit, & inter 189 loca in totum collata 87 sint, quæ ad familiam constituendam faciunt, bis (ϵ , τ), i. e. $\frac{1}{15}$ fere parte a familia sua recedens nullam aliam classẽ sequitur. Cognationem aliam nullam invenimus; proprius valor, si numerum spectes, $\frac{1}{10}$, non ita parvus, quia tamen inter lectiones tres (f, oooo, ssss), hanc rationem constituentes, nulla alicujus momenti sit, fere evanescit.

Sequitur Cod. 29. (Bynk. 2.), qui inter 53 lectiones, quibus notus est, bis (lll, ssss), i. e. $\frac{1}{12}$ a familia sua dissentit, nulli vero alii familiæ addictus. Præter familiam, quandam cognationem cum Cod. 21, quæ a ratione ad Flor. intercedente pendet, propter lit. ssss; itemque, at minoris momenti cum Cod. 25.

propter iiiiii, lllll, mmmmm (quæ tamen unam tantum lectionem constituunt) & vvvv habere videtur. — Proprium valorem fere eundem, quem Cod. 23 sibi vindicat (1/4, & inter 9 lectiones solitarias illum numerum constituentes, tres oooo, ppppp, & alicujus momenti.

Tertius est Cod. 3 (noster secundus qui, calculos ut supra subducendo 1/10, & inter 9 casus hanc rationem efficientes (1/10) bis primæ, (cccc. rrrrrr.) semel tertiæ (vvvv), & semel primæ & tertiæ familiæ simul (iiiiii, lllll, mmmmm) *) appropinquando a familia sua recedit. Quod si simili modo, ut in Cod. Fl. & secundo (nostro primo) relationem hujus Codicis ad cæteros excutere tentas, hoc invenies schema:

Codd., in quibus consensus & dissensus cum hoc ce nostro fere æqualis est, (i. e. 1, 2 — — — — 8) sunt:

5. 6. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 18. 23.

24 (e correctione) 25. 27.

Reliqui hoc ordine se invicem excipiunt:

**
20. 3.

**
22. 2.

2 & 26 1, 66.

7. 1, 5.

10. 1, 46.

*

8. 1, 45.

28. 1, 33.

*

4. 1, 22.

*) Hæ tres lectiones pro una habendæ sunt.

* 17. o, 75.

24 ex lectt. originariis o, 7.

29. o, 66.

* 30. o, 6.

5 e lectt. originariis o, 57.

**

21. o, 5.

*

31. o, 5.

**

19. o, 29.

Cui chemati si jungis considerationem eorum casuum, quibus hic Codex cum uno tantum vel paucis aliis consentit, invenies hoc multo rarius huic, quam secundo Codici accidere, rarissime autem cum uno tantum consentire. Reducendo autem eodem modo, qui prius adhibebatur (i. e. dimidiam sumendo) numerum eorum casuum, quibus cum paucis consentit, ad eos, quibus cum uno, hanc seriem invenies:

2 1/11; 4 1/13; 6 1/38; 8 1/54; 25 1/85 — — —

Quod utrumque jungendo pro nulla alia cognatione aliqua veri species pugnat, quam pro ea, quæ inter Cod. 2. & 3 intercedit, de qua supra egimus. — Proprius valor, præter eum, qui ex hisce cognationibus eruitur, huic Codici major est, quam plerisque aliis. Quinta enim pars omnium lectionum, quibus a Flor. recedit, unice in hoc Codice extat *); interque 20 le-

*) Hinc valde diversum esse videtur, quod e 378 locis, quibus Cod. noster cum vett. impressis collatus est, tantum 26 sunt, ubi lectiones solitarias præbet, quum, ut eadem ratio obtineat, 40 esse debeant. At hoc etiam, si exactius expendaris, haud mirum est, quum recentior vulgata Codici 3 longe propiorem esse observavimus.

ctiones huc pertinentes (i. n. kk. qq. uu. zz. bbb. ggg. nnn. ttt. qqqq. sssss. xxxxx. x. v. f. f. n. p. q.) sunt sex (qq. sssss. kkkkkk. v. f. n.) alicujus momenti, quarum major pars cum Brenemannii vulgata convenit. Hisce e ceteris lectionibus Brenemannianis una, num 2, quæ itidem majoris momenti est, accedit. Quod alibi *) observavimus, hunc Cod. sæpius quam Cod. 2. singulares lectiones præbere; & cum vulgata recentiori (cui Brenemannii quoque propius accedere verisimile est) magis convenire, sic denuo confirmatum est.

Ultimum locum in hac familia sibi vindicat Cod. 25 (Barb.) qui nonies (rrr. sss. uuuu. mmmmm. eeeee. hhhhhh. s. o. b.) a lectione familiæ suæ recedit, bis (s, b.) ad primam & tertiam classem simul, semel (rrr) ad primam tantum accedendo. Quum autem 172 lectionibus notus sit, invenies 1/9 fere parte a familia sua dissentire.

Cognitiones quasdam a familiis non pendentes hic investigare licuit. Similiter enim ac supra, (vd. num. 24.) computando respectu ad eas lectiones, quibus cum singulis vel paucis Codd. convenit, hic schema prodit:

29 6

27 6

28 5

10 4

3 3

24 3

Quum autem Codd. 29 & 3 ad eandem familiam

*) Vde. pag. 274.

pertineant, cognatio cum reliquis tantum 27, 28 qui tertiæ familiæ, 10, 24, qui secundæ sunt, aliquid singulare habet; quod ad eam rationem, quæ inter hos Codd. & Flor. intercedit, reduci non posse, certe in Codd. 27. 28. experimentum, quod ejus rei fecimus, docuit. Proprium valorem fere eundem, quem Cod. 3 habet. Est enim ratio lectionum hic unice obvientium ad differentias a Flor. fere $1/5$; & inter 21 lectiones huc pertinentes (k. l. m. r. s. w. eee. ggg. ooo. zzz. aaaa. oooo. uuuu. ffff. ggggg. iiii. ssss. λ. ν. π. ϖ.) sunt 4 (m, s, zzz, iiii.) alicujus momenti.

§. 52.

C o n t i n u a t i o.

Pervenimus denique ad familiam tertiam, e Codd. 27. 10. 28. 20. 30. ^{**} ^{*} constantem. Inter hos omnibus præit Cod. 27 (Trevis.), qui inter 77 casus, quibus e plurimorum Codd. consensu familia hæc constitui poterat, nonies a familia sua recedit, (bb, iii, qqqq, mmmmm, cccccc, nnnnnn, oooooo, qqqqqq, τ, b) quater (bb. oooooo. qqqqqq, τ.) ad familiam primam, semel (b) ad secundam, semel denique (iii.) ad utramque simul accedendo. 156 locis collatus, octava itaque parte a familia sua recedit. Cognationes præterea intercedere videntur cum Codd. 5. 8. 11. 13. 24. 25. 28. 29, quibus eadem, quæ supra, methodo adhibita, hi indices adjiciendi sunt:

8 3

11 3

24 3

25 2

28 2

5 1

13 1

29 1

Ad quorum Codd. 25. 24. præcipue attendendum est, & quia ad alias familias pertinent; & rationes pro cognatione pugnantes fortiores sunt. E reliquis lectionibus propior cognatio cum Cod. 5 quam quæ hinc effici potuit, sequi videtur: hi enim Codd. foli, ubi major lectionum diversitas habetur, (num 5) Flor. sequuntur.

Proprium valorem haud parvum habet, quum fere $\frac{1}{6}$ partem earum lectionum, quibus a Flor. recedit, sibi propriam vindicet; interque 17 lectiones huc pertinentes (l, u, w, bb, ll, xx, zz, aaa, aaaaa, ooooo, xxxxx, cccccc, fffff, oooooo, ssssss, e, c.) sex (zz, aaaaa, cccccc, fffff, oooooo, c) alicujus momenti sint.

Cod. 10 (Pal. 1.) qui sequitur, septem locis (dd, rrrr, ffff, nnnnn, wwwww, eeeee, t.) & quidem bis (ffff, t.) ad familiam secundam appropinquando a familia sua recedit. 107 locis cognitus magis quam Cod. 27, i. e. $\frac{1}{7}$ parte a familia sua dissentit.

Cognationem præter eas, quæ ex divisione familiarum pendent, nullas observavimus, quod enim 27 & 10 sæpius soli convenient, ad familiam pertinet. Proprium valorem haud ita magnum habere videtur. Differentiarum enim a Flor. Cod. nonnisi 17 *nam* partem hic unice invenimus; interque has quinque lectiones solitarias (i, xxxxx, zzzzz, iiiii, c.) duæ sunt (i, zzzzz.) alicujus momenti. Cod. 28 (Bynk. 1.) 15 locis a familia sua recedit, (x, aa, ff, tt, uu, hhh.

bbbb, ffff, rrrr, uuuu, wwww, vvvvv, hhhhhh, l. p.) ter (uu, wwww, p.) cum familia prima, semel (l.) cum secunda conspirans. 143 lectionibus cognitus hinc a sua familia $\frac{1}{5}$ parte aberrat. Cognatio alia, præter quam cum Cod. 25, de qua supra actum est, nulla eminet. Proprius quoque valor non magnus apparuit. Diverfitatum a Flor. Cod. fere 14ta pars hic tantum obvenit, & inter 7 huc pertinentes lectiones (h, ii, kk, ccc, nnnn, qqqqq, ž.) duæ sunt (ii, kk.) alicujus momenti.

Cod. 20. ^{**} (Taur. 1.) octo tantum locis collatus semel (e) i. e. $\frac{1}{4}$ parte a familia sua recedit. Cognationes & proprium valorem nullum invenimus.

Cod. 30. ^{*} (Christ.) solus ad quatuor priores Codd., qui præcipue familiam hanc constituunt, accedens, cum familia prima est ter (d, f, q.) contra eam ter (τ, α, l.) cum secunda semel (τ.) contra eam semel (τ.), cum familia tertia ter (d, q, l.) contra eam semel (f.). Hinc ad familiam tertiam referendam esse; at, 7 tantum locis hic notum, $\frac{1}{4}$ parte ab ea distare apparet. Cognatio alia nulla; proprius valor fere nullus.

§. 53.

C o n t i n u a t i o.

Reliqui Codd. nulli familiæ addicti vel inter duas, vel inter omnes fluctuant, ita autem, ut modo ad hanc, modo ad illam magis appropinquare videantur.

Cod. 11. ^{*} (Pal. 2.) a familia secunda omnino remotus, inter familiam primam & tertiam fluctuat, magis autem ad familiam primam accedere videtur. Cum fa-

milia enim secunda semel tantum (t) contra eam octies (dd, ee, d, e, f, m, n, p.) cum familia prima octies (ee, a, d, f, l, m, n, q) contra eam ter (dd, r, p), cum tertia sexies (λ, r, d, f, m, p) contra eam ter (dd, e, t) facit. Proprium valorem haud ita parvum habere videtur. Omnium enim lectionum, quibus a Flor. differt, decima pars hic unice invenitur; & singulæ huc pertinentes lectiones — sunt autem duæ (c, q) — alicujus momenti, altera tamen vitiosa esse videntur.

Cod. 14* (Pal. 5.) eandem fere ad familias rationem habet. Stat enim e partibus familiæ secundæ nonnisi semel (e), primæ sexies (a, b, d, f, o, q), tertiæ quater (d, e, f, p); contra secundam quater (r, b, d, t), contra reliquas numquam est. Quod præterea de cognatione vel proprio valore hujus Codicis laudetur, nihil habeo.

De Cod. 15* (Pal. 6) idem fere judicium. Est enim nusquam cum familia secunda, cum familia prima quinques (a, b, d, q, t) cum tertia quinques (d, p, p, q, t); contra familiam tertiam quinques (r, e, b, d, t) contra primam nusquam, contra tertiam semel (e).

Similia in Cod. 19 (Pal. 11) obtinent. Est enim a familia secunda plane alienus (contra eam ter (r, b, t), cum ea nusquam); ad familiam primam & tertiam æque accedit (quater ad utramque, — b, d, f, q. ad primam; d, f, p, q. ad tertiam —, nusquam contra eas). Quædam cognatio cum Codice 18 intercedere videtur. In earum enim lectionum Brenemannianarum, quas, aliud disquirendo, recensuimus, nona (num 9) hi Codd. soli contra omnes alios conveniunt.

Cod. 5 (Vat. 1.) inter omnes familias fluctuans, propius tamen ad familiam primam & tertiam, quam ad secundam accedit; primæ non tam propter numericas rationes, (quæ sunt 80: 77), quam propter graviores illuc pertinentes lectiones (f, n, rrr) magis appropinquans. Facit enim cum familia prima decies, quater (f, n, u, dd, ee, ff, rrr, mmmmm, ε, λ, μ, d, f, q) contra eam octies (o, p, u, α, λ, α, b, c); cum familia secunda decies (o, u, p, dd, ff, ddd, τ, b, c, e), contra eam octies (n, ee, qq, iii, mmmmm, cccccc, λ, μ); cum familia tertia duodecies (u, iii, mmmmm, mmmmm, aaaaaa, cccccc, α, ε, τ, d, e, q) contra eam quinquies (u, ee, ff, λ, o).

Cognatio cum aliis Codd. nulla eminet. Proprium valorem, si numeros spectes, magnum — quartam enim partem diversitatum a Flor. unice in hoc Cod. invenimus — si lectiones ponderes, aliqualem certe — una enim (l) inter 10 (d, n, pppp, γ, λ, π, π, τ, g, l) alicujus momenti est, — habere videtur. Cui accedit, quod inter ceteras lectiones Brencm. una est, (num 8) ubi proprium valorem habet.

Cod. 26* (Magl.) item medium quendam locum inter omnes familias occupans, tamen longe propius ad primam & secundam, quam ad tertiam accedit, primæ quoque magis quam tertiæ appropinquat. Stat enim cum familia prima duodecies (g, u, dd, ee, ff, iii, rrr, xxx, mmmmm, uuuuu, λ, μ) contra eam septies (p, p, u, www, α, ε, λ); cum secunda decies (pp, u, u, dd, ff, iii, mmmmm, uuuuu, ε) contra eam quater (g, rrr, α, μ); cum tertia quinquies (g, u, xxx, www, λ) contra eam quater (ff, iii, uuuuu, ε); unde, quia sunt sex lectiones, quæ æque pro familia

prima & secunda pugnant, hisce eliminatis, major ratio pro prima quam pro secunda familia est.

Cod. 8* (Vat. 4.) magis ad familiam primam quam secundam, ad hancce vero magis quam ad tertiam accedere videtur, cum familia enim prima facit octies (e, g, t, ee, ff, s, s, f.), contra eam bis (f, d); cum secunda sexies (f, ee, ff, mmmm, d, e) contra eam ter (g, s, s); cum tertia sexies (mmmm, s, s, λ, e, f), contra eam ter (ff, τ, d).

Quia autem plures harum lectionum primæ & tertiæ, quam primæ & secundæ familiæ communes sunt, aliquatenus propior secunda, quam tertia est.

Cod. 13* (Pal. 4.) præsertim inter familiam secundam & tertiam fluctuans, magis ad secundam appropinquare videtur. Cum familia prima habet sex (u, a, f, o, p, q), contra eam quatuor (p, p, u, τ,) cum familia secunda octo (p, p, u, u, τ, e, o, t) contra eam unam (f) cum tertia quinque (e, f, l, p, t) contra eam unam (u) lectiones. Lectiones hujus Codices folitarias numerando, magnum, ponderando autem parvum valorem proprium ei tribuendum esse invenies. Quarta enim pars omnium diversitatum a Flor. hic unice invenitur; at inter 5 lectiones huc pertinentes (g, i, f, p, r) ne una quidem, quæ alicujus momenti sit.

Cod. 31* (Oto.) potissimum inter familiam secundam & tertiam fluctuans, aliquatenus propius ad secundam accedit. Facit enim cum familia prima quater (μ, ι, λ, o) contra eam ter (s, a, d); cum secunda sexies (δ, s, ι, d, e, o) contra eam ter (θ, μ, κ); cum tertia ter (θ, λ, e) contra eam ter (s, κ, d); at

ita, ut duæ lectiones pro prima & secunda familia simul pugnent.

Quædam cognatio inter hunc Cod. & secundum intercedere videtur. In paucis enim locis, quibus notus est, duas (κ , τ) invenimus, quibus hi duo Codd. soli inter se conveniant. Proprium valorem, si numeros tantum consideraveris, permagnum habet; qui autem lectiones ponderando valde minuitur. Tertia enim pars omnium diversitatum a Flor. hic unice invenitur; at inter sex lectiones (λ , σ , π , g , i , $*$) f , o) huc pertinentes una tantum (i , f) alicujus momenti est. Totum hoc judicium iis quoque lectionibus Brenemannianis, quas in tabulas non retulimus, confirmatur.

Cod. 18 (Pal. 9) potissimum inter familiam primam & tertiam fluctuat. In paucis enim lectionibus, quibus notus est, nullæ sunt, quibus familiæ cuidam oppositus sit: at cum familia secunda bis tantum (τ , e) cum prima quinquies (d , f , o , p , q) nec non cum tertia quinquies (d , e , f , p , t) facit. Contra familias nullæ extant lectiones.

§. 54.

C o n t i n u a t i o.

Redimus jam ad ea, quæ Brenemannus de cognitione Codd. quorundam inter se asseruit. Sunt autem præter cognationes cum Flor. (Codicis ad S. Crucis & Otoboniani) de quibus supra egimus, Codd. 24 & 25 (S. Cruc. & Barb.); 6 & 25 (Vat. 2 & Barb.); 10

*) Literæ g & i pro una lectione habendæ sunt.

& 27 (Pal. I & Trevis.); 27 & 28 (Trevis. & Bynk. I.); 18 & 19 (Pal. 9 & II), quos inter se cognatos esse affirmat.

Cognitiones, quas Codici 27 tribuit, cum iis, quæ de familiis exposuimus, exacte conveniunt, &, omnes horum Codd. lectiones, quas in tabulas retulimus, dinumerando, denuo confirmantur. Facit enim Cod. 10 cum 27, 86, contra eam 24; Cod. 28 cum 27 80, contra eum 57 locis. *)

Quas autem cognitiones Cod. 25 laudat, contra ea pugnant, quæ de familiis habuimus; neque iis firmatur, quæ de aliis cognitionibus nobis exponenda erant. Quod ad Codd. 24 & 25 pertinet, dinumeratio quoque omnium in tabulas relatarum lectionum, quarum 72 consensum, 96 dissensum produnt, cum nostro iudicio magis quam cum Brenemannii convenit; in Codd. autem 6 & 25, qui 20 locis consentiunt, 14 dissentiunt, Brenemannii iudicium dinumeratione aliquatenus adjuvari videtur, at parum, quum in iis lectionibus, quibus consensus adest, tales quoque sunt, unde, uno fortasse Codice ab omnibus reliquis diverso, ad cognitionem reliquorum Codd. nullum certum iudicium peti potest. Iis autem tabulis, unde hæ lectiones eje-

*) Quod ratio earum lectionum, quibus consensus ad eas, quibus dissensus adest, in Cod. 10 major quam in Cod. 28 inventa est, inde declaratur, quod de ratione utriusque Codicis ad suam familiam exposuimus. Quum enim Cod. 27 perpauca locis; Cod. 10 aliquot pluribus, Cod. 28 longe pluribus inde distat, fere aliter evenire non potuit, quin cognatio Codicis 10 cum 27 arctior sit, quam 28 cum 27.

ctæ sunt, nostram de familiis & cognationibus sententiam superstruximus. De cognatione inter Codd. 18 & 19, quippe quos parum novimus, nullum iudicium nobis arrogamus: quæ vero iis, quæ supra *) attulimus, quodammodo confirmatur.

§. 55.

b) *Codice Erlangensi.*

Pervenimus tandem ad Codicem Erlangensem, ut hunc quoque, quatenus fieri potest, cum Flor., vett. impressis, familiis supra constitutis & Codd. nostris comparemus, valoremque ejus internum eruamus. Innotuerunt autem 106 hujus Codicis lectiones, quarum 42 accuratius examinavimus & cum vett. impressis comparavimus: unde patet, de hoc quoque Codice cum quadam veri specie iudicium ferri posse, quamvis, quia non licuit loca nostro potissimum fini convenientia seligere, non ubique satis certum atque exactum.

Si jam primo Cod. Erl. cum Flor. conferimus, apparet, Codicem Erl. multo magis, quam Codd. nostros ab eo distare. Ex omnibus enim 106 lectionibus, quas hic contulimus, nonnisi 11 cum Flor., 95 contra eam faciunt, unde, ut supra, rationem illarum ad has exprimendo habes 0, 11 (fere 1/9), i. e. fere septima tantum pars ejus rationis, quæ Codd. nostris respondet. Quodsi autem, ne locorum delectus, quibus Cod. Erl. innotuit in hanc comparisonem perversè influat, videas, quænam ratio ex hisce ipsis locis pro nostris

*) Vd. pag. 282.

Codd. efficiatur, (quæ est in Cod. 1 1/13, in Cod. 2 fere 2/5) & hinc inferas, *) quænam ratio, si in omnibus locis, quibus Codd. nostri, Erl. quoque notus fuisset, inventa esset, habebis 0, 19 five 0, 225 i. e. medium inter hos numerum fumendo 0, 21. Qua etiam correctione adhibita, tamen Cod. Erl. hoc respectu inter omnes accuratius notos Codd. infimum locum obtinet. **)

Ratio Codicis Erl. ad vulgatam antiquiorem, quum Brenemannianos Codd. hic non contulimus, & maxima quoque parte conferre non potuimus, approximando tantum e comparatione cum Codd. nostris, quorum consensus a vera vulgata non longe abest, constitui potuit. Est autem fere eadem quæ Codd. nostrorum, quum in quarta parte (19) consensum, in reliquis (65) dissensum invenimus. Cum recentiori vulgata, i. e. ea, quæ ex vett. impressis constituitur, æque atque Cod. 1., minus quam Cod. 2, convenit. †) Inter lectiones Codici Erlang. proprias, quas 6 invenimus, ratio sensum afficientium ad omnes est ut 5 ad 6. Quum autem si e lectionibus hic notis vulgatæ antiquiori & recentiori communes spectes, in iis ratio 8 ad 9 invenitur, quam supra e majori numero lectionum invenimus esse ut 2 ad 3; hinc hæc ratio in Cod. Erl. ita corrigitur, ut si eum quoque pluribus locis noveris, esset ut 5 ad 8, i. e. fere eadem, quam Cod. 1. assignavimus.

*) Hanc proportionem Cod. 1. : Erl. = 6113 : 11195, similemque in comparatione cum Cod. 2 adhibendo.

**) Vd. pag. 287.

†) Sunt enim in Cod. Erl. & nostro 1 e 42 lectionibus 30 cum hac vulgata, in Cod. 2 e 46, 36.

Inter easdem 6 lectiones, quum duæ sint, quæ reliquis præferri mereantur, hoc respectu Cod. Erl. præ reliquis longe eminet.

Quod tunc quoque obtinet, si hisce ipsis locis valorem veteris vulgatæ expenderis *) indeque hanc rationem correxeris. Ita enim invenies rationem bonarum lectionum ad omnes huic Cod. proprias 2/9, i. e. plus quam in Cod. 2., qui hoc respectu Cod. 1. longe antecellit.

De eo, cui familiæ Cod. Erl. adscribendus sit, præter conjecturam, nihil habeo.

Quum enim Codd. nostri 1 & 2, quorum primus fere semper cum prima familia, Cod. 2 aliquoties rarius cum secunda familia convenit, a se invicem dissentiant, Cod. Erl. 8 locis cum primo, 14 cum secundo conveniat, proprius est, ut secundæ quam primæ familiæ adscribamus.

Cui conveniens est, quod Cod. Erl. solus cum Cod. nostro 2 loco insigni (l. 11 t. 5. de aleat l. 1 pr. vde pag. 198.) & fere solus cum Barberino (num. 25) qui familiæ secundæ adscribendus erat, lectione satis memorabili (10. 2. famil. hercisc. l. 39 pr. vd. pag. 195.) consentit. Fortasse autem potius quartæ cuidam familiæ, cujus princeps inter plures familias fluctuans at secundæ proxime accedens Cod. 5 (Vat. 1.) videtur, annumerandus est, quippe quum eodem loco ad hunc Cod. proprius accedit. — E vett. impressis præ aliis cum eo convenire videtur, quod Th. a Ragazo-

*) Ubi invenitur ratio 3/8 loco 1/4 quam supra pag. 277. ei assignavimus.

nibus edidit. (l. II t. 5 de aleat. l. I pr. vde. pag. 198.)

Quodsi tandem dispicimus, quemnam proprium valorem Cod. Erl. habeat, ea quoque ratione fere cum Cod. 2. convenire videtur. Respectu enim habito ad Flor., Codd. 1 & 2 Erl. in 100 fere locis 16 lectiones sibi proprias præbet, quum Cod. 2. inter 190, quibus cum Brenemannno collatus est, tales 20 præbeat. Quod enim ex hisce numeris melior Cod. Erl. ratio esse videtur, inde quodammodo minuitur, quod cum longe paucioribus Codd. collatus est.

His itaque expositis finis sit commentationi: qua si harum rerum expertus lector judicet, notitiam Codicum manuscriptorum in totum, & pro parte nostrorum aliquatenus promotam esse, nosque diligentiam nostram in Codd. haud indignos profudisse, pro omnibus, iisque haud parvis laboribus, quos huic rei impendimus, magnum præmium assequuti nobis videbimur.

Index capitum, de quibus in hoc libro actum est. *)

l. 1. (de justit. & jure) l. 1.	— l. 9. p. 129.
pag. 67.	— l. 10. p. 79.
Ibid. l. 2. p. 78	— l. 13. p. 129.
— l. 6. §. 1. p. 133. 136.	— (additamentum) p. 52.
143 & 44	— l. 15. p. 88.
— l. 11. p. 78	— l. 20. p. 88.
✠ * 1. 2. (d. orig. jur.	— l. 21. p. 88.
Rubr. p. 27 & 36. Tab. 1.	— l. 25. p. 129.
✠ * — l. 1. p. 88. 209 -	✠ — l. 27. p. 88. 247.
10. Tab. 1.	— l. 29. p. 129.
* — l. 2. pr. p. 211	— l. 30. p. 129. 133. 136.
* — §. 1 & 2. p. 211-14.	142.
✠ * — l. 2. §. 3. p. 214	✠ — l. 34. p. 45 & 46.
& 15. Tab. 1.	✠ — l. 35. p. 45 & 46. 89.
* — §. 4. & 5. Tab. 1.	129.
* — §. 11. Tab. 1.	— l. 39. p. 89. 118. 129.
* — §. 16. Tab. 1.	— l. 41. p. 89. 118. 129.
* — §. 24. Tab. 1.	✠ 1. 4. (d. constit. princip.)
* — §. 26. Tab. 1.	l. 1. p. 118. 215-18.
* — §. 42. Tab. 1.	✠ ibid. l. 2 p. 218
* — §. 46. Tab. 1.	✠ — l. 3 p. 68 & 118. 218
* — §. 47. Tab. 1.	✠ — l. 4 p. 67. 70. 133.
✠ 1. 3. (d. Legibb.) Divi-	136. 137
fio tituli p. 44. Rubr. p. 27.	1. 5 (de statu homin.) l. 3
✠ ibid. l. 2. p. 134. 136 (bis)	p. 118.
137. 141. 144. - 46.	ibid. l. 6 p. 79
— l. 3. p. 118. 134. 137.	— l. 15 p. 90 & 118.
(bis) 146.	— l. 16 p. 90 & 118
— l. 4. p. 118.	— l. 17 p. 90 & 129
— l. 6. p. 67. 134. 137.	— l. 19 p. 184
(bis)	✠ — l. 23 p. 133. 137. 147.

) Iis locis, de quibus judicium quoque dedimus, ut statim ab aliis dignoscerentur, hoc in indice signum crucis (✠), iis vero, ubi, licet nullum judicium additum sit, Codd. Brenemanni collati sunt, signum stellulae () praefiximus.

- ibid. l. 27 p. 119
 † 1. 6 (de his qui sui) Rubr.
 p. 37
 ibid. l. 3 p. 79
 — l. 4 p. 64 & 119
 — l. 7 p. 90
 † 1. 7 (d. adopt.) Rubr. p. 22
 ibid. l. 2 p. 79
 — l. 8 p. 90 & 119
 † — l. 12. p. 90. 178 & 79
 — l. 13 p. 79
 * — l. 15 §. 1 Tab. 1
 — l. 18 p. 66. 90. 119
 — l. 33 p. 119
 — l. 34 p. 90 & 119
 — l. 35 p. 119
 — l. 44 p. 66
 1. 8 (d. divis. rer.) Rubr.
 p. 22
 ibid. l. 1 p. 73
 — l. 2 p. 119
 — l. 3. p. 79. 90. 119
 * — l. 5. pr. p. 91. Tab. 1
 & 2.
 — §. 2 Tab. 2
 — l. 6 p. 119
 — l. 7 p. 119
 * — l. 8 §. 2 Tab. 2
 — l. 10 p. 91
 1. 10 (de off. conf.) Rubr.
 p. 44
 ibid. l. 3 p. 91 & 120
 — l. 4 p. 79
 † 1. 11 (d. off. præf. præt.)
 Rubr. p. 27
 * ibid. l. unic. p. 69. 120
 Tab. 2.
 † 1. 12 (de off. præf. urb.)
 Rubr. p. 23
 † 1. 14 (de off. præt.)
 Rubr. p. 23
 ibid. l. 1 p. 120
 1. 15 (d. off. præf. vigil.)
 l. 2 p. 91
 † 1. 16 (d. off. procons.)
 l. 4 p. 120. 133. 134.
 136 (bis) 141. 147.
 ibid. l. 6 §. 3 p. 134. 136.
 * — l. 7 §. 1 Tab. 2
 — l. 9 pr. p. 120
 * — §. 4 Tab. 2
 * — l. 11 p. 66 Tab. 2
 † — l. 12 p. 46. 79
 † — l. 16 p. 18. 20
 1. 18. (de off. præes.) l. 1.
 p. 79. 91. 120
 ibid. l. 2. p. 91. 120
 † — l. 4. p. 46. 91
 † — l. 5 p. 46
 — l. 6 p. 91. 120
 † — l. 8 Tab. 2
 — l. 9 p. 79
 — l. 11 p. 73
 * — l. 14 p. 73. 79 Tab. 2
 — l. 16 p. 73. 79
 * — l. 21 Tab. 2
 † 1. 19 (d. off. procur. Cæs.)
 Rubr. p. 21
 ibid. l. 1 p. 121
 * — l. 3 pr. Tab. 2
 † 1. 20 (d. off. jurid.) Rubr.
 p. 28
 1. 21 (de off. ejus cui) l. 1
 p. 121
 ibid. l. 4 p. 73
 † 1. 22 (d. off. adfessor.)
 Rubr. p. 37
 ibid. l. 1 p. 91. 121
 — l. 3 p. 73. 79
 — l. 4 p. 80
 — l. 5 p. 91. 121
 — l. 6 p. 80
 † 2. 1 (d. jurisdict.) Rubr.
 p. 24
 — l. 3 p. 92
 — l. 4 p. 92
 — l. 5 p. 80. 92
 — l. 8 p. 80

- ibid. l. 10 p. 80
 † 2. 2 (quod quisque juris)
 Rubr. p. 24
 ibid. l. 3 p. 92
 -- l. 4 p. 80. 92
 2. 3 (si quis jus) l. unic. p. 92
 * 2. 4. (de in jus voc.) l. 2.
 p. 80 Tab. 2
 ibid. l. 5 p. 121
 -- l. 10 p. 54. 121.
 -- l. 17 p. 80
 -- l. 19. p. 121
 -- l. 21 p. 121
 -- l. 22 p. 92. 121.
 -- l. 24 p. 73
 † 2. 5 (si quis in jus) Rubr.
 p. 28
 * ibid. l. 3 p. 80 Tab. 2
 † 2. 6 (in jus vocati) Rubr.
 p. 37
 † 2. 7 (ne quis eum) Rubr. p. 37
 ibid. l. 3 p. 92. 121.
 -- l. 4 p. 121
 † 2. 8 (qui satisdare) Rubr.
 p. 24
 ibid. l. 1 p. 80
 -- l. 6 p. 121
 * -- l. 7 §. 1 Tab. 2
 -- l. 10 p. 122
 -- l. 14 p. 54. 92
 -- l. 15. p. 73. 80. 122
 -- l. 16 p. 122
 † 2. 9 (si ex noxali) Rubr.
 p. 28
 † 2. 10 (de eo per quem)
 Rubr. p. 37
 * ibid. l. 2 Tab. 2
 -- l. 3 p. 73. 80
 † 2. 11. (si quis caut.) Rubr.
 p. 28
 -- l. 1 p. 80
 -- l. 3 p. 92. 122
 ibid. l. 6 p. 81
 -- l. 7 p. 122
 -- l. 9 p. 122
 * -- l. 12 §. 1 Tab. 2
 † 2. 12 (de feriis) Rubr. p.
 29. 37
 † ibid. l. 1 p. 49. 183 & 84
 †* -- l. 2 p. 49 Tab. 2 & 3.
 † -- l. 3 p. 49. 184
 † -- l. 4 p. 49
 -- l. 9 p. 92. 122
 * -- l. 10 p. 92. 122 Tab. 3
 * 12. 13 (de edendo) l. 1. §.
 2 Tab. 3
 ibid. l. 3 p. 66. 68. 92
 * -- l. 6 §. 1 Tab. 3
 -- l. 7 §. 1 p. 133. 134.
 136 (bis) 141
 * -- l. 8. §. 1 Tab. 3
 -- l. 9 pr. p. 122
 * -- §. 1. Tab. 3
 -- l. 10 pr. p. 74
 † -- § 2 p. 151 & 52
 -- l. 11 p. 122
 -- l. 12 p. 87
 2. 14 (de pactis) l. 3 p. 93
 ibid. l. 4 §. 2 p. 54
 -- l. 6 p. 66. 122
 * -- l. 7 §. 2 p. 133 (bis)
 135 Tab. 3
 -- §. 16 p. 54. 59
 -- §. 18 p. 54
 -- l. 8 p. 74
 -- l. 9 pr. p. 179
 -- l. 13 p. 122
 -- l. 14 p. 93
 -- l. 16 p. 81
 -- l. 17 p. 122
 * -- l. 21 §. 2 Tab. 3
 † -- l. 22 p. 46
 -- l. 23 p. 87
 † -- l. 24 p. 46

* ibid. l. 30 §. 1 Tab. 3
 — l. 36 p. 81. 93.
 — l. 37 p. 93. 122
 † — l. 38 p. 46
 † — l. 39 p. 46
 — l. 40. p. 93.
 — l. 41. p. 122.
 — l. 46. p. 123.
 † — l. 49. p. 152.
 * — l. 50. Tab. 3.
 ibid. l. 51. pr. §. 1.
 — l. 60. p. 123.
 — l. 61. p. 123.
 — l. 62. p. 123.
 2. 15. (d. transact.) l. 3.
 p. 93. 123.
 ibid. l. 5. p. 81.
 — l. 6. p. 81.
 * — l. 8. §. 2. Tab. 3.
 * — §. 11. Tab. 3.
 † — l. 14. p. 152 & 53.
 * 3. 1. (de postul.) l. 1.
 §. 5. Tab. 3.
 ibid. l. 2. p. 74.
 — l. 5. p. 123.
 — l. 6. §. 1. p. 54.
 — l. 7. p. 74.
 — l. 8. p. 74.
 — l. 10. p. 93. 123.
 * — l. 11. pr. Tab. 3.
 3. 2. (de his qui not.)
 Rubr. p. 29.
 * ibid. l. 4. pr. Tab. 3.
 * — §. 2. p. 183. Tab. 3.
 * — §. 5. Tab. 3.
 * — l. 6. §. 3. Tab. 3.
 * — §. 7. Tab. 3.
 * — l. 9. Tab. 3.
 — l. 11. pr. p. 93.
 * — §. 2. Tab. 4.
 * — l. 13. pr. Tab. 4.
 * — §. 6. Tab. 4.

ibid. l. 14. p. 123.
 — l. 19. p. 74.
 † 3.3 (d. procur.) Rubr. p. 38
 * ibid. l. 2. pr. Tab. 4.
 † * ibid. l. 7 p. 247 Tab. 4
 * — l. 8. pr. Tab. 4.
 — l. 13. p. 66.
 † — l. 14. p. 46.
 † — l. 16. p. 46.
 — l. 24. p. 74.
 * — l. 35. §. 2. Tab. 4.
 * — l. 38. Tab. 4.
 * — l. 43. §. 6. Tab. 4.
 — l. 45. p. 65. 93. 123.
 — l. 52. p. 64 & 65. 67.
 — l. 58. p. 123.
 — l. 66. p. 123.
 * — l. 67. Tab. 4.
 — l. 69. p. 123.
 † 3.4. (quod cujuscunque
 univers.) Rubr. p. 29.
 * ibid. l. 1. §. 2. Tab. 4.
 (— l. 3. p. 93.
 — l. 4. p. 123.
 — l. 6. p. 87.
 — l. 8. p. 93. 123.
 — l. 10. p. 68. 124.
 † 3.5. (d. negot. gest.) l. 1.
 p. 49. 124.
 ibid. l. 2. p. 124.
 — l. 6. p. 124.
 — l. 7. p. 66
 — l. 8. §. 3. p. 55. 66.
 * — l. 9. Tab. 4.
 — l. 11. p. 124.
 — l. 14. p. 124.
 — l. 15. p. 81.
 — l. 19. p. 124.
 — l. 20. p. 66.
 — l. 22. p. 124.
 — l. 26. p. 81.
 — l. 27. p. 124.

ibid. l. 28. p. 124.
 * — l. 30. p. 124. Tab. 4.
 — l. 31. §. 3. p. 55. 60.
 — l. 32. p. 124.
 * — l. 34. p. 93.
 — l. 35. p. 124.
 — l. 38. p. 124.
 — l. 39. p. 125.
 — l. 42. p. 125.
 — l. 43. p. 125.
 — l. 44. p. 93.
 * — l. 49. Tab. 4.
 † 3. 6. (de calumn.) Rubr.
 p. 29.
 ibid. l. 2. p. 125.
 * — l. 9. Tab. 4.
 4. 1. (de in integr. restit.)
 l. 3 p. 93
 ✕ ibid. l. 5 p. 49. 94
 ✕ — l. 6. p. 55. 60. 248
 * — l. 7 pr. Tab. 4
 — l. 8 p. 74. 81
 ✕ 4. 2 (quod met. causa)
 Rubr. p. 29. 38
 ✕ ibid. l. 1 pr. p. 154. 183
 — l. 5. p. 66
 — l. 6 p. 81
 * — l. 7. pr. p. 60 Tab. 4
 * — §. 1 p. 55 Tab. 4
 * — l. 9. pr. Tab. 4
 — §. 2 p. 55
 — §. 3 p. 60
 — §. 5 p. 56
 — §. 9 p. 60
 — l. 13 p. 66
 — l. 14 p. 56. 94. 125
 * — l. 18 Tab. 4
 — l. 19 p. 66
 — l. 20 Tab. 4
 — l. 21 §. 4 Tab. 4 & 5
 — l. 23 §. 3 p. 60

* 4. 3. (d. dol. mal.) l. 1. 1
 §. 2 Tab. 5
 ibid. §. 4 p. 56. 60
 * — §. 5 p. 56 Tab. 5.
 — §. 6 p. 56
 — l. 4 p. 94
 — l. 9 §. 3 p. 56
 * — §. 4 Tab. 5
 — l. 11 p. 125
 — l. 15 p. 125
 ✕ — l. 18 §. 1 p. 190
 * — l. 28 Tab. 5
 — l. 30 p. 125
 — l. 32 p. 125
 — l. 32 p. 94. 125.
 — l. 36 p. 81
 — l. 37 Tab. 5
 — l. 38 p. 125
 * 4. 4. (d. minor.) l. 1 Tab. 5
 * ibid. l. 3 §. 3 Tab. 5
 * — l. 7 §. 5 Tab. 5
 — §. 7 p. 56. 60
 * — l. 9 §. 5 Tab. 5
 — l. 11 p. 126
 — l. 13 §. 1 p. 56
 — l. 16 §. 2 p. 56
 — §. 4 p. 56
 * — l. 18 §. 1 & 2 Tab. 5
 — §. 3 p. 56
 — l. 19 p. 94
 † — l. 20 p. 94. 248 Tab. 5
 — l. 22 p. 94
 — l. 23 p. 94. 126
 — l. 25 p. 82
 * — l. 33 Tab. 5
 — l. 34 p. 65
 — l. 35 p. 66
 * — l. 37 §. 1 Tab. 5
 — l. 38 p. 94. 125
 — l. 42 p. 94
 — l. 44 p. 126
 — l. 50 p. 94. 126

- ✠ 4. 5 (de capit. min.) Rubr. p. 30. 38
 ibid. l. 1 p. 94. 126
 ✠ -- l. 4 p. 154
 * -- l. 7 pr. Tab. 5
 -- l. 8 p. 126.
 ✠ 4. 6 (ex quib. caus. ma-
 jor.) Rubr. p. 30.
 ibid. l. 1 pr. p. 179
 * -- §. 1 Tab. 5
 -- l. 2 p. 82
 * -- l. 3 Tab. 5
 -- l. 10 p. 126
 * -- l. 15 pr. Tab. 5
 -- l. 16 p. 66
 ✠ -- l. 17 p. 126. 249
 -- l. 19 p. 74
 -- l. 23 p. 56. 94. 126
 -- l. 24 p. 94. 126
 -- l. 26 §. 4 p. 179
 -- l. 27 p. 94
 * -- l. 28 §. 6 Tab. 5
 -- l. 29 p. 82. 94
 -- l. 30 p. 126
 * -- l. 34 p. 65. 126 Tab. 5
 * -- l. 35 p. 82 Tab. 5
 * -- §. 2 Tab. 5
 * -- §. 8 Tab. 6
 -- l. 41 p. 56. 74
 -- l. 45 p. 126
 4. 7. (de alienat. jud. mut.)
 l. 4. p. 56. 60. 95
 ✠ ibid. l. 5. p. 67. 68. 70
 -- l. 9 p. 68. 95
 -- l. 10 p. 126
 ✠ 4. 8 (de recept.) Rubr.
 p. 30. 38
 ibid. l. 1 p. 129
 -- l. 3 p. 95
 -- l. 4 p. 95. 129
 -- l. 5 p. 67
 -- l. 6 p. 130
 ibid. l. 7 p. 88. 130. 248
 -- l. 8 p. 130
 -- l. 9 p. 89. 126
 -- l. 10 p. 67. 95. 130
 -- l. 11 §. 4 p. 60
 -- l. 12 p. 130
 * -- l. 13 p. 56. 60. 95
 Tab. 6
 * -- l. 14 Tab. 6
 -- l. 15 p. 68. 130
 ✠ -- l. 16 p. 63. 130
 -- l. 17 §. 3 p. 60
 * -- §. 6 Tab. 6
 ✠ -- §. 7 p. 56. 60. 63. 249
 -- l. 19 §. 1 & 2 p. 57. 60
 * -- l. 21 p. 57. 60. 63. 95.
 Tab. 6
 -- l. 22 p. 67
 -- l. 23 p. 60. 61. 130
 -- §. 3 p. 57. 60
 -- l. 25 p. 95. 130
 * -- l. 26 p. 130 Tab. 6
 * -- l. 27 §. 3 p. 61 Tab. 6
 -- §. 5 & 6 p. 61
 -- l. 29 p. 89
 -- l. 31 p. 95
 * -- l. 32 §. 1. Tab. 6.
 -- §. 6. p. 61. 130
 * -- §. 13. Tab. 6.
 * -- §. 20 Tab. 6
 -- l. 33 p. 126. 130
 -- l. 34 p. 130
 -- l. 36 p. 131
 -- l. 37 p. 126
 -- l. 38 p. 131
 -- l. 41 p. 131
 -- l. 44 p. 95
 -- l. 46 p. 127
 -- l. 47 p. 127
 -- l. 48 p. 131
 -- l. 49 p. 127. 131
 -- l. 51 p. 89

- ibid. l. 52 p. 95. 127. 131.
 †* 4. 9 (naut. caup.) Rubr.
 p. 30
 * ibid. l. 1 §. 1 Tab. 6
 -- §. 3 p. 133 (bis) 135.
 136
 -- §. 7 p. 57
 -- l. 2. p. 67
 -- l. 3 pr. p. 57. 60
 * -- l. 4 §. 1 Tab. 6
 -- l. 6 p. 75
 * -- l. 7 pr. Tab. 6
 -- §. 2 p. 135. 136. 142
 † -- §. 4 p. 179
 † 5. 1 (d. jud.) Rub. p. 25
 ibid. l. 4 p. 127
 † -- l. 6 p. 67. 71
 -- l. 15 p. 95. 127
 -- l. 16 p. 82
 -- l. 17 p. 95
 † -- l. 18 §. 1 p. 51
 -- l. 27 p. 95
 -- l. 28 p. 95
 -- l. 29 p. 67. 127
 -- l. 31 p. 127
 -- l. 36 p. 127
 -- l. 37 p. 133. 137. 147
 -- l. 38 p. 75
 -- l. 48 p. 134. 137
 -- l. 49 §. 1 p. 61
 -- l. 50 p. 95. 127
 -- l. 62 p. 127
 -- l. 64 p. 96. 127
 -- l. 74 p. 96
 -- l. 78 p. 127
 -- l. 80 p. 82
 5. 2. (d. inoff. test.) l. 2.
 p. 96
 ibid. l. 12 p. 127
 -- l. 14 p. 75. 82
 -- l. 15 p. 96
 -- l. 23 p. 127
 5. 3 (de hered. petit.)
 Rubr. p. 38.
 ibid. l. 1 p. 82
 -- l. 3 p. 82
 -- l. 5 p. 82
 -- l. 11 p. 82
 -- l. 13 §. 3 p. 57. 61
 -- l. 14 p. 128
 -- l. 15 p. 65. 66
 -- l. 19 §. 14 p. 61
 -- l. 20 §. 14 p. 57
 -- l. 22 p. 96
 * -- l. 23 pr. Tab. 7
 -- l. 25 §. 11 p. 133. 136
 -- l. 26 p. 96
 -- l. 36 p. 128
 -- l. 37 p. 96. 128
 -- l. 42 p. 75
 -- l. 43 p. 75. 82
 -- l. 47 p. 96
 -- l. 50 p. 96
 5. 4 (si pars hered.) l. 1 p. 75
 ibid. l. 2 p. 82
 -- l. 3 p. 133. 137. 141
 -- l. 7 p. 82
 † 6. 1 (d. rei vindicat.) l. 1
 p. 218 - 21
 † ibid. l. 2 p. 221
 † -- l. 3 p. 128. 221 - 22
 † -- l. 4 p. 222 - 223
 † -- l. 5 p. 128. 223 - 225
 † -- l. 6. 225 - 227
 -- l. 8 p. 67
 -- l. 9 p. 179
 -- l. 11 p. 128
 -- l. 12 p. 128
 -- l. 16 p. 96
 -- l. 17 p. 61. 128
 -- l. 18 p. 75
 -- l. 21 p. 57
 † -- l. 29 p. 46. 96. 128.
 † -- l. 30 p. 46

ibid. l. 34 p. 96. 128
 -- l. 35 p. 96
 -- l. 37 p. 82. 128
 * -- l. 41 §. 1 Tab. 7
 † -- l. 42 p. 154
 * -- l. 43 Tab. 7
 * -- l. 52 Tab. 7
 -- l. 61 p. 96. 128
 * -- l. 70 p. 96 Tab. 7
 -- l. 79 p. 57
 † 6. 2 (de publ. in rem act.)
 Rubr. p. 38
 * ibid. l. 1 pr. Tab. 7
 -- l. 2 p. 96
 -- l. 4 p. 67
 -- l. 5 p. 97
 -- l. 7 §. 2 p. 57. 61
 * -- §. 9 Tab. 7
 * -- §. 17 p. 57. 61 Tab. 7
 -- l. 9 §. 4 p. 57
 -- l. 10 p. 65
 -- l. 11 §. 9. p. 57
 * -- l. 17 Tab. 7
 † 6. 3 (si ager vectig.) Rubr.
 p. 25
 -- l. 1 p. 97
 † 7. 1 (de usufr.) Rubr. p.
 30. 38
 * ibid. l. 3 §. 1 Tab. 7
 -- l. 5 p. 97
 -- l. 7 §. 2 p. 57. 61
 -- §. 3. p. 57
 † -- l. 12 pr. p. 179
 -- §. 3 p. 57
 -- §. 5 p. 57. 61. 179
 -- l. 13 pr. p. 57
 -- §. 3. p. 57. 61
 † -- l. 15 §. 4 p. 190
 -- l. 16 p. 97
 -- l. 23 p. 57. 97
 -- l. 25 §. 1. p. 57
 -- l. 27 p. 82

ibid. l. 28 p. 82
 † -- l. 33 §. 1 p. 190
 -- l. 34 p. 82
 -- l. 39 p. 82
 -- l. 47 p. 75
 -- l. 48 p. 82
 -- l. 53 p. 75. 82
 -- l. 55 p. 97
 -- l. 56 p. 73. 82
 -- l. 58 p. 97
 -- l. 62 p. 82
 -- l. 65 p. 97
 -- l. 66 p. 97
 -- l. 67 p. 82
 7. 2 (d. usufr. adcrefc.) l. 1
 §. 4 p. 57. 61
 ibid. l. 4 p. 75. 82
 -- l. 7 p. 97
 † -- l. 9 p. 249
 -- l. 11 p. 75
 † 7. 3 (quando dies) Rubr.
 p. 39
 † 7. 4 (quib. mod. ususfr.)
 Rubr. p. 30
 † ibid. l. 2 p. 75. 190 & 91.
 -- l. 6 p. 82
 -- l. 7 p. 75. 82
 † -- l. 10 §. 7 p. 154 & 55
 -- l. 13 p. 97
 -- l. 17 p. 82
 -- l. 18 p. 83
 -- l. 19 p. 83
 -- l. 24 p. 75. 83
 -- l. 28 p. 97
 -- l. 29 §. 2 p. 58. 61
 † 7. 5 (d. usufr. ear. rer.)
 Rubr. p. 31. 39
 ibid. l. 3 p. 97
 -- l. 4 p. 97
 † -- l. 5 §. 1 p. 191
 † -- l. 6 p. 66. 68. 71

ibid. l. 8 p. 83
 -- l. 9 p. 83
 -- l. 10 p. 83
 † 7. 6 (si ususfr. petet.)
 Rubr. p. 25
 ibid. l. 5 §. 4 p. 58
 7. 7 (de oper. fervor.) l. 1
 p. 83
 ibid. l. 3 p. 83
 -- l. 5 p. 66. 68. 97
 -- l. 6 p. 83. 97
 7. 8 (d. usu & habit.) l. 1
 p. 83
 ibid. l. 3 p. 67
 -- l. 4 p. 83. 97
 -- l. 8 p. 83
 -- l. 10 §. 1 p. 133 137
 -- l. 11 p. 75. 83. 97
 -- l. 13 p. 75. 83
 † -- l. 14 §. 1 p. 58. 155 & 56
 -- l. 20 p. 98
 -- l. 23 p. 98
 † 7. 9 (ususfr. quem.) l. 1
 p. 68. 71
 (ibid. l. 3 p. 83
 -- l. 4 p. 65. 83
 -- l. 7 p. 98
 -- l. 10 p. 98
 -- l. 11 p. 83
 -- l. 12 p. 65
 8. 1 (d. fervit.) l. 4 p. 83
 ibid. l. 5 p. 98
 -- l. 6 p. 83
 † -- l. 7 p. 45. 98
 † -- l. 8 p. 45
 † -- l. 9 p. 191 & 92
 -- l. 12 p. 83
 -- l. 16 p. 83. 98
 -- l. 18 p. 69. 98
 -- l. 20 p. 75. 83. 98
 † 8. 2 (d. fervit. P. U.)
 Rubr. p. 26

† ibid. l. 1 p. 48. 192
 -- l. 3 p. 83
 -- l. 4 p. 98
 -- l. 7 p. 83. 98
 -- l. 8 p. 83
 -- l. 10 p. 98
 -- l. 12 p. 83
 -- l. 14 p. 98
 -- l. 16 p. 69
 -- l. 17 §. 2 p. 135. 136
 -- l. 22 p. 83. 98
 -- l. 33 p. 69
 -- l. 34 p. 99
 -- l. 36 p. 83
 -- l. 41 p. 99
 8. 3 (d. fervit. P. R.) l. 2
 p. 75
 ibid. l. 3 p. 58. 99
 -- l. 5 p. 58. 99
 -- l. 6 pr. p. 99
 † -- §. 1 p. 156
 † -- l. 13 p. 83. 192
 -- l. 16 p. 99. 134
 -- l. 17 p. 99. 180
 -- l. 29 p. 99
 -- l. 35 p. 99
 -- l. 37 p. 58. 134. 137
 8. 4 (comm. præd.) l. 4.
 p. 83
 ibid. l. 5 p. 99
 -- l. 6 §. 3 p. 58. 61
 -- l. 7 p. 99
 † -- l. 11 pr. p. 192
 -- l. 15 p. 99
 -- l. 17 p. 75. 83
 † 8. 5 (si fervit. vindic.)
 l. 6 §. 4 p. 61. 249
 ibid. l. 8 p. 99
 -- l. 12 p. 75
 -- l. 16 p. 83
 * -- l. 17 §. 1 Tab. 7
 -- l. 21 p. 58. 84

- † 8. 6 (quem. servit.) Rubr. p. 39
 † ibid. l. 4 p. 46
 † -- l. 5 p. 46. 75
 -- l. 9 p. 99
 -- l. 18 p. 100
 9. 2 (ad leg. Aquil.) l. 4 §. 1 p. 184
 • ibid. l. 5 §. 3 Tab. 7
 -- l. 10 p. 100
 * -- l. 11 pr. Tab. 7
 -- §. 7 p. 179
 -- l. 19 p. 100
 -- l. 21 p. 100
 -- l. 31 p. 206 & 7
 † -- l. 36 p. 156
 -- l. 42 p. 84
 -- l. 43 p. 84
 -- l. 45 p. 84. 192 & 93. 207
 -- l. 47 p. 84
 -- l. 53 p. 100
 -- l. 54 p. 75
 † 9. 3 (de his qui effud.) Rubr. p. 26
 ibid. l. 2 p. 84
 * -- l. 5 §. 1 Tab. 7
 † 9. 4 (de noxal. act.) Rubr. p. 40.
 -- l. 12 p. 100
 -- l. 13 p. 100
 -- l. 15 p. 84
 -- l. 16 p. 84
 -- l. 23 p. 84
 -- l. 27 p. 84. 100
 † -- l. 29 p. 156 & 57
 -- l. 34 p. 84
 -- l. 35 p. 100
 -- l. 38 §. 1 p. 58. 62
 -- l. 39 p. 66
 † 10. 1 (fin. regund.) Rubr. p. 44.
 ibid. l. 2 §. 1. p. 185
 -- l. 3 p. 75
 † -- l. 4 §. 2 p. 185. 227-28
 † -- §. 8 p. 186. 228-29
 † -- §. 10 p. 185. 229-30
 † -- §. 11 p. 193
 -- l. 6 p. 100
 † -- l. 8 pr. p. 185. 230-31
 † -- l. 9 p. 231
 † -- l. 10 p. 186. 231
 † -- l. 11 p. 193. 231 & 32
 † -- l. 12 p. 232 & 33
 -- l. 13 p. 134. 137
 -- l. 16 §. 4 & 5 p. 58
 -- l. 20 §. 5 p. 58
 10. 2 (fam. ercisc.) l. 1 p. 75
 100
 † ibid. l. 3 p. 75. 193
 † -- l. 5 p. 75. 193 & 94
 † -- l. 7 p. 194
 -- l. 13 p. 84. 134
 -- l. 16 §. 1 p. 62
 -- l. 17 p. 75
 -- l. 19 p. 76
 † -- l. 20 §. 4 p. 194
 -- §. 7 p. 134. 136
 -- l. 21 p. 100
 -- l. 22 p. 100
 -- l. 24 p. 76
 † -- l. 36 p. 50
 † -- l. 37 p. 100. 194 & 95
 † -- l. 39 pr. p. 195
 -- l. 45 p. 100
 -- l. 47 p. 101
 † 10. 3 (comm. divid.) Rubr. p. 31
 ibid. l. 3 p. 66
 -- l. 11 p. 76
 -- l. 12 p. 84
 -- l. 20 p. 84
 -- l. 23 p. 84
 -- l. 27 p. 76

- ibid. l. 28 p. 84
 ✕ -- l. 29 p. 101. 195
 -- l. 30 p. 101
 † 10.4 (ad exhib.) §. 7 p. 195
 & 96
 ✕ -- § 10 p. 196
 † -- §. 13 p. 196
 -- l. 4 p. 66. 68
 † -- l. 5 p. 58. 101. 249
 ✕ -- l. 9 §. 4 p. 157
 -- §. 5 p. 196
 -- l. 13 p. 101
 † -- l. 17 p. 68. 71
 ✕ 11. 1 (de interrog.) Rubr.
 p. 31. 40. 196
 ✕ ibid. l. 1 p. 84. 101. 196
 -- l. 8 p. 101
 -- l. 9 §. 4 p. 58
 † -- l. 10 p. 196
 -- l. 11 §. 4 p. 197
 ✕ -- §. 5 p. 133. 136. 139.
 197
 ✕ -- §. 8 p. 197
 ✕ -- l. 13 p. 68. 197
 -- l. 14 p. 101
 † -- l. 16 p. 197
 -- l. 19 p. 84
 † -- l. 20 pr. p. 197
 -- §. 2 p. 198
 -- l. 21 p. 101
 -- l. 22 p. 101
 11.2 (de quib. reb.) l. 2 p. 76
 11.3 (d. ferv. corrupt.) l. 1
 §. 3 p. 135 & 36.
 ibid. l. 4 p. 101
 -- l. 15 p. 76
 ✕ 11.4 (de fugit.) Rubr. p. 40
 ibid. l. 1 §. 5 & 6 p. 56
 -- l. 4 p. 101
 ✕ 11.5 (de aleat.) Rubr. p. 40
 † ibid. l. 1. pr. p. 198.
 -- l. 2 p. 101
 ibid. l. 3 p. 101
 11.6 (si mensor) l. 7 p. 101
 11.7 (de relig.) l. 2 p. 67
 ibid. l. 5 p. 84
 -- l. 7 p. 76
 -- l. 10 p. 101
 -- l. 13 p. 84
 -- l. 14 §. 13 p. 180
 -- l. 78 p. 84. 102
 -- l. 21 p. 102
 -- l. 23 p. 76
 -- l. 26 p. 84
 -- l. 29 p. 84
 -- l. 33 p. 102
 -- l. 34 p. 84
 -- l. 36 p. 84
 † -- l. 37 pr. p. 76. 84. 198
 ✕ -- §. 1 p. 198
 -- l. 43 p. 76. 84
 -- l. 45 p. 84. 102
 -- l. 46 p. 102
 † 11.8 (de mort. infer.)
 Rubr. p. 40
 † 12.1 (de reb. cred.) Rubr.
 p. 31
 ✕ ibid. l. 9 §. 5 p. 157 & 58
 -- §. 8 p. 199
 -- l. 15 p. 102
 -- l. 19 p. 76
 † -- l. 22 p. 158 & 59. 199
 -- l. 28 p. 84
 -- l. 32 p. 199
 -- l. 34 p. 65
 -- l. 37 p. 84
 -- l. 42 p. 102
 12.2 (de jurejur.) l. 1 p. 76. 84
 ibid. l. 3 p. 76
 -- l. 5 pr. p. 102
 -- §. 1 p. 199
 -- l. 10 p. 102
 -- l. 11 p. 102
 ✕ -- l. 13 pr. p. 180

† ibid. §. 2 p. 133. 135. 142.

299

-- §. 5 p. 58

-- §. 6 p. 134. 137

-- l. 15 p. 102

-- l. 18 p. 199

-- l. 21 p. 84.

-- l. 22 p. 102

-- l. 24 p. 102

-- l. 28 p. 102

-- l. 34 §. 4 p. 199

-- l. 39 p. 85

12. 3 (de in lit. jur.) l. 8

p. 103. 131

ibid. l. 9 p. 89. 131

† 12. 4 (de conduct. caus. dat.) Rubr. p. 34

ibid. l. 2 p. 102

-- l. 10 p. 76

-- l. 13 p. 84

-- l. 14 p. 85

-- l. 15 p. 76

† 12. 5 (de conduct. ob turp. caus.) Rubr. p. 40

† ibid. l. 2 p. 250

† -- l. 3 p. 76

-- l. 4 p. 103

-- l. 6 p. 103

-- l. 9 p. 103

12. 6 (de conduct. indeb.)

l. 3 p. 103

ibid. l. 9 p. 103

-- l. 12 p. 103

-- l. 17 p. 85

-- l. 26 p. 199

-- l. 32 p. 85

-- l. 37 p. 85

-- l. 39 p. 85

-- l. 149 p. 85

-- l. 59 p. 103

-- l. 62. p. 76. 85

-- l. 63 p. 85

ibid. l. 66 pr. p. 85

-- §. 3 p. 199

† 12. 7 (de conduct. sin. caus.) Rubr. p. 40

ibid. l. 3 p. 85

13. 1. (de conduct. furt.)

l. 2. p. 103

ibid. l. 12 §. 2 p. 58

-- l. 14 p. 85

-- l. 15 p. 66. 68.

-- l. 16 p. 103

-- l. 17 p. 85

13. 2 (de conduct. ex lege.)

l. 1 p. 103

† 13. 3 (d. conduct. triticar.)

l. 3 p. 133. 136. 140

ibid. l. 4 p. 103

† 13. 4 (de eo quod certo)

Rubr. p. 34

ibid. l. 2 pr. p. 103

-- §. 3 p. 58. 62. 200

-- §. 4. p. 200

-- l. 3 p. 76.

-- l. 6 p. 85

-- l. 7 p. 104

† 13. 5 (de pec. const.) Rubr.

p. 26

ibid. l. 2 p. 85

-- l. 4 p. 104.

-- l. 6 p. 67

-- l. 9 p. 85

-- l. 13 p. 104

-- l. 15 p. 104

-- l. 21 §. 2 p. 58. 200

-- l. 22 p. 104

-- l. 25 p. 76. 85

-- l. 26 p. 104

-- l. 28 p. 76. 85

-- l. 29 p. 85

† -- l. 31 p. 159

13. 6 (commod.) l. 2 p. 104

ibid. l. 3 §. 2 p. 200

- ibid. l. 4 p. 76
 -- l. 6 p. 104
 -- l. 9 p. 104
 -- l. 13 p. 104
 -- l. 16 p. 104
 (l. 19 p. 76)
 † 13.7 (de pigner. act.) Rub.
 p. 31
 ibid. l. 1 p. 104
 -- l. 2 p. 104
 -- l. 4 p. 182
 -- l. 5 p. 104
 -- l. 8 p. 104
 -- l. 15 p. 105
 -- l. 17 p. 85
 -- l. 18 §. 2 p. 180
 -- l. 19 p. 85
 (l. 22 §. 1 p. 62)
 † -- l. 23 p. 159 & 60
 -- l. 28 p. 85
 -- l. 29 p. 105
 † -- l. 33 p. 105. 134. 136.
 140
 -- l. 40 p. 76
 -- l. 42 p. 85. 200
 † 14. 1 (de exercit. act.) l. 1
 §. 12. p. 133. 136. 142
 & 43
 † 14.2 (de leg. Rhod.) Rubr.
 p. 26
 ibid. l. 2 pr. p. 200
 -- l. 3 p. 105
 -- l. 4 §. ult. p. 200
 -- l. 9 p. 76. 135
 -- l. 10 p. 67. 68
 14.3 (de instit. act.) l. 2
 p. 105
 ibid. l. 5 §. 8 p. 58 133. 137
 146. 201
 -- l. 10 p. 105
 -- l. 11 pr. p. 105
 † -- §. 2 p. 160
- ibid. l. 17 p. 65. 105
 † -- l. 20 p. 250
 14. 4 (de tribut. act.) l. 2
 p. 105
 ibid. l. 3 p. 105
 -- l. 8 p. 105
 -- l. 9 pr. p. 195
 * -- §. 2 Tab. 7
 -- l. 11 p. 85. 105
 † 14.5 (quod cum eo) Rubr.
 p. 42
 ibid. l. 4 p. 85
 † 14. 6 (de Scto Maced.)
 Rubr. p. 42
 ibid. l. 3 §. 2 p. 59. 62
 -- l. 5 p. 105
 -- l. 6 p. 105
 -- l. 7 pr. p. 59
 -- §. 1 p. 62
 -- §. 11 p. 201
 -- l. 8 p. 105
 -- l. 9 p. 106
 -- l. 11 p. 76
 -- l. 12 p. 106
 -- l. 13 p. 85. 106
 -- l. 15 p. 85
 15. 1 (de peculio) l. 3 p. 106
 ibid. l. 4 pr. p. 106. 160 & 61
 -- l. 7 §. 2 p. 134. 135. 143
 -- l. 9 p. 106. 134. 180
 -- l. 16 p. 76
 -- l. 28 p. 76
 15. 2 (quando de pecul.) l. 1
 §. 10 p. 62
 -- l. 3 p. 59. 85
 15. 3 (de in rem verso) l. 2
 p. 106.
 ibid. l. 7 p. 106
 -- l. 10. §. 6 p. 201
 -- l. 14 p. 69.
 † -- l. 15. p. 250
 -- l. 16 p. 85

- ibid. l. 19 p. 180 & 81
 † 15. 4 (quod iussu) Rubr.
 p. 34
 † ibid. l. 1 §. 5 p. 161
 16. 1 (ad Sct. Vellej.) l. 2
 pr. p. 106
 ibid. §. 1 p. 201
 * — §. 3 p. 135. 137 Tab. 7
 — l. 8 p. 59
 — l. 14 p. 76
 — l. 18 p. 106
 — l. 31 p. 106
 16. 2 (de compensat.) l. 2
 p. 106
 ibid. l. 4 p. 106
 — l. 5 p. 76
 † — l. 6 & 7 p. 45
 — l. 14 p. 77. 86
 — l. 16 p. 106
 — l. 17 p. 201
 — l. 22 p. 107
 16. 3 (depos.) l. 1 §. 4 p. 201
 ibid. §. 33 p. 201 & 2
 † — §. 41 p. 161. 202
 — l. 13 p. 107
 — l. 14 p. 77
 — l. 18 p. 107
 — l. 26 §. 3 p. 135. 137
 — l. 33 p. 67
 — l. 34 p. 107
 17. 1 (mandati) l. 2 p. 68
 † ibid. l. 8 §. 4 p. 161-63
 † — §. 8 p. 163 & 64
 — l. 9 p. 68
 — l. 10 p. 65. 202
 † — l. 12 §. 17 p. 164 202
 — l. 21 p. 86
 — l. 22 §. 11 p. 202
 — l. 23 p. 68. 107
 — l. 25 p. 67
 — l. 26 p. 107. 137
 — l. 27 §. 1 p. 202
 ibid. l. 33 p. 77. 86
 — l. 34 p. 77
 — l. 35 p. 77
 † — l. 38. pr. p. 164
 — §. 1 p. 202
 † — l. 40 p. 47
 † — l. 41 p. 47
 — l. 42 p. 86
 — l. 43 p. 86
 — l. 44 p. 202
 — l. 48 §. 2 p. 203
 — l. 51 p. 107
 — l. 52 p. 107
 — l. 55 p. 107
 — l. 56 §. 3 p. 203
 — l. 59 p. 107
 — l. 60 §. 4 p. 135. 137
 17. 2 (pro socio) l. 5 p. 107
 † ibid. l. 6 p. 107. 181
 — l. 8 p. 107
 — l. 9 p. 77
 — l. 11 p. 107
 — l. 12 p. 86. 107
 — l. 15 p. 77
 — l. 27 p. 86
 — l. 28 p. 108
 — l. 29 §. 1 p. 203
 — §. 2 p. 203
 — l. 30 p. 108
 — l. 32 p. 108
 — l. 33 p. 108
 — l. 36 p. 77
 — l. 47 p. 77
 — l. 48 p. 108
 — l. 49 p. 77. 108
 — l. 50 p. 108
 — l. 52 p. 59. 62. 108
 — l. 59 p. 86
 — l. 65 §. 5 p. 59
 — l. 76 p. 108
 — l. 79 p. 77
 — l. 80 p. 86. 203

- † 18. 1 (de contrah. empt.) ibid. l. 21 p. 204. 207 & 8
 Rubr. p. 34. 42
 † ibid. l. 1 §. 1 p. 134. 135. 18. 5 (de rescind. vendit.)
 137. 142 l. 4 p. 69
 † -- l. 6 pr. p. 108. 164 & 65. 203 † 18. 6 (de peric. & com-
 -- l. 8 pr. p. 207 mod.) l. 8 pr. p. 165 &
 -- l. 9 p. 50. 62. 86. 133. 66.
 136. 142 ibid. l. 10 §. 1 p. 204
 -- l. 18 p. 108 † 18. 7 (de serv. export.)
 -- l. 19 p. 108 Rubr. p. 43
 -- l. 30 p. 65. 108 ibid. l. 1. p. 86
 -- l. 31 p. 77 -- l. 5 p. 77. 109
 -- l. 35 p. 77 -- l. 7 p. 109
 -- l. 40 pr. p. 165 19. 1 (de act. E & V.) l. 3
 -- l. 41 p. 77. 86 pr. p. 204
 -- l. 45 p. 86 ibid. l. 5 p. 65
 -- l. 50 p. 108 -- l. 6 pr. p. 204
 -- l. 58 p. 86 † -- §. 4 p. 181
 -- l. 60 p. 108 -- l. 11 §. 12 p. 62
 -- l. 70 p. 77. 86 -- l. 13 pr. p. 77. 109
 -- l. 71 p. 68. 109 † -- §. 3 p. 166 & 67
 -- l. 77 p. 109 -- l. 14 p. 109
 -- l. 78 p. 67 -- l. 15 p. 86
 -- l. 80 p. 86 -- l. 19 p. 109
 -- l. 81 §. 1 p. 203 -- l. 21 p. 109
 † 18. 2 (d. in diem addict.) -- l. 22 p. 77
 Rubr. p. 42 -- l. 25 p. 109
 ibid. l. 4 §. 1 & 2 p. 62 -- l. 27 p. 109
 -- l. 6 §. 1 p. 203 -- l. 28 p. 77
 -- l. 7 p. 86 † -- l. 34 p. 47
 -- l. 13 p. 86 † -- l. 35 p. 47
 -- l. 15 §. 1 p. 203 -- l. 39 p. 109
 -- l. 17 p. 86 -- l. 42 p. 77
 18. 3 (de lege commissor.) -- l. 45 p. 109
 l. 4 §. 4 p. 62 -- l. 47 p. 59. 109
 ibid. l. 6 pr. p. 62 † -- l. 50 pr. p. 167 - 73
 18. 4 (d. hered. vel act. -- l. 54 p. 109
 vend.) l. 2 §. 5 p. 62 † 19. 2 (locati) Rubr. p. 34.
 ibid. l. 8 p. 181 43
 -- l. 15 p. 86. ibid. l. 2 p. 77
 -- l. 18 p. 86 -- l. 3 p. 77
 -- l. 8 p. 109

ibid. l. 9 §. 2 p. 59. 62
 -- §. 3 p. 204 & 5
 -- l. 13 p. 86
 -- l. 15 §. 4 p. 59. 62
 * -- §. 6 p. 205
 -- §. 9 p. 59. 62
 -- l. 19 §. 6 p. 205
 -- §. 10 p. 59
 -- l. 20 p. 109
 -- l. 25 p. 86.
 -- l. 27 p. 77
 -- l. 28 p. 110
 -- l. 29 p. 110
 * -- l. 30 pr. Tab. 7
 † -- §. 1 p. 173
 -- l. 31 p. 205
 -- l. 34 p. 110
 -- l. 40 p. 110
 -- l. 44 p. 110
 -- l. 49 p. 135. 137
 -- l. 50 p. 86
 -- l. 53 p. 86
 -- l. 57 p. 77
 -- l. 58 p. 86
 -- l. 59 p. 77. 86
 † 19. 3 (de æstimat.) Rubr.
 p. 26.
 † 19. 4 (de rer. permut.)
 l. 1 §. 4 p. 173
 19. 5 (de præscr. verb.)
 Rubr. p. 34
 ibid. l. 1 p. 86
 -- l. 3 p. 86
 -- l. 4 p. 86. 110
 -- l. 5 p. 110
 -- l. 9 p. 67
 -- l. 10 p. 67. 77
 -- l. 11 §. 2 p. 63
 -- l. 13 p. 59. 62. 110
 -- l. 14 pr. p. 100
 -- §. 2 p. 63
 -- §. 3 p. 205

-- l. 17 §. 1. p. 205
 -- §. 2 p. 59
 -- l. 22 p. 110
 -- l. 25 p. 87
 † 20. 1 (de pign.) Rubr.
 p. 35. 43
 -- l. 4 p. 77
 -- l. 7 p. 65
 -- l. 8 p. 77
 -- l. 10 p. 181
 -- l. 11 §. 1 p. 206
 -- l. 16 §. 3 p. 59
 -- l. 17 p. 87. 110
 -- l. 34 §. 1 p. 134. 137
 -- l. 35 p. 87
 † 20. 2 (in quib. caus. pign.)
 Rubr. p. 35. 43
 ibid. l. 4 p. 110
 -- l. 5 p. 110
 * -- l. 9 p. 206 Tab. 7
 † 20. 3 (quæ res pignori)
 Rubr. p. 35
 † 20. 4 (qui potiores) Rubr.
 p. 36. 43
 ibid. l. 5 p. 110
 * -- l. 12 §. 4 Tab. 8
 -- §. 5 p. 59. 63
 * -- l. 13 p. 77. Tab. 8
 -- l. 17 p. 110
 †* -- l. 21 §. 1 p. 173 & 74
 Tab. 8
 † 20. 5 (de distract. pign.)
 Rubr. p. 36. 43
 * ibid. l. 7 §. 2 Tab. 8
 -- l. 9 §. 3 p. 63
 20. 6 (quib. mod. pign.) l. 3
 p. 59. 62
 ibid. l. 7 p. 86. 111
 * -- l. 11 Tab. 8
 -- l. 13 p. 111
 -- l. 14 p. 86

- ✱ 21. 1 (de ædil. edict.)
 Rubr p. 36. 43
 ibid. l. 1 § 7 p. 133. 134. 137
 — §. 9 p. 133. 136. 143
 — l. 2 p. 68
 — l. 3 p. 77
 — l. 4 §. 8 p. 134
 ✱ — l. 5 p. 133. (quater)
 135. 137. (bis) 140. 147
 (bis)
 — l. 6 p. 111
 — l. 8 p. 86
 — l. 9 p. 134. 135. 136
 — l. 10 §. 4 p. 134. 135.
 136. 142. 143
 — l. 13 p. 65. 111
 — l. 14 p. 77. 111. 133.
 (bis) 136. 140
 — l. 16 p. 77
 ✱ — l. 17 §. 5 Tab. 8
 — l. 18 p. 78. 111
 — l. 19 pr. p. 111
 ✱ — §. 4 Tab. 8
 ✱ — l. 20 p. 251
 — l. 21 p. 111
 — l. 22 p. 78
 ✱ — l. 23 §. 1 Tab. 8
 ✱ — §. 8 Tab. 8
 — l. 24 p. 78
 — l. 25. p. 111
 — l. 26 p. 78
 — l. 27 p. 86
 ✱ — l. 28 Tab. 8
 — l. 31 p. 111
 — l. 33 p. 78
 ✱ — l. 35 Tab. 8
 — l. 37 p. 111
 — l. 38 p. 111
 — l. 40 p. 78
 — l. 42 p. 111
 — l. 45 p. 78
 — l. 47 p. 111
 ibid. l. 50 p. 78. 112
 ✱ — l. 51 §. 1 Tab. 8
 — l. 52 p. 78
 — l. 54 p. 78
 ✱ — l. 58 §. 1 Tab. 8
 — l. 61 p. 112
 — l. 62 p. 112
 ✱ — l. 64 p. 78 Tab. 8
 ✱ — l. 65 §. 2 Tab. 8
 ✱ 21. 2 (d. evict.) Rubr. p. 43
 ibid. l. 4 p. 77
 — l. 6 p. 78
 — l. 7 p. 78
 ✱ — l. 9 p. 112 Tab. 8
 — l. 11 pr. p. 63
 ✱ — §. 1 Tab. 8
 — l. 14 p. 78
 — l. 15 p. 112
 — l. 18 p. 112
 — l. 22 p. 112
 — l. 24 p. 112
 ✱ — l. 26 p. 45
 ✱ — l. 27 p. 45
 — l. 28 p. 112
 — l. 30 p. 112
 — l. 34 p. 78. 112
 — l. 35 p. 112
 — l. 36. p. 112
 — l. 37 p. 78. 87
 — l. 39 p. 78. 87. 113
 — l. 40 p. 113
 — l. 41 p. 113
 — l. 43 p. 78. 87
 — l. 44 p. 78. 87
 ✱ — l. 46 pr. p. 113 Tab. 8
 — l. 47 p. 113
 — l. 48 p. 113
 — l. 49 p. 87. 113
 ✱ — l. 52 p. 47
 — l. 53 p. 47. 87. 113
 — l. 55 p. 113
 — l. 56 p. 113

- ibid. l. 57 p. 78. 113
 — l. 61 p. 114
 — l. 63 p. 114
 — l. 64 p. 87. 114
 — l. 67 p. 114
 — l. 69 p. 114
 — l. 71 p. 114
 — l. 73 p. 114
 — l. 76 p. 87
 ✕ 21.3 (de except. rei vend.)
 Rubr. p. 44
 ibid. l. 1 §. 3 p. 63
 — l. 3 p. 78
 ✕ 22. 1 (de usuris) Rubr.
 p. 36. 44
 ibid. l. 2 p. 114
 — l. 4 p. 114
 — l. 9 p. 114
 — l. 11 p. 115
 — l. 13 p. 59. 115
 — l. 14 p. 115
 — l. 42 p. 67
 22. 2 (de naut. foen.) l. 4
 p. 87
 22.3 (de probat.) l. 5 §. 1 p. 63
 ibid. l. 18 p. 87. 206
 — l. 20 p. 87
 — l. 26 p. 206
 ✕ — l. 28 p. 251
 ✕ — l. 30 & 31 p. 50
 ✕ 22.5 (de testib.) l. 5 p. 47
 † ibid. l. 6 p. 47. 86
 ✕ — l. 13 p. 47
 ✕ — l. 14 p. 47. 86
 — l. 23 p. 183
 — l. 25 p. 183
 22.6 (de jur. & facti ignor.)
 l. 3. p. 86
 ✕ ibid. l. 4 p. 47
 ✕ — l. 5 p. 47. 87
 — l. 6 p. 87
 — l. 10 p. 87
 23. 1 (de sponfal.) l. 14
 p. 184
 ibid. l. 18 p. 87
 23. 2 (de ritu nupt.) l. 11
 p. 67
 ibid. l. 18 p. 87
 — l. 51 p. 87
 — l. 64 p. 87
 23. 3 (de jure dotium) l. 5
 §. 13 p. 63
 ibid. l. 8 p. 87
 -- l. 13 p. 87
 -- l. 37 p. 87
 -- l. 54 p. 67
 -- l. 68 p. 88
 -- l. 72 p. 63
 ✕ -- l. 75 p. 181
 23. 4 (de pact. dotal.) l. 1
 p. 88
 ibid. l. 7 p. 88
 -- l. 11 p. 88.
 -- l. 19 p. 88
 ✕ -- l. 25 p. 48 & 49
 -- l. 30 p. 88
 -- l. 32 p. 88
 † 23. 5 (de fund. dot.) l. 7
 pr. p. 88. 174 & 75
 ibid. l. 8 p. 88. 115
 ✕ -- l. 9 §. 3 p. 175
 -- l. 10 p. 115
 -- l. 11 p. 115
 -- l. 12 p. 78. 115
 -- l. 17 p. 88
 -- l. 18 p. 88
 ✕ 24. 1 (de donat. inter V.
 & U.) l. 1 p. 175-76
 † ibid. l. 2 p. 115
 -- l. 3 pr. p. 115
 -- §. 9 p. 176
 ✕ -- l. 4 p. 88
 -- l. 5 §. 17 p. 59
 -- l. 6 p. 88

ibid. l. 7 §. 2 & 3 p. 176 &
78

- l. 9 p. 88
- l. 14 p. 115
- l. 21 p. 115
- l. 25 p. 116
- l. 26 p. 88
- l. 27 p. 116
- l. 30 p. 116
- l. 33 p. 116
- l. 34 p. 116
- l. 35 p. 116
- l. 37 p. 88 116
- ✦ -- l. 38 p. 47. 88
- ✦ -- l. 39 p. 47. 116
- l. 40 p. 116
- l. 41 p. 78. 88. 116
- l. 42 p. 78
- l. 43 p. 78
- l. 45 p. 88. 116
- l. 46 p. 116
- l. 47 p. 116
- l. 48 p. 117

ibid. l. 49 p. 117

- l. 51 p. 117
- l. 54 p. 117
- l. 56 p. 117
- l. 60 p. 117
- l. 64 p. 117.
- l. 65 p. 88
- l. 66 p. 88
- l. 67 p. 66

✦ 24. 2 (de divort.) Rubr.
p. 36

✦ ibid. l. 1 p. 117. 233 & 34

- ✦ -- l. 2 p. 234 & 35
- ✦ -- l. 3 p. 117. 236 & 37
- ✦ -- l. 4 p. 117. 237 & 38
- ✦ -- l. 5 p. 238
- ✦ -- l. 6 p. 238 & 39
- ✦ -- l. 7 p. 117. 239 & 40
- ✦ -- l. 8 p. 240
- ✦ -- l. 9 p. 118. 240
- ✦ -- l. 10 p. 118. 241
- ✦ -- l. 11 p. 241 - 46.

E r r a t a.

P. 3 lin. 7 post ornat adde: scriptus. p. 7 lin. 16 post patentem del. , p. 11 l. 19 v. e. l. vel etiam. ibid. l. 25 post pæne adde: vix. p. 12 l. 6 Codicc l. Codice. ibid. l. 8 atque l. at quæ. ibid. n. ** l. 3 del. cum. p. 14 n. *** l. 1 ll. leg. ii. p. 15 n. * l. 2 qualitatem l. quantitatem. ibid. l. 4 post not. a adde:). p. 16 n. *** post p. adde: 17; post n. adde: ***. ibid. n. † l. 5 parum l. purum. ibid. l. 6 post miscebantur del. , ibid. l. 18 bessæ l. hessæ. p. 19 l. 8 post Obrechtum del. , p. 2 n. ** l. 3 ante extant pone) & pro quinem l. quidem. ibid. lin. 7 post negleximus pone) p. 22 n. * l. 19 quibus l. quibus. p. 23 l. 6 notata l. notatu. p. 24 n. *** l. 4 hac l. hoc. p. 25 n. *** l. 3 post five pone: vel. ibid. l. 5 Quum l. quam. ibid. l. 28 † l. ††. ibid. l. 33 †† l. †. p. 26 n. ** l. 4 post allegatis del. , ibid. n. † l. 5 post iis del. , & pro: his l. hic. p. 27 n. † l. 2 quarum lege quacum. p. 28 n. † inconsulte l. inconsulto. p. 31 n. * l. 2 melius l. melior. ibid. n. †† l. 1 propositio lege præpositio. p. 32 l. 6 post originaria pro , pone , ibid. l. 31 terrium l. tertium. p. 33 l. 21 post Flor. adde: , p. 34 n. †† l. 1 post Cod. adde: Justiniano. p. 35 n. * l. 3 post ablegantem del. , p. 36 n. ††† l. 2 magistratum l. magistratum. p. 37 n. ††† l. 1 & 2 not. †††††. p. 38 n. * l. 7 Omnia enim l. omnino enim. p. 39 l. 13 utarur l. utatur. ibid. l. 14 post titulis del. , ibid. l. 15 post junguntur pone , ibid. l. 18 planiora l. pleniora. ibid. l. 19 in re lege hac in re. p. 40 l. 9 post causam adde * ibid. l. 10 conditione l. conditione. ibid. l. 11 & 12 facilius quoque quam fere ubique l. hic facilius quoque, quam aliis plerisque locis. p. 41 l. 2 post causa del. . ibid. l. 14 & 21 instal. justa. ibid. l. 25 Cujacii l. Cujacio. ibid. l. 23 Glos. sæ l. glossa. ibid. l. 27 * l. 2c. p. 42 l. 3 t. 2 l. t. 6. ibid. l. 5 L. 13 l. L. 18 ibid. not. †† l. 7 materi l. materia. p. 44 lin. 2 post addit pone : ibid. lin. 12 post consulis pone , ibid. l. 22 sant l. sunt. p. 45 n. * l. 4 pro 6 lege sextum. ibid. not. ** l. 4 modo l. ordo. p. 46 l. 1 psæcedit l. præcedit. ibid. n. † l. 1 arcta l. arcte. p. 47 l. 8 de probat. l. de testib. ibid. n. † l. 2 facta l. facti. p. 48 l. 3 t. 1 l. t. 2; post urb. adde: l. 1 & del. primum. ibid. l. 4 post nostris adde: caput. p. 49 l. 6 scriptum l. scripta. ibid. l. 11 post quædam transpone: græca. p. 50 l. 4 communem l. communes. ibid. n. * Florentinis leg. Florentinis. ibid. n. † post Dispunct. adde: libr. cit. p. 51 l. 2 maleficis l. male-

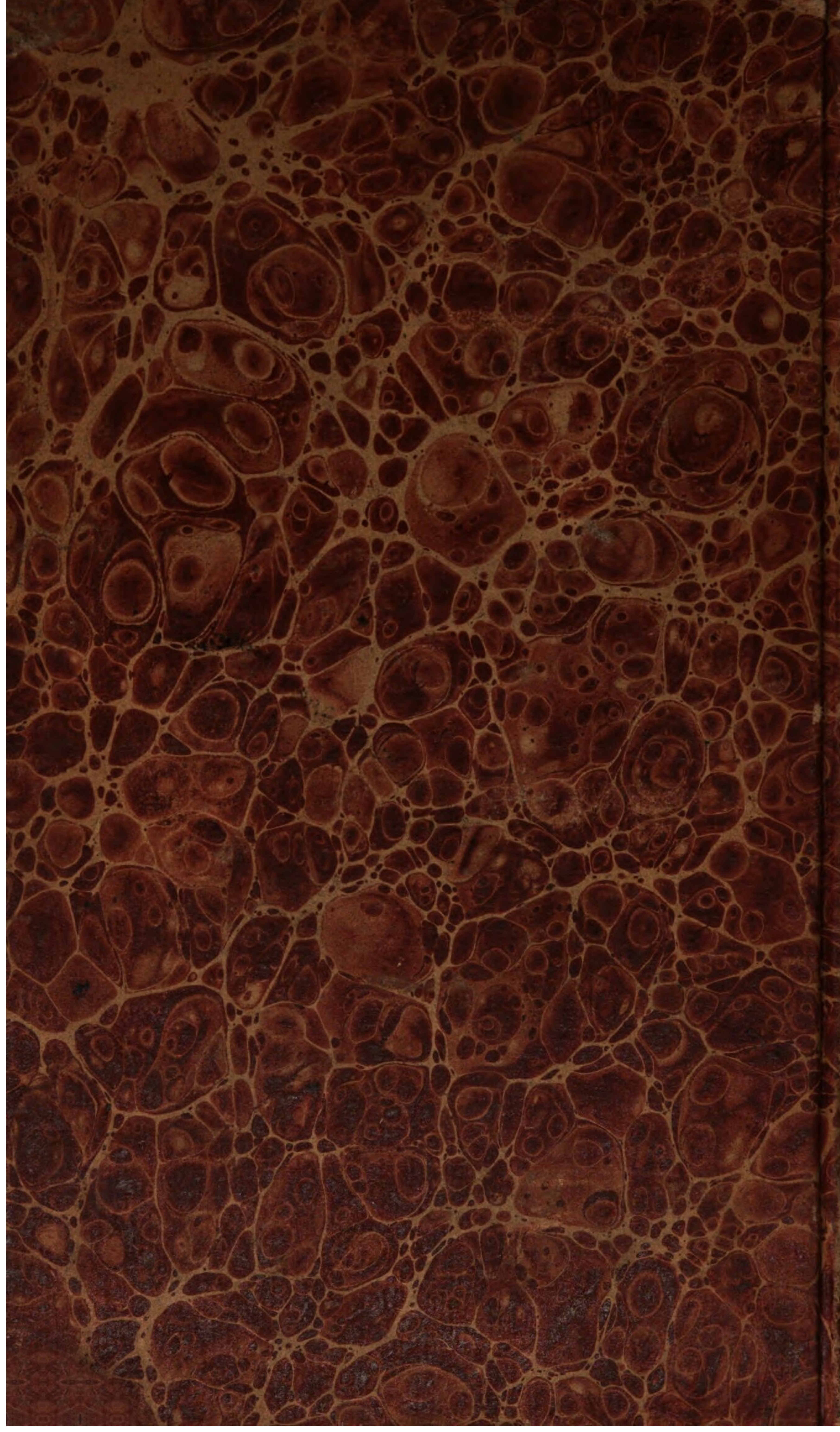
ficiis. ibid. l. 7 post Kob. pone). ibid. l. 22 five l. five.
 ibid. l. 24 adjuvatur l. notatur. ibid. l. 27 deb. l. deb.
 p. 52 l. 4 opera l. operæ. p. 53 l. 23 desiderantur l. desi-
 derentur. p. 55 l. 8 slias l. alias. p. 58 l. 25 Scævola l.
 Scævola. p. 61 del. lineam undecimam. p. 66 l. 14 pro: 4
 l. 5. p. 68 l. 11 pro: 19 l. 9. ibid. l. 18 & 19 del. l. 8
 t. 2 de servita P. U. l. 10. ibid. l. 24 pro: 17 l. 11. p. 69
 l. 1 adde: 15. 3 de in rem verso l. 14. ibid. l. 5 del. l. 15
 t. 3 de in rem verso l. 14. ibid. l. 14 & 15 conjectatamus l.
 conjectamus. ibid. l. 23 dicto l. edicto. p. 72 not. l. 4 fie-
 ri l. oriri. p. 82 l. 11 in off. l. inoff. p. 85 l. 8 Macellus
 l. Marcellus. p. 87 l. 26 ibid. l. 23. i de sponsal. p. 92
 l. 23 post l. adde: 3. ibid. l. 25 Divers l. Divus. p. 93
 l. 20 pro: 3; l. 3. 3. p. 95 l. 3 pro: 19 l. 9. p. 96 l. 1
 post ibid. adde: l. 64. ibid. l. 5 post testam. adde: l. 2.
 p. 97 l. 21 ibid. lege 7. 4 quib. mod. ususfr. p. 101 l. 5 pro
 3 l. 30. ibid. l. 24. ibid. lege 11. 4 de fugit. p. 105 l. 11
 pro 16 l. 10. p. 109 l. 30 post locati adde: l. 8. p. 113
 l. 6 post ei pone: , pro: . p. 117 l. 6 Suspicius l. Sulpi-
 cius. ibid. l. 15 provignus l. privignus. ibid. l. 17 Vitsi-
 cus l. Vitricus. p. 119 l. 16 libri l. tibi. ibid. n. + Ital.
 l. Hal. p. 121 l. 28 dsre l. dare. p. 122 l. 3 & 18 pro 1
 l. 2. p. 124 l. 26 & 27 Fide iussor l. Fideiussor. p. 125
 l. 12 ibid. lege 4. 3 de dolo malo. p. 126 l. 19 mile l. mi-
 les. p. 130 l. 21 urbiter l. arbiter. p. 133 l. 2 t. 1 l. t. 3
 ibid. l. 16 post l. 10 adde: §. 1 & del. l. 14 t. 3 de insitor.
 act. l. 5 §. 8 (+1+). ibid. l. 18 del. l. 9 eod. verb. sec. (+1+).
 p. 134 l. 12 & 13 del. l. 9 eod. verb. prim. ibid. l. 24 post
 edicto adde: l. 9 verb. prim. ibid. p. 135 l. 8 L. 3 leg.
 l. 1 §. 3. ibid. l. 11 post 26 adde: §. 3, & post 60 adde:
 §. 4. p. 136 l. 6 pro 11 l. 13. p. 137 l. 2 post (+1+) adde:
 & sec. (+1+). ibid. l. 7 post Rust. adde: l. 16, & post eod.
 adde: l. 14 t. 2 de lege Rhodia l. 9. ibid. l. 18 post L. 21
 t. adde: 1. ibid. l. 29 post princip. adde: l. 4. p. 138 l. 6
 post minusculis del. , ibid. l. 16 post græca pone). p. 139
 l. 10 post sint pone —. ibid. l. 25 cit. lege (cit.). ibid.
 l. 26 post sit del. , p. 140 l. 7 ἀντιχρησιν l. ἀντιχρησιν. ibid.
 l. 8 in secundo antiphi l. in secundo antyphi. ibid. l. 10
 esse lege effc. ibid. l. 22 post leguntur pone —. ibid. l. 23
 In verbis: In l. 14 nova linea incipit. p. 141 l. 9 ad verb.
 διαταξίς adde notam: Flor. διαταξίς. ibid. l. 10 pro l. πρὸ.
 ibid. l. 13 eundum l. eundem. ibid. l. 20 post num del. .
 p. 145 n. + l. 3 & n. +++ l. 1 Schroder l. Schröder. p. 146
 l. 18. κατερίσιν l. κτερίσιν. p. 147 l. 2 A verbo Per nova
 linea incipit. ibid. notam * transpone in p. 146 ad verb. con-
 jecerunt in linea 18. p. 148 l. 2 post ⊙ adde: I. ibid. l. 7
 pro a l. a, & pro e, , n. l. e, , v. ibid. l. 13. 15. 17.

18. 21. 26 pro a l. a. ibid. l. 16 similia l. similis. ibid.
 l. 17 post pro adde: λ. ibid. l. ult. pro &c. l. ic. p. 149
 l. 16 praesertim l. etiam. p. 150 l. 6 extant l. extent. p. 151
 l. 9 aliisque l. aliis. p. 153 l. 5 creditores l. creditor. ibid.
 l. 11 trientem l. quadrantem. p. 154 l. 30 solam conjectu-
 ram l. sola conjectura. p. 156 l. 6 del. quæ. ibid. l. 7 del.
 habeo. ibid. l. 19 post coquendæ adde: ædificandi gratia fit.
 ibid. l. 22 post 36 adde: §. 1. p. 158 l. 16 oriri l. oriantur
 p. 159 l. 1 quem l. quam. ibid. l. 16 pro verbis quæ quæ quæ
 pone quanti. p. 161 l. 20 post necessarium adde quod. ibid.
 l. penult. etis l. etfi. p. 163 l. 2 ut l. at. p. 164 l. 25 & 26
 habent suppletam lectionem Codicis l. ita suppleant, ut est in
 Codice. p. 165 l. 7 si scias verba l. verba si scias. p. 168
 l. 17 excidit l. incidit. p. 170 l. 10 illi l. illa. ibid. l. 13
 del. enim. ibid. l. 30 popositam l. propositam. p. 173 l. 1
 ante v. cui pone (ibid. l. 2 post subaudire pone) p. 174
 not. * Briffonius lege Briffonium. p. 176 lin. 6 del. v. c. &
 post obs. adde: c. 17. ibid. l. 23 post §. 2 pone) ibid.
 l. 29 pro §. 3 l. (§. 3). p. 177 l. 14 Divus l. Divus. ibid.
 l. 13 maritus lege maritus. p. 178. l. 4 post donata pone)
 ibid. l. 8 post Trevis pone. p. 179 l. 9 post succurritur
 pone, ibid. l. 17 simileve l. simileve. p. 180 l. penult.
 post binarium adde: N. p. 181 l. 2 ordo l. numerus. ibid.
 l. 19 margini l. in margine. p. 182 l. 12 lectionibus l. le-
 ctionum. ibid. l. 13 dissentientibus l. dissentientium. ibid.
 l. 14 afficientibus l. afficientium. p. 183 not. †† venerit l.
 venerint. p. 184 l. 14 notabiliiores l. notabiliores. ibid. n. †
 l. 1 post impressa pone (p. 186 lin. 6 ad v. Avenionense
 Archian pone notam: vide Spangenberg Einleitung in das
 Römisch Justinianische Rechtsbuch oder corpus juris civilis
 romani Hannover 1817. 8. S. 520 — 24. Licet hinc didici-
 mus, Avenionensem Codicem non antiquissimum esse, Senne-
 tonianæ tamen editiones eum melioris notæ esse confirmant.
 p. 18 l. 4 inveniamus l. invenimus. ibid. n. * l. 2 Aciato
 l. Alciato p. 188 l. 4 post Digesti adde veteris. p. 189
 not. * l. 3 post 55. pone — p. 190 l. 11 post noster adde i.
 p. 191 l. 11 post quatuor dele. ibid. l. 2 speranda l. sper-
 nenda. p. 192 l. 16 post Erl. adde cum. p. 194 l. 21 confitentur
 l. confiteatur. p. 195 l. 21 pro 4 l. 3. p. 202 l. 8 post vestes adde:
 vide pag. 161 et ibid. l. 1 post consentit adde: vide pag. 164
 et p. 197 l. 19 Flor., in lege Flor. in ibid. l. 28 reficere
 l. reficere. p. 198 l. 8 convenit — legens l. conveniunt —
 legentes. p. 203 l. 18 post empt. adde l. 6 pr. ibid. l. 20
 post prohibitam adde vide pag. 164 & 65 et pag. 204 lin. 7
 præstaret l. præstaret. p. 207 l. 23 pro l. 4 leg. l. 21.
 p. 208 lin. 4 post hered. adde: vide pag. 204 et ibid. lin. 13
 integriorum l. integrorum. ibid. l. penult. puncto l. puncta.
 p. 209 lin. 9 post rarius pone; ibid. l. 13 notam a) trans-

pone ad l. 1 pr. in linea 14. ibid. l. 14 signum notæ b)
 pone post (2. 4) ad quod & postea ubique adtendendum est.
 p. 210 n. i) l. 4 deducunt l. deducunt. ibid. l. 10 perdu-
 cunt l. perducunt. p. 211 n. l) l. 1 imptellorum l. im-
 pressorum ibid. l. 2 post 13 adde: aliunde. ibid. not. n)
 l. 1 Florentinae l. Florentina. p. 212 not. w) l. 8 : post
 appellationem hic, ille; lege colon : post appellationem hic
 comma, ille semicolon; p. 213 n. b) l. 9 libro l. libros.
 ibid. l. 21 & 22 peccasse omnino l. peccasse. Omnino ibid.
 l. 23 post scriptis del., & post extant adde, p. 214 n. e)
 quibur l. quibus. ibid. not. k) post adtendisse pro; pone,
 p. 216 n. e) l. 2 ctistinguentem l. distinguentem. ibid. l. 3
 comittere l. committere. p. 217 l. 12 post antecedentia dele.
 ibid. lin. 18 post interjici adde, p. 218 n. b) l. 2 post sal-
 limur adde, ibid. lin. penult. post sumus adde, p. 221
 l. 12 extat l. extare videtur. ibid. not. s) l. 4 del.). ibid.
 not. t) l. 4 nequibant l. nequibat. p. 222 not. y) l. 2 in
 massa lege in massa. ibid. l. 4 & 4 in usitatam l. inusi-
 tatam. p. 224. not. n) lin. 6 post laudatos pone). p. 225
 lin. 14 (Erotes w) (2)) lege [Errotes (2) w) l. ibid.
 lin. 17 ante & quotam pone (1). ibid. not. r) tamen lege
 tamen. ibid. not. t) lin. 1 desinet lege desinet. ibid.
 not. u) l. 2 appareat l. appareat. p. 226. l. 2 del. §. (2)
 factæ autem. ibid. l. 8 del. (1. 2). ibid. not. c) constructio-
 ni l. constructionis. ibid. not. d) l. 1 post antiquiora adde:
 habent. p. 227 not. i) l. 1 post vox del., p. 229 l. 9 le-
 dio l. lectio. ibid. not. m) l. 1 confines l. confines. ibid.
 l. 2 vicini l. vicini. p. 230 not. t) l. 1 impresse l. im-
 pressa. ibid. l. 2 qua cum l. quacum. ibid. not. u) l. 5
 eleganter l. eleganter. p. 231 not. v) l. 3 optima l. optime.
 p. 232 l. 13 laticismum l. constructionem latinam. p. 233
 lin. 1 post o pone. ibid. lin. 9 post morte adde. p. 235
 lin. 4 post interest. adde (1). ibid. l. 5 τω l. τω. p. 236
 l. 6 fit l. fit. ibid. l. 10 consritutionem l. constitutionem.
 p. 237 l. 5 post est pone). ibid. lin. 6 post tempore del.).
 p. 238 not. h) l. 1 F l. E. ibid. l. penult. vota l. orta.
 p. 241 l. 13 c. 5 l. c. f. p. 242 l. 4 . . (1) lege . (1).
 p. 243 l. 4 (1. 2) l. (1. 2). ibid. l. 6 quam i) l. quam i)).
 p. 245 l. 1 . (1) . lege . (1) ibid. l. 9 nam [e) l. [nam e).
 ibid. not. y) l. 1 post legimus adde, p. 246 l. 2 matri-
 monium (2) l. matrimonium . (2). p. 247 n. ** l. 13 reci-
 dant l. recedant. p. 248 n. * l. 18 post quibus adde: in ta-
 libus rebus. p. 250 n. * l. 5 verba si consideraveris trans-
 pone in lineam tertiam antev. totum contextum, & post hæc
 verba adde: Florentini Codicis. ibid. l. penult. tamon l. ta-
 men. p. 251 l. 2 obligaveris l. obligareris. p. 251 l. 5 con-
 sentiant l. consentiunt. ibid. l. 7 maxime l. maximi. ibid.
 l. 11 post consideraveris del. : p. 254 l. 4 post infortiatum

adde, ibid. ad notas ***) †) ††) adde: De aliorum Codd. divisione vde Spangenberg libr. cit. Th. IV. Abth. II. Abschn. I; & speciatim ad n. †† adde: quibus addo Codicem Bernensem, ab Illustri Schradero ibi inspectum. p. 255 not. ** l. 1 ante Dig. adde: E. ibid. l. 2 libris Codd. Magl., Dig. vet. l. libris, Codicis Magl. Dig. vetus. p. 256 l. 4 post est adde: & Codex Bernensis, ab Illustri Dno Præfide inspectus, qui a titulo de peculio castrensi multas pleniores, pro parte integras inscriptiones habet. ibid. l. 9 post supra adde: pag. ibid. l. 17 illo l. ullo. p. 257 l. 17 pro Codices l. Codex, & pro aliquo l. aliquanto. ibid. l. 28 Codde. lege Codd. p. 258 l. 2 post pauca pone, & pro extent l. extant. p. 259 l. 4 post loca adde: (4. 7. l. 5; 9. 2. l. 36; 9. 4. l. 29; 12. l. l. 22; 19. l. l. 50; 24. l. l. 7. §. 2 & 3; vde pagg. 70. 156. 157. 158. 167. 176. 70. ibid. l. 15 pro viginti l. viginti, & pro additamentum l. additamenta. ibid. l. 16 comprobatum) est l. comprobata) sunt. ibid. l. 18 verba: (qui omnes e 22 illis laudatis sunt) transpone in lineam. 19 post verba: 14 Codd. p. 260 lin. 19 post Codicis adde: Justin. p. 262 lin. 25 post (1) adde: tacit. p. 263 lin. 27 del. ad. p. 264 l. 7 post contextum adde: Codd. ibid. l. 21 post iis adde: novimus. ibid. l. 26 interpunctionum l. interpunctionum. p. 265 l. 10 distictiones l. distinctiones. ibid. l. 20 distictionum l. distinctionum. p. 266 adde notæ: cfr. tamen Thibaut Versuche B. I. Abth. IV. S. 239., qui jam ad interpunctiones Pacii attentus fuit. p. 267 l. 3 †7 lege 47. ibid. l. 6 & 11 commiteret l. committeret. ibid. l. 7 Codex noster uterque l. alteruter Codex noster. p. 268 l. 25 diversi l. diverso. p. 269 i. e. (1521 l. (i. e. 1521. ibid. l. 25 indicium l. iudicium. p. 270 l. 21 differentiam l. differentiam. ibid. not. * 258 lege 259. p. 271 n. * adde: 411. 434. p. 272 l. 20 quod in Codd. lege: quæ in Codd. p. 273 l. 6 153 lege 1512. ibid. l. 7 517 lege 217. ibid. l. 24 217 517 lege 152 217. p. 274 l. 29 (1519) lege (1510). p. 275 l. 4 vulgata l. vulgatam. ibid. l. 14 post positum est pro: pone, ibid. l. 19 recte l. recte. p. 276 n. ** lin. 1 §. 2. lege §. 1. ibid. l. 2 post 7 adde: vde pag. 40-41 & 334-35. p. 277 l. 1 bravitatem l. pravitatem. ibid. l. 12 antiquiorum l. antiquiorem. ibid. l. 18 literam b in verbo adhibuisse transpone in lineam sequentem. ibid. l. 21 post intercedat pro, pone? p. 278 lin. 25 & 26 a) Codd. msc. *) Brenemannianis lege a) Codd. Brenemanniani. p. 279 l. 6 Erlangenses lege Erlangensis. ibid. l. 7 & 8. pro: De vett. impressis, ut remotius stantibus postea sermo erit. pone: Cum vett. impressis comparisonem instituiamus quidem, at sine fructu. Sunt enim, ut videtur, a nostris libris msc. remotiora, quam ut ad singulas eorum familias referri queant. pag. 280 lin. ult. nach ibid. adde l. pag. 282. lin. 1 & 6

elucescat l. elucesceret. ibid. l. 8 Bononienfis l. Bononien-
 so. ibid. l. 9 vulgatae l. vulgatum. p. 282 l. 24 del. prope.
 p. 283 l. 16 23 lege 23. ibid. l. 17 pro 6 lege 6. p. 284
 l. 7 Brencmanno l. Brencmanni. ibid. l. 16 post constitue-
 retur pone, p. 285 l. 6 eeeee l. nnnnn. ibid. l. 18 & 27
 d l. 9. ibid. l. 27 v lege o. ibid. l. penult. o lege o. ibid.
 not. * post p. adde: 280. 281. p. 286 l. 22 c lego e. ibid.
 l. 24 rrrrr l. rrrrr. ibid. l. 26 mmm l. mmmmm. p. 287
 l. 25 l l. f. p. 292 l. 22 pro 6 lege 6. ibid. l. 24 pro 23
 lege 23. ibid. lin. 26 pro 29 lege 29. ibid. l. penult. pro
 omnino l. solis. p. 293 l. 14 Contraria ratione Codd. 2 & 29
 hinc sequi videntur l. Contraria ratio Codicum 2 & 29
 ex alibi recensitis Brencmanni lectionibus sequi videtur.
 p. 294 l. 15 pro 16 lege 18. ibid. lin. 19 pro 63 lege 163.
 ibid. dele notam *. p. 295 l. 23 cum l. eum. p. 297 l. 28
 vero l. fortasse. ibid. l. 29 esset lege est. ibid. l. ult. iii
 transpone in l. penult. post ddd. p. 299 l. 4 (154 lege (154).
 ibid. l. 7 post secundus pone) ibid. l. 9 del. 1510. p. 300
 l. o chemati l. schemati. ibid. del. notam *. p. 301 l. 22
 hicl. hoc. p. 305 l. 1 t l. t. ibid. l. 9 cl. c. p. 307 l. 6 t l. l.
 p. 311 l. 1 1513 lege 613. ibid. l. 9 vulgata l. vulgata.
 p. 312 l. 16 & 27 proprius lege propius. p. 313 lin. 14 pro
 parte lege ratione. p. 314 col. 1. l. 11 & 13 pro * pone †
 p. 315 col. 1. l. 2 del. † ibid. col. 2 l. 10 pro 18. 20. lege
 46. 120. ibid. lin. 17 pro † lege * p. 316 col. 2. lin. 25
 & penult pro 87 lege 81. p. 317 col. 1. l. 11 post §. 1. adde:
 p. 54. ibid. lin. 26 praefige † ibid. col. 2. lin. 25 pro 87.
 lege 81. p. 319 col. 2. lin. 2 praefige † p. 319 col. 2. lin.
 19 & 20 pro: ibid. l. 23 p. 60. 61. 130. ibid. §. 3. p. 57.
 60. lege: ibid. l. 23 pr. p. 130. ibid. §. 1. p. 60. ibid. §. 2
 & 3. p. 57. 61. p. 320 col. 2. lin. 22 post 6 adde: p.

Clossius, Walther Friedrich <<von>> ,

Walth. Frid. Clossii Commentatio iuridico-literaria sistens Codicum
quorundam manuscriptorum Digesti Verteris Stuttgartiensium et Tubingensis
accurrationem descriptionem

Vimaria 1818

J.rom.f. 1 s

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10566215-5